

Norrøna
Norwegian-Canadian Home and
Law Journal
Vol. 20. 16 Mai 1935.

Med øret til det norske grunnfjell.

For "Norrøna" av Johan Rød vik, Donalda, Alta.

Det skal nevnes to forekomster i norsk litteratur det siste år som det ikke er å ta feil av. Når man lytter til de melodier som her spilles på, da vil man nok forstå at Norge holder på å seile ut av den politiske vammelhetens tegn og inn i nasjonalismens tegn. Det er ikke for tidlig om statsskuten der hjemme skiftet kurs. Når nu bare kursen også styres bort fra skjer som andre nasjonalistland har seilet sig op på. Herom vil jeg dog ikke nu uttale mig videre. Så langt ser all ting vel ut — hvad hovedkursen gjelder.

Det første tegn på nasjonal tenkning efter nederlaget i Haag er dr. Gustav Smedals vekkende bok: "Nasjonalt Forfall". Olaf Norlis Forlag, Oslo, 1934, 327 sider stort format; kart over hele Grønland og over Erik Raudes land og Sydøstgrønland okkupert av Norge henholdsvis 1931 og 1932, samt fotografi av flaggheisingen i Myggbukta 27. juni 1931; en meget fyldig innholdsfortegnelse som gjør et hurtig og sikkert overblikk mulig. Bilag 1: Ishavsrådets skrivelse til regjeringen av 7. februar 1931 angående den danske treårsplan.

I dette banebrytende verk fra dr. Smedals flittige og pålitelige penn vender dr. Smedal sig til sitt eget folk og forteller det på en enestående samvittighetsfull og taktfull måte at Norges nederlag i Haag er grunnet i 'husmannsånden'.

Det viste sig å være tilstede en landsskadelig splittelse og smålig kjævl ledet av partihøvdingene som gjorde noe liknende som indrepolitisk lapskaus av hele grønlandssaken. Folkets brede lag stod enig om grønlandssaken overfor de danske anmasselser. Men de politiske ledere som venstremannen Mowinckel, høiremannen Hambro samt arbeiderpartiet (som nu innehar regjeringsmakten) viste i den forholdsvis lange forhandlingsperiode upåpasselighet og interesseløshet for Norges østgrønlandske interesser og vendte sig tilsist, da saken tilspissedes, med nebb og klo mot sitt eget folk, d.v.s. mot dem som gikk i spissen for å forsvare disse interesser. Værst gikk det da de på forskjellig vis falt den norske delegasjon i Haag i ryggen og begynte med å innlede hemmelige forlikforhandlinger. Her blev også selve okkupasjonsregjeringen (bonderegjeringen) innviklet efter påtrykk av Mowinckel.

Mowinckel har ikke (mig bekjent) hatt noe å svare på dr. Smedals angrep, antagelig fordi dr. Smedal har talt sant; eller hadde han nok gjent drevet. Høirepressen har (såvidt jeg vet) tiet om boken. Av hensyn til

byrd om en kraftig nasjonalpolitisk vekkelser. "Det som gjør dette folk sterk, er godt" sier bladet i sin debutt. Og videre: "— man må ha oss undskyldt at vi her legger mer vekt på sunde og sterke instinkter, på prøvede følelsesverdier, på offervilje, æresbegrep og heroisme, på menneskenes velsignede ulikhet — enn på en pretenderet intelligensbetonet liberalisme, hvis ledende og meningsløse 'standpunkt' er, kun å ta standpunkt imot dem som tar standpunkt. Som under dominerende innflytelse av en sykkelig misforstått psykoanalyse forsøker å forkvakle og konvertere i unormale komplekser hevdvundne og friske institusjoner". Og "— vi sympatiserer mindre med en forflatende materialistisk marxisme enn med en nasjonale socialisme hos det oss rasebeslektet folk, om hvilke

Destojevski sa, at det faller i dette folks lodd å tale forløsende ord til menneskeheten".

Ragnarok var de gamle nordmenns uttrykk for dommedag og gudernes undergang. Det er en rekke guder som skal styrtes heter det i bladet. "Og det koster kamp".

Vi ønsker våre norske meningsfeller all lykke og held i kampen. Den vil kreve sine ofre; men det er værd å ofre sig for sitt folks sak.

Det som synes å være "Ragnarok"s inderste kjerne, kanskje den utvortes grunn til bladets tilblivelse på dette tidspunkt er omtalte i en artikkel av dr. Gustav Smedal "Nordisk Samarbeide — revisjon av uretten i Kiel". I denne artikkel tar Smedal til orde for revisjon av Kieltraktaten og viser hvorledes folkemeningen i Norge krystalliseres i dette krav samtidig som der fra dansk side ropes på nordisk samarbeide til vern for den danske sydgrense. I aprilnummeret har Smedal en ny artikkel om samme sak under titelen "Kongeriket Norges deling i Kiel 1814". Jeg skulde ønske at alle 17de-maitalere som formodentlig også i år vil tale vidt og bredt om hvad Norge fikk i 1814 kunde ha lest denne artikkel, så de fikk litt innblikk i hvad Norge tapte ved det danske bedrag. Kanskje vilde da pipen ha fått en annen lyd.

"Ragnarok" er et blad som behandler innenriks og utenriks politikk, kunst og videnskap fra et uavhengig synspunkt og hvad vi har sett om dets stilling til kristelige spørsmål er tilfredsstillende sålangt. "Ragnarok" burde få en meget stor læsekrets blandt utvandrede nordmenn. Skriv til Ragnaroks Forlag, Oslo Norge. Prisen er kr. 4.50 pr. år.

mig videre. Så langt ser all ting vel
ut — hvad hovedkursen betreffen.

Det første tegn på nasjonal tenkning efter nederlaget i Haag er dr. Gustav Smedals vekkende bok: "Nasjonalt Forfall". Olaf Norlis Forlag, Oslo, 1934, 327 sider stort format; kart over hele Grønland og over Eirik Raudes land og Sydestgrønland okkupert av Norge henholdsvis 1931 og 1932, samt fotografi av flaggheisingen i Myggbukta 27. juni 1931; en meget fyldig innholdsfortegnelse som gjør et hurtig og sikkert overblikk mulig. Bilag 1: Ishavsrådets skrivelse til regjeringen av 7. februar 1931 angående den danske treårsplan.

I dette banebrytende verk fra dr. Smedals flittige og pålitelige penn vender dr. Smedal sig til sitt eget folk og forteller det på en enestående samvittighetsfull og taktfull måte at Norges nederlag i Haag er grunnet i 'husmannsånden'.

Det viste sig å være tilstede en landsskadelig splittelse og smålig kjævl ledet av partihøvdingene som gjorde noe liknende som indrepolitisk lapskaus av hele grønlandssaken. Folkets brede lag stod enig om grønlandssaken overfor de danske anmaselser. Men de politiske ledere som venstremannen Mowinkel, høiremannen Hambro samt arbeiderpartiet (som nu innehar regjeringsmakten) viste i den forholdsvis lange forhandlingsperiode upåpasselighet og interesseløshet for Norges østgrønlandske interesser og vendte sig tilsiist, da saken tilspissedes, med nebb og klo mot sitt eget folk, d.v.s. mot dem som gikk i spissen for å forsvare disse interesser. Værst gikk det da de på forskjellig vis falt den norske delegasjon i Haag i ryggen og begynte med å innlede hemmelige forlikforhandlinger. Her blev også selve okkupasjonsregjeringen (bonderegjeringen) innviklet efter påtrykk av Mowinkel.

Mowinkel har ikke (mig bekjent) hatt noe å svare på dr. Smedals angrep, antagelig fordi dr. Smedal har talt sant; eller hadde han nok gjendrevet. Hørepressen har (såvidt jeg vet) tiert om boken. Av hensyn til Hambro naturligvis. Er dette klok politikk for de borgerlige partier? Er det ved fortieelse av sannheten at de vil møte marxismen og fædrelandsforrederiet? Vi utvandrede nordmenn har vel måske ikke annen rett enn spørgerens rett; men den vil man formodentlig ikke kunne nekte oss.

“Nasjonalt Forfall” vil kunne leses med stort utbytte av alle som har sine adoptivlande kjær. Visstnok er det utenkelig at ansvarlige politikere i Amerika eller i Kanada skulde ville optr på den måte som norske politikere i grønlandssaken mot sitt eget land, men der er dog elementer i våre adoptivland som uten betenking vilde gjøre det samme, om de kom til makten og det er de samme marxister eller nær-marxister som skadet grønlandssaken i Norge. Så underlig som det høres, så sitter nu ved statsrådet det parti (arbeiderpartiet) som 1933 sendte denne nyttårshilsen til det norske folk: “Vi på vår side ønsker for det nye år at Norge må tape i Hæg” (S. 243). Under sådanne forhold går det godt an å tale om ‘nasjonalt forfall’. Det skal dog sies at innen arbeidernes rekke er der dissenter på de nasjonale spørsmåls område.

Som bekjent har Haagdommen fått en flengende kritikk fra kjente (franske og tyske) internasjonale jurister. Dr. Smedal refererer disse uttalelser og bare av den grunn er hans bok av uvurderlig nytte for dem som interesserer sig for saken.

"Ragnarok" heter et nytt norsk nasjonalt månedsskrift som begynte å utkomme i Oslo 1. mars 1935.

Det er noe av det beste stoff vi har
fått på lang tid, et åndfrisk vitnes-

Som under dommerens uttalelse av en sykkelig misforstått psykoanalyse forsøker å forkvakle og konvertere i unormale komplekser hevdvundne og friske institusjoner". Og "— vi sympatiserer mindre med en forflåtende materialistisk marxisme enn med en nasjonale socialisme hos det oss rasebeslektet folk, om hvilke

kunst og videnskap fra et uavhengig synspunkt og hvad vi har sett om dets stilling til kristelige spørsmål er tilfredsstillende sålangt. "Ragnarok" burde få en meget stor løse-krets blandt utvandrede nordmenn. Skriv til Ragnaroks Forlag, Oslo Norge. Prisen er kr. 4.50 pr. år.

Norrøna Kunnskap. Maanedsskrift
16 Mai 1935

Med øret til det norske grunnfjell.

For "Norrøna" av Johan Rødvik, Donaldal, Alta.

Det skal nevnes to forekomster i norsk litteratur det siste år som det ikke er å ta feil av. Når man lytter til de melodier som her spilles på, da vil man nok forstå at Norge holder på å seile ut av den politiske vammelhetens tegn og inn i nasjonalismens tegn. Det er ikke for tidlig om statsskuten der hjemme skiftet kurs. Når nu bare kursen også styres bort fra skjer som andre nasjonalistland har seilet sig op på. Herom vil jeg dog ikke nu uttale mig videre. Så langt ser all ting vel ut — hvad hovedkursen gjelder.

Det første tegn på nasjonal tenkning efter nederlaget i Haag er dr. Gustav Smedals vekkende bok: "Nasjonalistland". Olaf Norli's Forlag, Oslo, 1934, 327 sider stort format; kart over hele Grønland og over Erik Raudes land og Sydøstgrønland okkupert av Norge henholdsvis 1931 og 1932, samt fotografi av flaggheisingen i Myggbukta 27. juni 1931; en meget fyldig innholdsfortegnelse som gjør et hurtig og sikkert overblikk mulig. Bilag 1: Ishavsrådets skrivelse til regjeringen av 7. februar 1931 angående den danske treårsplan.

I dette banebrytende verk fra dr. Smedals flittige og pålitelige penn vender dr. Smedal sig til sitt eget folk og forteller det på en enestående samvittighetsfull og taktfull måte at Norges nederlag i Haag er grunnnet i 'husmannsånden'.

Det viste sig å være tilstede en landsskadelig splittelse og smålig kjevl ledet av partihøvdingene som gjorde noe liknende som indrepolitisk lapskaus av hele grønlandssaken. Folkets brede lag stod enig om grønlandssaken overfor de danske anmaselser. Men de politiske ledere som venstremanen Mowinckel, høiremannen Hambro samt arbeiderpartiet (som nu innehar regjeringsmakten) viste i den forholdsvis lange forhandlingsperiode upåpasselighet og interesseløshet for Norges østgrønlandske interesser og vendte sig tilsist, da saken tilspissedes, med nebb og klo mot sitt eget folk, d.v.s. mot dem som gikk i spissen for å forsvare disse interesser. Værst gikk det da de på forskjellig vis falt den norske delegasjon i Haag i ryggen og begynte med å innlede hemmelige forlikforhandlinger. Her blev også selve okkupasjonsregjeringen (bonderegjeringen) innviklet efter påtrykk av Mowinckel.

Mowinckel har ikke (mig bekjent) hatt noe å svare på dr. Smedals angrep, antagelig fordi dr. Smedal har talt sant; eller hadde han nok gjendrevet. Høirepressen har (såvidt jeg vet) tiet om boken. Av hensyn til Hambro naturligvis. Er dette klok politikk for de borgerlige partier? Er det ved fortieelse av sannheten at de vil møte marxismen og fædrelandsforræderiet? Vi utvandrede nordmenn har vel måske ikke annen rett enn spørgerens rett; men den vil man formodentlig ikke kunne nekte oss.

Destojevski sa, at det faller i dette folks lodd å tale forløsende ord til menneskeheten".

Ragnarok var de gamle nordmenns uttrykk for dommedag og gudernes undergang. Det er en rekke guder som skal styrtes heter det i bladet. "Og det koster kamp".

Vi ønsker våre norske meningsfeller all lykke og held i kampen. Den vil kreve sine ofre; men det er værd å ofre sig for sitt folks sak.

Det som synes å være "Ragnarok"s inderste kjerne, kanskje den utvortes grunn til bladets tilblivelse på dette tidspunkt er omtalte i en artikkel av dr. Gustav Smedal "Nordisk Samarbeide — revisjon av uretten i Kiel". I denne artikkel tar Smedal til orde for revisjon av Kieltraktaten og viser hvorledes folkemeningen i Norge krystalliseres i dette krav samtidig som der fra dansk side ropes på nordisk samarbeide til vern for den danske sydgrense. I aprilnummeret har Smedal en ny artikkel om samme sak under titelen "Kongeriket Norges deling i Kiel 1814". Jeg skulde ønske at alle 17de-maitalere som formodentlig også i år vil tale vidt og bredt om hvad Norge fikk i 1814 kunde ha lest denne artikkel, så de fikk litt innblikk i hvad Norge tapte ved det danske bedrag. Kanskje vilde da pipen ha fått en annen lyd.

"Ragnarok" er et hlad som behandler innenriks og utenriks politikk, kunst og videnskap fra et uavhengig synspunkt og hvad vi har sett om dets stilling til kristelige spørsmål er tilfredsstillende sålangt. "Ragnarok" burde få en meget stor lesekrets blandt utvandrede nordmenn. Skriv til Ragnaroks Forlag, Oslo, Norge. Prisen er kr. 4.50 pr. år.

på å seile ut av den politiske vammelhetens tegn og inn i nasjonalismens tegn. Det er ikke for tidlig om statsskuten der hjemme skiftet kurs. Når nu bare kursen også styres bort fra skjær som andre nasjonalistlaud har seilet sig op på. Herom vil jeg dog ikke nu uttale mig videre. Så langt ser all ting vel ut — hvad hovedkursen gjelder.

Det første tegn på nasjonal tenkning efter nederlaget i Haag er dr. Gustav Smedals vekkende bok: "Nasjonalt Forfall". Olaf Norlis Forlag, Oslo, 1934, 327 sider stort format; kart over hele Grønland og over Erik Raudes land og Sydøstgrønland okkupert av Norge henholdsvis 1931 og 1932, samt fotografi av flaggheisingen i Myggbukta 27. juni 1931; en meget fyldig innholdsfortegnelse som gjør et hurtig og sikkert overblikk mulig. Bilag 1: Ishavsrådets skrivelse til regjeringen av 7. februar 1931 angående den danske treårsplan.

I dette banebrytende verk fra dr. Smedals flittige og pålitelige penn vender dr. Smedal sig til sitt eget folk og forteller det på en enestående samvittighetsfull og taktfull måte at Norges nederlag i Haag er grunnnet i 'husmannsånden'.

Det viste sig å være tilstede en landsskadelig splittelse og smålig kjevel ledet av partihovdingene som gjorde noe liknende som indrepolitisk lapskaus av hele grønlandssaken. Folkets brede lag stod enig om grønlandssaken overfor de danske anmasselser. Men de politiske ledere som venstremannen Mowinckel, høiremannen Hambro samt arbeiderpartiet (som nu innehar regjeringsmakten) viste i den forholdsvis lange forhandlingsperiode upåpasselighet og interesseløshet for Norges østgrønlandske interesser og vendte sig tilsist, da saken tilspissedes, med nebb og klo mot sitt eget folk, d.v.s. mot dem som gikk i spissen for å forsvare disse interesser. Værst gikk det da de på forskjellig vis falt den norske delegasjon i Haag i ryggen og begynte med å innlede hemmelige forlikforhandlinger. Her blev også selve okkupasjonsregjeringen (bonderegjeringen) innviklet etter påtrykk av Mowinckel.

Mowinckel har ikke (mig bekjent) hatt noe å svare på dr. Smedals angrep, antagelig fordi dr. Smedal har talt sant; eller hadde han nok gjenå drevet. Høirepressen har (såvidt jeg vet) tiet om boken. Av hensyn til Hambro naturligvis. Er dette klok politikk for de borgerlige partier? Er det ved fortieelse av sannheten at de vil møte marxismen og fædrelandsforrederiet? Vi utvandrede nordmenn har vel måske ikke annen rett enn spørgerens rett; men den vil man formodentlig ikke kunne nekte oss.

"Nasjonalt Forfall" vil kunne leses med stort utbytte av alle som har sine adoptivlande kjær. Visstnok er det utenkelig at ansvarlige politikere i Amerika eller i Kanada skulde ville optre på den måte som norske politikere i grønlandssaken mot sitt eget land, men der er dog elementer i våre adoptivland som uten betenking vilde gjøre det samme, om de kom til makten og det er de samme marxister eller nær-marxister som skadet grønlandssaken i Norge. Så underlig som det høres, så sitter nu ved statsroret det parti (arbeiderpartiet) som 1932 sendte denne nyttårshilsen til det norske folk: "Vi på vår side ønsker for det nye år at Norge må tape i Haag" (S. 243). Under sådanne forhold går det godt an å tale om 'nasjonalt forfall'. Det skal dog sies at innen arbeidernes rekke er der dissenter på de nasjonale spørsmåls område.

Som bekjent har Haagdommen fått en flengende kritikk fra kjente (franske og tyske) internasjonale jurister. Dr. Smedal refererer disse uttalelser og bare av den grunn er hans bok av uvurderlig nytte for dem som interesserer sig for saken.

"Ragnarok" heter et nytt norsk nasjonalt månedsskrift som begynte å utkomme i Oslo 1. mars 1935.

Det er noe av det beste stoff vi har fått på lang tid, et åndfrisk vitnes-

undskyld at vi her legger mer vekt på sunde og sterke instinkter, på prøvede følelsesverdier, på offervilje, æresbegrep og heroisme, på menneskenes velsignede ulikhet — enn på en pretenderet intelligensbetonet liberalisme, hvis ledende og meningsløse 'standpunkt' er, kun å ta standpunkt imot dem som tar standpunkt. Som uuder dominerende innflytelse av en sykkelig misforstått psykoanalyse forsøker å forkvakle og konvertere i unormale komplekser hevdvundne og friske institusjoner". Og "— vi sympatiserer mindre med en forflatende materialistisk marxisme enn med en nasjonale socialisme hos det oss rasebeslektet folk, om hvilke

at alle 17de-maitalere som formodentlig også i år vil tale vidt og bredt om hvad Norge fikk i 1814 kunde ha lest denne artikkel, så de fikk litt innblikk i hvad Norge tapte ved det danske bedrag. Kanskje vilde da pipen ha fått en annen lyd.

"Ragnarok" er et blad som behandler innenriks og utenriks politikk, kunst og videnskap fra et uavhengig synspunkt og hvad vi har sett om dets stilling til kristelige spørsmål er tilfredsstillende sålangt. "Ragnarok" burde få en meget stor læsekrets blandt utvandrede nordmenn. Skriv til Ragnaroks Forlag, Oslo, Norge. Prisen er kr. 4.50 pr. år.

Årets vakreste bøker 1934.

Bedømmelseskomitéen har utvalgt 15 bøker.

Aftenpostens og Norsk Trykk's til- tak er blitt permanent institusjon.

Den jury for bedømmelse av årets vakreste bøker som blev ned-satt i 1933 har fortsatt sitt arbeide også i 1934. Juryens sammenset-ning er på grunn av bestemte for-hold blitt delvis forandret. Da overbibliotekar Wilhelm Munthe på grunn av andre gjøremål har været forhindret fra å fortsette arbeidet er chefbibliotekar Arne Arnesen trådt inn som juryens formann. Redaktør Carl Huitfeldt er av lig-nende grunn avløst av magister Arne Nygård-Nilssen. Bibliotekar Henrik Harboe har på grunn av sykdom været forhindret fra å delta i juryens arbeide i år.

Bedømmelsen har i det vesentlige fulgt de samme linjer som ifjor og omfattet bøker i den vanlige bok-handel dog med undtagelse av sko-le- og lærebøker samt utpregede fagbøker. Bibliofilutgaver, privat-trykk, er holdt utenfor, likeså serie-skrifter med mindre de i form og utstyr efter juryens mening frem-viser nye trekk av verdi.

Johanne Grieg Cederblad: Barn. Gyldendal Norsk Forlag. Central-trykkeriet.

Stor og lettest skrift på vel-valgt papir. Harmonisk satsflate. Omslaget er temmelig ordinært, tittelbladet og bindet tiltalende.

Fredrikstad. Gamlebyen og Fest-ningen. Utgitt i den nye serie Norske Minnesmerker av Riks-antikvariatet. Grøndahl & Søn.

Dette store og godt trykte folio-verk er et vellykket forsøk på å skape et helt bokverk ut av et ma-teriale, som kunde friste til å la det bli med en bok og et plansje-verk som mer eller mindre løst «bi-lag». Ved å øke satsflaten, uten dog å gå over de grenser som god trykk-komposisjon setter, har man opnådd å få en satsdimensjon på sidene som tillater å holde det store plansjemateriale innenfor bokside-nes ramme. Papiret er meget vel-valgt, så tykt at det får fasthet selv i det store format. Billeddi-mensjonering og plassering fortjener spesiell ros og oppmerksomhet. Om-

ser av Per Krohg. H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri.

Boken er pent opsatt og trykt på hvitt og godt papir, og frem-treder i det hele som et vellykket trykkverk. Det som gir boken dens særpreg er imidlertid billedmate-rialet og dets anvendelse. Kunst-nerens behandling av fotografiene med sterk retusj gir dem en helt ny billedvirkning og et artistisk preg som kommer tegningen nær. Fra boksynspunkt vilde det ha været å foretrekke om disse bille-der og teksten hadde været trykt på samme papir. Kostymeskissene er plasert i bokens hjørner. De bidrar ikke alltid like vellykket til sidebilledet. Omslaget er festlig.

Fridtjof Knutsen: Ikke et ord i avi-sen! Nasjonalforlaget. Arthur Nelsons Boktrykkeri.

En kraftig, klar og lettest skrift i harmonisk satsflate. Kapitel-angivelsen kunde uten skade været sløffet. Omslagets kioskklitteratur-karakter passer til boken. Tittel-bladets interesserer ved sin normale bruk av små og store bokstaver. Tittelen er dog i bredeste laget og forlagsmerket skjønner. Boken er meget godt trykt.

Kunstindustrimuseet i Oslo. Arbeid-

gode, særlig er skinnbindet vakkert. Ryggornamentene er dog noget for fremtredende i forhold til teksten.

Karl Rosner: Ungarske kunstner-tresnitt. Kirstes Boktrykkeri og Forlag.

Et helt igjennem godt trykk-arbeide. Et heldig format og en velvalgt skrift som er sikkert ut-nyttet både hvad skytning og sats-flate angår. — Tresnittene er gjen-gitt i originalens innbyrdes sterkt avvikende dimensjoner, og man har ønsket å ordne dem mest mulig efter de enkelte kunstnere, og beg-ge deler har sine store fordeler. Disse hensyn har gjort det vanske-lig å gjennomføre en god plassering. En rekke av opslagene er meget vellykket, men ennå mer kunde været opnådd uten å bryte de nevnte prinsipper.

Otto Schulz: Oplevet og hørt. — Tegninger av Otto v. Hanno. Cammermeyers Boghandel. Det Mallingske Bogtrykkeri.

En meget smukt gjennomført bok både med hensyn til papirvalg og skrift. Den er pent trykt og satsen er godt plasert. Tegningene er noget ujevne i dimensjoneringen, og ofte er plassen til dem beregnet litt i flotteste laget; men bokens karak-

Grupper fra Bibliofilklubbens møte igår hvor «Årets vakreste bøker» blev frem-lagt. Øverst fra venstre: Redaktør Olav Myre, bankchef Otto Hvistendahl, for-lagsbokhandler Olaf Norli, advokat Knut Esmarch og direktør Gudolf Andersen. På midtbilledet, fra venstre: Forlags-bokhandler H. J. Haffner (klubbens formann), arkitekt Gudmund Hoel, lektor Arthur Thuesen, chefbibliotekar Arne Arnesen (juryens formann) og Erik Bjerke. — Nederst: Konservator Eli Ingebretsen, dr. Harry Fett og magister Arne Nygård-Nilssen i sam-tale. Bak dem skimtes ingeniør Nicolay Knudtson og Haakon Meyer i ennu ivrigere samtale.

dig. Bindet er solid og viser et vel-lykket forsøk på å skape noget nytt, men omslaget er urolig og fliset.

Stig Wesslén: I kongerønsens dal. Nasjonalforlaget. Aas & Wahls Boktrykkeri.

Den prinsipielt uheldige bokform, at teksten er trykt på matt papir og illustrasjonene på blankt, spredt over hele boken, er her gjennom-ført på en måte som i ikke liten grad avvæbner innvendingene, idet de to papirsorter skiller sig lite i farven, og illustrasjonene er avpas-set efter satsflaten. Arrangementet av billedene er dog ikke stramt nok gjennomført. Helsides høide- og breddebilleder er uten tilstrekkelig grunn satt i samme opslag. Avskjæ-ringen og plasseringen er delvis upresis. Billedene er meget godt trykt, men teksten ujevn.

Totalinntrykket av årets bokproduksjon er at de norske bokforlag nu arbeider bevisst på å gi sine bøker en bedre håndverksmessig utførelse, og vakkere form og utstyr. Særlig fortjensfullt er arbeidet med å få den almin-felike prosabok best mulig utført og ut-formet, og det fremgår av de frem-lagte bøkene at det er en stor del av arbeidet som er gjort i dette retning.

densen: Nu banker bordbenet! (Nasjo-nalforlaget. Aas & Wahls boktrykkeri). Andre vellykkede romantrykk ligger nær op til tidligere bøger. av Johan Bojer

Bedømmelseskomiteén har utvalgt 15 bøker.

Aftenpostens og Norsk Trykk's tiltak er blitt permanent institusjon.

Den jury for bedømmelse av årets vakreste bøker som blev ned-satt i 1933 har fortsatt sitt arbeide også i 1934. Juryens sammensetning er på grunn av bestemte forhold blitt delvis forandret. Da overbibliotekar Wilhelm Munthe på grunn av andre gjøremål har været forhindret fra å fortsette arbeidet er chefbibliotekar Arne Arnesen trådt inn som juryens formann. Redaktør Carl Huitfeldt er av lignende grunn avløst av magister Arne Nygård-Nilssen. Bibliotekar Henrik Harboe har på grunn av sykdom været forhindret fra å delta i juryens arbeide i år.

Bedømmelsen har i det vesentlige fulgt de samme linjer som ifjor og omfattet bøker i den vanlige bokhandel dog med undtagelse av skole- og lærebøker samt utpregede fagbøker. Bibliofilutgaver, privattrykk, er holdt utenfor, likeså serie-skrifter med mindre de i form og utstyr etter juryens mening fremviser nye trekk av verdi.

Resultatet av juryens arbeide er at følgende 15 bøker, utgitt i 1934, fremheves som årets vakreste:

P. Chr. Asbjørnsen: Norske Huldreeventyr og Sagn. Illustrert av Ridley Borchgrevink. H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri.

Boken er omhyggelig planlagt, format, papir og skrift høver godt sammen. Trykket er rent og klart også for de meget gode tegningers vedkommende. Tegningene har i enkelte detaljer vel lett strek for konsis reproduksjon. Deres dimensjoner er vel avveiet og anbringelsen i forhold til satsen god. Forlagets bind er godt med en sund moderne behandling av materiale og farver.

Email Boyson: Varsler og møter. Gyldendal Norsk Forlag. Grøndahl & Søn.

En heldig planlagt og gjennomført diktsamling. Formatet passer til diktenes satsmål, og satsen er riktig skutt. Det gir boken karakter at det ikke, hverken i omslag eller tittel, forekommer nogen annen skriftform enn den moderne grotesk som boken er satt med. Det sorte og sikre trykk er av særlig betydning ved en skrift som den her anvendte.

Johanne Grieg Cederblad: Barn. Gyldendal Norsk Forlag. Centraltrykkeriet.

Stor og lettest skrift på velvalgt papir. Harmonisk satsflate. Omslaget er temmelig ordinært, tittelbladet og bindet tiltalende.

Fredrikstad. Gamlebyen og Festningen. Utgitt i den nye serie Norske Minnesmerker av Riksantikvariatet. Grøndahl & Søn.

Dette store og godt trykte folioverk er et vellykket forsøk på å skape et helt bokverk ut av et materiale, som kunde friste til å la det bli med en bok og et plansje- verk som mer eller mindre løst «bilag». Ved å øke satsflaten, uten dog å gå over de grenser som god trykk-komposisjon setter, har man oppnådd å få en satsdimensjon på sidene som tillater å holde det store plansjemateriale innenfor bokside- nes ramme. Papiret er meget velvalgt, så tykt at det får fasthet selv i det store format. Billeddimensjonering og plaserings fortjener spesiell ros og oppmerksomhet. Omslaget er godt, men det viser sig her som så ofte ellers at det ikke egner sig til direkte overføring på bind.

Øvre Richter Frich: Boken om tobakk. Tegninger av Adolf Hallman. Steenske Forlag. Centraltrykkeriet.

En bok som er planlagt mer med henblikk på morsomme virkninger i tilknytning til innholdet enn efter ortodokse bokregler. Ved heldig samspill mellom papirtone, sats og tegninger er det lyktes å gi boken en hel og artistisk karakter, som imidlertid ikke vilde tapt ved at man i enkelte tilfelle hadde været noget forsiktigere med tegningenes dimensjonering. Papiret er ikke tett, og det er særlig uheldig ved en bok av det anlegg som denne er bygget på. Omslaget er vellykket.

Ingeborg Refling Hagen: Jeg har møtt en engel. Tegninger av Reidar Aulie. H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri.

Et vellykket resultat av omhyggelig planleggelse av en bok. Skriften er valgt slik at dens egenkarakter preger sidene så sterkt at den bidrar til å gi boken helhet tvers igjennem den stadige vekslende mellom fulle prosasider og smale vers. Reidar Aulies gode tegninger bidrar vakkert til bokens preg og viser at vi her er ved å få en meget verdifull bokillustratør. Trykket er uhyggelig.

ser av Per Krohg. H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri.

Boken er pent opsatt og trykt på hvitt og godt papir, og fremtreder i det hele som et vellykket trykkverk. Det som gir boken dens særpreg er imidlertid billedmaterialet og dets anvendelse. Kunstnerens behandling av fotografiene med sterk retusj gir dem en helt ny billedvirkning og et artistisk preg som kommer tegningen nær. Fra boksynspunkt vilde det ha været å foretrekke om disse bilder og teksten hadde været trykt på samme papir. Kostymeskissene er plasert i bokens hjørner. De bidrar ikke alltid like vellykket til sidebilledet. Omslaget er festlig.

Fridtjof Knutsen: Ikke et ord i avisen! Nasjonalforlaget. Arthur Nelsons Boktrykkeri.

En kraftig, klar og lettest skrift i harmonisk satsflate. Kapittelangivelsen kunde uten skade været sløfet. Omslagets kioskklitteratur-karakter passer til boken. Tittelbladets interesserer ved sin normale bruk av små og store bokstaver. Tittelen er dog i bredeste laget og forlagsmerket skjønner. Boken er meget godt trykt.

Kunstindustrimuseet i Oslo. Årbok 1932-33. (Centraltrykkeriet.)

I år som ellers fremtreder Kunstindustrimuseets årbok som en av årets vakreste og mest interessante trykk. I år er boken i sin helhet trykt på matt kunsttrykkpapir, og skriften er slik valgt at den er av udmerket virkning på det krevende papir, som på den annen side har tillatt detaljrike illustrasjoner anbragt på samme papir som teksten. Kunstindustrimuseet i samarbeide med Oslotrykkeriene fortjener stor anerkjennelse for den innsats som er gjort gjennom disse årbøker.

Haakon Lie: Gjester på Jordi. H. Aschehoug & Co. Centraltrykkeriet.

Elegant skrift. De brede mager gir sidebilledet en fornem karakter. Pagineringen er uvant, men vellykket. Plaseringsforholdet mellom kapitlenes nummertall og motto er ikke heldig. Omslaget med tegning av Frantze er tiltalende. Tittelbladet er enkelt og pent. Trykket er bra.

Olav Nygård: Dikt. Minneutgave. Gyldendal Norsk Forlag. Morten Johansens Boktrykkeri.

En ordentlig og klart planlagt diktsamling med vellykket plaserings av vers-satsen på sidene. Trykket delvis litt grått, antagelig på grunn av det anvendte papir, men hele boken virker forsiggjort og håndverksmessig solid. Omslaget av Carsten Lien hører ikke til denne bokkunstners bedre arbeider.

Karl Rosner: Ungarske kunstner-tresnitt. Kirstes Boktrykkeri og Forlag.

Et helt igjennem godt trykk-arbeide. Et heldig format og en velvalgt skrift som er sikkert utnyttet både hvad skytning og satsflate angår. — Tresnittene er gjengitt i originalens innbyrdes sterkt avvikende dimensjoner, og man har ønsket å ordne dem mest mulig efter de enkelte kunstnere, og begge deler har sine store fordeler. Disse hensyn har gjort det vanskelig å gjennomføre en god plaserings. En rekke av opslagene er meget vellykket, men ennå mer kunde været oppnådd uten å bryte de nevnte prinsipper.

Otto Schulz: Oplevet og hørt. Tegninger av Otto v. Hanno. Cammermeyers Boghandel. Det Mallingske Bogtrykkeri.

En meget smukt gjennomført bok både med hensyn til papirvalg og skrift. Den er pent trykt og satsen er godt plasert. Tegningene er noget ujevne i dimensjoneringen, og ofte er plassen til dem beregnet litt i flotteste laget; men bokens karakter er sikkert gjennomført, tross den overdrevne avsnittsdeling som bidrar til å oppløse satsbilledet uop-

På midtbilledet, fra venstre: Forlags-bokhandler H. J. Haffner (klubbens formann), arkitekt Gudmund Hoel, lektor Arthur Thuesen, chefbibliotekar Arne Arnesen (juryens formann) og Erik Bjerke. — Nederst: Konservator Eli Ingebretsen, dr. Harry Fett og magister Arne Nygård-Nilssen i samtale. Bak dem skimtes ingeniør Nicolay Knudtzon og Haakon Meyer i ennu ivrige samtale.

dig. Bindet er solid og viser et vellykket forsøk på å skape noget nytt, men omslaget er urolig og fliset.

Stig Wesslén: I kongerønnens dal. Nasjonalforlaget. Aas & Wahls Boktrykkeri.

Den prinsipielt uheldige bokform, at teksten er trykt på matt papir og illustrasjonene på blankt, spredt over hele boken, er her gjennomført på en måte som i ikke liten grad avvæbner innvendingene. Idet de to papirsorter skiller sig lite i farven, og illustrasjonene er avpasset efter satsflaten. Arrangementet av billedene er dog ikke stramt nok gjennomført. Hellsides høide- og breddebilleder er uten tilstrekkelig grunn satt i samme opslag. Avskjæringen og plaseringen er delvis upresis. Billedene er meget godt trykt, men teksten ujevn.

Totalinntrykket av årets bokproduksjon er at de norske bokforlag nu arbeider bevisst på å gi sine bøker en bedre håndverksmessig utførelse, og vakkere form og utstyr. Særlig fortjensfullt er arbeidet med å få den almindelige prosabok best mulig utført og utformet, og det foreligger i år såpass mange gode bøker av denne enkle type at juryens valg blandt dem slett ikke har været lett.

Foruten de utvalgte romaner har juryen festet sig ved følgende, som i valg av skrift og satsflate ligger høiere enn gjennomsnittet:

Johan Borgen: Når alt kommer til alt. Lauritz Johnson: Mens vi venter. (Begge Gyldendal, Norsk Forlag. Centraltrykkeriet). Ignazio Silone: Fontamara. (Tiden Norsk Forlag. P. M. Bye & Co.s boktrykkeri) og Rocambole P.

densen: Nu banker bordbenet! (Nasjonalforlaget, Aas & Wahls boktrykkeri). Andre vellykkede romantrykk ligger så nær op til tidligere bøker fra samme forlag og trykkeri at de av den grunn ikke kan komme med blandt de utvalgte. Dette gjelder blandt annet Gunnar Larsen: Week-end i evigheten. (Gyldendal, Norsk Forlag, Centraltrykkeriet). Ingvald Forsberg: Det nye riket, og Bjørn Rongen: To semester. (Begge Olaf Norlis forlag. Nikolai Olsens boktrykkeri), mens Pär Lagerkvist: Bedöms boktrykkeri), direkte bygger på det gode forbillede i den svenske original. Noget lignende gjelder det meget gode offset-trykk av Stavanger Domkirke (Dreyers Grafiske Anstalt, Stavanger). som i hovedsaken er anlagt på samme måte som tidligere bøker fra samme trykkeri og Kunst og Kulturs bokserie, som helt bygger på tidsskriftets utstyr.

Av kunstnerisk illustrerte verker som ikke kommer med blandt de 15 utvalgte, fortjener Boccaccio: Dekameronen, med kunstnerisk utstyr av Arent Christensen (Nasjonalforlaget, Grøndahl & Søn's boktrykkeri) å fremheves for det konsekvent gjennomførte og solide boktrykkerhåndverks skyld.

I Theodor Caspari: Gaute den fredløse (Nasjonalforlaget, Arthur Nelsons boktrykkeri) er Øyvind Sørensens illustrasjoner godt dimensjonert og plasert. Men man finner det uheldig å bruke satinert papir når det utelukkende er strekkiljsjeer, og formatet er med den anvendte skrift ikke bredt nok til de lange verselinjer. Den hyppige sperring skjønner sidebilledet.

Hvad angår Arne Garborg: Bondestudentar, med teikninger av Willi Mindelfart, (H. Aschehoug & Co. i samarbeide med Forening for norsk bok-kunst. Det Mallingske Bogtrykkeri), finner man at den skrift som er valgt, ikke tåler å presses så sterkt. Satsflaten harmonerer heller ikke med illustrasjonene, og disse er, til tross for at flere av dem har anslått en riktig tone, gjennomgående så lite godt utført, at boken alt i alt må betegnes som mindre heldig. Bindet er en forsimplet gjentakelse av et eldre bind fra samme forlag.

av Johan Bojers tale til håndverker-svennene ved utdelingen av svennebrev, hvor rent typografiske midler er anvendt fantasifullt og morsomt.

Til samme gruppe kan man også regne Søster Marianna: Kjærlighetsbrev. (Fabritius & Sønners Forlag og boktrykkeri). Forsøket på å gjennomføre gammel bokstil er stort sett falt heldig ut.

En bokgruppe hvor man også merker at forlagene arbeider bevisst med bokenes utseende, er den videnskapelige litteratur. Det er med glede man ser en avhandling så forsiggjort i utførelsen og så ren i karakteren som Kåre Foss: Ludvig Holbergs naturrett. (Gyldendal, Norsk Forlag. Lie & Co.s boktrykkeri). Også i år fremtrer publikasjonene fra Instituttet for Sammenlignende Kulturforskning som meget verdifulle arbeider. (Eivind S. Engelstad: Østnorske ristninger og maling, og Sigurd Grieg: Jernaldershus på Lida). Likeledes Hvalfangstmuseets nye publikasjon (Gunnar Isachsen: Norveglarundt Sydpolen Gyldendal Norsk Forlag, Centraltrykkeriet). Også Yngvar Hauge: Fra herregården og fra bruket (H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri), er godt planlagt og gjen-

Ny bok av Dr. Anton MOHR 0,84 pct. Norge i verdenshandelen

En levende skildring av...

sygdom været forhindret fra å delta i juryens arbeide i år.

Bedømmelsen har i det vesentlige fulgt de samme linjer som ifjor og omfattet bøker i den vanlige bokhandel dog med undtagelse av skole- og lærebøker samt utpregede fagbøker. Bibliofilutgaver, privattrykk, er holdt utenfor, likeså serie-skrifter med mindre de i form og utstyr etter juryens mening fremviser nye trekk av verdi.

Resultatet av juryens arbeide er at følgende 15 bøker, utgitt i 1934, fremheves som årets vakreste:

P. Chr. Asbjørnsen: Norske Huldreeventyr og Sagn. Illustrert av Ridley Borchgrevink. H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri.

Boken er omhyggelig planlagt, format, papir og skrift høver godt sammen. Trykket er rent og klart også for de meget gode tegningers vedkommende. Tegningene har i enkelte detaljer vel lett strek for konsis reproduksjon. Deres dimensjoner er vel avveiet og anbringelsen i forhold til satsen god. Forlagets bind er godt med en sund moderne behandling av materiale og farver.

Emil Boyson: Varsler og møter. Gyldendal Norsk Forlag. Grøndahl & Søn.

En heldig planlagt og gjennomført diktsamling. Formatet passer til diktenes satsmål, og satsen er riktig skutt. Det gir boken karakter at det ikke, hverken i omslag eller tittel, forekommer nogen annen skriftform enn den moderne grotesk som boken er satt med. Det sorte og sikre trykk er av særlig betydning ved en skrift som den her anvendte.

verk som mer eller mindre løst «bilag». Ved å øke satsflaten, uten dog å gå over de grenser som god trykk-komposisjon setter, har man opnådd å få en satsdimensjon på sidene som tillater å holde det store plansjemateriale innenfor boksidens ramme. Papiret er meget velvalgt, så tykt at det får fasthet selv i det store format. Billeddimensjonering og plaserings fortjener spesiell ros og oppmerksomhet. Omslaget er godt, men det viser sig her som så ofte ellers at det ikke egner sig til direkte overføring på bind.

Øvre Richter Frich: Boken om tobakk. Tegninger av Adolf Hallman. Steenske Forlag. Centraltrykkeriet.

En bok som er planlagt mer med henblikk på morsomme virkninger i tilknytning til innholdet enn etter ortodokse bokregler. Ved heldig samspill mellom papirtoner, sats og tegninger er det lyktes å gi boken en hel og artistisk karakter, som imidlertid ikke vilde tapt ved at man i enkelte tilfelle hadde været noget forsiktigere med tegningenes dimensjonering. Papiret er ikke tett, og det er særlig uheldig ved en bok av det anlegg som denne er bygget på. Omslaget er vellykket.

Ingeborg Refling Hagen: Jeg har møtt en engel. Tegninger av Reidar Aulie, H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri.

Et vellykket resultat av omhyggelig planleggelse av en bok. Skriften er valgt slik at dens egenkarakter preger sidene så sterkt at den bidrar til å gi boken helhet tvers igjennem den stadige vekslene mellom fulle prosasider og smale vers. Reidar Aulies gode tegninger bidrar vakkert til bokens preg og viser at vi her er ved å få en meget verdifull bokillustratør. Trykket er ujevnt.

Ludvig Holberg: Jeppe på Berget. I nynorsk umskrift ved Oskar Braaten. Med scenebilde og skis-

En kraftig, klar og lettest skrift i harmonisk satsflate. Kapitelangivelsen kunde uten skade været sløfet. Omslagets klosklitteratur-karakter passer til boken. Tittelbladets interesserer ved sin normale bruk av små og store bokstaver. Titelen er dog i bredeste laget og forlagsmerket skjemmer. Boken er meget godt trykt.

Kunstindustrimuseet i Oslo. Årbok 1932—33. (Centraltrykkeriet.)

I år som ellers fremtreder Kunstindustrimuseets årbok som en av årets vakreste og mest interessante trykk. I år er boken i sin helhet trykt på matt kunsttryktpapir, og skriften er slik valgt at den er av udmerket virkning på det krevende papir, som på den annen side har tillatt detaljrike illustrasjoner anbragt på samme papir som teksten. Kunstindustrimuseet i samarbeide med Oslotrykkeriene fortjener stor anerkjennelse for den innsats som er gjort gjennom disse årbøker.

Haakon Lie: Gjester på Jordi. H. Aschehoug & Co. Centraltrykkeriet.

Elegant skrift. De brede marger gir sidebilledet en fornem karakter. Pagimeringen er uvant, men vellykket. Plaseringsforholdet mellom kapitlenes nummertall og motto er ikke heldig. Omslaget med tegning av Frantze er tiltalende. Tittelbladet er enkelt og pent. Trykket er bra.

Olav Nygard: Dikt. Minneutgave. Gyldendal Norsk Forlag. Morten Johansens Boktrykkeri.

En ordentlig og klart planlagt diktsamling med vellykket plaserings av vers-satsen på sidene. Trykket delvis litt grått, antagelig på grunn av det anvendte papir, men hele boken virker forsiggjort og håndverksmessig solid. Omslaget av Carsten Lien hører ikke til denne bokkunstners bedre arbeider.

Rolandskvedet. Umsett fra gammel-fransk av Johs. A. Dale. Det norske Samlaget. Bokbunad Carsten Lien. Prenta hjaa Johansen & Nielsen.

Et overordentlig tiltalende bokverk som viser både solid planleggelse og årvåken kontroll med den håndverksmessige gjennomførelse. Skriften er god til formatet og plaserings på siden omhyggelig avveiet. De røde streker og initialer er sikkert avstemte og udmerket i virkningen. Et av de aller beste av Carsten Liens mange gode bokarbeider. Bindene er stort sett

nevnte prinsipper.

Otto Schulz: Oplevet og hørt. — Tegninger av Otto v. Hanno. Cammermeyers Boghandel. Det Mallingske Bogtrykkeri.

En meget smukt gjennomført bok både med hensyn til papirvalg og skrift. Den er pent trykt og satsen er godt plasert. Tegningene er noget ujevne i dimensjoneringen, og ofte er plassen til dem beregnet litt i flotteste laget; men bokens karakter er sikkert gjennomført, tross den overdrevne avsnittsdeling som bidrar til å oppløse satsbilledet un-

grunn satt i samme opslag. Avskjæringen og plaserings er delvis upresis. Billedene er meget godt trykt, men teksten ujevnt.

Totalinntrykket av årets bokproduksjon er at de norske bokforlag nu arbeider bevisst på å gi sine bøker en bedre håndverksmessig utførelse, og vakkere form og utstyr. Særlig fortjensfullt er arbeidet med å få den alminnelige prosabok best mulig utført og utformet, og det foreligger i år såpass mange gode bøker av denne enkle type at juryens valg blandt dem slett ikke har været lett.

Foruten de utvalgte romaner har juryen festet sig ved følgende, som i valg av skrift og satsflate ligger høiere enn gjennomsnittet:

Johan Borgen: Når alt kommer til alt. Lauritz Johnson: Mens vi venter. (Begge Gyldendal, Norsk Forlag. Centraltrykkeriet). Ignazio Silone: Fontamara. (Tiden Norsk Forlag. P. M. Bye & Co.s boktrykkeri) og Rocambole Pe-

dersen: Nu banker bordbenet! (Nasjonalforlaget, Aas & Wahls boktrykkeri). Andre vellykkede romantrykk ligger så nær op til tidligere bøker fra samme forlag og trykkeri at de av den grunn ikke kan komme med blandt de utvalgte. Dette gjelder blandt annet Gunnar Larsen: Week-end i evigheten. (Gyldendal, Norsk Forlag, Centraltrykkeriet). Ingvald Forsberg: Det nye riket, og Bjørn Rongen: To semester. (Begge Olaf Norlis forlag, Nikolai Olsens boktrykkeri), mens Pär Lagerkvist: Bøddelen (Tiden, Norsk Forlag. P. M. Bye Co.s boktrykkeri), direkte bygger på det gode forbilde i den svenska original. Noget lignende gjelder det meget gode offset-trykk av Stavanger Domkirke (Dreyers Grafiske Anstalt, Stavanger), som i hovedsaken er anlagt på samme måte som tidligere bøker fra samme trykkeri og Kunst og Kulturs bokserie, som helt bygger på tidsskriftets utstyr.

Av kunstnerisk illustrerte verker som ikke kommer med blandt de 15 utvalgte, fortjener Boccaccio: Dekameronen, med kunstnerisk utstyr av Arent Christensen (Nasjonalforlaget, Grøndahl & Søn's boktrykkeri) å fremheves for det konsekvent gjennomførte og solide boktrykkerhåndverks skyld.

I Theodor Caspari: Gaute den fredløse (Nasjonalforlaget, Arthur Nelsons boktrykkeri) er Øyvind Sørensens illustrasjoner godt dimensjonert og plasert. Men man finner det uheldig å bruke satinert papir når det utelukkende er strekkiljsjeer, og formatet er med den anvendte skrift ikke bredt nok til de lange verselinjer. Den hyppige sperring skjemmer sidebilledet.

Hvad angår Arne Garborg: Bondestudentar, med teikninger av Willi Mieldelfart, (H. Aschehoug & Co. i samarbeide med Forening for norsk bokkunst. Det Mallingske Bogtrykkeri), finner man at den skrift som er valgt, ikke tåler å presses så sterkt. Satsflaten harmonerer heller ikke med illustrasjonene, og disse er, til tross for at flere av dem har anslått en riktig tone, gjennomgående så lite godt utført, at boken alt i alt må betegnes som mindre heldig. Bindet er en forsimplet gjentakelse av et eldre bind fra samme forlag.

Blandt de illustrerte bøker vil man også nevne A. Sandvig: De Sandvigske Samlinger. (D. Stribolets Eft. forlag og trykkeri, Lillehammer). Det er lagt meget godt arbeide i den, men resultatet er ikke blitt vellykket, vesentlig på grunn av at man har været nødt til å bruke, gamle, til dels dypetsede kiljsjeer.

Av andre bokverk som er utformet med en bestemt kunstnerisk vilje, vil vi fremheve enkelte hvis virkning vesentlig er basert på typografiske midler. Norsk Boktrykk Kalender fremtrer i år i et noget forsiktigere utstyr enn de nærmest foregående år. Sats-sidene er gode, men de røde sirater omkring initialene er ikke tilstrekkelig gjennomtenkt. Reproduksjonene kunde også været bedre. Et interessant typografisk eksperiment er Arthur Nelsons utgave

av Johan Bojers tale til håndverksvennene ved utdelingen av svennebrev, hvor rent typografiske midler er anvendt fantasifullt og morsomt.

Til samme gruppe kan man også regne Søster Marianna: Kjærlighetsbrev. (Fabritius & Sønners Forlag og boktrykkeri). Forsøket på å gjennomføre gammel bokstil er stort sett falt heldig ut.

En bokgruppe hvor man også merker at forlagene arbeider bevisst med bokenes utseende, er den videnskapelige litteratur. Det er med glede man ser en avhandling så forsiggjort i utførelsen og så ren i karakteren som Kåre Foss: Ludvig Holbergs naturrett. (Gyldendal, Norsk Forlag. Lie & Co.s boktrykkeri). Også i år fremtrer publikasjonene fra Instituttet for Sammenlignende Kulturforskning som meget verdifulle bokarbeider. (Elvind S. Engelstad: Østnorske ristninger og malinger, og Sigurd Orieg: Jernaldershus på Lista). Likeledes Hvalfangstmuseets nye publikasjon (Gunnar Isachsen: Norvegla rundt Sydpolen Gyldendal Norsk Forlag, Centraltrykkeriet). Også Yngvar Hauge: Fra herregården og fra bruket (H. Aschehoug & Co. Det Mallingske Bogtrykkeri), er godt planlagt og gjen-

Ny bok av Dr. Anton MOHR 0,84 pct. Norge i verdenshandelen

En levende skildring av verdenshandelen og dens mangeartede veier, med historiske og geografiske streiflys over mange interessante fenomener i den moderne verdenshusholdning. En orientering i nogen av tidens mest fengslende problemer, en bok som lærer oss landet og verden utenfor bedre å kjenne, oversiktlig og underholdende.

Pris 3.85.

H. ASCHÉHOUG & CO.

A.s Osterhausgt. Trevarefabrikk.
Osterhausgt. 16. T. 10384
Fabrikk for vinduer, dører, Innredninger etc.

virksomhet av dommen. De ledende børser rundt om i statene har tatt forholdsregler for å hindre usunde spekulasjoner før og etter avgjø-

nende forberedelser, mens komiteen i Winnipeg besluttet ikke å foreta sig noget.

nemført, bortsett fra billedbilagene på blankt papir.

En gruppe bøker som tidligere ofte har været, og delvis ennå er sørgelig forsmøtt, er den religiøse litteratur. Så meget desto gledeligere er det at Lutherstiftelsens Forlag i den siste tid har sendt ut en rekke bøker, som har været meget forsiggjort. Av årets produksjon vil vi fremheve Johannes Knutzen: «Innenfor», som et både i håndverksmessig og formell henseende meget godt bokarbeide. Det samme kan sies om Charles Dickens: Frelserens liv. Jacob Dybwads Forlag. Nationaltrykkeriet.

I dette totalbilde av de norske forlags arbeide på å bedre bøkernes kvalitet og heve norsk bokkultur, fortjener Noregs Boklag en særlig omtale, ikke minst for den forstandige måte hvorpå det har forstått å fremme bokkunstnerens samarbeide med håndverkerne og hans herredømme over bokens karakter som helhet. Når et så godt arbeide som Aasmund Olavsson Vinje: Storegut. (Bokbunad Carsten Lien, Prenta hjå Johansen & Nielsen) ikke er kommet med blandt de utvalgte, skyldes det at man har funnet dets virkemidler å være for nær beslektet med bokkunstnerens og forlagets tidligere arbeider.

Av bøker med gode tittelblad kan nevnes: Pedro Rubio: Et år på hesteryggen (Gyldendal, Nationaltrykkeriet) med god virkning av farvet hovedtittel. — Lars Berg: Men det var det ingen som visste (Tiden Norsk Forlag, Nationaltrykkeriet) med god plassering av den karakteristiske vignett. — Ernst

Toller: En landsforreder (Fram Fødtette & berg lag, Aasens Boktrykkeri) har en gjennomførelse av tittelbladet med vellykket plassering av vignetten. — Joh Grieg Müller: Over sjø og land (Nasjonalforlaget, Grøndahl & Søn) har et vellykket asymmetrisk tittelblad.

Blandt omslagene fester man sig også ved enkelte særlige heldige. Stein Balstad: Guds Dom (Norli) har et dristig og virkningsfullt omslag av Albert Jærn, Gustav Smedal: Nasjonalt forfall (Norli, Nic. Olsens Boktrykkeri) har et ypperlig omslag med stor slagkraft. Ragnar Arntzen: En gruveby (Tiden Norsk Forlag, Nationaltrykkeriet) har et godt omslag av den unge tegner Thor Wiborg. Olav Thorsrud: Jeg går i skyggen og Gunnar Larsen Weekend (begge Gyldendal) har gode omslag det siste med en vakker vignett av Else Christie Kleveland. Trygve Gulbrandsen: Det blåser fra Dauningfjell (Aschehoug) har et illusjonsvekkende omslag av Albert Jærn, og Sven Nilssen: Et menneske kommer til verden (Gyldendal) har en meget god omslagstegning av K. Espolin Johnsen.

Stort sett er det i år ofret mere arbeide på bindene og delvis søkt nye veier, således at man har søkt bort fra de såkalte «skinnbind» over til mere solide helsjirtingsbind med enkel dekor. Dog synes de rette streker å ha fått en noget dominerende plass i bindenes utstyr, særlig er ryggtitlene blitt utdelt, liggjort ved overlesset strekdekor. I mange tilfelle savner man komposisjonsmessig sammenheng mellom sideflatene og ryggen.

På nogen få undtagelser nær har man helt forsmøtt arbeidet med forsatsen. For en rekke bøkens vedkommende er bindenes styrke redusert ved at boken bare er innhengt på siden.

Til slutt vil juryen uttale sin beklagelse over at en så viktig del av bokproduksjonen som barnebøkene ennå forsømmes sterkt hvad utseende og utstyr angår.

Arne Arnesen,
formann.

Eli Ingebretsen.

Olav Myre.

Arne Nygård-Nilssen.

Gustav E. Raabe.

Henry Røsoch.

Arthur Nelson,
sekretær.

Influensaen igjen. —



Blir hodepinen og smerten i kroppen for voldsom, og hjelper ikke de alm. acetyltabletter, så kjøp på apoteket Pyrocol tabletter. De blir kvitt smertene, feberen holdes nede og De får en rolig søvn. Fåes nu uten resept. — Beskytt Dem mot smitte, ha en Eukament pastill i munnen, den dreper basillen og hindrer forkjølelsen. (Avert.)

830 SOLYPUSS
Sparer og bevares

GIR EN STRÅLENDE VARIG GLANS.
YPPERLIG TIL ALLE METALLER, DRØI BRUK.
DER ER INTET BEDRE!
NORSK FABRIKAT.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

*Christiansunds
Tidende 20/
12.34*

Litteratur

En bok for nordmenn.

»Nasjonalt forfall« av Gustav
Smedal. Olaf Nordhøys forlag.
Uinnb. kr. 5. — 313 sider.

For dem som interesserer sig
for norsk nutidshistorie, bør
«Nasjonalt forfall» være en selv-
følgelig julegave.

Denne bok gir et så tydelig og
uforfalsket fotografi av norsk
utenriks- og innenrikspolitikk av
idag, at ingen som virkelig øn-
sker å følge med kan forbigå den
under julekjøpet.

Og har De politisk innstillede
barn, venner eller andre som De
må forære en presang, da kan De
være sikker på at Gustav Sme-
dals velskrevne og letteste tids-
skildring vil slå godt an.

Lesningen av den medfører
dog at man ikke blir til å snakke
med før de 300 sider er slukt.
Det kan forresten være at man
de først to-tre dager etterpå og-
så blir noe uomgjengelig. Slik
vil boken gripe en.

Anders Lange.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Farlsberg
20/12-34
Holmstrands

Nasjonalt forfall.

Gustav Smedal: Nasjo-
nalt forfall. — Olaf Norli,
Oslo.

Gustav Smedal hører til de nordmenn som har interessert sig allermest for og har det beste kjennskap til Grønlandssaken i sin helhet. I denne bok gir han en fyldig utredning av Grønlandsspørsmålet fra 1919 da Danmark reiste suverenitets-spørsmålet til og med domsavsigelsen i Haag 5. april 1933. Videre behandler han den opvask og diskusjon som dommen vakte i Norge. Derpå kommer et avsnitt som handler om Grønlandsspørsmålet i fremtiden. I et bilag er medtatt ishavsrådets skrivelse til regjeringen 7. februar 1931 angående den danske 3-årsplan.

Det er meget interessant å lese denne grundige oversikt, og jeg skulde ønske at riktig mange måtte få lese boken. Forfatteren har sikkerlig rett i at Grønlandsspørsmålet ikke er op- og avgjort med dommen i Haag. Alle bør kjenne til at den danske forhandler kammerherre Bourke ved løgn og kjeltringstreker i 1814 fikk fraskilt de norske skattlande fra Norge på grunn av den svenske forhandler Wetterstedts uvidenhets.

Lars Hobæk.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

*Ordre Smedal
Smedal Sunde 30/10 34
Revange*

Ordet fritt.

Endå eit tilsvar.

Nasjonal Samling.

III.

Etter det adv. Smedal skreiv, skulde statsråd Sunde ha «forsømt sine oppgaver» som advokat i Grønlandssaka. Dette skal prof. Skeie ha prova. — Her er vi nok og nøydd til å hugsa på at prof. Skeie var ein av hovudmennene i aktivistfløkken, og når so tapet kom, må det finnast ein syndebukk. Til det kunde so statsråden brukast.

Vi kan vel og lett tenkja oss at det i slike tilfelle kan vera ulike meiningar millom dei sakkunnige kva som bør gjerast. Ein kan tru på ein framgangsmåte, ein annan kan helst vilja gå ein annan veg. Kva som er det beste, ser ein fyrst etterpå. Med omsyn til dette trur eg det kan vera nok å herma det som står i tilrådinga um Grønlandssaka frå Utriksnemnda: «Begivenhetene synes å ha godtgjort at det ikke var advokat Sunde som så så forkjært på prosessens anlegg.»

Eg tykkjer òg det kan vera verdt å ta nokre linor or eit brev frå regjeringsadv. Johanssen, som opphavleg var oppnemnd til å vera med i lag med adv. Sunde. Han skreiv i eit brev til adv. Sunde: «Fra første stund har jeg sett eller følt en konstant mistenkelighet overfor mig. Og det er ikke tvil i min sjel om, at skulde dommen gå Norge imot — og i en rettssak regner man fornuftigvis med to muligheter — så skal det skyldes mine onde råd og jeg formentlig henges i en galge.»

No, regjeringsadv. Johanssen drog seg undan og vart ikkje med i prosessen. Han slapp då å verta hengd. Adv. Sunde vart med. Og no skal han då hengjast.

Hr. Smedal nemner og det honoraret som adv. Sunde fekk, og «som delvis blev fastsatt av den regjering han selv var medlem av.» — No er det sagt frå offentleg før at det honoraret adv. Sunde fekk vart fastsett utan at han visste noko um det. Eg skal her få visa til ein artikkel av statsminister Mowinkel i fjor i aug. månad. Hr. Sunde skulde vel ha honorar

for det arbeidet han hadde gjort før han gjekk inn i riksstyret? Den som fylgde med i bladskriv- inga um spursmålet i fjor, veit og at honoraret som adv. Sunde fekk var mykje mindre enn det som dei tvo andre advokatane fekk, endå dei kom til mykje seinare.

Eg må gå ut frå at adv. Smedal visste dette då han skreiv, og eg tykkjer det er ikkje noko å rosa han for når han likevel skreiv soleis i boka si.

Berre ein ting til: I fjor fyre vartet melde den kjende Chr. Hannevig i Oslo statsråd Sunde — «ja, eg trur mest det var for underslag, eller kva det no var for styggedom. No vilde den djerne Hannevig rydja upp i svineriet, og baud seg sjølv fram til bergingsmann. Tenk, ein statsråd meld for slikt! Det vilde vera sensasjon!

Men det var ikkje lenge folk fekk ha denne godbiten i fred. Nokre få dagar etter kom det ei fråsegn frå styret i Den Norske Handelsbank, der det stod at adv. Sunde hadde greidt med den saka som Hannevig sikta til, i fullt samsvar med dei andre styremedlemene. So vidt eg minnst, var det general- krigskommissær Bratlie — den kjende høgremannen — som la fram denne fråsegna. Korleis det elles gjekk med saka, veit eg ikkje. Men eg har ikkje høyrte gjete noko «sak», endå det no er eit år sidan. Eg tenkjer alle rette vedkomande smiler. Bluff!

Det er uråd for meg å freista på å gå igjennom heile Grønlandssaka. Både tid og rom og fyresetnader forbyd det. Men eg er meir enn forundre over at kunnige menn som adv. Smedal kan skriva so lette og laust um so vanskeleg eit spursmål. Og eg burde vera forundra over at hr. Harnoll so blankt tek mot utan kritikk og ser ut til å godkjenna slike lausbygde vendingar som han hermer frå adv. Smedals bok. Dei som vil ha noko meir greide på spursmålet det her gjeld, bør få tak i «Grønlandssaken i Stortinget i 1933». Den som les igjennom dette verket (serleg frå s. 50 til s. 72), får ei sterk kjensle av kor veik riksstyringa var, og kor sjølvrådige dei sakkunnige, med prof. Skeie og adv. Smedal i brodden, var. Adv. Sunde hadde si meining um korleis ein burde taka arbeidet, men dei sakkunnige, som altso skulde hjelpa han, hadde ei onnor. Utriksnemnda segjer um dette:

«Det kan muligens bebreides adv. Sunde at han tillot sine medhjelpere å ta ledelsen i den grad og bestemme at proceduren skulde legges an på en måte som han selv ikke fant heldig; men hans stilling var vanskelig, og det blev stadig fremholdt at det vilde skade saken og være uheldig for stemningen innen landet om de sterke divergenser blev kjent.»

Adv. Sunde fekk altså ikkje skipa proceduren slik som han vilde. Dei andre fekk taka styringa og fekk sin vije. Men likevel kjem dei no etterpå og lastar han og segjer han forsømde arbeidet! Det er ikkje «gode taparar» slikt! Det er nok menneskeleg å leita etter

ein syndebukk når ein har lide eit slikt tap som det her er tale um; men eg vil ikkje segja at det er mannsleg.

So er det det spursmålet som adv. Smedal ordlegg soleis: «I løpet av prosessen medvirket han (o: adv. Sunde) til forliksforhandlinger — — — dette holdt han skjult for sin medadvokat, og da

(Forts. fra 1. side.)

frå statsministeren fortalte Wedel Jarlsberg dette til Sunde, og eit par dagar etter la statsm. Hunds- eid sjølv saka fram for Sunde. Denne oppgåva som W. J. her tok på seg, måtte haldast løynd, ingen- ting måtte koma upp, meinte stats- ministeren. Adv. Sunde laut gjeva han ein hogtideleg lovnad um å halda dette dult. Vi les um dette i «Grønlandssaken» s. 71: «Man kan forstå at statsministeren som visste hvilken ringe lojalitet dele- gasjonens medlemmer (o: adv. Smedal o. a.) den hele tid hadde vist regjeringen, og hvorledes en- kelte av dem aldri hadde følt noen diskresjonsplikt — — — te dem inn i forhandlingene, men var klar over at kom de til dele- gasjonens kunnskap, var alt tapt.»

Slik var altso tilhøva: det galdt å halda delegasjonen utanfor, alt vilde vera spilt um dei fekk greide på saka («enkelte av dem hadde aldri følt noen diskresjonsplikt»!), landsens statsminister, som då var representanten for landet, hadde kravt ein hogtideleg lovnad av adv. Sunde um å tegja — kva so? Der- som då delegasjonsmedlemene gjekk til adv. Sunde og spurde han beint fram um dette, kva skulde han so gjera? Det var ikkje adv. Sunde si eiga so å segja private velferd det galdt, det var fedrelandet sine interesser han skulde tena.

Kva skulde han so gjera? Svara han ja, braut han lovnaden sin til landsens statsminister. Men ikkje berre det — han spilte kanskje eit høve for sitt eige land til å vinna noko av det som striden no galdt; det vilde motmennene syta for.

Eg vonar at det eg her har halde fram, vil syna kor vanskeleg ei sak vi her står framfor. Ja, adv. Sunde kunde ha nekta å svara. Men det vilde alle skyna, det vilde inga løysing vera på spursmålet. Dei som spurde, var då kloke menn skarpe juristar; dei vilde nok draga sine slutningar, det kan ein vera viss på. Han kunde ha freista gå ut til sides, gjeva eit svar so å segja i kanten av spurs- målet. Alle vil skyne at det var nyttelaust. Vi må vel og hugsa på at spursmålet kom med augne- blinken, og kravde svar i augne- blinken. Tid til gjennomtenking, um det kunde hjelpa, var det vel ikkje.

Det er dette vi må vita, det er desse tilhøva vi må ha for augo når vi skal freista tenkja igjennom den saka det her gjeld. Eg kan spyrra hr. Harnoll, og han kan spyrra meg, og vi bae kan spyrra kven som helst: Kvi vilde vi ha gjort um vi var i adv. Sunde sin stad? Dersom vi for alvor freistar tenkja oss inn i saka, vil vi skyna at vi løyser ikkje spursmålet med ei lettvinnt journalistisk vending.

Heller ikkje kan eg sjå at adv. Smedal har nokon grunn til å setja seg på den høge hesten. Når vi tenkjer igjennom korleis han tok det ved okkupasjonen, når vi veit kva som hende under rettssaka — eg viser her til ein artikkel av for- mannen i hovedstyret for «den norske saksførerforening», adv. Skjelderup, i mai månad i fjor — so gjev det oss ein tanke um kor mykje vekt vi bør leggja på dette åtaket frå adv. Smedal.

Eg skreiv her før ein gong at ein bør ha medkjensle med lesarane, og med bladet òg. No er med- kjensla so sterk at eg set punktum. Når eg no òg set punktum for godt, so er det for di dette ordskiftet i

Endå eit tilsvar.

Nasjonal Samling.

III.

Etter det adv. Smedal skreiv, skulde statsråd Sunde ha «forsømt sine oppgaver» som advokat i Grønlandssaka. Dette skal prof. Skeie ha prova. — Her er vi nok og nøydd til å hugsa på at prof. Skeie var ein av hovudmennene i aktivistflokket, og når so tapet kom, må det finnast ein syndebukk. Til det kunde so statsråden brukast.

Vi kan vel og lett tenkja oss at det i slike tilfelle kan vera ulike meiningar millom dei sakkunnige kva som bør gjerast. Ein kan tru på ein framgangsmåte, ein annan kan helst vilja gå ein annan veg. Kva som er det beste, ser ein fyrst etterpå. Med omsyn til dette trur eg det kan vera nok å herma det som står i tilrådinga om Grønlandssaka frå Utriksnemnda: «Begivenhetene synes å ha godtgjort at det ikke var advokat Sunde som så så forkjært på prosessens anlegg.»

Eg tykkjer òg det kan vera verdt å ta nokre linor or eit brev frå regjeringsadv. Johanssen, som opphavleg var oppnemnd til å vera med i lag med adv. Sunde. Han skreiv i eit brev til adv. Sunde: «Fra første stund har jeg sett eller følt en konstant mistenkelighet overfor mig. Og det er ikke tvil i min sjel om, at skulde dommen gå Norge imot — og i en rettssak regner man fornuftigvis med to muligheter — så skal det skyldes mine onde råd og jeg formentlig henges i en galge.»

No, regjeringsadv. Johanssen drog seg undan og vart ikkje med i prosessen. Han slapp då å verta hengd. Adv. Sunde vart med. Og no skal han då hengjast.

Hr. Smedal nemner og det honoraret som adv. Sunde fekk, og «som delvis blev fastsatt av den regjering han selv var medlem av.» — No er det sagt frå offentleg før at det honoraret adv. Sunde fekk vart fastsett utan at han visste noko um det. Eg skal her få visa til ein artikkel av statsminister Mowinckel i fjor i aug. månad. Hr. Sunde skulde vel ha honorar

vilde vera sensasjon! Men det var ikkje lenge folk fekk ha denne godbiten i fred. Nokre få dagar etter kom det ei fråsegn frå styret i Den Norske Handelsbank, der det stod at adv. Sunde hadde greidt med den saka som Hannevig sikta til, i fullt samsvar med dei andre styremedlemene. So viddt eg minnst, var det general-krigskommisær Bratlie — den kjende høgremannen — som la fram denne fråsegna. Korleis det elles gjekk med saka, veit eg ikkje. Men eg har ikkje høyrte gjete noko «sak», endå det no er eit år sidan. Eg tenkjer alle rette vedkomande smiler. Bluff!

Det er uråd for meg å freista på å gå igjenom heile Grønlandssaka. Både tid og rom og fyresetnader forbyd det. Men eg er meir enn forundre over at kunnige menn som adv. Smedal kan skriva so lette og laust um so vanskeleg eit spursmål. Og eg burde vera forundra over at hr. Harnoll so blankt tek mot utan kritikk og ser ut til å godkjenna slike lausbygde vendingar som han hermer frå adv. Smedals bok. Dei som vil ha noko meir greide på spursmålet det her gjeld, bør få tak i «Grønlandssaken i Stortinget i 1933». Den som les igjenom dette verket (serleg frå s. 50 til s. 72), får ei sterk kjensle av kor veik riksstyringa var, og kor sjølvrådige dei sakkunnige, med prof. Skeie og adv. Smedal i brodden, var. Adv. Sunde hadde si meining um korleis ein burde taka arbeidet, men dei sakkunnige, som alto so skulde hjelpa han, hadde ei **onnor**. Utriksnemnda segjer um dette:

«Det kan muligens bebreides adv. Sunde at han tillot sine medhjelpere å ta ledelsen i den grad og bestemme at proceduren skulde legges an på en måte som han selv ikke fant heldig; men hans stilling var vanskelig, og det blev stadig fremholdt at det vilde skade saken og være uheldig for stemningen innen landet om de sterke divergenser blev kjent.»

Adv. Sunde fekk altså ikkje skipa proceduren slik som han vilde. Dei andre fekk taka styringa og fekk sin vije. Men likevel kjem dei no etterpå og lastar han og segjer han forsømde arbeidet! Det er ikkje «gode taparar» slikt! Det er nok menneskeleg å leita etter

ein syndebukk når ein har lide eit slikt tap som det her er tale um; men eg vil ikkje segja at det er mannsleg.

So er det det spursmålet som adv. Smedal ordlegg soleis: «I løpet av prosessen medvirket han (o: adv. Sunde) til forliksforhandlinger — — dette holdt han skjult for sin medadvokat, og da han på et delegasjonsmøte blev spurt om han hadde kjennskap til

at det blev drevet forliksforhandlinger, løi han adv. Rygh og de øvrige medlemmer av Grønlandsdelegasjonen like op i ansiktet.»

Eg lyt her vera stutt og berre nemna at statsm. Hundseid hausten 1932 bad sendemann Wedel Jarlsberg fara til København og freista røkja etter um det kunde vera råd å få ei semje med Danmark på visse vilkår. Med løyve

(Forts. på 4. side.)

vilde vera sensasjon! Slik var alto so tilhøva: det galdt å halda delegasjonen utanfor, alt vilde vera spilt um dei fekk greide på saka («enkelte av dem hadde aldri følt noen diskresjonsplikt!»), landsens statsminister, som då var representanten for landet, hadde kravt ein **høgtideleg lovnad av adv. Sunde um å tegja** — kva so? Der so då delegasjonsmedlemene gjekk til adv. Sunde og spurde han beint fram um dette, kva skulde han so gjera? Det var ikkje adv. Sunde si eiga so å segja private velferd det galdt, det var fedrelandet sine interesser han her skulde tena.

Kva skulde han so gjera? Svaret han ja, braut han lovnaden sin til landsens statsminister. Men ikkje berre det — han spilte kanskje eit høve for sitt eige land til å vinna

noko av det som striden no galdt; det vilde motmennene syta for.

Eg vonar at det eg her har halde fram, vil syna kor vanskeleg ei sak vi her står framfor. Ja, adv. Sunde kunde ha nekta å svara. Men det vilde alle skyna, det vilde inga løysing vera på spursmålet. Dei som spurde, var då kloke menn skarpe juristar; dei vilde nok draga sine slutningar, det kan ein vera viss på. Han kunde ha freista gå ut til sides, gjeva eit svar so å segja i kanten av spursmålet. Alle vil skyne at det var nyttelaust. Vi må vel og hugsa på at spursmålet kom med augneblinken, og kravde svar i augneblinken. Tid til gjenomtenking, um det kunde hjelpa, var det vel ikkje.

Det er dette vi må vita, det er desse tilhøva vi må ha for augo når vi skal freista tenkja igjenom den saka det her gjeld. Eg kan spyrra hr. Harnoll, og han kan spyrra meg, og vi baa kan spyrra kven som helst: «Kvi vilde vi ha gjort um vi var i adv. Sunde sin stad? Dersom vi for ålvor freistar tenkja oss inn i saka, vil vi skyna at vi løyser ikkje spursmålet med ei lettvtint journalistisk vending.

Heller ikkje kan eg sjå at adv. Smedal har nokon grunn til å setja seg på den høge hesten. Når vi tenkjer igjenom korleis han tok det ved okkupasjonen, når vi veit kva som hende under rettssaka — eg viser her til ein artikkel av formannen i hovedstyret for «den norske sakførerforening», adv. Skjelderup; i mai månad i fjor — so gjev det oss ein tanke um kor mykje vekt vi bør leggja på dette åtaket frå adv. Smedal.

Eg skreiv her før ein gong at ein bør ha medkjensle med lesarane, og med bladet òg. No er medkjensla so sterk at eg set punktum. Når eg no òg set punktum for godt, so er det for di dette ordskeiftet i altfor stor mun har vorte eit ordskeifte um menn ikkje um grunnsetningar.

Jakob Våge.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP
Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

*Nordre Trondhjem
Smtshidende 25/10-3
Ruvang*

Ordet fritt.

Endå eit tilsvar.

Nasjonal Samling.

II.

I andre stykket sitt kjem hr. Harnoll atter inn på parlamentarismen. Sumt av det han skriv er ikkje meir enn halvt rett. Men etter di eg ikkje no bryr meg um å skriva um alt, lét eg det liggja.

Di næst segjer han at det er «forstemmende å se hvorledes Stortinget har sunket i folkets aktelse i løpet av den siste menneskealder.» — Ja — ha, det er ei gamal vise, dette. No har eg teke det uppatt so ofte at eg burde få vera fri: det menneskelige er ikkje fullkome. Stortinget er heller ikkje fullkome. Det kan ha gjort sine mistak, plent som ein domar kan dømme rangt. Juristane, domarane, er menneske, plent som stortingsmennene. Men dei som ikkje ser at Stortinget har gjort eit veldigt arbeid til gagn for folk og land, at det verkeleg har vore «vår beste arbeider i fredens dager og vårt nødanker i farens stund», ja, dei er blinde. Det er ikkje meir å segja um det.

Og eg kan fortelja hr. Harnoll at dette klagemålet hans no er mest like gammalt som Stortinget sjølv. Det har alltid funnest dei som har jamra seg over at «Stortinget har sunket i folkets aktelse», radt sidan det tok til arbeida: i 1830-åra, i 1870—80-åra plent som i 1934 (jfr. saka hans Nummedal mot stortingsmann Eiesland i 1934).

Kanskje eg kan fortelja hr. Harnoll litt um kven som har gjort sitt beste for dette, som har lasta Stortinget tidt og trått. Men alt dette får no vera. Eg vil berre beda hr. Harnoll: Slutt no med denne jammeren over kor uheiderleg og stakkarsleg Storting og styre er! Hr. Harnoll er ikkje gammal nok til å fella nokon dom her. Lat heller folk få greide på kva N.S. vil gjera, kva N.S. vil setja i staden for det som er! Dersom då N.S. veit det sjølv!

Men det som gjorde at eg atter denne gongen svarar hr. Harnoll, er det han skreiv um statsråd Sunde. Der lyt eg få stana ei stund. Det hr. Harnoll og eg kan ha å segja kvarandre, det kan i høgda skapa litt spaning i ein liten by der lite hender til kvardags; men det har ingenting på seg, verknaden når ikkje utanfor

bok som dr. Gustav Smedal har skrive, «Nasjonal forfall» heiter ho. Dr. Smedal var ein av førarane i aktivistflokken i Grønlandssaka, ein av dei som stod bak akupasjonspolitikken. Denne politikken førde til eit nederlag for landet vårt, som alle veit, og etterpå har dei prøvt å velte skulda over på andre — fyrst og fremst Mowinckel sjølv, og di næst statsråd Sunde.

Hr. Harnoll har so teke for seg den bolken av boka der dr. Smedal æreskjeller statsråd Sunde: Sunde har m. a. forsømt sin skyldnad som advokat i Grønlandssaka, det har prof. Skeie prova, og han laug for adv. Rygh og Grønlandsdelegasjonen.

Slik kar er also denne hr. Sunde, meiner hr. Harnoll. Slikt er det venstre set til justisminister, so gjennomrote er systemet. Korrupsjon. Men vi i N.S., vi er anna til folk, ja.

Men no skulde både hr. Harnoll og eg ta til å verta so gamle at vi ikkje trur kva som helst berre for di det vert kosta sverte på det. Vi må tenkja litt for eiga rekning og. Vi menn har då fått hovudet til anna enn berre til å hindra at den stive kragesnippen glett upp over øyro på oss vell!

Di næst lyt eg få minna um at føraren for N.S., hr. exstatsråd Qvisling, og er skulda for lygn. Og det var ikkje ein eller annan anonym vinkelskrivar som bar fram skuldinga, det var sjøve presidenten i Noregs Storting, Nygårdsvold. Er det då nokon grunn for N.S. å gjera slik blåster? Står det då so mykje likare til der i garden enn i dei andre partia? Når vi so dertil hugsar at N.S. på serleg vis gjer seg til målsmann for «kristendommens grunnverdier» og for ei ny ånd i politikken — kva so? Sop fyrst for eiga dør!

Når vi no skal freista gjera oss upp ei mening um åtaket på statsråd Sunde, må vi hugsa på at det finst noko som både juristane og vi andre kallar partsinnlegg — juristane er vel stormeistrane i å setja i hop partsinnlegg. Her har vi då tvo juristar, prof. Skeie og adv. Smedal. Dette bør vi hugsa på. Skal vi gjeva oss av med å fella nokon dom i saka, bør vi ha ein tanke um kva den andre parten i saka har å segja. Hr. Harnoll er då domar! Det skulde ikkje vera ukjent for han, dette!

Endå meir misvisande kan eit partsinnlegg verta dersom det kjem med i spelet personlege motsetningar, personleg uvilje — og personleg uvilje vil lett gro der menneske står skarpt mot eirannan i brennande stridsspursmål. Eg skal ta eit dømme på dette som gjeld nett desse tvo mennene, statsråd Sunde og prof. Skeie.

I 1922 var det oppnemnt ei lov-nemnd, ein straffelovkommisjon. Prof. Skeie var formann. I fjor vart denne nemnda oppløyst, og det skulde tilsetjast ei ny nemnd med færre medlemmer; men det var fyresetnaden at prof. Skeie skulde vera formann i den nye nemnda, og han vart spurdt um han «i tilfelle» var viljug til å ta mot dette til-litsumbodet. Ja, kva so?

Prof. Skeie skriv eit langt brev og sender det til justisdep. der han greier ut um sitt syn på saka, og segjer at meininga med alt dette tvillaust var å få han burt frå arbeidet! Det var «den egentlige hensikt med aksjonen». — Statsråd Lund, som då styrde justisdep., telefonerte straks til prof. Skeie, og bad han koma upp i departementet so han fekk leggja fram saka for han. Men prof. hadde ikkje tid, og han vilde leggja fram offentleg det brevet han hadde sendt til departementet, also klaga mot statsråd Sunde for at han hadde freista få prof. Skeie burt.

Statsråd Sunde sjølv skreiv ingenting um dette; men statsråd Lund la samanhangen fram i eit innlegg han sende blada. Statsråd Lund slutta innlegget sitt soleis: «Noen annen befatning med saken (enn å skriva til finansdep. — sjå ovafor) har statsråd Sunde ikke hatt, og det er ganske uforståelig hvorledes denne sak skal kunne brukes som et angrep på ham.»

Det spørst um augo som ser. Vi menneske ser altfor ofte det vi vil sjå. Bør ikkje ein jurist, som der-til er domar, hugsa på det?

Framleides bør vi vel og tenkja på at det treng ikkje plent um å vera sant for det um det står adv. Smedals bok. Adv. Smedal brukar harde ord um tilrådinga fra utriksnemnda um Grønlandssaka, tilrådinga hadde «en uvederheftig tendens». So er vel hans bok so mykje meir «vederheftig» når det gjeld motmennene i denne saka han skriv um?

Straks etter boka var komen ut, laut statsminister Hundseid ut og avsanna noko adv. Smedal hadde brukt til åtak på Mowinckel — den same Mowinckel skulde ha vore upp i dep. til Hundseid og både lokka og truga han inn på forhandlingsvegen. Det var vel eigenleg Mowinckel kanskje som hadde skulda for forhandlingsstrevet Hundseid hadde havt. Men, kor lenge var Abraham i paradiset, som skrive står?

Hundseid sa frå at det var ikkje sant dette med Mowinckel, det var ikkje rom for noka tolking eller mistyding ein gong! «Statsminister Mowinckel søkte mig ikke noen gang i anledning av Grønlandssaken», skreiv hr. Hundseid. Likare grunnlag hadde ikkje dette åtaket. — I dette tilfellet var elles skulda mindre på adv. Smedal si side, av di han bygde åtaket sitt på eit brev frå Lars Eskeland. Men det viser kor grunnlaust eit åtak kan vera.

Jakob Våge.

denne vesle ringen. Men når saka gjeld statsråd Sunde, er det annleis.

Spursmålet statsråd Sunde.

Fyrst må eg få segja at eg veit ikkje av at eg har høyrte eller sett so mykje lygnprat som i dette ordskiftet um N.S. Dei andre partia lyg, pressa deira lyg, einskildmenn lyg — berre vi, vi i N.S., vi vil ha eit heiderleg og ærleg styre, vi vil ingen korrupsjon, berre vi er heiderleg og ærleg styre, vi vil ingen korrupsjon, berre vi er heiderlege og ærlege i politikken, vi lyg ikkje.

Men, kva står det ikkje i ei gamal bok: Det var ein gong tvo menn, den eine var ein farisear, den andre ein tollmann. Den fyrste sa: — — —

Hr. Harnoll har kome over ei bok som dr. Gustav Smedal har skrive, «Nasjonalt fortalt» heiter ho. Dr. Smedal var ein av førarane i aktivistflokket i Grønlandssaka, ein av dei som stod bak akkupasjonspolitikken. Denne politikken førde til eit nederlag for landet vårt, som alle veit, og etterpå har dei prøvt å velte skulda over på andre — fyrst og fremst Mowinckel sjølv sagt, og di næst statsråd Sunde.

Hr. Harnoll har so teke for seg den bolken av boka der dr. Smedal æreskjeller statsråd Sunde: Sunde har m. a. forsømt sin skyldnad som advokat i Grønlandssaka, det har prof. Skeie prova, og han laug for adv. Rygh og Grønlandsdelegasjonen.

Slik kar er alto so denne hr. Sunde, meiner hr. Harnoll. Slikt er det venstre sett til justisminister, so gjennomrote er systemet. Korrupsjon. Men vi i N.S., vi er anna til folk, ja.

Men no skulde både hr. Harnoll og eg ta til å verta so gamle at vi ikkje trur kva som helst berre for di det vert kosta sverte på det. Vi må tenkja litt for eiga rekning òg. Vi menn har då fått hovudet til anna enn berre til å hindra at den stive kragesnippen glett upp over øyro på oss vell!

Di næst lyt eg få minna um at føraren for N.S., hr. exstatsråd Quisling, òg er skulda for lygn. Og det var ikkje ein eller annan anonym vinkelskrivar som bar fram skuldinga, det var sjølve presidenten i Noregs Storting, Nygårdsvold. Er det då nokon grunn for N.S. å gjera slik blåster? Står det då so mykje likare til der i garden enn i dei andre partia? Når vi so dertil hugsar at N.S. på serleg vis gjer seg til målsmann for «kristendommens grunnverdier» og for ei ny ånd i politikken — kva so? Sop fyrst for eiga dør!

Når vi no skal freista gjera oss upp ei mening um åtaket på statsråd Sunde, må vi hugsa på at det finst noko som både juristane og vi andre kallar partsinnlegg — juristane er vel stormeistrane i å setja i hop partsinnlegg. Her har vi då tvo juristar, prof. Skeie og adv. Smedal. Dette bør vi hugsa på. Skal vi gjeva oss av med å fella nokon dom i saka, bør vi ha ein tanke um kva den andre parten i saka har å segja. Hr. Harnoll er då domar! Det skulde ikkje vera ukjent for han, dette!

Endå meir misvisande kan eit partsinnlegg verta dersom det kjem med i spelet personlege motsetningar, personleg uvilje — og personleg uvilje vil lett gro der menneske står skarpt mot eirannan i brennande stridsspursmål. Eg skal ta eit døme på dette som gjeld nett desse tvo mennene, statsråd Sunde og prof. Skeie.

I 1922 var det oppnemnt ei lov-nemnd, ein straffelovkommisjon. Prof. Skeie var formann. I fjor vart denne nemnda oppløyst, og det skulde tilsetjast ei ny nemnd med formann.

Korleis hekk so dette i hop? Jau. Ministeriet Hundseid hadde gjort framlegg, og Stortinget hadde løyvt pengar til dette arbeidet under den fyresetnad at talet på medlemmer i nemnda skulde redusert. Nemnda vart vel for dyr når det skulde vera so mange med. Det einaste statsråd Sunde hadde gjort her, var at han hadde skriva til finansdepartementet og spurt um det ikkje kunde gjeva sitt «samtykke til at bevilgningen blev overskredet slik at reduksjon (i medlemstalet) kunde undgås.» Statsråd Sunde hadde alto gjort det han kunde til at straffelovkommisjonen skulde få hald fram. Det var so langt ifrå at han hadde gjort nokon freistnad på å få burt prof. Skeie.

Statsråd Sunde sjølv skreiv ingenting um dette; men statsråd Lund la samanhengen fram i eit innlegg han sende blada. Statsråd Lund slutta innlegget sitt soleis: «Noen annen befatning med saken (enn å skriva til finansdep. — sjå ovafor) har statsråd Sunde ikke hatt, og det er ganske uforståelig hvorledes denne sak skal kunne brukes som et angrep på ham.»

Det spørst um augo som ser. Vi menneske ser altfor ofte det vi vil sjå. Bør ikkje ein jurist, som der-til er domar, hugsa på det?

Framleides bør vi vel òg tenkja på at det treng ikkje plent um å vera sant for det um det står adv. Smedals bok. Adv. Smedal brukar harde ord um tilrådinga frå utriksnemnda um Grønlandssaka, tilrådinga hadde «en uvederheftig tendens». So er vel hans bok so mykje meir «vederheftig» når det gjeld motmennene i denne saka han skriv um?

Straks etter boka var komen ut, laut statsminister Hundseid ut og avsanna noko adv. Smedal hadde brukt til åtak på Mowinckel — den same Mowinckel skulde ha vore upp i dep. til Hundseid og både lokka og truga han inn på forhandlingsvegen. Det var vel eigenleg Mowinckel kanskje som hadde skulda for forhandlingsstrevet Hundseid hadde havt. Men, kor lenge var Abraham i paradiset, som skrive står?

Hundseid sa frå at det var ikkje sant dette med Mowinckel, det var ikkje rom for noka tolking eller mistyding ein gong! «Statsminister Mowinckel søkte mig ikke noen gang i anledning av Grønlandssaken», skreiv hr. Hundseid. Likare grunnlag hadde ikkje dette åtaket. — I dette tilfellet var elles skulda mindre på adv. Smedal si side, av di han bygde åtaket sitt på eit brev frå Lars Eskeland. Men det viser kor grunnlaust eit åtak kan vera.

Jakob Våge.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av *Nordre Trondhjem*
Opptakende 25/10-3.
Rovang

Ordet fritt.

Endå eit tilsvar.

Nasjonal Samling.

II.

I andre stykket sitt kjem hr. Harnoll atter inn på parlamentarismen. Sumt av det han skriv er ikkje meir enn halvt rett. Men etter di eg ikkje no bryr meg um å skriva um alt, lét eg det liggja.

Di næst segjer han at det er «forstemmende å se hvorledes Stortinget har sunket i folkets aktelse i løpet av den siste menneskealder.» — Ja — ha, det er ei gamal vise, dette. No har eg teke det uppatt so ofte at eg burde få vera fri: det menneskelige er ikkje fullkome. Stortinget er heller ikkje fullkome. Det kan ha gjort sine mistak, plent som ein domar kan døme rangt. Juristane, domarane, er menneske, plent som stortingsmennene. Men dei som ikkje ser at Stortinget har gjort eit veldigt arbeid til gagn for folk og land, at det verkeleg har vore «vår beste arbeider i fredens dager og vårt nødanker i farens stund», ja, dei er blinde. Det er ikkje meir å segja um det.

Og eg kan fortelja hr. Harnoll at dette klagemålet hans no er mest like gammalt som Stortinget sjølv. Det har alltid funnest dei som har jamra seg over at «Stortinget har sunket i folkets aktelse», radt sidan det tok til arbeida: i 1830-åra, i 1870—80-åra plent som i 1934 (jfr. saka hans Nummedal mot stortingsmann Eiesland i 1934).

Kanskje eg kan fortelja hr. Harnoll litt um kven som har gjort sitt

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: *Rogaland*

Savanger 15/10-35

Nasjonalt forfall



Gustav Smedal: Nasjonalt forfall.

Olaf Norlis Forlag, Oslo.

Dr. Gustav Smedal er en av vårt lands store nasjonale vekkere, en fremsynt mann, som har søkt å vekke sine landsmenns forståelse av, at Norge i dag som i sin tidligere selvsten-

dighetsperiode for en stor del må søke sitt erhverv i de store nordlige havområder og i den hensikt sikre sig de nødvendige rettigheter for sitt folk. At våre ansvarlige politikere ikke har hatt den rette forståelse av disse ting er meget beklagelig, men det reduserer ikke hr. Smedals arbeide. Tvertimot. Forståelsen av hans arbeide vil stadig øke og få sin betydning ved alle senere konferanser mellem Danmark og Norge om forholdene på Grønland.

Smedal behandler i denne bok Grønlandssaken således som den utviklet sig fra 1919 da Danmark først henvendte sig til Norge i anledning av suverenitetsspørsmålet, inntil dens avgjørelse i Haag, april 1933.

Smedal sier selv i bokens forord: «Grønlandssaken er noe mer enn en tapt prosess. Den er

historien om en stor urett, som er overgått Norge, og samtidig er den historien bl. a. om nulevende nordmenns forsømmelse og likegyldighet og uhørte opptreden under en internasjonal konflikt, hvor betydelige norske interesser stod på spill. Enkelte av dem, som er optrådt aller dårligst, spiller en ledende rolle i det offentlige liv, som om ingen ting var hendt og uten at det på noe hold blir nedlagt innsigelse».

Når man på ett brett får servert denne saks behandling, får se at likegyldighet, unasjonal opptreden, uvilje og forsømmelse hos våre ansvarlige politikere, kan man ikke forundre sig over, at saken tapt, og man kan ikke gjøre sig fri for den tanke, at disse menns opptreden og virksomhet har hatt sin store betydning for dommens utfall. I Danmark stod alle som én bak sin regjering, som så nasjonalt på saken. I Norge var der ikke én ansvarlig politiker, som fant det

nødvendig og rimelig å gå inn for saken, hvad enten dette berodde på mangelfull forståelse av sakens betydning og rekkevidde, eller manglende fedrelandskjærlighet eller frykt for sin posisjon som politiker.

Når man leser denne bok, saklig, nøkternt og klart, som alt er skrevet, gripes man av skam og harme over landets stell og styre og blir enig med Smedal i, at denne saks behandling har avslørt et nasjonalt forfall av betydelig omfang. Denne bok er et interessant dokument til belysning av tidsånden og vil gjøre det klart for alle, som vil se, at her trenges en nasjonal vekkelse, hvis landets interesser for fremtiden skal kunne varets på en forsvarlig måte.

Jeg vil anbefale denne interessante, lærerike, velskrevne og samtidig underholdende bok til alle landsmenn. Den er en gullgrube til belysning av vår tids politikk i Norge.

H. Næs.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Nordre Grønlands
Sports Tidende 11/6-24
Kvænger

Ordet fritt.

Nasjonal Samling.

II.

For de borgerlige partier står den parlamentariske styreform som noget nær en helligdom. Når nogen vil røre ved den, løfter der sig i den borgerlige presse et ramaskrik — det er som om nogen vil vanhellige nasjonens dyreste eie. Og dog må selv de varmeste venner av parlamentarismen erkjenne at den under de nuværende forhold iallfall er høist utilfredsstillende. Den naturlige forutsetning for parlamentarismen er at der i Stortinget til enhver tid finnes et flertallsparti, som gir regjeringen sin støtte. Så snart det blir mere enn to partier og intet enkelt får flertall, oppstår det i lengden uholdbare system med mindretallsregjeringer. Ingen kan tjene to herrer, heter det, men en mindretallsregjering er nødt til å tjene to partier og ofte flere. Den må balansere sig frem fra kompromiss til kompromiss. Den må hver dag være forberedt på å bli kastet fordi der i Stortinget har dannet sig en ny partiallianse. Det ligger i sakens natur at ingen regjering under slike forhold er istand til å anlegge en landsgagnlig politikk på lengere sikt.

Da parlamentarismen i sin tid blev innført — det skjedde ved riksstrettsdommen i 1884 — så man den som et ledd i unionskampen mot Sverige. Man fikk ved den fratatt den svenske konge en vesentlig del av hans myndighet i norske forhold. — Denne historisk givne grunn for å innføre parlamentarismen foreligger ikke nu. Det er heller ingen grunn til å opprettholde den lenger.

I forbindelse med denne utglidning av selve systemet er det forstemmende å se hvorledes Stortinget har sunket i folkets aktelse i løpet av den siste menneskealder. Dette kommer ikke bare av den hestebytterpolitikk som drives i tingets halle, men også derav at der i Stortinget har utviklet sig et system med gjensidig personlig begunstigelse, som i ethvert tilfelle er usmakelig og som i mange tilfelle gir folket inntrykk av at grensen for det sømmelige og anstendige trekkes videre der enn i andre forhold. — Jeg tenker ikke her bare på de politiske embedsbesettelser. Disse er man nu så vant til, at man næsten ikke reagerer lenger. Det er likesom blitt noget som slik skal være. Verre er det etter min mening at stortingsmennene driver det system å utdele lønnede hverv til hverandre — uten hensyn til kvalifikasjoner. Det har neppe nogen gang vært meningen at de stillinger som etter loven skal besettes av Stortinget også skal besettes med stortingsmenn. Og det har iallfall aldri vært i nogens tanke at der skal velges stortingsmenn til sådanne

Men hvorledes er det? — Jeg skal citere et stykke av dr. Gustav Smedals bok: Nasjonalt Forfall, det er side 287:

«Det gale og det normale.

Det har vært et yndet tema for visse personer å omtale dem som gikk inn for å hevde landets interesser i Grønlandsspørsmålet, som gale fanatikere. Advokat Sunde har for eksempel uttalt at regjeringens sakkyndige led av rabies mot Danmark. Jeg tror derfor at det kanskje kan være nyttig å gjøre noen bemerkninger om det gale og det normale i denne sak. Det gjøres lettest på den måten at jeg nevner noen eksempler på det normale. Det gale gir sig da selv, fordi det gale jo er det motsatte av det normale.

Advokat Sunde fortiet for den norske regjering at han var uenig i okkupasjonen av Eirik Raudes land, og takket være denne forties ble han opnevnt som Norges advokat. Han forsømte sine oppgaver, hvilket professor Skeie har dokumentert i sin bok «Politikere og diplomater i Grønlandssaken», men oppebar allikevel et honorar på kr. 56,000.00 som delvis blev fastsatt av den regjering han selv var medlem av. I løpet av prosessen medvirket han til forliksforhandlinger, som gikk ut på en oppgivelse av det prosessen gjaldt, nemlig norsk suverenitet. Dette holdt han skjult for sin medadvokat, advokat Rygh, og da han på et delegasjonmøte blev spurt, om han hadde kjennskap til at det blev drevet forliksforhandlinger, løi han advokat Rygh og de øvrige medlemmer av Grønlandsdelegasjonen like op i ansiktet.

Denne mann sitter, da dette skrives, som justisminister og chef for landets rettsvesen. Jeg må da gå ut fra at det han har gjort er normalt, for hvis det var galt, kunde han vel ikke være leder av statens rettsvesen.»

Nasjonal Samlings oppgave er å skape en renere luft og å gjøre de vanlige anstendighetsbegreper gjeldende også i politikken. Det er ikke rart at de gamle partiledere bekjemper en slik bevegelse med alle midler.

Ketil Harnoll.

venner av parlamentarismen er kjenne at den under de nuværende forhold iallfall er høist utilfredsstillende. Den naturlige forutsetning for parlamentarismen er at der i Stortinget til enhver tid finnes et flertallsparti, som gir regjeringen sin støtte. Så snart det blir mere enn to partier og intet enkelt får flertall, oppstår det i lengden uholdbare system med mindretallsregjeringer. Ingen kan tjene to herrer, heter det, men en mindretallsregjering er nødt til å tjene to partier og ofte flere. Den må balansere sig frem fra kompromiss til kompromiss. Den må hver dag være forberedt på å bli kastet fordi der i Stortinget har dannet sig en ny partilallianse. Det ligger i sakens natur at ingen regjering under slike forhold er istand til å anlegge en landsgagnlig politikk på lengere sikt.

Da parlamentarismen i sin tid blev innført — det skjedde ved riksrettsdommen i 1884 — så man den som et ledd i unionskampen mot Sverige. Man fikk ved den fratatt den svenske konge en vesentlig del av hans myndighet i norske forhold. — Denne historisk givne grunn for å innføre parlamentarismen foreligger ikke nu. Det er heller ingen grunn til å opprettholde den lenger.

I forbindelse med denne utglidning av selve systemet er det forstemmende å se hvorledes Stortinget har sunket i folkets aktelse i løpet av den siste menneskealder. Dette kommer ikke bare av den hestebytterpolitikk som drives i tingets halle, men også derav at der i Stortinget har utviklet sig et system med gjensidig personlig begunstigelse, som i ethvert tilfelle er usmakelig og som i mange tilfelle gir folket inntrykk av at grensen for det sømmelige og anstendige trekkes videre der enn i andre forhold. — Jeg tenker ikke her bare på de politiske embedsbesettelser. Disse er man nu så vant til, at man næsten ikke reagerer lenger. Det er likesom blitt noget som slik skal være. Verre er det etter min mening at stortingsmennene driver det system å utdele lønnede hverv til hverandre — uten hensyn til kvalifikasjoner. Det har neppe nogen gang vært meningen at de stillinger som efter loven skal besettes av Stortinget også skal besettes med stortingsmenn. Og det har iallfall aldri vært i nogens tanke at der skal velges stortingsmenn til sådanne stillinger uten at vedkommende har den ringeste kvalifikasjon for stillingen. Som et nyss inntruffet eksempel på en besettelse av denne art nevner jeg utnevnelsen av stortingsmann Olsen-Hagen til statsrevisor. Denne utnevnelse var selv efter våre forhold særlig graverende av den grunn at det var offentlig kjent at Olsen-Hagen hadde vært innblandet i tvilsomme pengetransaksjoner, og at han av den grunn ikke kunde regne med å nyte den tillit, som skulde være den absolutte forutsetning for en statsrevisor.

Under slike forhold kan det ikke undgås at folk ser med mistillit på det som foregår i Stortinget, og at politikk og alt det som har med politikk å gjøre har fått et mindre-verdighetens stempel på sig.

Herr Våge skriver et sted, at en offentlig tjenestemann som er blitt beskyldt for løgn, vel vanskelig kan sitte i sin stilling uten å renvaske sig. Jeg er enig med herr Våge i at slik bør det være. —

nyttig å gjøre nogen bemerkninger om det gale og det normale i denne sak. Det gjøres lettest på den måten at jeg nevner nogen eksempler på det normale. Det gale gir sig da selv, fordi det gale jo er det motsatte av det normale.

Advokat Sunde fortiet for den norske regjering at han var uenig i okkupasjonen av Eirik Raudes land, og takket være denne fortieelse blev han opnevnt som Norges advokat. Han forsømte sine opgaver, hvilket professor Skeie har dokumentert i sin bok «Politikere og diplomater i Grønlandssaken», men oppebar allikevel et honorar på kr. 56,000.00 som delvis blev fastsatt av den regjering han selv var medlem av. I løpet av prosessen medvirket han til forliksforhandlinger, som gikk ut på en opgivelse av det prosessen gjaldt, nemlig norsk suverenitet. Dette holdt han skjult for sin medadvokat, advokat Rygh, og da han på et delegasjonmøte blev spurt, om han hadde kjennskap til at det blev drevet forliksforhandlinger, løi han advokat Rygh og de øvrige medlemmer av Grønlandsdelegasjonen like op i ansiktet.

Denne mann sitter, da dette skrives, som justisminister og chef for landets rettsvesen. Jeg må da gå ut fra at det han har gjort er normalt, for hvis det var galt, kunde han vel ikke være leder av statens rettsvesen.»

Nasjonal Samlings opgave er å skape en renere luft og å gjøre de vanlige anstendighetsbegreper gjeldende også i politikken. Det er ikke rart at de gamle partiledere bekjemper en slik bevegelse med alle midler.

Ketil Harnoll.

Forlagsbøkkhandler Olaf Harli

Se side 2

Minerøistetsgt.

FORUM

ORGAN FOR NORGES GYMNASIAL

Nr. 2.

Redaktør: ARNE BREND



Som man vil erindre blev Foreningen FORUM i vårssemestret 1934 kjørt i grøften med full fart i en vanskelig kurve i Uranienborgveien av det kommunistiske styre. Forat foreningen ikke skulde falle i nasjonale og røssmessige hender mens Borgersen og Hilt var på henholdsvis 5 te og 6 te avdeling på Ullevold avlivet kommunistene den og begravet de sørgelige rester i all stilhet med en enkel høitidelighet på Clarté's kontor. Da dette blev utført helt lovstridt og da foreningen ikke fikk annen vedtakelse ved sin jordeferd end Hilt og Borgersens beryktede eder, fikk den naturlig nok ikke ro i sin grav.

Det går uhyggelige rykter om at foreningen går igjen på åsted for kommunistenes forbrytelse, nemlig i Uranienborgv. 11. Således blev Forums gjenferd iaktatt her av pålitelige folk onsdag 5/9 ved 20 tiden. Det var da sammen med Jörgen Fredri (Ording), Brynjulf den meget snakker (Bull) Denne siste påstås å ha sitt alibi i orden da han var bortreist.

N A S J O N A L T

F O R F A L L

Dr. Gustav Smedal :
 Nasjonalt Forfall.
 Olaf Norlis forlag.

GRÖNLANDSSAKEN - et trist kapittel i Norges historie. Navnet vekker erindringen om en tid da våre dyrebare interesser blev skaltet og veltet med av landsforredere som hensynsløst motarbeidet Norges sak.

Dr. Smedals bok er mer enn en veiledning i Grönlandssaken. Den er et oppgjør med parlamentarikerne, den er et oppgjør med dem som forrådde fangstfolkenes næringsinteresser, den er et oppgjør med dem som sviktet Norges sak da det gjalt. Disse menn som ennå spiller en fremtredende rolle i det offentlige liv, skjönt deres opptreden burde straffes med fengsel.

Efter den bedrøvelige domsavsigelse i Haag så det nesten ut som om glemselen skulde trekke sitt slør over Grönlandssaken, men heldigvis skjedde det ikke. Föret komprofessor Skeles bok og nu foreligger Dr. Smedals "Nasjonalt Forfall". Begge böcker omhandler samme emne, begge författars kjempet for Norges sak, begge har fölt det som sin plikt å si ifra med kraftig stemme.

Derfor er vi disse menn takk skyldig. Dr. Smedal har på en mestertlig måte klarlagt både Grönlandssakens forspill og det som skjedde mens vi kjempet i Haag og den skildring han leverer av våre politikeres opptreden under denne betydelige konflikt er så klar og vel underbygget med henvisninger og citater at enhver innvending faller til jorden. Det materiale som er samlet i denne bok er verdifult stoff for den oppvoksende slekt.

"Nasjonalt Forfall" er en sann beretning om en forfallstid og den burde bli en folkebok. När man på denne måte fikk et sant bilde av våre ledende menn så vilde det ikke vare længe för det reiste sig en aksjon mot dem. Det er nemlig grunn til det.



Johan Ludvig Mowinkel som efter beste evne svekket Norges front mens saken var stöd på i Haag ved stadig offentlig å tale for en kapitulasjon.

Carl Joachim Hambro som på Kastrups Flyveplass i Danmark takket sin jödiske gud for at han ikke var i Norge da okkupasjonen fant stöd og som således viste sin "kjærlighet" til fedrelandet.

Arne Sundø vår försteadvokat i Haag, Norges justisminister, som lot sig ansette som forsvarer for en sak han var motstander av men alikevel forstod å fortie dette. Som drev forhandlinger med danskene bak sine medarbeideres rygg og löi disse frekt op i ansiktet när de spurte om han forhandlet med motparten. Hans innlegg blev kassert 2 gange og de sakkyndige måtte skrive det for ham. Honoraret for dette arbeide, 80.000 kroner blev delvis fastsatt av den regjering han var medlem av.

Den norske arbeiderpresse som til danskernes fryd ønsket å vi skulde tape, det vil si beröve våre fangstfolk en stor betingelse for at de kunde drive sitt arbeide.

"Nasjonalt Forfall" fortjener stor utbredelse - den er en bok for alle. Her blir sannheten sagt uten omsvöps; boken er et lyspunkt i en nasjonal forfallstid.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende

skriver den 24 SEP. 1934

En, der intet har lært og intet glemt.

Dr. Smedal gør op med sine Fjender.

Nu gælder Kravet hele Grønland.

Gustav Smedal: *Nasjonalt Forfall* (Olaf Norlis Forlag, Oslo).

HOJESTERETSADVOKAT, Dr. jur. Gustav Smedal har ment, at det var for tidligt, der faldt Ro om Grønlandsstriden og har foretaget den allerede righoldige Litteratur derom med endnu en Bog, som han — betegnende for sit Syn paa Sagen — har kaldt „Nasjonalt Forfall“. Efter den Behandling, Udenrigskomiteens Flertal gav ham selv i Opgøret efter Haag-Dommen, er det forstaaeligt nok, at Dr. Smedal har ønsket at forsvare sig, og hans Bog er virkelig blevet en *apologia pro vita sua* — et Forsvar for hele hans Politik, der bestaar i at give andre Skylden. Mest af alt mindes man ved Læsningen af denne Bog om de tyske Officerer, der giver „Dolkestødet i Ryggen“ Skylden for Nederlaget i Verdenskrigen. Dr. Smedal lægger ikke Skjul paa sin Rolle i Grønlandssagen — den, hans norske Modstandere kalder, at uansvarlige Personer fra Gaden tilrev sig Førerrollen i norsk Politik, medens han selv føler det saadan, at nationale Mænd søgte at raade Bod paa Politikernes Forsyndelser. At han var Generalen, er hverken han eller de i Tvivl om — en tabende General, som Begivenhederne har vist. Uenigheden kommer kun ind, naar Ansaret skal placeres. Udenrigskomiteen gjorde det paa sin Maade i den nævnte Indstilling. Dr. Smedal noget anderledes i sin Bog.

„Nasjonalt Forfall“ er ingen kedelig Bog: Der er Stof til mindst en Snes Injurieprocesser i den. Det begynder allerede i Forordet med „nulevende nordmenns forsømmelser og likegyldighed og uhørte optreden“ og „dette uvederheftige tendensskrift“ (om Udenrigskomiteens Flertalsindstilling), og der fortsættes trodigt med stadig Anvendelse af Betegnelser som „urigtig“, „usandfærdig“ og „uvederhæftig“ hele Bogen igennem.

Dr. Smedals norske Modstandere faar at vide, at de kun har de laveste Motiver, og selve Haag-Domstolen faar Skyld for, at den „ugenert og ubluferdigt har tatt hensyn, som den efter sine statutter ikke hadde lov til å ta“, Dommen „var partisk og ... i strid med gjeldende folkerett“ ... ja „en åpenbar og utfordrende rettskrenkelse“. (I Betragtning af den Virkning, disse Ord maa have, hvis de læses i internationale Kredse, synes det lidt inkonsekvent, naar Dr. Smedal klager over Hambros „ukloke og uforsvarlige kritikervirksomhet i Genf.“).

Man vil forstaa, at Dr. Smedal ikke er den Mand, der indrømmer, at den af ham førte Politik har været gal. Skönt den paa ethvert Punkt har bragt Norge Nederlag — og store Udgifter — hævder han stadig, at den var langt rigtigere end

Dr. Smedals Opgør med Mowinckel, Sunde, Hambro og Arbejderpartiet vedkommer ikke os her i Danmark, og om hans Angreb paa Domstolen er der kun at sige, at naar han herfor finder en saa fortrinlig Støtte i den tyske Professor Wolgast, er det kun naturligt: Professor Wolgast var paa Forhaand gaaet saa stærkt i Brechen for Norge, at Dommen var lige saa tilintetgørende for hans videnskabelige Position som for Dr. Smedals.

Dr. Smedal hører i Sandhed til dem, der intet har lært og intet glemt. Efter hele sin Indstilling er han naturligt nok en Fjende af Danmark — og han glemmer ikke at fortælle os, at nu kan vi værs'god selv passe vor Sydgrænse — men han gør nu alligevel danske Diplomater og danske Politikere altfor megen Ære naar han betragter dem som værdige Efterfølgere af *Macchiavelli* — baade i Dygtighed og Samvittighedsløshed. Det er ganske betegnende, at da en Dansker nogen Tid efter Dommen spurgte en af Dommerne — og han hørte ikke til dem. Dr. Smedal mistænker for at have haft uvedkommende Hensyn at tage! — naar han egentlig var kommet til det Resultat, at Danmark havde Ret, svarede Dommeren: „*Aussilôt — malgré vous-mêmes!*“ Det er netop Sagen, at Danmark vandt Sagen trods egne Dumheder — ikke under, men før Proceduren. Det var Dumheder, udtalt eller udført af danske Politikere, der alene gav den norske Procedure Slagkraft, og det var den værste af dem alle, — Henvendelsen til Magterne 1916—20 — der fik *Anzilotti* til at afsige dissenterende Votum — uden at han derfor gav Norge Ret. Men Danmarks Ret var saa sikker, at den ikke kunde røkkes af danske Dumheder.

Dr. Smedal vilde ikke være den Mand, han er, hvis han gav tabt af Hensyn til Dommen i Haag. Tværtimod — nu toner han helt rent Flag: Nu er det ikke mere Norges økonomiske Interesser i Østgrønland, det gælder — deres Ubetydelighed viste Proceduren klart nok — nej, det gælder hele Grønland. Uretten fra 1814, da Grønland „ved hjælp av et bedrageri“ blev berøvet Norge, skal gøres om igen. „De gamle norske kolonier lå som bekløjet på sydkysten av Vestgrønland“ — og Europa skal vide, at Ro og Tilfredshed kun opnaas, hvis dette Spørgsmaal løses „på en rettfærdig måde“. Det næste bliver vel, at Dr. Smedal kræver ikke blot Is-

land og Færøerne, men ogsaa Jæmtland, Herjedalen og Bohuslen — ja, vel sagtens ogsaa Orkneyøerne; det har jo altsammen været norsk.

Desværre er det ikke muligt helt at ignorere Dr. Smedal. Han har ikke helt Uret, naar han taler om sine gode Forbindelser indenfor den norske Presse, og det er beklageligt, men sandt, at det sidste Aarhundredes nationale Opvaagnen i Norge i hvert Fald nogle Steder har gjort sig Danmark og alt, hvad der er Dansk, til Syndebuk. Forhaabentlig vil det dog ikke lykkes Dr. Smedal at udrette flere Ulykker — for Norge saavel som for hele Norden — end han allerede har gjort.

Peter de Hemmer Gudme.

og intet glemt.

Dr. Smedal gør op med sine Fjender.

Nu gælder Kravet hele Grønland.

Gustav Smedal: *Nasjonalt Forfall* (Olaf Norlis Forlag, Oslo).

HØJESTERETSADVOKAT, Dr. jur. Gustav Smedal har ment, at det var for tidligt, der faldt Ro om Grønlandsstriden og har forøget den allerede righoldige Litteratur derom med endnu en Bog, som han — betegnende for sit Syn paa Sagen — har kaldt „Nasjonalt Forfall“. Efter den Behandling, Udenrigskomiteens Flertal gav ham selv i Opgøret efter Haag-Dommen, er det forstaaeligt nok, at Dr. Smedal har ønsket at forsvare sig, og hans Bog er virkelig blevet en *apologia pro vita sua* — et Forsvar for hele hans Politik, der bestaar i at give andre Skylden. Mest af alt mindes man ved Læsningen af denne Bog om de tyske Officerer, der giver „Dolkestødet i Ryggen“ Skylden for Nederlaget i Verdenskrigen. Dr. Smedal lægger ikke Skjul paa sin Rolle i Grønlandssagen — den, hans norske Modstandere kalder, at uansvarlige Personer fra Gaden tilrev sig Førerrollen i norsk Politik, medens han selv føler det saadan, at nationale Mænd søgte at raade Bod paa Politikernes Forsyndelser. At han var Generalen, er hverken han eller de i Tvivl om — en tabende General, som Begivenhederne har vist. Uenigheden kommer kun ind, naar Answeret skal placeres. Udenrigskomiteen gjorde det paa sin Maade i den nævnte Indstilling, Dr. Smedal noget anderledes i sin Bog.

„Nasjonalt Forfall“ er ingen kedelig Bog: Der er Stof til mindst en Snæs Injurieprocesser i den. Det begynder allerede i Forordet med „nulevende nordmenns forsømmelser og likegyldighed og uhørte optreden“ og „dette uvederheftige tendensskrift“ (om Udenrigskomiteens Flertalsindstilling), og der fortsættes trodigt med stadig Anvendelse af Betegnelser som „urigtig“, „usandfærdig“ og „uvederhæftig“ hele Bogen igennem.

Dr. Smedals norske Modstandere faar at vide, at de kun har de laveste Motiver, og selve Haag-Domstolen faar Skyld for, at den „ugenert og ublufærdigt har tatt hensyn, som den efter sine statutter ikke hadde lov til å ta“, Dommen „var partisk og ... i strid med gjeldende folkerett“ ... ja „en åpenbar og utfordrende rettskrenkelse“. (I Betragtning af den Virkning, disse Ord maa have, hvis de læses i internationale Kredse, synes det lidt inkonsekvent, naar Dr. Smedal klager over Hambros „ukloke og uforsvarlige kritikervirksomhet i Genf.“).

Man vil forstaa, at Dr. Smedal ikke er den Mand, der indrømmer, at den af ham førte Politik har været gal. Skönt den paa ethvert Punkt har bragt Norge Nederlag — og store Udgifter — hævder han stadig, at den var langt rigtigere end Forhandlinger og Forligsforsøg, der dog i hvert Fald havde givet noget. Det er altid de andres Fejl, at det er gaaet galt — og det skyldes ikke blot deres Udygtighed, men ogsaa deres personlige Forfængelighed og andre lave Karakteregenskaber. Man forstaa, at han taler om „nationalt Forfald“, naar han egentlig kun regner sig selv og sine Meningsfæller for gode Nationalister. Derimod forstaa man daarliger, hvad han klager over, da det dog i det store og hele var den af ham gennemtrumfede Okkupationspolitik, der blev fulgt af Regeringen. Dog, det viser sig, at Dr. Smedal aldrig har ønsket at have noget med Haag-Domstolen at gøre; Voldgiftstraktaten er ham en Vederstyggelighed i vigtige Spørgsmaal, og i Stedet for Klagen til Domstolen („Hastesagen“) vilde han true Danskerne med at sende Opsynsskibet „Fridtjof Nansen“ til Grønland. Han havde heller ikke haft noget imod at paavirke Dommerne ad diplomatisk Vej, og først og fremmest er han fornærmet over, at ikke alle de Embedsmænd, der kunde faa med Sagen at gøre, var enige med ham.

Dr. Smedals Opgør med Mowinkel, Sunde, Hombro og Arbejderpartiet vedkommer ikke os her i Danmark, og om hans Angreb paa Domstolen er der kun at sige, at naar han herfor finder en saa fortrinlig Støtte i den tyske Professor Wolgast, er det kun naturligt: Professor Wolgast var paa Forhaand gaaet saa stærkt i Brechen for Norge, at Dommen var lige saa tilintetgørende for hans videnskabelige Position som for Dr. Smedals.

Dr. Smedal hører i Sandhed til dem, der intet har lært og intet glemt. Efter hele sin Indstilling er han naturligt nok en Fjende af Danmark — og han glemmer ikke at fortælle os, at nu kan vi værsgod selv passe vor Sydgrænse — men han gør nu alligevel danske Diplomater og danske Politikere altfor megen Ære naar han betragter dem som værdige Efterfølgere af Macchiavelli — baade i Dygtighed og Samvittighedsløshed. Det er ganske betegnende, at da en Dansker nogen Tid efter Dommen spurgte en af Dommerne — og han hørte ikke til dem. Dr. Smedal mistænker for at have haft uvedkommende Hensyn at tage! — naar han egentlig var kommet til det Resultat, at Danmark havde Ret, svarede Dommeren: „Aussitôt — malgré vous-mêmes!“ Det er netop Sagen, at Danmark vandt Sagen trods egne Dumheder — ikke under, men før Proceduren. Det var Dumheder, udtalt eller udført af danske Politikere, der alene gav den norske Procedure Slagkraft, og det var den værste af dem alle, — Henvendelsen til Magterne 1916—20 — der fik Anzilotti til at afsige dissenterende Votum — uden at han derfor gav Norge Ret. Men Danmarks Ret var saa sikker, at den ikke kunde røkes af danske Dumheder.

Dr. Smedal vilde ikke være den Mand, han er, hvis han gav tabt af Hensyn til Dommen i Haag. Tværtimod — nu toner han helt rent Flag: Nu er det ikke mere Norges økonomiske Interesser i Østgrønland, det gælder — deres Ubetydelighed viste Proceduren klart nok — nej, det gælder hele Grønland. Uretten fra 1814, da Grønland „ved hjælp av et bedrageri“ blev berøvet Norge, skal gøres om igen. „De gamle norske kolonier lå som beklent på sydkysten av Vestgrønland“ — og Europa skal vide, at Ro og Tilfredshed kun opnaas, hvis dette Spørgsmaal løses „på en rettfærdig måte“. Det næste bliver vel, at Dr. Smedal kræver ikke blot Is-

land og Færøerne, men ogsaa Jæmtland, Herjedalen og Bohuslen — ja, vel sagtens ogsaa Orkneyøerne; det har jo alt sammen været norsk.

Desværre er det ikke muligt helt at ignorere Dr. Smedal. Han har ikke helt Uret, naar han taler om sine gode Forbindelser indenfor den norske Presse, og det er beklageligt, men sandt, at det sidste Aarhundredes nationale Opvaagnen i Norge i hvert Fald nogle Steder har gjort sig Danmark og alt, hvad der er Dansk, til Syndebuk. Forhaabentlig vil det dog ikke lykkes Dr. Smedal at udrette flere Ulykker — for Norge saavel som for hele Norden — end han allerede har gjort.

Peter de Hemmer Gudme.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Nasjonal Samling
20/9.34

GUSTAV SMEDAL:

„Nasjonalt forfall“.

Av o.r.sakfører Otto Engelschiøn.

«Av den flokken kan vi vente oss den skarpeste strid; de er nordmenn som vi»

Disse ord som Snorre legger Olav Tryggvason i munnen før slaget ved Svolder randte mig ihu da jeg gjennomgikk Smedals bok om Grønlandsstriden.

Grønlandssaken ga oss bildet av et splittet folk, et folk som systematisk blev desorientert av sine førere og som derfor ikke visste hverken ut eller inn. Denne påtagelige uvidenhets om det faktiske og rettslige grunnlag for konflikten mellom Norge og Danmark gjorde sig forøvrig også gjeldende blandt de allerfleste politiske ledere og dessverre i særlig grad blandt dem som mente sig kalte til å vareta Norges interesser

eller som i kraft av sin stilling hadde plikt til å vareta disse interesser.

*

Grønlandsspørsmålet er ikke løst med dommen i Haag. Når østgrønlandsavtalen utløper i 1944 blir spørsmålet permanent aktuelt fordi det danske avsperringsystem stadig kommer i strid med andre nasjoners berettigede interesser.

For Norge har dommen i Haag lagt grunnlaget for å ta op saken i hele sin bredde. Dommen fastslo uttrykkelig at Grønland tilhørte Norge før 1814 og at landet blev overdratt Danmark ved Kieltraktaten. Kieltraktaten har imidlertid aldri vært godkjent i Norge og dannet for såvidt heller ikke rettsgrunnlaget for foreningen mellom Sverige og Norge. Hva spesielt angår det punkt i Kieltraktaten som gjelder Grønland så blev dette gjennomført ved beviist og historisk konstaterbart bedrag fra den danske forhandlers side og Danmark har derfor den tvilsomme ære å sitte med Grønland med bedragerens rett.

*

Det kunde være et spørsmål til overveilelse for den geskjeftige danske statsledelse om det i lengden vil lønne sig å tviholde på tyvegoddet fra Kiel. Kanskje det evindelige danske pjatt om «samhörighet i Norden» vilde klinge litt mindre hult hvis Norge var ydet rettferdighet i Grønlandssaken. Danmark som i 1814 efter eget offisielt utsagn, følte sig tvunget til å beholde Grønland (!) kan kanskje komme i den situasjon at det føler sig tvunget til å gi rette eier sitt. Det skal i det hele temmelig sterke innrømmelser fra Danmark før tanken om nordisk samhörighet lar sig realisere. Den danskinspirerte tanke om samhörighet i Norden har nemlig hittil gitt sig ntslag kommersielt ved generalagenturen i Kjøbenhavn, litterært og kulturelt ved at danske misseromaner og ukeblader har oversvømmet Norge og ødelagt både sprog og smak, politisk ved at Norge i all tid har måttet bli for danske eventyr.

Såvel innen- som utenrikspolitisk ga grønlandssaken et klart og anskuellig bilde av råttenheten i norsk

parlamentarisme. Både av politikere og diplomater ser vi representert alle tåpelighetens og uduelighetens avskygninger. Men vi ser mer: vi ser en direkte landsforredersk linje representert ved alliansen Mowinkel-Hambro-Nygårdsvold. Her var parti-høvdingene enige for her var det pirket ved det hellige dyr, nemlig parlamentarikernes suverene rett til å sabotere alle landsviktige saker.

*

«Nasjonalt forfall» er — skjönt boken ikke direkte er formet sådan — en flammende anklage mot de menn som satt og fremdeles sitter ved makten i Norge. Og anklagene er ugjen-drivelige. Det er ikke noe Hambro-Mowinkel-skvalder som serveres, men nøkterne fakta bilagt med konkrete oplysninger. Verket imponerer ved sin verdige holdning. Leseren merker ikke så meget forfatterens forakt for de nordmenn som motarbeidet Norges sak, men han merker sin egen forakt for Hambro-Mowinkel og han sitter igjen med en eneste følelse: aldri mer må dette hende at folkets tilitsmenn bevisst motarbeider landets interesser på grunn av sin egen naraktighet forfengelig og animositet mot handlekraftige og innsiktsfulle forkjempere av Norges rett.

*

Grønlandssaken, dens innledning, forløp og foreløbige avslutning har bud til alle N S-folk. Aldri er partipolitikkens råttenhet avslørt så grundig som i grønlandssaken. Her har vi dessuten det interessante tilfelle at vi ser en av våre programposter på forhånd realiseret: Ishavsrådet var en forsamling av fagkyndige menn som kjente sine plikter. Derfor måtte dette råd virke som en rød klut på partipolitikerne som jo representerer de motsatte egenskaper, overfladiskhet og manglende ansvarsfølelse.

Jeg vil innstendig tilråde alle å lese dr. Smedals bok selv om den ikke er lystelig lektüre. Bitre piller er ofte god medisin.

Otto Engelschiøn

*Dagbladet m 2/5.
15 Sept. 1934.*

GUSTAV SMEDAL

Nasjonalt Forfall

328 sider med karter.

5 kroner.

*Har de samme fortrinlige egenskaper som Skeies bok
«Politikere og diplomater i Grønlandssaken»*

*Et usedvanlig klart tilbakeblikk over de forskjellige
faser i Grønlandssakens utvikling.*

Adv. C. M. Heber i «Nationen».

*Den Grønlands-tretthet som i den senere tid har gjort
sig gjeldende bør ikke hindre folk i å studere boken.*

«Sjøfartstidende».

*Det er saft og kraft i advokat Smedals oppgjør, og
man bør vokte sig for å hengi sig til likegladhet.*

«Dagsposten».

OLAF NORLIS FORLAG

Nasjonalbladet

Organ for Bondepartiet i Trøndelag

Ansvarshavende redaktør:
JAC. SKYLSTAD

Redaksjon Nordre gt. 1. Telefoner:

11 04 redaktør Skylstad
3 80 red.sekretær, nattvaktchef
6 77 k Berg, Hellem-Hanssen,
10 06 Foss
11 10 t Herstad
11 16 frk. Lund, stenogr. (eft. kl. 9)
18 17 k redaktør Skylstad, bolig
2 92 redaktør Lundh-Nilssen, bolig
5 65 Sverre J. Herstad, bolig
2 52 Elise Lund, bolig
30 70 Carl Hellem-Hanssen, bolig

Ekspedisjon Nordre gt. 1. Telefoner:

6 47 k disponerten personlig
29 04 faktoren — trykkeri
1 78 annonser (dag og natt)
1 82 ekspedisjon, abonnement
23 12 kassa- og bokholderkontor
26 93 disponert Christiansen, bolig
29 04 faktor Nancke, bolig
35 21 Teodor Hesselberg, bolig

Abonnementspriser: 1 kvartal kr. 5,
½ år kr. 10, 1 år kr. 20. Enkeltnr.
kr. 0,15. Lørdagsnr. kr. 0,20.

Annonsepriser: 18 øre pr. mm., 1ste
side 100 %, 2den side 50 %, 3dje side
100 % og reservert plass 25 % tillegg.
Leie- og tjenesteannonser på 3 korpus-
linjer koster 1 krone

Politisk forfall.

Ingen mann i dette land har så mange stygge offentlige beskyldninger sittende på sig som justisminister Sunde. Og vi har ikke sett det ringeste tegn til at han forsøker å renske sig eller benekte beskyldningene. Men han fortsetter som justisminister.

For tiden har han som statsråd to store saker å arbeide med. Den ene er abortus provocatus. I den sak har han utnevnt et utvalg på tre ivrige abortuslæger til å utarbeide lovforslag i spørsmålet. Og det er grunn til å tro at forslaget vil bli kommunistisk nok.

Den andre store sak er uniformsforbudet. Det er nu så fullkomment både i lovs form og i håndhevelse, at det er risikabelt for to gutter å vise sig i samme slags skjorte, det vil si hvis de kan mistenkes for å være borgerlig innstillet. Hvis det er åpenbart at de er motstandere av revolusjon og marxistisk diktatur, da risikerer de straff efter Sundes lov, hvis de viser sig på gaten med samme slags slips i farve og snitt.

Den revolusjonære arbeideridrett er derimot fritatt for Sundes uniformslov. Stortingspresident Nygaardsvold sa tydelig fra i stortinget, at arbeideridretten er både revolusjonær og politisk.

Denne organisasjon, sammen med de revolusjonære pionerer, står utenfor Sundes uniformslov som forbyr at politiske organisasjoner bruker uniform. Det er da endelig satt en stopper for at de nasjonale og fedrelandsinnede kan gi sig til å gå i 17de mai-tog, særlig hvis de har klær av samme snitt og

etterpå å sende sine avdelinger meddelelse om at sådan provisorisk beregning ikke er tillatt for styremedlemmer i administrerte banker.

Men det var flere år efter denne episode at Sunde var Norges advokat i Grønlandssaken, og fikk sitt rundelinge honorar fastsatt av den regjering han selv var medlem av.

Men så er det også som Grønlandsadvokat Sunde har gjort sitt mesterverk. Hans prestasjoner der er historiske, og de er klart skildret av professor Skele og dr. Smedal i de to bøker disse herrer har gitt ut om Grønlandssaken. Hvis de beskyldninger disse menn har fremsatt mot Sunde i denne sak, hadde forekommet i Danmark mot en dansk advokat, da vilde han utvilsomt for alle tider være ferdig i dansk offentlig liv, dersom han ikke kunde renske sig. Og det samme vilde være tilfelle i alle land.

Men i Norge blev Sunde ophøiet til justisminister i venstre regjeringen efter sine bedrifter i Grønlandssaken. Stort dypere kan vel ikke det politiske forfall bli, selv i Norge.

Bondepartiet

på Byåsen.

har nominasjonsmøte i Byåsen Idrettslags hytte søndag 9de september kl. 5 eftermiddag.

tilfelle i alle land.

Men i Norge blev Sunde op-
højet til justisminister i ven-
streregjeringen efter sine be-
drifter i Grønlandssaken. Stort
dypere kan vel ikke det politi-
ske forfall bli, selv i Norge.

Bondepartiet på Byåsen.

har nominasjonsmøte i Byåsen
Idrettslags hytte søndag 9de sep-
tember kl. 5 eftermiddag.

Ingen mann i dette land har
så mange stygge offentlige be-
skyldninger sittende på sig som
justisminister Sunde. Og vi har
ikke sett det ringeste tegn til at
han forsøker å renvaske sig el-
ler benekte beskyldningene. Men
han fortsetter som justismini-
ster.

For tiden har han som stats-
råd to store saker å arbeide med.
Den ene er abortus provocatus.
I den sak har han utnevnt et
utvalg på tre ivrige abortus-
læger til å utarbeide lovforslag
i spørsmålet. Og det er grunn
til å tro at forslaget vil bli kom-
munistisk nok.

Den andre store sak er uni-
formsforbudet. Det er nu så
fullkomment både i lovs form og
i håndhevelse, at det er risika-
belt for to gutter å vise sig i
samme slags skjorte, det vil si
hvis de kan mistenkes for å væ-
re borgerlig innstillet. Hvis det
er åpenbart at de er motstande-
re av revolusjon og marxistisk
diktatur, da risikerer de straff
etter Sundes lov, hvis de viser
sig på gaten med samme slags
slips i farve og snitt.

Den revolusjonære arbeider-
idrett er derimot fritatt for
Sundes uniformslov. Stortings-
president Nygaardsvold sa tyde-
lig fra i stortinget, at arbeider-
idretten er både revolusjonær
og politisk.

Denne organisasjon, sammen
med de revolusjonære pionerer,
står utenfor Sundes uniformslov
som forbyr at politiske organisa-
sjoner bruker uniform. Det er
da endelig satt en stopper for
at de nasjonale og fedrelands-
sinnede kan gi sig til å gå i
17de mai-tog, særlig hvis de
har klær av samme snitt og
farve. Hva mere kan kommuni-
stene forlange?

Statsråd Sunde har tutrettet
adskillig gjennom årene. En ad-
vokat skrev i flere aviser i vin-
ter og tilla ham en vesentlig
del av skylden for at Hannevigs
millioner i Amerika gikk tapt
for Norge. Det var såpass dryge
beskyldninger, at det er rart at
den fintfølende formann i
juristforeningen ikke blev op-
merksom på dem i renslighe-
tens navn. Om ikke Sunde gjorde
det, så kunde jo formannen
ha beklaget episoden eller iret-
tesatt advokaten. Men intet
skjedde.

Vi har her i avisen tidligere
omtalt en del av Sundes inn-
satser som medlem av Handels-
bankenes administrasjons- eller
avviklingsstyre. Som styremed-
lem beregnet Sunde sig 26,000
kroner i provisjon ved salget av
bankbygningen i Oslo. Norges
Bank nedsatte salæret til 13,000
kroner, og fant det på sin plass

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:



En statsråd

Dr. Smedals siste, ypperlige bok om Grønlandssaken stiller advokat Sunde i et lys som en ikke skulde tro at en justisminister i lengden kunde tåle. Visse beskyldninger burde da være injurierende for justisministre også.

Om sin befatning med Grønlands-saken sier advokat Sunde selv at han «var uenig i okkupasjonen» og at regjeringen «måtte være klar over mitt standpunkt». Dette har hr. Sunde uttalt i et offentlig foredrag. (Referert i venstrebladet «Sunnmørsposten» for 20. september 1933).

Imidlertid uttaler den daværende utenriksminister, hr. Braadland, i et brev til dr. Smedal, at «forutsetningen for advokat Sundes opnevning var, at han trodde på saken, hvad han gav uttrykk for like overfor regjeringen».

Har Braadland rett, da må hr. Sunde ikke bare ha fortiet sitt standpunkt for regjeringen, men positivt ført den bak lyset. Dette er kompromitterende for hr. Sunde.

Har Sunde rett, da må regjeringen ha latt Norges sak i Haag forsvares av en mann som ikke trodde på den og som ikke la skjul på det. Dette er kompromitterende for regjeringen, men også for hr. Sunde. En slik sak påtar man sig nemlig ikke, når man ikke er enig i den. Ikke engang når honoraret er 80 tusen kroner.

*

Når hr. Sunde ikke er gått til prosess, så er det fordi han ingenting har å vinne selvom hans egen forklaring legges til grunn.

*

Hvis en skoleelev slår op på Arne Sunde i et av våre nyeste og mest utbredte konversasjonsleksika vil han lese følgende:

Da okkupasjonen av Eirik Raudes land av den danske regjering var innbragt for Haag-domstolen, mottok S. (uaktet han vites å ha været mot okkupasjonen) 4. sept. 1931 opnevning som Norges agent og (første) advokat i Grønlandssaken, men måtte under

forberedelsen av prosedyren tre i bakgrunnen, da den av regjeringen opnevnte sakkyn-dige delegasjon fant hans arbeide utilfredsstillende. Senere medvirket han til de forliksforhandlinger med den danske regjering som aug. 1932 blev innledet i Kjbh. av minister Wedel Jarlsberg, og som blev søkt hemmeligholdt for den annen norske advokat og for de sakkyndige i Grønlandssaken.

Når skoleeleven har lest dette, vil han formodentlig gå til sin far eller til en lærer og samtalen vil arte sig omtrent slik:

Skoleeleven: — Er dette sandt?

Faren eller læreren: — Ja, Sunde selv har ikke kunnet benekte det.

Skoleeleven: — Men er da mannen fremdeles justisminister?

Faren eller læreren: — Ja, han er fremdeles justisminister.

Skoleeleven: — Men hvordan kan slikt være mulig?

Og her er det Smedal svarer for faren og læreren og allesammen:

— Nasjonalt forfall.

*"Videns Tegn" nr 198.
27 aug. 1934*

GUSTAV SMEDAL

Nasjonalt Forfall

328 sider med karter.

5 kroner.

Har de samme fortrinlige egenskaper som Skuis bok „Politikere og diplomater i Grønlandssaken“.

Et usedvanlig klart tilbakeblikk over de forskjellige faser i Grønlandssakens utvikling.

Adv. C. M. Heber i „Nationen“

Et overmåte interessant bidrag til belysning av et av de, tross alt, mørkeste avsnitt i vår moderne historie.

„Ø. R. Lange i Tekn. Ukeblad“

Men til tross for den ensidighet i sitt syn dr. Smedal legger for dagen i denne bok, er den allikevel et sympatisk og levende vidnesbyrd om en mann som med all sin lidenskap, energi og innsikt gikk i bresjen for en stor nasjonal oppgave.

„Aftenposten.“

OLAF NORLIS FORLAG

Tidens Tegn m. 191.
18 aug. 1934.

Nasjonalt forfall.

I tilknytning til den diskusjon som har vært ført mellom stats- og utenriksminister Mowinckel og Tidens Tegns redaksjon ber jeg om plass for følgende:

1. Mowinckel uttalte i „Tidens Tegn” for 15. august: „Jeg kjenner heller ikke til at der i forbindelse med Stortingets behandling av våre retts- og voldgiftsavgifter overhodet har vært reist spørsmål om at Norge skulde kreve „Grønlandsspørsmålet undtatt fra rettslig avgjørelse”.

I den anledning skal jeg opplyse at Norges Grønlandslag henvendte sig 26. januar 1927 i en skrivelse til stortingets utenrikskomite og fremholdt at stortinget som betingelse for å gi sitt samtykke til ratifikasjonen av den ubetingede voldgiftstraktat med Danmark, burde ta „det forbehold at traktaten ikke skal komme til anvendelse på en opstått tvist, som har sin grunn i kjensgjerninger som er opstått før traktatens avslutning. Herved vilde Grønlandssaken bli undtatt fra voldgift — — —”.

Mowinckel var på den tid medlem av utenrikskomiteen og ordfører for saken om de nordiske voldgiftstraktater. Jeg går da ut fra som en selvfølge at denne skrivelse er blitt forelagt ham.

2. I samme nummer av avisen uttalte Mowinckel at voldgiftstraktaten av 1926 „dessverre ikke blev brukt ved Grønlandsoppgjøret”. Heri ligger en beklagelse over at saken blev avgjort av Haagdomstolen og ikke av en voldgiftsrett.

Jeg skal i denne forbindelse gjøre oppmerksom på at da stats- og utenriksminister Mowinckel i et stortingsmøte 20. februar 1931 omtalte muligheten av å søke en løsning på suverenitetsstriden, nevnte han bare én domstol, og det var Haagdomstolen. „Dagbladet”s overskrift over referatet fra stortingsmøtet var: „Grønlandsspørsmålet for Haagerdomstolen?” Da statsminister Stauning blev spurt om hvad han mente om Mowinckels uttalelse, svarte han at vi skal „gå med til at tage den Afgørelse ved Domstolen i Haag”. („Nationaltidende” for 22. februar 1931). Det fremgår også av et intervju som „Tidens Tegn” hadde med Mowinckel 23. februar 1931 at Mowinckel tenkte sig Grønlandsspørsmålet avgjort av domstolen i Haag.

Senere må altså Mowinckel ha forandret opfatning, men tidspunk-

har vært reist spørsmål om at Norge skulde kreve „Grønlandsspørsmålet undtatt fra rettslig avgjørelse”.

I den anledning skal jeg opplyse at Norges Grønlandslag henvendte sig 26. januar 1927 i en skrivelse til stortingets utenrikskomite og fremholdt at stortinget som betingelse for å gi sitt samtykke til ratifikasjonen av den ubetingede voldgiftstraktat med Danmark, burde ta „det forbehold at traktaten ikke skal komme til anvendelse på en opstått tvist, som har sin grunn i kjensgjerninger som er opstått før traktatens avslutning. Herved vilde Grønlandssaken bli undtatt fra voldgift — — —”.

Mowinckel var på den tid medlem av utenrikskomiteen og ordfører for saken om de nordiske voldgiftstraktater. Jeg går da ut fra som en selvfølge at denne skrivelse er blitt forelagt ham.

2. I samme nummer av avisen uttalte Mowinckel at voldgiftstraktaten av 1926 „dessverre ikke blev brukt ved Grønlandsoppgjøret”. Heri ligger en beklagelse over at saken blev avgjort av Haagdomstolen og ikke av en voldgiftsrett.

Jeg skal i denne forbindelse gjøre opmerksom på at da stats- og utenriksminister Mowinckel i et stortingsmøte 20. februar 1931 omtalte muligheten av å søke en løsning på suverenitetsstriden, nevnte han bare én domstol, og det var Haagdomstolen. „Dagbladet”s overskrift over referatet fra stortingsmøtet var: „Grønlandsspørsmålet for Haagerdomstolen?” Da statsminister Stauning blev spurt om hvad han mente om Mowinckels uttalelse, svarte han at vi skal „gå med til at tage den Afgørelse ved Domstolen i Haag”. („Nationaltidende” for 22. februar 1931). Det fremgår også av et intervju som „Tidens Tegn” hadde med Mowinckel 23. februar 1931 at Mowinckel tenkte sig Grønlandsspørsmålet avgjort av domstolen i Haag.

Senere må altså Mowinckel ha forandret opfatning, men tidspunktet herfor kjenner jeg ikke. Jeg går imidlertid ut fra at når Mowinckel til stadighet svekket vår stilling under rettssaken, skyldtes dette ikke noen uvilje mot Haagdomstolen. Vi hadde sikkert møtt den samme opptreden fra hans side om saken var blitt bragt inn for en voldgiftsdomstol, og når det er tilfelle, har jeg ingen tro på at behandlingen for en slik domstol vilde ha budt på fordeler.

Drobak, 15. august 1934.

Gustav Smedal.

"Tiden Tegn" nr 191.

18 aug. 1934.

**Til
Norges saktfører,
dr. Gustav Smedal.**

Efter lesning av:
„Nasjonalt Forfall”.

Du som blir stenet
for motivers renhet,
og ei kjenner til valg
hvor der drives kjøp og salg
av landets rett og ære,
men velger å bære
rettløse brodres forrødte sak
frem til seier en dag
Heil og sel, herre! —

Om politikkens skranglekjerre
skramler litt der bak,
hvem gider mer, dessverre,
en liten latter
om politikkens mutter eller fatter
idag vil prøve å true? —

Vi som daglig må skue
den båsatte stangende enighet
i denne skravlets åttakantede menighet
av verdige looser og gentlemen,
som gir med et bukk til fremmede hen
hvad folkets slit og dødsforagt
har som provins til landet lagt,
og vanker om som fredens får
og tror de verdens skjebne rår,
når blott deres bræg må høres,
så ulveflokken røres,
og de selv få vandre storfolks veier
som logrende lakeier,
og tro på den rett os fremmede vil
skjenke,
rett som en hund i deres lenke.
— — Sin livsretts forsvar og tolk
alene selv er et voksent folk! —

Alt i 1905 fikk vi se,
om noe slikt skal skje,
der trenges en mann,
som både vil og kan,
og som vet at han skal
fordi han har sitt kall
fra Gud! —

Stå fast da, herre, hold ut,
vår sak er ei ferdig,
stå fast til det skjer,
vår ungdom endelig ser
du er saken verdig.
Så kommer den nye verdensdag
med voksne folk i arbeidslag
og løfter ditt navn med Norges flagg!
I ærbødighet

H. Devold.

'Berlingske Tidende' Aften.
16 aug. 1934.

AFSLUTTENDE SVAR

Af Victor Pürschel.

EN udførlig Imødegaaelse af Hr. Søberg vilde kræve meget mere Plads, end der med Rimelighed kan ofres paa Jordnæstelsen af disse Digterfantasier. Kun nogle ganske korte Bemærkninger.

Fiskeriet ved Grønlands Vestkyst er, som ethvert Barn ved, af en meget lunefuld Karakter. Overvældende rigt i en Aarrække, derefter i lange Aar ikke en Fisk. Hvad skulde en europæisk Fiskerbefolkning paa 60,000 Mennesker stille op i et Klippeland, naar der intet var at hente i Havet?

Landbrug i Grønland betyder Faareavl og intet andet. Udviklingsmulighederne er snævert begrænsede af Muligheden for at tilvejebringe Vinterfoder. Sommerfoder haves i Overflod, men Bjærgning til Vinterbrug er naturligvis meget vanskelig paa Jordbund, hvor Bunker af Sten umuliggør Brug af Le, og under Forhold, hvor Menneskeryg, Bjærgstier og Baade er eneste Forbindelsesmulighed. De rationelle Forsøg paa ved Narsak at skabe et Hjemmetun ud af en Mose havde ved mit sidste — fjerde — Besøg i Grønland hidtil kun givet meget beskedne Resultater. Hr. Walsøe har gennem aarelangt Arbejde med Sprængning af Klipper o. s. v. tilvejebragt et Areal saa stor som et Par Fodboldbaner, hvor han kan bruge en Plov. Hans Udtalelser er præget af en rosværdig Optimisme, som dog ikke er udbredt i videre Kredse. Hvad „Storbonden“ Frederiksen angaar, har vi alle glædet os over hans Held. Han kom først og tog det bedste, og dog tror jeg, at selv den nøjsomste Hedehusmand herhjemme ikke vilde bytte Plads med ham. Dernæst: Saa længe det drejer sig om en Kødproduktion, der kan blive i Landet, saa gaar det let. Men med en Landbrugsbefolkning af Faareavlere paa 40—50,000 Mennesker maa der blive Overskud af Kød. Hvorledes gaar det, naar saa store Mængder, som der her vil blive Tale om, kastes ud paa Verdensmarkedet belastet med de i Grønland altid meget betydelige Transportomkostninger?

De af Hr. S. rettede Angreb mod Styrelsen for dens Forhold til de færøiske Fiskere skal jeg lade ligge. Det maa være nok at sige, at de er lige saa uberettigede, som de er skadelige, hvilket vil sige en Del.

Hr. S. taler om at sige „Sandheden“ om Grønland. Ja, jeg betvivler ikke Hr. S.s gode Vilje, men Evnen svigter af den simple Grund, at Hr. S. intet videre kender til de Forhold, hvori han optræder som Offentlighedens Vejleder. Men eet har han naaet, nu har Hr. Smedal & Co. en Række friske Citater at servere Norge og Verdensopinionen om det danske Grønlandstyres Vanrøgt af Grønland, Forfølgelse af Færingier o. s. v. De Ord falder ikke paa Klippegrund.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende Aften

skriver den

16 AUG 1934

HR. PÜRSCHEL CONTRA SMEDAL

AF HARRY SØIBERG

I sin Omtale her i Bladet af den norske Højesteretsadvokat, Dr. juris. Smedals Bog „Nasjonalt Forfall“, imødegaar Hr. Generalauditor Victor Pürschel den ofte fra dansk og norsk Side fremsatte Opfattelse af betydelige Erhvervsmuligheder paa Grønland. Hr. Smedal betragter Vestgrønland som et Fremtidsland med Udkomme nok for en Fiskerbefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. „Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale,“ skriver Hr. Pürschel. „Smedal vil faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag 1000 Gange saa stort, som det han led i Haag, hvis han skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham i Bogen nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland, saaledes at de skulde friste blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.“

Hr. Pürschel er en grønlandsinteresset Mand, der et Par Gange har berejst Vestgrønland som Deltager i de Riksdagsdelegationer, der med Aars Mellemrum sendes op til Landet, for at kontrollere den sociale og kulturelle Udvikling blandt Grønlændere, samt det danske Embedsstyre. Han har haft rummelig Anledning til at danne sig en Mening om de grønlandske Spørgsmaal, ikke blot juridiske, som han har givet fortræffelige Udtryk for, men ogsaa Landets forskellige Erhvervsmuligheder maa han have haft for Øje, da dette er et væsentlig Grundlag for Danmarks Arbejde og Interesse for Grønland. Man skulde derfor tro, at hans Indsigelser mod at ville besætte blot 1 pCt. af Hr. Smedals 100.000 Erhververe paa Grønland, var bygget paa nøje Kendskab til de Undersøgelser og det Materiale, der foreligger til Belysning af dette for Grønlands Fremtid og for Landets Tilknnytning til Danmark saare vigtige Spørgsmaal. Men Hr. Pürschels Ord til Hr. Smedal om „vildledende og uforsvarlig Tale“ kan i dette Tilfælde med lige stor Ret rettes mod ham selv.

Det er en gamle Traver, han her gentager, som fremsættes af Mænd, der blindt sværger til den nuværende Grønlands Styrelse, hver Gang det paapeges over for Offentligheden, at Grønland rummer Muligheder for Erhverv, der er omfattende nok til ogsaa at kunne give Udkomme til andre end Grønlændere, og at den grønlandske Befolkning hverken talmæssigt eller socialt vil kunne magte saadanne Opgaver, som en kommende Tid maa stille.

I en Aarrække har en færøisk Fiskerflaade paa 60—80 Skonnerter med en Besætning paa ca. 1500 Mand drevet et omfattende Fiskeri i Davis Strædet ret ud for den grønlandske Kyst, 8000 Tons Torsk, saltet, har Færlingerne gennemgaaende hjembragt de sidste Aar. Under vedvarende Modvilje har Grønlands Styrelse forsøgt at vanskeliggøre dette for dansk Erhverv friske Initiativ, der ikke

for, men ogsaa Landets forskellige Erhvervsmuligheder maa han have haft for Øje, da dette er et væsentlig Grundlag for Danmarks Arbejde og Interesse for Grønland. Man skulde derfor tro, at hans Indsigelser mod at ville besætte blot 1 pCt. af Hr. Smedals 100.000 Erhververe paa Grønland, var bygget paa nøje Kendskab til de Undersøgelser og det Materiale, der foreligger til Belysning af dette for Grønlands Fremtid og for Landets Tilknytning til Danmark saare vigtige Spørgsmaal. Men Hr. Pürschels Ord til Hr. Smedal om „vildledende og uforsvarlig Tale“ kan i dette Tilfælde med lige stor Ret rettes mod ham selv.

Det er en gamle Traver, han her gentager, som fremsættes af Mænd, der blindt sværger til den nuværende Grønlands Styrelse, hver Gang det paapeges over for Offentligheden, at Grønland rummer Muligheder for Erhverv, der er omfattende nok til ogsaa at kunne give Udkomme til andre end Grønlændere, og at den grønlandske Befolkning hverken talmæssigt eller socialt vil kunne magte saadanne Opgaver, som en kommende Tid maa stille.

I en Aarrække har en færøisk Fiskerflaade paa 60—80 Skonnerter med en Besætning paa ca. 1500 Mand drevet et omfattende Fiskeri i Davis Strædet ret ud for den grønlandske Kyst, 8000 Tons Torsk, saltet, har Færingerne gennemgaaende hjembragt de sidste Aar. Under vedvarende Modvilje har Grønlands Styrelse forsøgt at vanskeliggøre dette for dansk Erhverv friske Initiativ, der ikke paa noget Punkt blot tangerer Grønlændernes eget Fiskeri. Paa Færingernes Krav om Støttepunkter i Landet, har man anvist dem Havn, hvis Beliggenhed, langt borte fra Fiskepladserne, nærmest har betydet en Hæmning af deres Arbejde. Ikke engang Fangsten maatte behandles eller oplagres i Land, absurde Forhold som vist nok nu er ændret.

I 1931 besøgte jeg Færing Havn i Følge med den da udsendte Rigsdagsdelegation, Havnen bestod af en øde Vig paa en fuldstændig ubeboet Kyst, intet var der fra danske Myndigheds Side foretaget for at bistaa disse nøjsomme Mænd i deres yderst vanskelige Gerning, et lille Skur rejst af Færingerne, var al den Bebyggelse der fandtes, foruden Boligen for den danske Kontrollør, hvis Virksomhed bestod i at faa eventuelle interesserede Grønlændere idømt Bøder, saafremt de vovede sig i Berøring med vore færøiske Landsmænd. Ingen Læge fandtes der for disse 1500 Mennesker, ingen Foranstaltninger i Tilfælde af Havari eller Proviantmangel.

Endelig i Aar har man paa Færingernes vedvarende Krav, maattet aabne en ny Havn oppe ved Holstensborg, en Beslutning, som allerede i 1931 blev afkrævet det sydgrønlandske Landsraad under Rigsdagsdelegationens Besøg i Godthaab. Men ud over dette er der intet gjort for at udvikle dette Grønlandsfiskeri, trods den fattige færøiske Befolkning har bundet næsten hele sin økonomiske Velfærd der.

Om disse Forhold maa Hr. Pürschel ifølge sine Tillidshverv besidde Kendskab. Hans Angreb paa Hr. Smedals Fiskerbefolkning paa 50—60.000 skal jeg ikke her imødegaa, mens hans Bekymring for den ene Procents „blot nogenlunde menneskeværdige Tilværelse“ er betydelig mere beskæmmende end Hr. Smedals norske Syn. Denne ene Procent kunde mangedobles, om Rigsdagen og Statsstyrelsen satte et Arbejde ind paa at ophjælpe dette betydelige Erhverv.

Ved Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af en Landbrugsbefolkning paa Grønland maa Hr. Pürschel ogsaa her udtale sig uden Hensyntagen til de sagkyndige og videnskabelige Undersøgelser, som forlængst har godtgjort, at de sydvestgrønlandske Fjordtragter byder paa Betingelser for en Faareavl af betydeligt Omfang.

Fortættets næste Side.

M-MEDICA



mens lyske Hæder fra Sagskæder, da nu de sidste 20 Aars Statistik synes at bekræfte mit Skøn, har jeg taget dette med. Selve Tallene har Departementschefen ikke kunnet rokke ved. Naar man vil fælde en saa skarp Dom, som Departementschefen fælder, kræver den, at man kender en lille Smule til det, man taler om. Departementschefen synes ikke at kende det mindste til Udtalelser og Pjecer fra andre Sessionslæger og Udskrivningschefer. Han har enten ikke læst Regulativ til Bedømmelse af Værnepligtige eller ikke forstaaet noget af, hvad han har læst, naar han kan mene, at der stilles de samme Krav til „ubetinget“ og „betinget“ tjenstdygtige. Det havde sikkert været klogere at sætte sig lidt mere ind i det, han taler om. At denne værnepligtige Ungdom er ringe, er ikke min Opfindelse.

Holger Rørdam.

HR. PÜRSCHEL CONTRA SMEDAL

Fortsat fra forrige Side.

Baade den islandske Landbrugsdirektør Sigurdson og den nuværende Bestyrer af Faareavlstationen i Julianehaab, Hr. Walsøe har udtalt, Hr. Walsøe efter et mangeaarigt Kendskab til Landet, at af hele den grønlandske Befolkning, 15,000 Mennesker, uden Overdrivelse kan ernære sig ved Husdyravl, alene i Julianehaab-Distriktet.

Hr. Pürschel har paa sine Rigsdagsdelegationsrejser til Grønland aflagt den grønlandske „Storbonde“ paa Bratali, Thomas Frederiksen et Besøg og kunnet overbevise sig om, hvad selv et primitivt Landbrugsforsøg her kan indbringe. Manden havde ca. 300 Faar i Fjeldet, og de indbragte ham i 1931 3000 Kr. for Lam og Uld. Denne Mand var af dansk Afstamning, hans Fader en dansk Tømrer, af Skikkelse og Fremtræden mindede han om en jydsk Bonde, men ikke et dansk Ord kunde han tale. At danske Jordbrugere ved rationelt Arbejde og Opdyrkning af de dertil egnede Tomter, saaledes som det er forsøgt ved Faareavlstationen ved Julianehaab, hvis Betingelser og Beliggenhed langt fra staar Maal med Landet inde i Fjordene, kunde skabe sig et lønnende Udkomme, især naar de fliske-rige Fjorde ogsaa gøres til Indtægtskilde, kan kun den absolutte Modvilje benægte. Adskillig Procent af Hr. Smedals 50,000 Jordbrugere vil her kunne bebygge Landet.

Det er paa Tide, at dette Mindreværds-kompleks, som behersker en Kreds af Mænd, der bærer Ansvar for den nuværende Grønlands Styrelse, erkendes som et Fejlsyn, hemmende baade for Grønlænderes og Danskes Interesser.

Benyttet overfor Udlandet, saaledes som Hr. Pürschel gør det, en Metode, der er ret almindelig fra dansk ansvarlig Side, minder det om Barnet, der med en vis daarlig Samvittighed skjuler noget, som det er bange for, man skal tage fra det. Der er næppe heller Tvivl om, at den danske Offentligheds Interesse for Grønland kun vil vokse ved at erfare Sandheden om Landets Værdi.

Harry Søberg.

"Tidens Tegn" nr 188.
15 aug. 1934.

Nasjonalt forfall.

Hvorledes hr. Pürschel's uttalelse skal forståes nytter det ikke å diskutere. Det får han selv i tilfelle avgjøre.

Det som for mig i denne forbindelse har betydning, er at hr. Pürschel ikke talte om den stilling som Norge stod i som følge av den Mowinckelske voldgiftspolitik, men om stillingen som den vilde ha vært hvis der „ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum”.

„Tidens Tegn” søker å komme fra dette ved å hevde at bladet „ikke med et ord nevnte voldgiftstraktaten av 1926”, men at det var „det hele system av voldgiftsavtaler” som var ment. Men bladet nevnte i sin første artikkel uttrykkelig den „voldgiftspolitik som Mowinckel var den varmeste talsmann for i Norge”, og den politikk knytter sig nettop til voldgiftsavtalen av 1926. Det var også den traktat både „Tidens Tegn” og Hambro så heftig bekjempet. Men denne voldgiftstraktat blev, som sagt, dessverre ikke brukt ved Grønlandsoppgjøret.

Når „Tidens Tegn” nu vil gjøre mig til den ansvarlige også for vår tilslutning til Haagdomstolen, gjør bladet mig for megen ære. Hvad denne tilslutning angår kjenner jeg for øvrig ikke til at der i norske politiske kretser hersket noen som helst dissens hverken da det gjaldt spørsmålet om den oprinnelige tilslutning eller dens fornyelse. [Jeg kjenner heller ikke til at der i forbindelse med Stortingets behandling av våre retts- og voldgiftsavtaler overhodet har vært reist spørsmål om at Norge skulde kreve „Grønlandsspørsmålet undtatt fra rettslig avgjørelse”.]

Det skulde også bare ha manglet, for hvorledes skulde man sikre et slikt stridsspørsmål en fredelig løsning uten å bringe det inn til rettslig avgjørelse efterat alle forsøk på å få det løst ad annen fredelig vei forgjeves var blitt prøvet?

14. 8. 1934.

J. L. M.

Det Pürschel uttalte i forbindelse med Smedals bok og som vi citerte, var at sett ut fra et norsk synspunkt, hadde der vært all grunn til å bekjempe den uinnskrenkede voldgiftspolitik med Danmark, fordi vi under Grønlandsoppgjøret hadde stått friere og sterkere uten slike traktater. En

„Tidens Tegn” søker å komme fra dette ved å hevde at bladet „ikke med et ord nevnte voldgiftstraktaten av 1926”, men at det var „det hele system av voldgiftsavtaler” som var ment. Men bladet nevnte i sin første artikkel uttrykkelig den „voldgiftspolitik som Mowinckel var den varmeste talsmann for i Norge”, og den politikk knytter sig nettop til voldgiftsavtalen av 1926. Det var også den traktat både „Tidens Tegn” og Hambro så heftig bekjempet. Men denne voldgiftstraktat blev, som sagt, dessverre ikke brukt ved Grønlandsoppgjøret.

Når „Tidens Tegn” nu vil gjøre mig til den ansvarlige også for vår tilslutning til Haagdomstolen, gjør bladet mig for megen ære. Hvad denne tilslutning angår kjenner jeg for øvrig ikke til at der i norske politiske kretser hersket noen som helst dissens hverken da det gjaldt spørsmålet om den oprinnelige tilslutning eller dens fornyelse. [Jeg kjenner heller ikke til at der i forbindelse med Stortingets behandling av våre retts- og voldgiftsavtaler overhodet har vært reist spørsmål om at Norge skulde kreve „Grønlandsspørsmålet undtatt fra rettslig avgjørelse”.]

Det skulde også bare ha manglet, for hvorledes skulde man sikre et slikt stridsspørsmål en fredelig løsning uten å bringe det inn til rettslig avgjørelse efterat alle forsøk på å få det løst ad annen fredelig vei forgjeves var blitt prøvet?

14. 8. 1934.

J. L. M.

*

Det Pürschel uttalte i forbindelse med Smedals bok og som vi citerte, var at sett ut fra et norsk synspunkt, hadde der vært all grunn til å bekjempe den uinnskrenkede voldgiftspolitik med Danmark, fordi vi under Grønlandsoppgjøret hadde stått friere og sterkere uten slike traktater. En våken nasjonal utenriksledelse vilde da også i 1926 da spørsmålet om vår fornyede tiltredelse til Haagerdomstolen kom op, ha tatt reservasjoner når det, for eksempel gjaldt suverenitetsspørsmål (nettop med henblikk på Grønlandsspørsmålet). Dette kunde lett ha vært gjort, da det er almindelig at maktene tar slike reservasjoner. Storbritannia, for eksempel, tok ikke mindre enn tre reservasjoner, før enn det tiltrådte domstolen. Men der var ingen i norske politiske kretser som fant på dette. Det er riktig. Men det var også fellen.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Sula Tidend
14/8.34
Bergen

**Lars Eskeland og
sanningi um „Na-
sjonalt forfall“.**

Den 7. april 1933 tala eg med Lars Eskeland i Bergen. Me rådlagde um program-møte i Grønlandsnemndi etter domen i Haag. Det høge ålvoret gjorde at me feste oss berre ved det som var den harde røynsla.

Eskeland let meg då få vita det som statsminister Hundseid hadde sagt um vitjingar av Mo-winckel. Det var nett same ordi som Eskeland seinare hev nytta og teke uppatt i «Tidens Tegn» den 2. august i år.

Eg fekk ei sterk kjensla av at Eskeland bar fram vitnemål um noko so mhadde harma honom djupt og difor brennt seg inn i minnet hans.

Bergen, den 11. august 1934.

A. SKÅSHEIM.

"Aftenposten" nr 404.
14 aug. 1934.

Grønland.

En ting i dr. Smedals bok, «Nasjonalt Forfall» er vi enig i. Det er fremhevelsen av det for oss moralsk betydningsfulle ved dommens uttalelse om at Grønland var norsk til 1814.

Det var altså i 1814 at Danmark vant Grønland.

Den seler har vi her i Norge aldri forstått noget av. Vi har selvfølgelig ingensomhelst trang til å erobre tilbake provinser som på ærlig og redelig vis er erobret fra oss, fordi vi ikke maktet eller gad forsvare dem. Vi ønsker dem ikke tilbake.

Men Grønland blev i 1814 ikke erobret fra oss. Det må altså ha blitt snytt eller løst fra oss.

Derfor er det imidlertid ikke verd nogen erobring. Men vi vil selvfølgelig aldri forspille nogen mulighet for å få vår tidligere eiendom tilbake på annen måte.

I betraktning av den måte vi har mistet den på, har vi ingen venneshensyn å ta i den sak. Det vil nok danskene selv forstå.

I det hele tatt blir vennskapet — tross de mange vakre ord — aldri så godt som vi alle ønsker det skulde være, før der er skjedd en kompensasjon for den motbydelige strek i 1814. Den gjaldt riktignok mere enn

Te Ingrid.

Dele tas inn uten nye penger

Grønland. Men vi ønsker ikke større kompensasjon.

Vi er et medgjørilig folk.

*"Tiden Tys" m 187.
14 aug. 1934.*

Nasjonalt forfall.

Statsminister Mowinckel beklager sig over den måte hvorpå vi har referert dansken Pürschels omtale av dr. Smedals bok.

Hr. Mowinckel tar feil. Vi har ikke med et ord nevnt voldgiftstraktaten av 1926. Det var nemlig ikke bare denne traktat Danmark ønsket. Det ønsket hele det system av voldgiftsavtaler som førte med sig at det grønlandske suverenitetsspørsmål kom til å bli avgjort av en internasjonal domstol. Og for dette system var Mowinckel talsmann i Norge. Selv nu efter dommen i Haag, som en ansett utenlandsk folkerettslære har betegnet som „en av de mest uriktige dommer som noensinne er blitt avsagt“, hevder Mowinckel at Norge under ingen omstendighet måtte ha unddradd sig rettslig avgjørelse av okkupasjonene. De som mener dette, sier han, under vurderer „vårt folks retts- og rettferdighetsfølelse“.

Dr. Smedals opfatning er den at det fra norsk synspunkt hadde vært riktig ikke å innlate sig på noen ordning som gav Danmark anledning til å kreve det grønlandske suverenitetsspørsmål avgjort av en internasjonal domstol. Det er i dette punkt den fremtredende danske politiker gir Smedal medhold. Pürschels uttalelse må forståes slik at hvis Danmark ikke hadde hatt adgang til å bringe saken inn for et slikt forum, vilde de norske okkupasjoner være blitt stående.

Vi hevdet i 1926, som Hambro, at den norske voldgiftspolitik overfor Danmark var kortsynt og uklok, så meget mer som man den gang, da Grønlandskonflikten var i full gang, hadde hatt opfordring til både ved avslutningen av den ubetingede voldgiftstraktat med Danmark og ved den fornyede tilslutning til Haagdomstolen å sørge for å få inntatt bestemmelser om at Grønlandsspørsmålet skulde være undtatt fra avgjørelse. Dette kunde så meget lettere ha vært gjort som det ikke er ualmindelig at det bestemmes i voldgiftsavtaler at disse ikke skal gjelde eldre tvistigheter.

Tidens Tegn m 186.
13 aug. 1934.

„Nasjonalt forfall.“

Under denne overskrift omtaler „Tidens Tegn“ dansken Pürschels anmeldelse av dr. Smedals bok. Og bladet drar den slutning av anmeldelsen at Pürschel og Smedal er enig om „at det fra et norsk synspunkt var all grunn til å bekjempe den voldgiftspolitik overfor Danmark som Danmark ønsket — og som Mowinckel var den varmeste talsmann for i Norge — og som førte med sig at Danmark kunde kreve det grønlandske suverenitetsspørsmål avgjort av en internasjonal domstol“.

Dette er helt uriktig og uholdbart.

Det hr. Pürschel omtaler er de norske okkupasjoners stilling, hvis overhodet „ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum“.

Men denne adgang blev ikke åpnet ved den av „Tidens Tegn“ nevnte voldgiftspolitik, men var allerede pliktmessig tilstede for begge land ved deres anerkjennelse av Haagerdomstolens obligatoriske domsmyndighet. Det var heller ikke — dessverre mener jeg — voldgiftstraktaten av 1926 som blev benyttet ved Grønlandsoppgjøret, men det internasjonale rettsapparat for løsning av tvister som er opprettet av Folkforbundet.

Det må i denne forbindelse være tillatt å uttale både overfor hr. Pürschel og de nordmenn som mener som ham, at der i den tankegang at Norge — selv om det formelt hadde kunnet det — skulde ha unddradd sig rettslig avgjørelse av en tvist med Danmark om norsk okkupasjon av Østgrønland, ligger en undervurdering av vårt folks retts- og rettferdighetsfølelse.

Oslo, 9/8—1934.

J. L. M.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: Norges Handels- og
Sjøfartstidende

13/8. 34

Til
Norges sakfører
dr. Gustav Smedal.

Efter lesning av:
«Nasjonalt Forfall».

Du som blir stenet
for motivers renhet,
og ei kjenner til valg
hvor der drives kjøp og salg
av landets rett og ære,
men velger å bære
rettløse brødres forrødte sak
frem til seier en dag.
Heil og sel, herre! —

Om politikkens skranglekjærre
skramler lidt der bak,
hvem gidder mer, desverre,
en liten latter
om politikkens mutter eller fatter
idag vil prøve å true? —
Vi som daglig må skue
den båsatte stangende enighet
i denne skravlets ottekantede menighet
av verdige looser og gentlemen,
som gir med et bukk til fremmede hen
hva folkets slit og dødsforakt
har som provins til landet lagt,
og vanker om som fredens får
og tror de verdens skjebne rår,
når blott deres brek må høres,
så ulveflokket røres,
og de selv få vandre storfolks veier
som logrende lakeier,
og tro på den rett oss fremmede vil
skjenke,
rett som en hund i deres lenke.
— — Sin livsretts forsvar og tolk
alene selv er et voksent folk! —

Allt i 1905 fikk vi se,
om noget slikt skal skje,
der trenges en mann,
som både vil og kan,
og som vet at han skal
fordi han har sitt kall
fra Gud! —

Stå fast da, herre, hold ut,
vår sak er ei ferdig,
stå fast til det skjer,
vår ungdom endelig ser
du er saken verdig.
Så kommer den nye verdensdag
med voksne folk i arbeidslag
og løfter ditt navn med Norges flagg!
H. Devold.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

Jordaland, Voss.

*11/
8-34.*

„Nasjonalt forfall“.

Svar frå Lars Eskeland til Hundseid.

I samtalen millom statsminister Hundseid og meg 12. novbr. 1932 sa han at det var serleg tvo ting som gjorde at han syntest han måtte gå til forhandling med Danmark: 1. Han trudde me kom til å tapa prosessen. Ein samtale med den franske advokaten hadde berre styrkt han i denne mistrui. 2. Tapte me, vilde dei indre politiske tilstand verta reint utolelege. Det var i denne samanhengen han sa at Mowinckel gong etter gong hadde sete «der hvor De nu sitter — og lokket og truet». Statsministeren vilde gjerne ha borgarleg samarbeid. «Og Mowinckel er jo en charmerende personlighet», la han til.

Dei kjem til meg no — eller skriv til meg — den eine etter den andre og segjer at eg har fortalt dei nett det same som eg har skrive i dette ordskiftet, ein eller eit par dagar etter samtalen med hr. Hundseid. Dette syner vel og at det ikkje er tale um nokor mishugsing frå mi sida.

*

Den 26. april i fjor søkte eg hr. Hundseid (i Oslo) og tala med han um desse ting. Eg bad han um lov til å leggja fram dei opplysningane han hadde gjeve meg um Mowinckel og forhandlingsstrevet hans. (Eg hadde nemnt det same i eit brev til han tvo vikor i fyrevegen).

Hundseid svara at det var best eg ikkje sa eller skreiv noko nm dette. «For vier faste noen hver», sa han. Det viste eg og. Og for meg galdt det ikkje Mowinckel eller Hundseid. Eg hadde ikkje det minste imot nokon av dei personleg. Tvert imot. Men Grønlandspolitikken deira hadde eg mykje imot. Og eg syntest folket hadde rett til å få eit so sant bilete av heile denne politikken som råd var. Eg retta meg likevel etter det Hundseid ynskte. Eg vilde ikkje gjera mitt til at noko kom fram på ei tid som var ulagleg for han. Annarleis var det etter forhandlingsbrevet frå Mowinckel til Hundseid var framkome (sjå Stortingsmed. nr. 28 1933, s. 32—34 og «Nasjonalt forfall» s. 217—218): då vart det ålkjent at Mowinckel hadde gjort det han kunde til å få Hundseid inn på forhandlingsvegen. Og då fyrst fortalde eg i eit par foredrag det som hr. Hundseid hadde sagt til meg.

Noko privat samtale i vanleg meining var det ikkje. Eg hadde tala med landsens statsminister um store og viktige ting som kom alt folket ved, og ikkje um andre ting.

Voss 30. juli 1934.

Lars Eskeland.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,895

Bladet:

Frederikshavns Avis

skriver den 10 AUG. 1934

Det norske Kielerkompleks.

Af Generalauditor, Folketingsmand
V. Pürschel.

II.

Særlig uvenligt mod Danmark er det Kapitel i Smedals Bog, der hedder Danmarks Sydgrænse. Det hviler paa den grundlæggende Misforstaaelse, at dansk Interesse for nordisk Samarbejde skulde bunde i en Interesse for at skabe Sikkerhed for Danmarks Sydgrænse. Det er efter min Opfattelse helt galt. I en isoleret Konflikt med en — inden for en overskuelig Aarrække oprustet — Stormagt, Tyskland, vilde det samlede Nordens Stridskræfter ikke slaa til. Uden for denne lidet sandsynlige Situation evner Danmark efter min Mening meget vel alene at forsvare sin sydlige Grænse, hvis det vil, og det har i hvert Fald ikke nogen som helst moralsk Ret til at stille blot det mindste Krav om Hjælp til nogen anden, før det selv har sat ind alt, hvad det formaar, og der er saare langt igen.

Dette om det rent fysiske. I anden Henseende er jeg ikke sikker paa, at en meget snæver Sammenslutning mellem Nordens Stater ikke kunde rumme en vis Fare for, at der inden for denne kunde opstaa en Stemning for at bringe det for en storskandinavisk Betragtning maaske mindre, fra dansk Side indiskutable Offer, der hedder en Grænseregulering som Led i en nordgermansk Forbrødring, der i hvert Fald før Krigen ikke var helt inkommensurabel med Tankegangen i visse svenske og mulig ogsaa visse norske Kredse, og som vilde falde nøjsammen med visse moderne Strømninger i Tyskland, der ganske vist i den øjeblikkelige Situation i Sverige og Norge ikke har større Chancer for Forstaaelse; men Historiens Hjul ruller hurtigt i vore Dage.

Nej, naar jeg er Tilhænger af et nordisk Samarbejde saa snævert, som det overhovedet er tænkeligt, er jeg det ud fra en almindelig Betragtning. Folkenes Forbund er for vidt favnende. En Verdensborgerfølelse bestaar ikke og vil næppe komme til Eksistens, før vi naar saa vidt, at vi kan komme til at føre Krig med Mars. Folkenes Forbund er i bedste Fald kommet til Verden nogle Aarhundreder for tidligt. Ikke engang til Europas forenede Stater er Tiden moden endnu, en dog saa nærliggende Tanke. Det kommer formodentlig ikke, før det er lykkedes Japan at organisere Kina og dermed den gule Race til et Frenstød mod den hvide. Det bliver ikke Pacifisterne, der kommer til at føre Ordet ved den Lejlighed.

Men den samme Udvikling, der har ført til, at Sverige blev eet Rige, Norge eet og Danmark eet, den samme Udvikling, der har ført til Samling af Italien og Tyskland, den fører nu til Sam-

at Tiden snart maa lægge det Saar i det norske Folks Sind, der foran er kaldt Kieler-Komplekset, saaledes at den Blindhed for fælles nordiske Interesser, der deraf flyder, maa forsvinde. Lad os haabe, at alle, der hver inden for sit Folk virker for det nationale Livs Vækst, maa forstaa, at for intet af de nordiske Folk er et varigt nationalt Liv muligt uden som Led af Norden.

Victor Pürschel.

magt, Tyskland, vilde det samlede Nordens Stridskræfter ikke slaa til. Uden for denne lidet sandsynlige Situation evner Danmark efter min Mening meget vel alene at forsvare sin sydlige Grænse, hvis det vil, og det har i hvert Fald ikke nogen som helst moralsk Ret til at stille blot det mindste Krav om Hjælp til nogen anden, før det selv har sat ind alt, hvad det formaar, og der er saare langt igen.

Dette om det rent fysiske. I anden Henseende er jeg ikke sikker paa, at en meget snæver Sammenslutning mellem Nordens Stater ikke kunde rumme en vis Fare for, at der inden for denne kunde opstaa en Stemning for at bringe det for en storskandinavisk Betragtning maaske mindre, fra dansk Side indskudte Offer, der hedder en Grænseregulering som Led i en nordgermansk Forbrødring, der i hvert Fald før Krigen ikke var helt inkommensurabel med Tankegangen i visse svenske og mulig ogsaa visse norske Kredse, og som vilde falde nøje sammen med visse moderne Strømninger i Tyskland, der ganske vist i den øjeblikkelige Situation i Sverige og Norge ikke har større Chancer for Forstaaelse; men Historiens Hjul ruller hurtigt i vore Dage.

Nej, naar jeg er Tilhænger af et nordisk Samarbejde saa snævert, som det overhovedet er tænkeligt, er jeg det ud fra en almindelig Betragtning. Folkenes Forbund er for vidt favnende. En Verdensborgerfølelse bestaar ikke og vil næppe komme til Eksistens, før vi naar saa vidt, at vi kan komme til at føre Krig med Mars. Folkenes Forbund er i bedste Fald kommet til Verden nogle Aarhundreder for tidligt. Ikke engang til Europas forenede Stater er Tiden moden endnu, en dog saa nærliggende Tanke. Det kommer formodentlig ikke, før det er lykkedes Japan at organisere Kina og dermed den gule Race til et Fremstød mod den hvide. Det bliver ikke Pacifisterne, der kommer til at føre Ordet ved den Lejlighed.

Men den samme Udvikling, der har ført til, at Sverige blev eet Rige, Norge eet og Danmark eet, den samme Udvikling, der har ført til Samling af Italien og Tyskland, den fører nu til Samling af det nordiske Folk. Hertil er Tiden i Virkeligheden moden. Der mangler blot en Statsmand af Format. Tag som et slaaende Eksempel Tyskland. Det er nu eet Rige. Alle i Tyskland haabede, at der ud af det store Kaos efter Verdenskrigen, da man jagede alle de tyske Dynastier bort, skulde komme eet Rige, men de smaaborgerlige Aander, der flikkede Weimar-Forfatningen sammen efter de bedste demokratiske Mønstre, havde ikke Mod til at tænke den Tanke som Tysklands Enhed. Nu er den en Kendsgerning, og alle de store Vanskeligheder, man frygtede, hører man intet om.

Saa længe til den Statsmand fødes, der skal samle Norden, maa vi klare os ved Samarbejde, der paa en Række Felter byder letpaaviselige, forøgede Muligheder for en Blok paa 10—15 Mill., hvor 5 Smaastater ikke har store Chancer for at klare sig. Møntenhed, Toldforbund, Handelsaftaler, Forsvarsforbund. Alt kunde det skabes, om vi blot havde Mændene.

Men naturligvis, de skal kunne se længere end Hr. Smedal, der end ikke kan se, at Danmarks Sydgrænse er Nordens. Foretag blot det Tankeeksperiment, at der under Verdenskrigen havde ligget en tysk U-Baads- og Flyvestation ved Skagen. Ses det saa ikke lige som lidt klarere, at det ikke er helt ligegyldigt for dybt materielle Interesser i Norge, hvor i Jylland Grænsen mod Tyskland ligger?

I Nationernes Liv er Aartier som Menneskets Sekunder. Lad os da haabe,

skriver den 11 AUG. 1934

Det norske. Kielerkompleks.

Af Generalauditor, Folketingsmand
V. Pürschel.

II.

Særlig uvenligt mod Danmark er det Kapitel i Smedals Bog, der hedder Danmarks Sydgrænse. Det hviler paa den grundlæggende Misforstaaelse, at dansk Interesse for nordisk Samarbejde skulde bunde i en Interesse for at skabe Sikkerhed for Danmarks Sydgrænse. Det er efter min Opfattelse helt galt. I en isoleret Konflikt med en — inden for en overskuelig Aarrække oprustet — Stormagt, Tyskland, vilde det samlede Nordens Stridskræfter ikke slaa til. Uden for denne lidet sandsynlige Situation evner Danmark efter min Mening meget vel alene at forsvare sin sydlige Grænse, hvis det vil, og det har i hvert Fald ikke nogen som helst moralsk Ret til at stille blot det mindste Krav om Hjælp til nogen anden, før det selv har sat ind alt, hvad det formaa, og der er saare langt igen.

Dette om det rent fysiske. I anden Henseende er jeg ikke sikker paa, at en meget snæver Sammenslutning mellem Nordens Stater ikke kunde rumme en vis Fare for, at der inden for denne kunde opstaa en Stemning for at bringe det for en storskandinavisk Betragtning maaske mindre, fra dansk Side indiskutable Offer, der hedder en Grænseregulering som Led i en nordgermansk Forbrødring, der i hvert Fald før Krigen ikke var helt inkommensurabel med Tankegangen i visse svenske og mulig ogsaa visse norske Kredse, og som vilde falde nøje sammen med visse moderne Strømninger i Tyskland, der ganske vist i den øjeblikkelige Situation i Sverige og Norge ikke har større Chancer for Forstaaelse; men Historiens Hjul ruller hurtigt i vore Dage.

Nej, naar jeg er Tilhænger af et nordisk Samarbejde saa snævert, som det overhovedet er tænkeligt, er jeg det ud fra en almindelig Betragtning. Folkenes Forbund er for vidt favnende. En Verdensborgerfølelse bestaar ikke og vil næppe komme til Eksistens, før vi naar saa vidt, at vi kan komme til at føre Krig med Mars. Folkenes Forbund er i bedste Fald kommet til Verden nogle Aarhundreder for tidligt. Ikke engang til Europas forenede Stater er Tiden moden endnu, en dog saa nærliggende Tanke. Det kommer formodentlig ikke, før det er lykkedes Japan at organisere Kina og dermed den gule Race til et Fremstød mod den hvide. Det bliver ikke Pacificisterne, der kommer til at føre Ordet ved den Lejlighed.

Men den samme Udvikling, der har ført til, at Sverige blev eet Rige, Norge eet og Danmark eet, den samme Udvikling, der har ført til Samling af Italien og Tyskland, den fører nu til Samling af det nordiske Folk. Hertil er Tiden i Virkeligheden moden. Der mangler blot en Statsmand af Format. Tag som et slaaende Eksempel Tyskland. Det er nu eet Rige. Alle i Tyskland haabede, at der ud af det store Kaos efter Verdenskrigen, da man jagede alle de tyske Dynastier bort, skulde komme eet Rige, men de smaaborgerlige Aander, der flikkede Weimar-Forfatningen sammen efter de bedste demokratiske

Mønstre, havde ikke Mod til at tænke en Tanke som Tysklands Enhed. Nu er den en Kendsgerning, og alle de store Vanskeligheder, man frygtede, hører man intet om.

Saa længe til den Statsmand fødes, der skal samle Norden, maa vi klare os ved Samarbejde, der paa en Række Felter byder letpaaviselige, forøgede Muligheder for en Blok paa 10—15 Mill., hvor 5 Smaastater ikke har store Chancer for at klare sig. Møntenhed, Toldforbund, Handelsaftaler, Forsvarsforbund. Alt kunde det skabes, om vi blot havde Mændene.

Men naturligvis, de skal kunne se længere end Hr. Smedal, der end ikke kan se, at Danmarks Sydgrænse er Nordens. Foretag blot det Tankeeksperiment, at der under Verdenskrigen havde ligget en tysk U-Baads- og Flyvestation ved Skagen. Ses det saa ikke lige som lidt klarere, at det ikke er helt ligegyldigt for dybt materielle Interesser i Norge, hvor i Jylland Grænsen mod Tyskland ligger?

I Nationernes Liv er Aartier som Menneskets Sekunder. Lad os da haabe, at Tiden snart maa læge det Saar i det norske Folks Sind, der foran er kaldt Kieler-Komplekset, saaledes at den Blindhed for fælles nordiske Interesser, der deraf flyder, maa forsvinde. Lad os haabe, at alle, der hver inden for sit Folk virker for det nationale Livs Vækst, maa forstaa, at for intet af de nordiske Folk er et varigt nationalt Liv muligt uden som Led af Norden.

Victor Pürschel.

13. 1936, s. 28



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Viborg Stiftstidende

skriver den

0 AUG. 1934

Det norske Kielerkompleks.

Af Generalauditor, Folketingsmand
V. Pürschel.

Der er i Advokat Smedais Bog »Nasjonalt Forfall« et Afsnit, der maa fylde enhver oprigtig Ven af et nordisk Samarbejde med Smerter. Det er det, hvori det norske Kielerkompleks lægges blot. Gennem en Række Citater godtgøres det, at Overbevisningen om, at Danmark i 1814, da det ved Forhandlingerne om den for Landet saa ulykkelige Kielerfred forbeholdt sig Island, Færøerne og Grønland, begik et Bedrag mod Norge, er udbredt i Norge, ikke blot i den smedalske Aktivistkreds, men langt uden for denne, ja, det er vel egentlig ikke for meget at sige, at det er den herskende Opfattelse i Norge.

Et Par Citater er nok. »Den forsterkede konstitutionskomite fremholdt i 1923: »Den bitterhet, som Fr. VIs optræden mot Norge i 1814 og de følgende år vakte i det norske folk, forsøket paa at bytte bort dele af riket mot tyske provinser, *den måte, hvorpå Norge blev berøvet sine ældgamle utland...* er ikke glemt... Men Danmarks forsøk på nu at udvide sit herredømme over Grønland til nye eporme landområder og på at lægge disse områder ind under dansk styre på en sådan måte, at det måtte antages at ville bli til skade for meget betydelig norske interesser, har hos det norske folk *gjenopvakt erindringen* om en gammel uret. Komiteen kan forsaavidt henvise til *talrike adresser og forestillinger* som angående denne sag er indkommet til Stortinget«. (Udhævelserne her).

Dette var i 1923. I 1933 har den udvidede »konstitutions- og utenrikeskomites flertal (højre, venstre og arbejderpartiet) udtalt, at Danmarks Optræden i Grønlands-sagen »har utdypet følelsen af gammel urett og vakt ny bitterhet i vårt forhold til Danmark«, og at Kielertraktaten »alltid vil stå som en skampel over unionen med Danmark«. Mindretallet (bonde-

lidt national Uret kan betyde for den enkelte og for et Folk. Men den, der mener, at Skaanes Adskillelse fra Danmark, da den fandt Sted, ogsaa var en national Uret, har vel Lov at pege paa dette som et straalende Eksempel paa, at det kan være en Lykke for begge Parter, om et saadant gammelt Saar faar Lov til at læges af Tiden, og at det derfor ikke ubetinget og uden Forbehold kan anerkendes som en nationalt værdifuld Gerning at holde et saadant gammelt Saar aabent.

Som Stillingen er nu, er Konflikten tragisk; thi det maa man forstaa i Norge, at Grønland gennem en stor dansk Indsats af Menneskeliv og Menneskevirke, rent bortset fra den økonomiske, nu er vokset saaledes fast til Danmarks Hjerte, at en Løsrivelse ikke er mulig. Denne Følelse er gensidig dansk-grønlandsk. Det stemmer ikke med dansk Opfattelse hverken, at Danmark daterer sin Ret til Grønland fra Kiel, eller at der blev begaaet Svig mod Norge; men rent bortset fra, hvorledes det oprindelige Grundlag var eller ikke var, saa er der nu oven paa dette bygget en saadan Bygning, at Danmark i Dag besidder Grønland med den mest utvivlsomme moralske Ret. Tag som et talende Vidnesbyrd derom et Skrift, der tilfældigvis fremkommer omtrent samtidig med Smedais Bog, det grønlandske Selskabs Aarsskrift, Læs der det ene Vidnesbyrd efter det andet, nyt og gammelt, om dansk Indsats, om dansk Interesse for, dansk Kærlighed til Grønland og dets Befolkning. Læg Mærke til, at der paa de 150 Sider ikke findes eet hadefuldt Ord mod Norge, skønt store Dele af Bogen handler netop om Østgrønland. Sammenlign hermed Tonen i Smedais Skrift, fjendtlig mod Danmark i sin Grundtone, haanlig til sine Tider, afvisende over for Tanken om et nordisk Samarbejde med Danmark som Panthaver.

Norge, er udbredt i Norge, ikke blot i den smedalske Aktivistkreds, men langt uden for denne, ja, det er vel egentlig ikke for meget at sige, at det er den herskende Opfattelse i Norge.

Et Par Citater er nok. »Den forsterkede konstitutionskomite fremholdt i 1923: »Den bitterhet, som Fr. VI.s optræden mot Norge i 1814 og de følgende år vakte i det norske folk, forsøket paa at bytte bort dele af riket mot tyske provinser, *den måde, hvorpå Norge blev berøvet sine ældgamle utland...* er ikke glemt... Men Danmarks forsøk på nu at udvide sit herredømme over Grønland til nye eporme landområder og på at lægge disse områder ind under dansk styre på en sådan måde, at det måtte antages at ville bli til skade for meget betydelig norske interesser, har hos det norske folk *gjenopvakt erindringen* om en gammel uret. Komiteen kan forsåvidt henvise til *talrike adresser og forestillinger* som angående denne sag er indkommet til Stortinget. (Udhævelserne her).

Dette var i 1923. I 1933 har den udvidede »konstitutions- og utenrikskomites flertal (højre, venstre og arbejderpartiet) udtalt, at Danmarks Optræden i Grønlands-sagen »har utdypet følelsen af gammel urett og vakt ny bitterhet i vårt forhold til Danmark«, og at Kieletraktaten »alltid vil stå som en skampel over unionen med Danmark«. Mindretallet (bondepartiet, der som bekendt var Regeringsparti under Processen) siger om samme Traktat, at »den er blitt til uten vår medvirkning og ved en svikaktig handling fra vårt broderfolk«.

Det overses tilsyneladende (her-ved,) at var det norske Folk ikke — gennem sin Enevoldsherre — repræsenteret i Kiel, saa var det danske Folk det lige saa lidt gennem sin — samme — Enevoldsherre. Uden for al Tvivl er det, at det danske Folk havde nøjagtig lige saa liden Indflydelse paa det, der foregik i Kiel, som det norske Folk havde det. Det er — ikke mindst af et saa udpræget demokratisk Folk som det norske — lidet logisk at lade det danske Folk undgælde for de Fejl, som dets Enevoldsherre maatte have begaaet.

Men hvad nytter Logik, hvad nytter Argumenter, hvad nytter Domstolekendelser over for Følelser. Vi maa registrere denne Følelse som en Kendsgerning og regne med den... og respektere den. Det erkendes ikke fra dansk Side, at der i 1814 blev begaaet Uret mod Norge, men det er ogsaa ligegyldigt. Den, der kræver Respekt for sin egen Nationalfølelse, maa være villig til at yde den samme til andre og har ingen Ret til at sætte sig til Dommer over Følelsens Grundlag.

Den, der følger Tysklands Vold mod Danmark i 1864 som en Uret, der kun delvis blev genoprettet i 1920, har Betingelser for at forstaa, hvad en Følelse af at have

set saaledes fast til Danmarks Hjerte, at en Løsrivelse ikke er mulig. Denne Følelse er gensidig dansk-grønlandsk. Det stemmer ikke med dansk Opfattelse hverken, at Danmark daterer sin Ret til Grønland fra Kiel, eller at der blev begaaet Svig mod Norge; men rent bortset fra, hvorledes det oprindelige Grundlag var eller ikke var, saa er der nu oven paa dette bygget en saadan Bygning, at Danmark i Dag besidder Grønland med den mest utvivlsomme moralske Ret. Tag som et talende Vidnesbyrd derom et Skrift, der tilfældigvis fremkommer omtrent samtidig med Smedals Bog, det grønlandske Selskabs Aarsskrift, Læs der det ene Vidnesbyrd efter det andet, nyt og gammelt, om dansk Indsats, om dansk Interesse for, dansk Kærlighed til Grønland og dets Befolkning. Læg Mærke til, at der paa de 150 Sider ikke findes eet hadefuldt Ord mod Norge, skønt store Dele af Bogen handler netop om Østgrønland. Sammenlign hermed Tonen i Smedals Skrift, fjendtlig mod Danmark i sin Grundtone, haanlig til sine Tider, afvisende over for Tanken om et nordisk Samarbejde med Danmark som Panthaver.

*Nationen nr 182.
8 aug. 1934.*

DR. GUSTAV SMEDAL: Nasjonalt Forfall.

Anmeldt av advokat C. M. HEBER

Utenrikskomiteens flertallsinnstilling i Grønlandssaken blev av professor Skeie i 1933 i hans bok «Politikere og diplomater i Grønlandssaken» belyst paa en fortrinlig maate ved en nøktern og saklig paavising av den virkelige sammenheng. Professor Skeie avholdt sig fra enhver personlig kommentar — han lot kjennegjeringene tale for sig selv. Det blev en sjelden virkningsfull tale. Flertallsinnstillingen blev fullstendig gjennomhullet og adskillige av de agerende hovedpersoner blandt politikerne og diplomatene fikk økelyset satt paa sig paa en maate, som i sandhet ikke var flatterende for dem. Det er karakteristisk at der saavidt mig bekjent ikke blev gjort et eneste forsøk paa en imotegaelse av Skeies bok. Det er jo

ogsaa — som svenskene sier — ikke lett «aa nekta faktum».

Dr. Smedals bok har en videre ramme. Den har de samme fortrinlige egenskaper som Skeies bok. Ogsaa Dr. Smedal lar kjennegjeringene tale paa en sjelden virkningsfull maate. Vi faar i boken et usedvanlig klart tilbakeblikk over de forskjellige faser i Grønlandssakens utvikling like fra Gunnar Knudsens og Ihlens taapelige uttalelser i 1919 og inntil forfatterne av Utenrikskomiteens flertallsinnstilling ved en næsten utrolig, politisk smartness mente, at de skulde fri sig selv for ethvert ansvar ved aa gjøre Grønlandsdelegasjonen og Ishavsraadet til syndebukker.

Skeies bok i 1933 og Smedals bok i 1934 har imidlertid satt tingene paa plass. Magna est Veri-

tas et prøvalebit, sannheten er stor og vil seire.

I et slutningskapitel trekker Dr. Smedal op fremtidsmaalene og linjene for vaart fremtidige forhold til Danmark og hvorledes vi skal føre Grønlandssaken videre. Haagdommen har fastslaatt, at Grønland i 1814 var en norsk koloni. Det var alene ved et oplagt bedrageri av den danske forhandler Bourke overfor den svenske forhandler Wetterstedt at det lykkedes den danske konge for Danmark aa tilvende sig Grønland, som var en del av Norge. Og Fredrik VI handlet i strid med kongeloven av 1665, hvor det bestemtes, at begge riker «skal uskiftet og udelt være og blive». Det kan ingen velsignelse bli i lengden aa sitte med tilranet gods. Det siste ord er ikke sagt.

Det bitre og sunde ved Dr. Smedals bok er, at han blotlegger de likefrem graverende feilgrep, som er gjort av vaare politikere i tidsrummet 1919—1933 og at

han har stillet fremtidsmaalene klart for oss alle. I det hele viser han sig aa være en mann, som har tilegnet sig det historiske vidsyn, som setter sig de lange maal, hans handlinger er alltid renelige og baaret av en dyp og ren nasjonalfølelse. Hans virke vil være en maning for all nasjonalsinnet ungdom i fremtiden.

Det var to slags folk som holdt traadene i Grønlandssaken. Det var elitene, som uselvisk og med de største personlige ofre kjempet for Norges sak inntil de var segneferdige. Og det var parasittene, som var nenig i okkupasjonene, som ikke trodde paa Norges sak, som lot det hele drive og ikke alene forsømt sitt arbeide, men direkte skadet Norge ved landeskadelige uttalelser og handlinger. Enkelte sikret sig et fordelaktig medarbeiderskap eller ønsket dette.

Og saa var det politikerne. Først arbeiderpartiet, hvis ledere aapent inntok et fedre-

landsøst standpunkt. Dernæst J. L. Mowinckel, landets utenriksminister i 6 aar av perioden og C. I. Hambro, landets første president, utenrikskomiteens mektige formann og Norges delegerte i Genf. Det er tragisk aa lese om hvorledes Hambro som oprindelig inntok et dypt nasjonalt standpunkt og i 1926 motarbeidet den famøse traktat med Danmark, efterhvert blev innfanget av Mowinckels uklare «nordiske» sympatier og efterhvert sammen med ham begikk — saavidt jeg kan se — omtrent alle de feilgrep, som det overhodet var mulig aa begaa. Sakkyndigheten, den virkelige, blev ansett ubeleilig og skjøvet tilside.

For disse feilgrep redegjøres utførlig i Dr. Smedals bok. Lyspunktet er pressens holdning (bortsett fra arbeiderpressen), saalenge striden varte og inntil dommen falt. Under etteroppgjøret var der dessverre adskillig undfallenhet.

Det er virkelig nasjonalt

forfall, naar Utenrikskomiteen i sin innstilling ikke har et eneste daddelens ord til dem, som under rettssaken aapent motarbeidet og undergravet Norges stilling.

Det er et beskjemmende nasjonalt forfall — det er Celius lyslevende — aa legge merke til politikernes flukt fra ansvaret, deres undfallenhet, naivitet, personlige forfengelighet og tilslutt deres intrigespill slik som det nu er klarlagt av Skeie og Smedal og ikke minst i Utenrikskomiteens eget uvederheftige skrift, innstillingen.

Det skal dog vise sig — nu under parlamentarismens døde kamp — at vaare politikeres optreden under Grønlandssaken er en vesentlig aarsak til denne utvikling. Her maa og skal komme i sin tid ogsaa en politisk Oxfordbevegelse, en sund utrensning, en besøk og sterk reaksjon, en ny nasjonal ungdom, som atter knytter tradisjonen fra 1905.

*Nationen nr 102.
8 aug. 1934.*

DR. GUSTAV SMEDAL: Nasjonalt Forfall.

Anmeldt av advokat C. M. HEBER

Utenrikskomiteens flertallsinnstilling i Grønlandssaken blev av professor Skeie i 1933 i hans bok «Politikere og diplomater i Grønlandssaken» belyst paa en fortrinlig maate ved en nøktern og saklig paavising av den virkelige sammenheng. Professor Skeie avholdt sig fra enhver personlig kommentar — han lot kjennegjeringene tale for sig selv. Det blev en sjelden virkningsfull tale. Flertallsinnstillingen blev fullstendig gjennomhullet og adskillige av de agerende hovedpersoner blandt politikerne og diplomatene fikk søkelyset satt paa sig paa en maate, som i sandhet ikke var flatterende for dem. Det er karakteristisk at der saavidt mig bekjent ikke blev gjort et eneste forsøk paa en imøtegaaelse av Skeies bok. Det er jo

ogsaa — som svenskene sier — ikke lett «aa nekta faktum».

Dr. Smedals bok har en videre ramme. Den har de samme fortrinlige egenskaper som Skeies bok. Ogsaa Dr. Smedal lar kjennsgjeringene tale paa en sjelden virkningsfull maate. Vi faar i boken et usedvanlig klart tilbakeblikk over de forskjellige faser i Grønlandssakens utvikling like fra Gunnar Knudsens og Thlens taapelige uttalelser i 1919 og inntil forfatterne av Utenrikskomiteens flertallsinnstilling ved en næsten utrolig, politisk smartness mente, at de skulde fri sig selv for ethvert ansvar ved aa gjøre Grønlandsdelegasjonen og Ishavsraadet til syndebukker.

Skeies bok i 1933 og Smedals bok i 1934 har imidlertid satt tingene paa plass. Magna est Veri-

tas et prævalebit, sannheten er stor og vil seire.

I et slutningskapitel trekker Dr. Smedal op fremtidsmaalene og linjene for vaart fremtidige forhold til Danmark og hvorledes vi skal føre Grønlandssaken videre. Haagdommen har fastslaatt, at Grønland i 1814 var en norsk koloni. Det var alene ved et oplagt bedrageri av den danske forhandler Bourke overfor den svenske forhandler Wetterstedt at det lykkedes den danske konge for Danmark aa tilvende sig Grønland, som var en del av Norge. Og Fredrik VI handlet i strid med kongeloven av 1665, hvor det bestemtes, at begge riker «skal uskiftet og udelt være og blive». Det kan ingen velsignelse bli i lengden aa sitte med tilranet gods. Det siste ord er ikke sagt.

Det bitre og sunde ved Dr. Smedals bok er, at han blotlegger de likefrem graverende feilgrep, som er gjort av vaare politikere i tiderummet 1919—1933 og at

han har stillet fremtidsmaalene klart for oss alle. I det hele viser han sig aa være en mann, som har tilegnet sig det historiske vidsyn, som setter sig de lange maal, hans handlinger er alltid renslige og baaret av en dyp og ren nasjonalfølelse. Hans virke vil være en maning for all nasjonalsinnet ungdom i fremtiden.

Det var to slags folk som holdt traadene i Grønlandssaken. Det var elitene, som uselvsk og med de største personlige ofre kjempet for Norges sak inntil de var eegneferdige. Og det var parasittene, som var uenig i okkupasjonene, som ikke trodde paa Norges sak, som lot det hele drive og ikke alene forsømte sitt arbeide, men direkte skadet Norge ved landeskadelige uttalelser og handlinger. Enkelte sikret sig et fordelaktig medarbeiderskap eller ønsket dette.

Og saa var det politikere. Først arbeiderpartiet, hvis ledere aapent inntok et fedre-

landsøst standpunkt. Dernæst J. L. Mowinckel, landets utenriksminister i 6 aar av perioden og C. I. Hambro, landets første-president, utenrikskomiteens mektige formann og Norges delegerte i Genf. Det er tragisk aa lese om hvorledes Hambro som oprindelig inntok et dypt nasjonalt standpunkt og i 1926 motarbeidet den famøse traktat med Danmark, efterhvert blev innfanget av Mowinckels uklare «nordiske» sympatier og efterhvert sammen med ham begikk — saavidt jeg kan se — omtrent alle de feilgrep, som det overhodet var mulig aa begaa. Sakkyndigheten, den virkelige, blev ansett ubelig og skjøvet tilside.

For disse feilgrep redegjøres utførlig i Dr. Smedals bok. Lyspunktet er pressens holdning (bortsett fra arbeiderpressen), saalenge striden varte og inntil dommen falt. Under etteroppgjøret var der dessverre adskillig undfallenhet.

Det er virkelig nasjonalt

forfall, naar Utenrikskomiteen i sin innstilling ikke har et eneste daddelens ord til dem, som under rettssaken aapent motarbeidet og undergravet Norges stilling.

Det er et beskjæmmende nasjonalt forfall — det er Celius lyslevende — aa legge merke til politikernes flukt fra ansvaret, deres undfallenhet, naivitet, personlige forfengelighet og tilslutt deres intrigespill slik som det nu er klarlagt av Skeie og Smedal og ikke minet i Utenrikskomiteens eget uvederheftige skrift, innstillingen.

Det skal dog vise sig — nu under parlamentarismens dødekamp — at vaare politikeres optreden under Grønlandssaken er en vesentlig naarsak til denne utvikling. Her maa og skal komme i sin tid ogsaa en politisk Oxfordbevegelse, en sund utrensning, en besk og sterk reaksjon, en ny nasjonal ungdom, som atter knytter tradisjonen fra 1905.

Tiden Tegn m 181.

7 aug. 1934.

Nasjonalt forfall.

Generalauditor Pürschel
om dr. Smedals bok.

I „Berlingske Tidende" og en rekke andre konservative danske aviser har generalauditor Pürschel, som tidligere var det danske konservative partis fører, offentliggjort en lengere anmeldelse av dr. Smedals bok „Nasjonalt Forfall".

Det fremgår av anmeldelsen at den danske politikker er enig med dr. Smedal i at det fra et morsk synspunkt var all grunn til å bekjempe den voldgiftspolitik overfor Danmark som Danmark ønsket — og som Mowinckel var den varmeste talsmann for i Norge — og som førte med sig at Danmark kunde kreve det grønlandske suverenitetsspørsmål avgjort av en internasjonal domstol.

Pürschel nevner det forhold at det var blitt foretatt norske okkupasjoner på Østgrønland uten at Danmark kunde ha forlangt suverenitetsspørsmålet innbragt til Haag, og uttaler herom følgende: „Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang

hayde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let".



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Viborg Stiftstidende

skriver den 4 AUG. 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder »Nasjonalt Forfall«, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Storvask; navnlig Radikaleren Mowinkel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det

gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Ciffertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebogten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik »Uafhængighed og Integritet«. Smedal var saa stærkt imod, at

»man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark«, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, »hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten«. Han mente, at Danmark frygtede en »Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse« (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var »det norske helt overlegent«. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne »Forhandling« har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Münch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for »Forhandling« kan tilsmile en »Handlingens« Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig meg al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald »vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke blot Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar«.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Münchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden men ved Begyndelsen, »har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag«. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

paa at kunne nyde i sin Helhed:

»For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret«.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervsmuligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelt hen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at snykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland, saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt

at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkurationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det

ringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik »Uafhængighed og Integritet«. Smedal var saa stærkt imod, at

tioner. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for »Forhandling« kan tilsmile en »Handlingens« Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig meg al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald »vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke blot Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar«.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden men ved Begyndelsen, »har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag«. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en »historisk« Redegørelse for Danmarks »Bedrag« mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: »Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket«. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis »et Vaaben« og et »stort Aktivum«, som »kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark«. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt variller den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. »Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes«. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav

paa at kunne nyde i sin Helhed:

»For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret«.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Enhvermuligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelt hen vildledende og uforvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland, saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spillet Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Tilknytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,095

Bladet:

Næstved Avis

skriver den 4 AUG. 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand **V. Pürschel.**

DEN norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonalt Forfall“, i hvilke han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Storvask; navnlig Radikaleren Mowinkel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har ingen Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtigt fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Ciffertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebogten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926.

Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Internationalskret“

der Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingen“s Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig med al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydlige Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel vær at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiets stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, „har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af

60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelt-hen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskelig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladeligt pønser paa at rejse Spilletts Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes samtidig med, at dets Tilknnytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Virtor Pürschel.

res Fædt.

Heri har ingen Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtigt fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Ciffertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegen“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken un-

ve blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig med al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald „ville vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydlige Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel vær at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiets stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, „har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ejheller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nyttesløst at fordrø Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne

at en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskelig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetvinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladeligt pønser paa at rejse Spilletts Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes samtidig med, at dets Tilknnytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Virtor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Skive Avis

skriver den 4 AUG. 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder »Nasjonalt Forfall«, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Sturvask; navnlig Radikaleren Mowinkel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det

gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebogten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik »Uafhængighed og Integritet«. Smedal var saa stærkt imod, at

»man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark«, at han vinkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, »hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten«. Han mente, at Danmark frygtede en »Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse« (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var »det norske helt overlegent«. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne »Forhandling« har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbårte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig

paa at kunne nyde i sin Helhed:

»For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre

(S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var »det norske helt overlegent«. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led. i denne »Forhandling« har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordinænderne kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for »Forhandling« kan tilsmile en »Handlingens« Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig meg al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald »vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke blot Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar«.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden men ved Begyndelsen, »har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag«. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en »historisk« Redegørelse for Danmarks »Bedrag« mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: »Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket«. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis »et Vaaben« og et »stort Aktivum«, som »kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark«. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varslar den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. »Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes«. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskåret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav

paa at kunne nyde i sin Helhed:

»For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret«.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervsmuligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelt hen vildledende og uforansvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland, saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spillet Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Tilhæftning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Roskilde Avis

skriver den 3 AUG 1931

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonal Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Størvask; navnlig Radikaleren Mowinkel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampagnen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejrret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gores dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Clifffertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage for Regeringen fik officiel Moddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til

fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegent“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgeringer, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingens“ Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig med al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydlige Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stanning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde

af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nyttest at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele horer de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret.“

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gondrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervsmuligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelt hen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1941.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spilletts Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Tilknnytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Roskilde Avis

skriver den 3 AUG 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand V. Fürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonal Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under deene Størvask; navnlig Radikaleren Mowinkel og Højremanden

fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, og at der var Adgang til at henskude

gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative O.dførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en sætlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinkel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinkel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varslers den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et Politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordrø Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mængler. Til dens Fordele horer de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendroevne Fabler om de

ET 27. danske Købestevne aabnedes som omtalt i Gaar i Fredericia. Vi bringer ovenfor et Billede af Udstillingens Hovedbygning med Andreas J. Bundgaards Statue i Forgrunden. Indsat forneden Udstillingens Sekretær, Matren S. Ciod Svensson og Billedhuggeren Carl Martin Hansen ved Ankomsten til Udstillingen.



HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Teknisk Ukeblad

Nr. 31- 2/8 34

LITTERATUR

Gustav Smedal: *Nasjonalt forfall.*

Olaf Nordlis Forlag, Oslo 1934.

I en av Svalbardkontorets publikasjoner for nogen år tilbake finner vi bl. a. en opgave over alle de personer som har deltatt i de norske Svalbardekspedisjoner, så vel direkte som indirekte ved stoffets bearbeidelse. Vi finner allerede da navnene på ikke mindre enn 27 representanter for norsk teknikk eller teknisk betont videnskap, vesentlig blandt dem som har arbeidet „i marken”. Og blandt disse 27 har flere spilt en fremtredende, til dels helt dominerende rolle. Vi nevner Adolf *Hoel*, deltager i eller leder av alle ekspedisjoner siden 1906, videre *Orvin*, *Koller* lederen av Svalbards kartlegning gjennom en liten menneskealder, *Horn*, *Braastad* og mange andre. I en artikkel om norske ingeniørers innsats i Arktis, som vi vil bringe i anledning av N. I. F.s 60-år jubileum, vil der for øvrig bli nærmere redegjort for disses ting. Og den økonomiske betydning av teknikkens innsats i de arktiske regioner har som bekjent vært helt overveiende. Vi nevner eksempelvis *Bays* navn.

Det er derfor ikke så eiendommelig at norske ingeniører stort sett hørte til de sterkest interesserte i Grønlandssaken. Faktisk, om ikke folkerettslig, har jo Østgrønland vært en norsk interesssfære, og også der har norsk teknikkens representanter ydet sin betydningsfulle innsats.

Derfor har man også sendt oss ovenstående bok til anmeldelse. Vi vil ikke anbefale den som nogen morskapbok. Tvert imot vil den gjøre et dypt nedstemmende inntrykk på enhver venn av ærlighet, åpenhet og redelighet i nasjonens liv. Ti enten lyver dr. *Smedal*, og da lyver samtidig den mann som i en årrekke var satt på en av nasjonens vaktposter. Eller så lyver han ikke, og da blir konsekvensene enda mer nedslående. Iallfall forekommer de tross noget forbausende at man i denne sak tillater sig helt å overhøre røster som dr. *Smedals* og professor *Skeies*, det er dog menn som ellers pleier å nyte offentlig tillit?

Skulde vi tillate oss en bemerkning av kritisk art overfor boken, uten for øvrig å gå inn på dens realitet, så forekommer det oss at forf. uten skade kunde fremhevet de positive lyspunkter under Grønlandsstriden noget sterkere, ti det hadde ladt sig gjøre i full overenstemmelse med sannheten. Fullt så elendig var ikke Norges utadvendte front som her skildret. Men ellers vil vi anbefale boken som et overmåte interessant bidrag til belysning av et av de, tross alt, mørkeste avsnitt i vår moderne historie. For øvrig tror heller ikke vi at det siste ord er sagt i dette forhold.

Ø. R. L.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

Fjordalens Blad
2/8.34.

„Nasjonalt forfall“.

Vi har før omtalt striden innen bondepartiet omkring noen påstander i Smedals bok «Nasjonalt forfall». Påstand står her mot påstand så sterkt som vel mulig mellom Eskeland og Hundseid. Den første påstår at en citert uttalelse av Hundseid om Mowinckel er sann, den andre at det er dikt og løgn.

Vi nevnte forleden at Hundseid til en Tromsø-avis hadde karakterisert Eskelands påstander som — sludder, misforståelse og mis-hugsing. Nu finner vi i et blad denne meddelelse fra Hundseid:

„Striden Eskeland—Hundseid.“

Jeg fastholder hvad jeg skrev under denne overskrift i «Tidens Tegn» den 23. juni. Hr. Eskeland får påstå sitt så lenge han vil.

Om retten til efter hukommelsen å offentliggjøre samtaler uten at det på forhånd blir forelagt den annen part, vil jeg ikke diskutere med hr. Eskeland. Opfatning av takt og tone og rett og urett er så forskjellig.

P. t. Kirkenes, Finnmark,
19. juli 1934.

J. Hundseid.“

Som man ser fastholder begge parter sitt. Hvem som har rett eller urett kan utenforstående ikke ha noen mening om.

Men det er lite tiltalende at slikt kan finne sted mellom fremtredende menn innen et parti. Den ene er en meget fremtredende aktiv politiker. Den andre er visstnok ikke aktiv så langt fremme, men hans navn er kjent landet rundt både fra sitt virke som skolemann og fra de senere år ved sin deltadelse i bondepartiets politikk, ikke minst som taler ved stevner.

Vi er sannelig kommet langt i «nasjonalt forfall», når slikt kan forekomme — og det uten at folk begynner å tenke sig om litt selv.

Det burde være grunn til å spekulere på om man kan tro helt ut på politikere, som roter sig op i slike situasjoner. Kan tenkende mennesker ha full tillit til dem?



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Svendborg Amtstidende

skriver den 1 AUG. 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand
V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonalt Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det går haardt til under denne Storvask; navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre

at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbagte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingens“ Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig med al ønskelig Aabenhartethed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydlige Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs af Hensyn til Partiet stiltiende Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, „har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervs- muligheder. Der regnes med en Fi-

haabe, at Dommen i Haag har sættet Blikket for, hvad der med Høje kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spilletts Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Tilknnytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.

skriver den 1 AUG. 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand
V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonalt Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det går haardt til under denne Storvask; navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebogten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegent“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig,

med sin Stilling og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Vestgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, „har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervs-muligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at

• Tidens Tegn nr 177.

2 august 1934.

„Nasjonalt forfall“.

I samtalen millom statsminister Hundseid og meg 12. novbr. 1932 sa han at det var serleg tvo ting som gjorde at han syntest han måtte gå til forhandling med Danmark: 1. Han trudde me kom til å tapa prosessen. Ein samtale med den franske advokaten hadde berre styrkt han i denne mistru. 2. Tapte vi, vilde dei indre politiske tilstand verta reint utolelege. Det var i denne samanhengen han sa at Mowinckel gong etter gong hadde sete „der hvor De nu sitter — og lokket og truet“. Statsministeren vilde gjerne ha borgarleg samarbeid. „Og Mowinckel er jo en charmerende personlighet“, la han til.

Dei kjem til meg no — eller skriv til meg — den eine etter den andre og segjer at eg har fortalt dei nett det same som eg har skrive i dette ordskiftet, ein eller eit par dagar etter samtalen med hr. Hundseid. Dette syner vel og at det ikkje er tale um nokor mishugsing fra mi sida.

Den 26. april i fjor søkte eg hr. Hundseid (i Oslo) og tala med han um desse ting. Eg bad han um lov til å leggja fram dei opplysningane han hadde gjeve meg um Mowinckel og forhandlingsstrevet hans. (Eg hadde nemnt det same i eit brev til han tri vikor i fyrevegeen).

Hundseid svara, at det var best eg ikkje sa eller skreiv noko um dette. „For vi er faste noen hver“, sa han. Det visste eg og. Og for meg gjaldt det ikkje Mowinckel eller Hundseid. Eg hadde ikkje det minste imot nokon av dei personleg. Tvert imot. Men Grønlands-politikken deira hadde eg mykje imot. Og eg syntest folket hadde rett til å få eit so samt bilete av heile denne politikken som råd var. Eg retta meg likevel etter det Hundseid ynskte. Eg vilde ikkje gjera mitt til at noko kom fram på ei tid som var ulagleg for han. Annarleis var det etter forhandlingbrevet frå Mowinckel til

Hundseid var framkome (sjå Stortingsmed. nr. 28, 1933, s. 32—34 og „Nasjonalt forfall“ s. 217—218): då vart det ålkjent at Mowinckel hadde gjort det han kunde til å få Hundseid inn på forhandlingsvegen. Og då fyrst fortalde eg i eit par foredrag det som hr. Hundseid hadde sagt til meg.

Noko privat samtale i vanleg meining var det ikkje. Eg hadde tala med landsens statsminister um store og viktige ting som kom alt folket ved, og ikkje um andre ting.

Voss, 30. juli 1934.

Lars Eskeland.

Hvad er foretatt fra norsk side i trålersaken?

Hvilken avtale har stats- og utenriksminister Mowinckel gjort med England ifjor?

Vi etterlyste forleden norsk utenrikspolitikk og vi kan så meget sterkere gjenta denne etterlysning idag, i forbindelse med Norges forhold til England med hensyn til trålersaken.

For dem som har en smule føling med hvad der er foregått bak kulissene i saken, fortøner den sig som en ny skandale for vårt utenriksvesen i tillegg til den uhyggelige serie vi kan notere for de siste par decenniers vedkommende.

Fiskerne nordpå, hvis livsinteressert er så sterkt knyttet til saken, er like ukjent med dens viktigste faktiske momenter som folket forøvrig. De som steller med vår utenrikspolitikk har nemlig også i denne sak sørget for å kneble opinionen. Som vanlig når intet ønskes nevnt i pressen, innkaltes også denne gang hovedstadspressens representanter for å bli orientert i saken — under taushetsløfte. Dagspressens innsats innskrenker sig derfor til endel almindelige fraser om at våre fiskeres interesser må ivaretages. Det sies imidlertid ikke et ord om *hvorledes* disse interesser for tiden ivaretages, selv om de partipolitiske aviser sitter inne med fullt tilstrekkelig kjennskap hertil. — I England drøftes saken på bred basis og med en stadig økende nasjonal opinion. I Norge får almenheten vite at regjeringen har drøftet spørsmålet, at der skal sendes en note, og lignende intetsigende opplysninger.

Riktignok slår man meget smukt op kjempetitler om at stats- og utenriksminister Mowinckel krever 4-milsgrensen respektet, men hvad betyr egentlig dette all den stund hr. Mowinckel selv for ikke så lang tid

tilbake var på nippet til å fremsette en proposisjon som nærmest tok sikte på 3-milsgrense.

Hvorfor er der ikke med støtte i vår gamle lovgivning slått en nasjonal ring om 4-milsgrensen, til vern for fiskerens daglige utkomme nordpå? Hvad skal dette lunkne hemmelighetskremmeri omkring dyrebare nasjonale interesser tjene til? Eller uklarheten idetheletatt? Der nevnes for eks. i England stadig en avtale med Norge av 25. november ifjor, og man er forbitret over at denne avtale er brudt fra norsk side.

Hvad er dette for en avtale? Hvilke innrømmelser på bekostning av fattige norske fiskeres interesser er fra norsk hold gitt England i avtales form ved denne anledning?

Skal stats- og utenriksministerens totale taushet også på dette punkt dekke over kjedelige svin på skogen, eller er det slik å forstå at norsk utenrikspolitikk virkelig skal drives av en mann — og i hans lønnkammer?

Det er et sørgelig forfall i vår nasjonal verdier som finner sted idag, i ly av dette uhumske hemmelighetskremmeri som i virkeligheten er en følge av partipolitikkens og partiintrigenes fullstendige makt over rikets nasjonalpolitikk, dets holdning utad.

Hvor lenge skal vi finne oss i det? Skal vårt fiskerfolk på den karrige kyst der nord jages fra fiskebankene av fremmede trålere med fremmede krigsskibe i følge — *etter avtale med de norske utenriksmyndigheter?*

Kortene på bordet, hr. stats- og utenriksminister!! Vi vil som nordmenn ha grei heskjed om hvordan vår nasjons livsinteresser ivaretas.

Vi vil nødig begynne å trekke frem alle de opsiktsvekkende forlydender som verserer om disse ting. Hr. Mowinckel kan selv komme oss i forkjøpet ved å gi en grei utredning om tingenes tilstand og hvad som er passert.

„Nasjonalt forfall“

av Gustav Smedal.

Norlis Forlag.

Det er norsk utenrikspolitisk historie fra 1920 inntil idag som her foreligger skrevet av en mann som i ånd og gjerning har vist sin våkne samvittighet og sitt vide omsyn for sitt fedrelands vel.

Når han kommer til det bitre resultat at vårt folk nu lider av et nasjonalt forfall, da er det bygget på omfattende og smertefulle erfaringer i Grønlandssaken. Han har sett politikerne på nærmest hold, og hans fremstilling er på alle punkter bilagt med faktiske opplysninger som taler sitt tunge sprog.

Boken er fremkommet som et nødvendig forsvar fra Smedals side mot den fremstilling av Grønlandssaken som er gitt av Stortingets utenrikskomité, den bekjente flertallsinnstilling.

Denne innstilling er blitt sterkt kritisert i pressen som uriktig og tendensiøs. «Handels og Sjøfartstidende» bruker uttrykket: Innstillingen er enestående i Stortingets historie, ved en agitatorisk løshet, sine åpenbart uriktige anførsler og sin mangel på rettfærdighets-hensyn overfor dem, hvis navn er utlevert i skandaliserende forbindelser.»

I innstillingen fremstilles saken som om det var Ishavsrådet der startet en aggressiv politikk mot Danmark og med sin okkupasjon fremtvang striden, mens virkeligheten var, som Smedal ubestridelig påviser, at Danmark straks etter Grønlandstraktaten 1924 gikk igang med å legge Øst-Grønland under sitt faktiske herredømme, ved lovgivning for dette land, ved store statsekspedisjoner og tilsist ved å sende marineskib med politimyndighet overfor norske fangstmenn.

Til svar på disse utfordringer kom tilsist den norske politimyndighet overfor norske borgere derute.

Så kom den danske treårsplan med Lauge Kochs ekspedisjon, for å bygge en landevei av hus gjennom de norske fangstfelter og grunnlegge eskimokolonier der.

Dette var en faktisk okkupasjonsplan, som hvis den var blitt gjennomført hadde forspildt enhver utsikt for Norge til å vinne suvereniteten, om saken skulde gå til dom.

Ishavsrådet foreslo da, at Norge skulde gå til okkupasjon.

Det var i trøskap mot Stortingets eget standpunkt i Grønlandssaken og mange senere erklæringer «at Grønland var ingenmannsland og burde være norsk.»

Regjeringen Mowinckel avsto forslaget og fremla ikke engang Ishavsrådets skrivelse for Stortinget — denne skrivelse som inneholdt den alvorlige, saklige begrunnelse for at en norsk okkupasjon nu var blitt den eneste

mulighet for å hindre danskernes faktiske erobring av kysten.

Stortinget avsto okkupasjonen uten å kjenne Ishavsrådets kyndige opplysninger og uten selv å foreslå noe annet skritt som kunde hindre at landet blev tapt for Norge.

Da var det Gustav Smedal tok beslutningen om en privat okkupasjon — for å vekke folket utenom Stortinget til å forstå hvad saken gjaldt, og mens de danske skib allerede lå i isen utenfor kysten, gikk Smedals telegram over Nordsjøen og Halvard Devold heiste det norske flagg.

I boken fremlegges nu for første gang Smedals åpne beretning om denne spennende bedrift i vår historie, som viser at der ennu finnes menn som kan handle og er villig til alt ansvar og alle byrder ved en slik handling for Norges skyld.

Denne private handling kunde ikke tvinge hverken regjering eller Storting til å okkupere, men den opnådde sin hensikt å vekke folket så at opinionen nu selv reiste sig og krevet handling av våre statsmakter. Det var folket selv som tok ansvaret og har ansvaret for en ekkupasjon og har ført saken frem til rettslig avgjørelse. Bonderegjeringen fulgte opinionens krav — likesom det var folkeningen i 1905 der tvangstatsmaktene til å handle da spesialkomiteen intet vilde foreta.

Dette er Smedals blivende fortjeneste av Norges historie. Grønlandssaken blev en folkesak.

Hvis Stortinget hadde latt danskene besette Øst-Grønland for våre øine og vi hadde latt allting skure, da vilde vi tapt landet i feighet og selvopgivelse.

Nu blev gjort hvad gjøres kunde og vi har æren og selvtiliten i behold.

Vi tapte suvereniteten, men som Henrik Wergeland sier, den sak er ikke tapt «når ånd kun i dens indre brandt som verdig var til seier.»

Det blev en hård kamp for dem som førte saken, både overfor Danmark og på hjemmefronten.

Vi oplevet vår gamle historie påny. Den innbyrdes strid som skader landets utenrikspolitiske holdning.

«Norge er et rike, det skal bli et folk»,

sier Ibsen i Kongsemnerne.

Nu er det ikke lenger Vikværing mot Trønder, Agdeværing mot Hordalending. — Nu er det partipolitikken — klassekampen, den skandinaviske særinteresse som krysser nasjonens utenrikspolitiske enhet.

Smedal fremholdt hvor sterkt disse partipolitiske særinteresser gjorde delegasjonens opgave vanskelig, inntil den siste begivenhet, like før dommen, at bonderegjeringen blev styrtet, gjorde saken håpløs.

Smedal mener i likhet med alle de utenlandske jurister som har behandlet Haagerdommen, at den var diktert av kolonipolitiske hensyn, — hans bok har meget interessante op-

*trykk-
fabrik*

lagt med faktiske opplysninger som taler sitt tunge sprog.

Boken er fremkommet som et nødvendig forsvar fra Smedals side mot den fremstilling av Grønlandssaken som er gitt av Stortingets utenrikskomité, den bekjente flertallsinnstilling.

Denne innstilling er blitt sterkt kritisert i pressen som uriktig og tendensiøs. «Handels og Sjøfartstidende» bruker uttrykket: Innstillingen er enestående i Stortingets historie, ved en agitatorisk løshet, sine åpenbart uriktige anførsler og sin mangel på rettfærdighets-hensyn overfor dem, hvis navn er utlevert i skandaliserende forbindelser.»

I innstillingen fremstilles saken som om det var Ishavsrådet der startet en aggressiv politikk mot Danmark og med sin okkupasjon fremtvang striden, mens virkeligheten var, som Smedal ubestridelig påviser, at Danmark straks etter Grønlandstraktaten 1924 gikk igang med å legge Øst-Grønland under sitt faktiske herredømme, ved lovgivning for dette land, ved store statsekspedisjoner og tilsist ved å sende marineskib med politimyndighet overfor norske fangstmenn.

Til svar på disse utfordringer kom tilsist den norske politimyndighet overfor norske borgere derute.

Så kom den danske treårsplan med Lauge Kochs ekspedisjon, for å bygge en landevei av hus gjennom de norske fangstfelter og grunnlegge eskimokolonier der.

Dette var en faktisk okkupasjonsplan, som hvis den var blitt gjennomført hadde forspildt enhver utsikt for Norge til å vinne suvereniteten, om saken skulde gå til dom.

Ishavsrådet foreslo da, at Norge skulde gå til okkupasjon.

Det var i troskap mot Stortingets eget standpunkt i Grønlandssaken og mange senere erklæringer «at Grønland var ingenmannsland og burde være norsk.»

Regjeringen Mowinckel avslo forslaget og fremla ikke engang Ishavsrådets skrivelse for Stortinget — denne skrivelse som inneholdt den alvorlige, saklige begrunnelse for at en norsk okkupasjon nu var blitt den eneste

Halvård Devold heiste det norske flagg.

I boken fremlegges nu for første gang Smedals åpne beretning om denne spennende bedrift i vår historie, som viser at der ennu finnes menn som kan handle og er villig til alt ansvar og alle byrder ved en slik handling for Norges skyld.

Denne private handling kunde ikke tvinge hverken regjering eller Storting til å okkupere, men den opnådde sin hensikt å vekke folket så at opinionen nu selv reiste sig og krevet handling av våre statsmakter. Det var folket selv som tok ansvaret og har ansvaret for en okkupasjon og har ført saken frem til rettslig avgjørelse. Bonderegjeringen fulgte opinionens krav — likesom det var folkeningen i 1905 der tvangstatsmaktene til å handle da spesialkomiteen intet vilde foreta.

Dette er Smedals blivende fortjeneste av Norges historie. Grønlandssaken blev en folkesak.

Hvis Stortinget hadde latt danskene besette Øst-Grønland for våre øine og vi hadde latt allting skure, da vilde vi tapt landet i feighet og selvopgivelse.

Nu blev gjort hvad gjøres kunde og vi har æren og selvtiliten i behold.

Vi tapte suvereniteten, men som Henrik Wergeland sier, den sak er ikke tapt «når ånd kun i dens indre brandt som verdig var til seier.»

Det blev en hård kamp for dem som førte saken, både overfor Danmark og på hjemmefronten.

Vi oplevet vår gamle historie påny. Den innbyrdes strid som skader landets utenrikspolitiske holdning.

«Norge er et rike, det skal bli et folk», sier Ibsen i Kongsemnerne.

Nu er det ikke lenger Vikværinger mot Trønder, Agdeværing mot Hordalending. — Nu er det partipolitikken — klassekampen, den skandinaviske særinteresse som krysser nasjonens utenrikspolitiske enhet.

Smedal fremholdt hvor sterkt disse partipolitiske særinteresser gjorde delegasjonens opgave vanskelig, inntil den siste begivenhet, like før dommen, at bonderegjeringen blev styrtet, gjorde saken håpløs.

Smedal mener i likhet med alle de utenlandske jurister som har behandlet Haagerdommen, at den var diktert av kolonipolitiske hensyn, — hans bok har meget interessante opplysninger om dette punkt. Men han mener også at Haagerdomstolen ikke vilde våget å avgi en dom av denne art «overfor et enig norsk folk. Den vilde da ha vært bange for at den norregjering i en erklæring vilde ha gitt uttrykk for at avgjørelsen var partisk og at den var i strid med gjeldende folkerett. Nu løp domstolen ikke noen slik risiko.»

Man må være enig i Gustav Smedals betraktninger over det endelige resultat, at vår stilling efter Haagerdommen ikke er dårligere enn den vilde vært om

den danske treårsplan var gjennomført. Suvereniteten blev tapt, men i Haagerprocedyren er vår økonomiske næringsrett erkjent på en bindende måte som rekker lenger enn Grønlandstraktaten. Og vi har i Haagerdommen vunnet det store aktivum i erkjennelsen av at Grønland tilhørte Norge i ubrudt besiddelse fra 1261 til 1814.

Ella Anker.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: **Bergens Tidende**

3//
17-34



Som kjent påstår Lars Eskeland, at tidligere statsminister Hundseid har sagt til ham: »Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang på gang isommer og lokket og truet (for å få i gang forhandlinger i grønlandssaken).

de andre har ordet:

Denne sladderhistorie gjengir advokat Smedal i sitt siste selvforsvar, »Nationalt forfall« og offentliggjørelsen tvang hr. Hundseid til offentlig å erklære at »statsminister Mowinckel søkte mig ikke nogen gang i anledning av grønlandssaken i den tid jeg var statsminister.« Eskeland nøler derefter ikke med å fastholde sin historie, og derefter er almindelige mennesker fullt på det rene med, at enten farer Eskeland med usannhet eller gjør Hundseid det. Men det er bare »Helgelands blad«, som kan komme til det resultat, at det i virkeligheten er Mowinckel som er den skyldige her, han har både lokket og truet, mener bladet. Vi tillater oss å citere.

»Vi tror ikke at nogen av de to farer med usannhet. De har »sagt sant« begge to, — her byr sig bare en god anledning til å analysere forskjellen mellom en aktiv politikers og en menig politikers måte å uttrykke en sannhet på: Menigmann tenker ikke på annet enn å fortelle sant, den hele og fulle sannhet. Den aktive politiker må derimot først og sist ha for øie, hvorledes »den indrepolitiske situasjon« blir ved hvad han sier eller gjør. Det passer ikke i den dagsaktuelle politikk at Mowinckel nu blir irritert med dette om grønlandssaken, det gjelder tvertimot å berolige hans temperament med litt gloende kull på hans hode.

Her griper da hr. Hundseid først til de dementerende politikeres universalmiddel når det gjelder en personlig uttalelse: »misforståelsen« i overført betydning. Hundseid kan nu ikke huske at Mowinckels navn blev nevnt mere enn »flere andre fremskutte menn fra forskjellige partier, som sterkt tilrådet forhandling«, og spesielt kan han konstatere, at Mowinckel ikke nogen gang søkte ham i anledning av grønlandssaken. Ti dementeres i henhold hertil.

Hr. Hundseids dementi går ikke ut på, at hr. Mowinckel ikke har sittet i den stol som Eskeland satt i, heller ikke benekter han at hr. Mowinckel kan ha snakket om grønlandssaken og har både lokket og truet, men han har ikke søkt statsministeren i den anledning. Mowinckel har søkt foretrede »i anledning« ganske andre saker, og så — kanskje efter at han har reist sig av stolen for å gå — latt falle de ord om grønlandssaken, som har fått herrene til å sette sig igjen. Hermed kan politikeren — for å sette fremtidens historie på rett spor — til den ene side si, at »Mowinckel har lokket og truet«, men — for å tjene den dagsaktuelle politikk — til den annen side konstatere, at Mowinckel aldri har søkt foretrede for statsministeren i anledning av anledningen.

Vi er ikke sikker på, om hr. Hundseid er overvettes begeistret for den håndrekning han har fått i »Helgelands blad«.

Diktatorpartiet.

»Stavangeren« tror fremdeles at n. s. er et diktaturparti, til tross for dementiet:

I partiets program står det, at det vil skape en sterk regjering som er uavhengig av partiene. Betyr det bare, at Quisling har laget et nytt parlamentarisk parti for å danne en samlingsregjering med de andre partier? Men hvad skal det så være til? Vi synes der har vært vanskeligheter nok med å skape en samlingsregjering, om vi ikke også skal få et nytt parti i tillegg til alle de vi har før. Og hvorfor skal så dette nye parlamentariske parti



Som kjent påstår Lars Eskeland, at tidligere statsminister Hundseid har sagt til ham: »Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang på gang isommer og lokket og truet« (for å få i gang forhandlinger i grønlandssaken).

De andre har ordet:

Denne sladderhistorie gjengir advokat Smedal i sitt siste selvforsvar, »Nationalt forfall« og offentliggjørelsen tvang hr. Hundseid til offentlig å erklære at »statsminister Mowinckel søkte mig ikke nogen gang i anledning av grønlandssaken i den tid jeg var statsminister.« Eskeland nøler derefter ikke med å fastholde sin historie, og derefter er almindelige mennesker fullt på det rene med, at enten farer Eskeland med usannhet eller gjør Hundseid det. Men det er bare »Helgelands blad«, som kan komme til det resultat, at det i virkeligheten er Mowinckel som er den skyldige her, han har både lokket og truet, mener bladet. Vi tillater oss å citere.

»Vi tror ikke at nogen av de to farer med usannhet. De har »sagt sant« begge to, — her byr sig bare en god anledning til å analysere forskjellen mellom en aktiv politikers måte å uttrykke en sannhet på: Menigmann tenker ikke på annet enn å fortelle sant, den hele og fulle sannhet. Den aktive politiker må derimot først og sist ha for øie, hvorledes »den indrepolitiske situasjon blir ved hvad han nu sier eller gjør. Det passer ikke i den dagsaktuelle politikk at Mowinckel nu blir irritert med dette om grønlandssaken, det gjelder tvertimot å berolige hans temperament med litt gløende kull på hans hode.

Her griper da hr. Hundseid først til de dementerende politikeres universalmiddel når det gjelder en personlig uttalelse: »misforståelsen« i overført betydning. Hundseid kan nu ikke huske at Mowinckels navn blev nevnt mere enn »flere andre fremskutte menn fra forskjellige partier, som sterkt tilrådet forhandling«, og spesielt kan han konstatere, at Mowinckel ikke nogen gang søkte ham i anledning av grønlandssaken. Ti dementeres i henhold hertil.

Hr. Hundseids dementi går ikke ut på, at hr. Mowinckel ikke har sittet i den stol som Eskeland satt i, heller ikke benekter han at hr. Mowinckel kan ha snakket om grønlandssaken og har både lokket og truet, men han har ikke søkt statsministeren i den anledning. Mowinckel har søkt foretrede i anledning ganske andre saker, og så — kanskje efter at han har reist sig av stolen for å gå — latt falle de ord om grønlandssaken, som har fått herrerne til å sette sig igjen. Hermed kan politikeren — for å sette fremtidens historie på rett spor — til den ene side si, at »Mowinckel har lokket og truet«, men — for å tjene den dagsaktuelle politikk — til den annen side konstatere, at Mowinckel aldri har søkt foretrede for statsministeren i anledning av anledningen.

Vi er ikke sikker på, om hr. Hundseid er overvettets begeistret for den håndrekning han har fått i »Helgelands blad«.

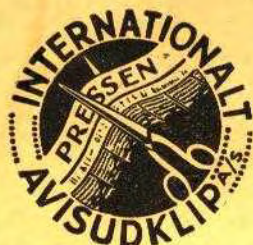
Diktatorpartiet.

»Stavangeren« tror fremdeles at n. s. er et diktaturparti, til tross for dementiet:

I partiets program står det, at det vil skape en sterk regjering som er uavhengig av partiene. Betyr det bare, at Quisling har laget et nytt parlamentarisk parti for å danne en samlingsregjering med de andre partier? Men hvad skal det så være til? Vi synes der har vært vanskeligheter nok med å skape en samlingsregjering, om vi ikke også skal få et nytt parti i tillegg til alle de vi har før. Og hvorfor skal så dette nye parlamentariske parti optre som om det var en livvakt omkring en stor og myndig mann som forbereder sig på å være Norges diktator?

Alt det ytre utstyr har nasjonal samling lånt fra diktaturstatene, flaggparadene, hilsenen, førerdyrkelsen og organisasjonen. Det eneste originale synes å være, at man ikke har nogen egentlig mening med det. Man undergraver folkestyrets idé uten å kunne skjenke folket en fører som kan styre det. Man vedtar endog enstemmig å meddele avisene, at ingen må la sig forlede av at man geberder sig som et diktaturparti til å tro at man er det.

Det er uttrykk for den samme politiske klarhet som har gitt sig utslag i at nasjonal samling innbyr folk til å danne et sosialistparti av forhenværende høiremenn og venstremenn for å bekjempe arbeiderpartiet.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Hjørring Amtstidende

31 skriver den

Juli 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning.

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonalt Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Storstase; navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en

nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordrø Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervs- muligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at reise den norske Of-

Smedal viste sig som den ene Kender af norsk Psyke, da han pr. Cif-
fertelegram til den traadløse Station
i Mackenziebugten (norsk Mygge-
bugten) opfordrede Devold til den
privete Okkupation og til at sørge
for, at den norske Offentlighed fik
Kendskab dertil et Par Dage før Re-
geringen fik officiel Meddelelse der-
om. Det gik som beregnet. Stemnin-
gen tvang Regeringen til at god-
kende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke
er lige saa fin Kender af dansk Psy-
ke, naar han i Bogen viser sig som
en afgjort Modstander af den norske
Politik, der i god Overensstemmelse
med danske Ønsker bødte de to
Lande endnu en Gang til at afgøre
alle Mellemværender ved Voldgift
ved Traktaten af 1926. Den undtog
ikke som den ældre af 1908 Tvistig-
heder, der angik „Uafhængighed og
Integritet“. Smedal var saa stærkt
mod, at „man overlod til
fremmede at afgøre vort Mel-
lemværende med Danmark“, at han
virkede for Stiftelsen af Grønlands-
laget, „hvis første Opgave var at
bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han
mente, at Danmark frygtede en „Til-
stand, hvor vi kunde forhandle
med dem om Grønlandsspørgsmaa-
let, uden at der var Adgang til at
henskyde Sagen til international Af-
gørelse“ (S. 46). Det er lidt ufor-
staaeligt, hvorfor vi skulde frygte en
Forhandling, naar vort Diplo-
mati var „det norske helt overle-
gent“. Men Forklaringen er formo-
dentlig den, at Hr. Smedal som Led
i denne „Forhandling“ har tænkt sig,
at Danmark skulde stilles over for
nogle fuldbårte Kendsgerninger,
saasom nogle smaa raske Okkupa-
tioner. Hr. Smedal regner næppe
galt, naar han regner med, at dette
fra dansk Side, hvis ingen Adgang
havde bestaaet til at bringe Sagen
for et internationalt Forum, hverken
under Molke, Moltesen eller Munch
vilde have ført til andet end nogle
Protester, som Nordmændene kunde
og vilde have taget sig let. Det er
forstaaeligt, at en saadan Form for
„Forhandling“ kan tilsmile en
„Handlings“ Mand som Hr. Sme-
dal.

Om Stillingen, som den vilde være
blevet, om Norge havde vundet
begge Processerne, udtaler Hr. Sme-
dal sig med al ønskelig Aabenhjer-
tethed (S. 217). I saa Fald „vilde vi
have behersket Grønlandsspørgs-
maalet, ikke bare Østgrønlands-
spørgsmaalet, men ogsaa Vest-
grønlandsspørgsmaalet. Vi kun-
de have anlagt Havne og Handels-
stationer i den sydligste Del af Øst-
grønland, og dermed vilde den dan-
ske Stats Handelsmonopol og Af-
spærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel værd at
bemærke for de brave Danske, der
med Hr. Stauning og J. C. Christen-
sen i Spidsen og med Hr. Munchs
— af Hensyn til Partiet stiltiende —
Tilslutning gik ind for den uheldige
Østgrønlandstraktat som en Over-
enskomst, der skulde gøre Ende paa
Uroen om dette Spørgsmaal. Den
konservative Ordførers Ord om, at vi
her ikke stod ved Enden, men ved
Begyndelsen, „har vist sig at være
rigtige, og de er rigtige ogsaa for
den Fremtid, der ligger efter Dom-
men i Haag“. Dette er i Virkelighe-
den det for Danske interessanteste
Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse
for Danmarks „Bedrag“ mod Norge
i Kiel 1814, som fortjener en sær-
lig Omtale, siger Hr. Smedal paa
Side 303: „Danmark sidder med hele
Grønland i Henhold til Udtalelser i
en Dom af Verdens højeste Domstol.
Den medfører imidlertid ikke, at vi

Grønland tilbage til Norge. I Dag
stiller Sagen sig anderledes. Vi lever
i en Tid, som i flere Henseender kan
sammenlignes med Tiden omkring
Napoleon. Uroen og Utrygheden er
Tidens Mangler. Til dens Fordele
hører de Muligheder, som nu er til
Stede for at faa omgjort gammel
Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige,
tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit
paa Vestgrønland gentages de fra
dansk Side saa ofte gendrevne Fab-
ler om de der foreliggende Erhvervs-
muligheder. Der regnes med en Fi-
skeribefolkning paa 50—60,000 og
en Landbrugsbefolkning paa 45—
50,000. Dette er simpelthen vildle-
dende og uforsvarlig Tale af en
Mand, der har Ret til at smykke sig
med en videnskabelig Titel. Sme-
dal vilde faa sit Livs vanskeligste
Opgave og lide et Nederlag Tusinde
Gange saa stort som det, han led i
Haag, hvis han under fuldkommen
fri Forhold skulde anbringe blot 1
pCt. af de af ham her nævnte Tal
paa Vestkysten af Grønland saale-
des, at de skulde friste en blot no-
genlunde menneskeværdig Tilvæ-
relse.

Desværre synes den Slags at gaa
i den norske Offentlighed. Desværre
for man efter de friske Erfaringer
ikke regne med, at det skulde være
helt umuligt at rejse den norske Of-
fentlighed bag et nyt Krav paa Grøn-
land, selv om man har Lov til at
haabe, at Dommen i Haag har skær-
pet Blikket for, hvad der med Held
kan forsøges. Ubetinget sejrssikker
er Hr. S. ikke, idet han til allersidst
anstiller Betragtninger over, hvad
der skal ske ved Revisionen af Øst-
grønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grøn-
landspolitik intet Øjeblik glemme, at
hvert Skridt, der tages eller undlades,
vejes i Norge af Folk, der uafsladelig
ponser paa at rejse Spillet Brikker
paa ny. For den trygge og lade Be-
siddelsesglæde er der ingen Plads,
men vel for det maalbevidste Ar-
bejde paa at føre den grønlandske
Befolkning frem til en saadan øko-
nomisk Modenhed, at Landet kan
aabnes, samtidig med at dets Til-
knytning til Danmark bliver stedse
stærkere.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Esbjerg Bladet

skriver den 31 JULI 1934

Grønlandssagen i norsk-norsk Belysning

Et Tilbageblik og et Fremtids-perspektiv.

AF Generalauditor, Folketingsmand
V. Pürschel.



Generalauditor Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonalt Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Storvask; navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse

de have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, „har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste

Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordrø Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever

i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervs-muligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spilletts Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Tilknnytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.

Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonalt Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Storvask; navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegent“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingens“ Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig med al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kun-

ger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaendeud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste

Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever

ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spilletts Brikker paa ny. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Tilknnytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Aalborg Posten

skriver den 11/11 1934

GRØNLANDSSAGEN i norsk-norsk Belysning

Et Tilbageblik og et Fremtidsperspektiv.

Af Generalauditor, Folketingsmand V. Pürschel.

Den norske Højesteretsadvokat og Dr. jur. Smedal har skrevet en Bog, som han kalder „Nasjonal Forfall“, i hvilken han gør op med alle sine hemmelige Modstandere i Grønlandssagen. Det går haardt til under denne Storskandale; navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen for det næstsidste Valg, og dernæst, at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da

det gøres dengang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Cifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten (norsk Myggebugten) opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet. Steinnin-gen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt

fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde forhandle med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en Forhandling, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegent“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbårte Kendsgerninger, saasom nogle smaa raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingens“ Mand som Hr. Smedal.

Om Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. Smedal sig med al ønskelig Aabenhjertethed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgs-

maalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og J. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, „har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag“. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. Smedal paa Side 303: „Danmark sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det, som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuldt, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk

til 1814, er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. Mowinckel har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. Smedal mener, er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret“.

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervs-muligheder. Der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildle-

dende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag Tusinde Gange saa stort som det, han led i Haag, hvis han under fuldkommen fri Forhold skulde anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejrssikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafslidelig pønses paa at rejse Spillet Brikker paa ny. For den tryk og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes, samtidig med at dets Til-knytning til Danmark bliver stedse stærkere. Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende Aften.

31 JULI 1934

skriver den

GRØNLANDS- SAGEN I NORSK-NORSK BELYSNING

Et Tilbageblik og et Fremtids-
perspektiv.

Af Victor Pürschel.

DE norske Højesteretsadvokat og Dr. jurls Smedal har skrevet en Bog, som han kalder nasjonal Forfall, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Sturvask, navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres den Gang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Chifertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten, norsk Myggebugten, opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet, Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift, ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente at

Det gik som beregnet, og tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift, ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1903 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde *forhandle* med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en *Forhandling*, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegent“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgerninger, saasom nogle smaa, raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingens“ Mand som Hr. Smedal.

O M Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. S. sig med al ønskelig Abenhjertighed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel værd at bemærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og I. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. S. paa Side 303: „D. sidder med hele Grønland i Hensidelse til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuld, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde

„D. sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuld, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814 er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. M. har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. S. mener er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store, gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ejheller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret.“

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervsmuligheder, der regnes med en Fiskeri-

befolkning paa 50,000—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag 1000 Gange saa stort, som det, han led i Haag, hvis han skulde under fuldkommen fri Forhold anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejr-sikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spillet's Brikker paany. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes samtidig med, at dets Tilknytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende Aften.

skriver den 31 JULI 1934

GRØNLANDS- SAGEN I NORSK-NORSK BELYSNING

Et Tilbageblik og et Fremtids-
perspektiv.

Af Victor Pürschel.

EN norske Højesteretsadvokat og Dr. juris Smedal har skrevet en Bog, som han kalder nasjonal Forfall, i hvilken han gør op med alle sine hjemlige Modstandere i Grønlandssagen. Det gaar haardt til under denne Storvask, navnlig Radikaleren Mowinckel og Højremanden Hambro, der begge var Okkupationsmodstandere, faar deres Fedt.

Heri har Danske ingen Grund til at blande sig, men der er Grund til at mærke sig for det første, at Grønlandsspørgsmaalet spillede en saadan Rolle i Norge, at det var et vigtigt Punkt paa Bondepartiets Valgprogram (Partiet dannede Regering den 12. Maj 1931) og i det hele brugtes kraftigt under Valgkampen forud for det næstsidste Valg, og dernæst at det virkelig lykkedes Hr. Smedal, der var Førstekraften i den private Udenrigspolitik og Okkupationspolitik, at ophidse Stemningen i Norge saaledes, at Okkupationsmodstanderne først rigtig fik Vejret, da Processen var endelig tabt. Kunde det gøres den Gang, kan det vel gentages en anden Gang.

Smedal viste sig som den fine Kender af norsk Psyke, da han pr. Chif-fertelegram til den traadløse Station i Mackenziebugten, norsk Myggebugten, opfordrede Devold til den private Okkupation og til at sørge for, at den norske Offentlighed fik Kendskab dertil et Par Dage før Regeringen fik officiel Meddelelse derom. Det gik som beregnet, Stemningen tvang Regeringen til at godkende Okkupationen.

Jeg er ikke sikker paa, at han ikke er lige saa fin Kender af dansk Psyke, naar han i Bogen viser sig som en afgjort Modstander af den norske Politik, der i god Overensstemmelse med danske Ønsker bandt de to Lande endnu en Gang til at afgøre alle Mellemværender ved Voldgift, ved Traktaten af 1926. Den undtog ikke som den ældre af 1908 Tvistigheder, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Dan-

stighed, der angik „Uafhængighed og Integritet“. Smedal var saa stærkt imod, at „man overlod til fremmede at afgøre vort Mellemværende med Danmark“, at han virkede for Stiftelsen af Grønlandslaget, „hvis første Opgave var at bekæmpe Danmarkstraktaten“. Han mente, at Danmark frygtede en „Tilstand, hvor vi kunde *forhandle* med dem om Grønlandsspørgsmaalet, uden at der var Adgang til at henskyde Sagen til international Afgørelse“ (S. 46). Det er lidt uforstaaeligt, hvorfor vi skulde frygte en *Forhandling*, naar vort Diplomati var „det norske helt overlegent“. Men Forklaringen er formodentlig den, at Hr. Smedal som Led i denne „Forhandling“ har tænkt sig, at Danmark skulde stilles over for nogle fuldbragte Kendsgerninger, saasom nogle smaa, raske Okkupationer. Hr. Smedal regner næppe galt, naar han regner med, at dette fra dansk Side, hvis ingen Adgang havde bestaaet til at bringe Sagen for et internationalt Forum, hverken under Moltke, Moltesen eller Munch vilde have ført til andet end nogle Protester, som Nordmændene kunde og vilde have taget sig let. Det er forstaaeligt, at en saadan Form for „Forhandling“ kan tilsmile en „Handlingens“ Mand som Hr. Smedal.

OM Stillingen, som den vilde være blevet, om Norge havde vundet begge Processerne, udtaler Hr. S. sig med al ønskelig Aabenhjertighed (S. 217). I saa Fald „vilde vi have behersket Grønlandsspørgsmaalet, ikke bare Østgrønlandsspørgsmaalet, men ogsaa Vestgrønlandsspørgsmaalet. Vi kunde have anlagt Havne og Handelsstationer i den sydligste Del af Østgrønland, og dermed vilde den danske Stats Handelsmonopol og Afspærring være blevet uholdbar“.

Denne Udtalelse er vel værd at betragte.

Fortættets næste Side.

und an

Den tredje er godt opstillet i Anlægget; Busterne er samlede i Forhallen og Vanskelighederne ved Belysningen, saa godt det lader sig gøre, afbødende ved Opstilling af Skærme. Der er da heller ikke fra nogen Billedhugger givet Museet Forslag til en bedre Ordning under de engang givne Forhold. Den væsentligste Grund til Skepsis overfor Planen om et Kaj Nielsen-



Billedhuggeren Kaj Nielsen.

Museum som det, der nu tænkes dannet, ligger ikke i det Spørgsmaal, om man er det værd, om han har fortjent det, men i det, om han vil være tjent

GRØNLANDSSAGEN I NORSK-NORSK BELYSNING

Fortsat fra forrige Side.

mærke for de brave Danske, der med Hr. Stauning og I. C. Christensen i Spidsen og med Hr. Munchs — af Hensyn til Partiet stiltiende — Tilslutning gik ind for den uheldige Østgrønlandstraktat som en Overenskomst, der skulde gøre Ende paa Uroen om dette Spørgsmaal. Den konservative Ordførers Ord om, at vi her ikke stod ved Enden, men ved Begyndelsen, har vist sig at være rigtige, og de er rigtige ogsaa for den Fremtid, der ligger efter Dommen i Haag. Dette er i Virkeligheden det for Danske interessanteste Afsnit i Bogen.

Efter en „historisk“ Redegørelse for Danmarks „Bedrag“ mod Norge i Kiel 1814, som fortjener en særlig Omtale, siger Hr. S. paa Side 303: „D. sidder med hele Grønland i Henhold til Udtalelser i en Dom af Verdens højeste Domstol. Dette medfører imidlertid ikke, at vi nu er blevet henvist til i Passivitet at betragte det som er sket“. Der anføres Citater af Professor Brøgger og, hvad der er nok saa betydningsfuld, af Radikaleren Mowinkel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814 er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. M. har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. S. mener er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store, gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret.“

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervsmuligheder, der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50,000—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag 1000 Gange saa stort, som det, han led i Haag, hvis han skulde under fuldkommen fri Forhold anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grøn-

er nok saa betydningsfuld, af Radikaleren Mowinckel, begge gaaende ud paa, at den Omstændighed, at Dommen slog fast, at Grønland havde været norsk til 1814 er henholdsvis „et Vaaben“ og et „stort Aktivum“, som „kan være os til Nytte i vort fremtidige Forhold til Danmark“. Det kunde være interessant at vide, hvad Hr. M. har ment med den sidste Udtalelse. Egentlig godt varsler den ikke for Fremtiden.

Hvad Hr. S. mener er uden for al Tvivl. „Det er i Dag, at dette store, gode Aktivum bør benyttes“. Der gælder ingen Forældelse for et politisk Krav af denne Art, og dets Fremsættelse er ej heller afskaaret ved Dommen. Derefter følger et lille Afsnit, som den danske Læseverden har Krav paa at kunne nyde i sin Helhed:

„For en Del Aar siden vilde det saaledes, som de politiske Forhold laa, have været nytteløst at fordre Grønland tilbage til Norge. I Dag stiller Sagen sig anderledes. Vi lever i en Tid, som i flere Henseender kan sammenlignes med Tiden omkring Napoleon. Uroen og Utrygheden er Tidens Mangler. Til dens Fordele hører de Muligheder, som nu er til Stede for at faa omgjort gammel Uret.“

Den er jo, om jeg saa maa sige, tydelig nok.

For at skærpe den norske Appetit paa Vestgrønland gentages de fra dansk Side saa ofte gendrevne Fabler om de der foreliggende Erhvervsmuligheder, der regnes med en Fiskeribefolkning paa 50,000—60,000 og en Landbrugsbefolkning paa 45—50,000. Dette er simpelthen vildledende og uforsvarlig Tale af en Mand, der har Ret til at smykke sig med en videnskabelig Titel. Smedal vilde faa sit Livs vanskeligste Opgave og lide et Nederlag 1000 Gange saa stort, som det, han led i Haag, hvis han skulde under fuldkommen fri Forhold anbringe blot 1 pCt. af de af ham her nævnte Tal paa Vestkysten af Grønland saaledes, at de skulde friste en blot nogenlunde menneskeværdig Tilværelse.

Desværre synes den Slags at gaa i den norske Offentlighed. Desværre tør man efter de friske Erfaringer ikke regne med, at det skulde være helt umuligt at rejse den norske Offentlighed bag et nyt Krav paa Grønland, selv om man har Lov til at haabe, at Dommen i Haag har skærpet Blikket for, hvad der med Held kan forsøges. Ubetinget sejr-sikker er Hr. S. ikke, idet han til allersidst anstiller Betragtninger over, hvad der skal ske ved Revisionen af Østgrønlandstraktaten i 1944.

Men Danmark bør under sin Grønlandspolitik intet Øjeblik glemme, at hvert Skridt, der tages eller undlades, vejes i Norge af Folk, der uafsladelig pønser paa at rejse Spillet Brikker paany. For den trygge og lade Besiddelsesglæde er der ingen Plads, men vel for det maalbevidste Arbejde paa at føre den grønlandske Befolkning frem til en saadan økonomisk Modenhed, at Landet kan aabnes samtidig med, at dets Tilknytning til Danmark bliver stedse stærkere.

Victor Pürschel.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Vordland
Bred 27
/ 2.34

„Nasjonalt forfall“

Det har i den senere tid vært en del avisskriverier angående Smedals bok „Nasjonalt forfall“, hvor det et sted forekommer en setning Hundseid skal ha sagt til Lars Eskeland om Mowinckel. Hundseid har sett sig nødt til å demen-tere den uttalelse Eskeland har til-lagt ham. Nu kommer også Mo-winckel med i „blandingen“ og skriver:

Hr. Lars Eskeland må, tross alt, erindre feil.

Statsminister Hundseid kan ikke ha uttalt hvad hr. Eskeland påstår.

Det vilde nemlig — hvad også hr. Hundseid selv har bekreftet — vært direkte stridende mot sann-heten.

Moldegård, 16. juli 1934.

J. L. M.

Tidens Tegn m 170.
25 juli 1934

„Nasjonalt forfall“.

Jeg fastholder hvad jeg skrev under denne overskrift i „Tidens Tegn“ den 23. juni. Hr. Eskeland får påstå sitt så lenge han vil.

Om retten til efter hukommelsen å offentliggjøre private samtaler uten at det på forhånd blir forelagt den annen part vil jeg ikke diskutere med hr. Eskeland. Opfatning av takt og tone, og rett og urett er så forskjellig.

P. t. Kirkenes, Finnmark, 10. juli 1934.

J. Hundseid.

Utklipp av

Grønlands-saken
Sandnessjøen 24/8 54

Grønlands- saken.

Det pågår for tiden en offentlig korrespondanse mellom dr. Smedal, fhv. statsminister Hundseid, Lars Eskeland og — venstrepressen (for tiden hovedorganene, men om litt har vi det vel også her på berget). Smedal forteller i sin bok «Nasjonalt Forfall» at Eskeland har fortalt ham at Hundseid sa under en konferanse: De må betenke hvoreledes den indrepolitiske situasjon blev dersom han ikke ville forhandle, og la så til: «Der hvor De nu sitter, har Mowinkel sittet gang på gang isørmer og lokket og truet». Dette dementerer Hundseid som en misforståelse fra Eskeland's side og erklærer: «Statsminister Mowinkel søkte mig ikke noen gang i anledning Grønlandssaken i den tid jeg var statsminister», (uthevet her). Så rykker Eskeland ut: «Det gjør meg vondt at herr Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det iallefall». Hvorpå venstrepressen erakter: En av dem må fare med usannhet og — det er fine metoder de har brukt for å komme en politisk motstander (Mowinkel) tillivs osv.

Vi tror ikke at noen av de to farer med usannhet. De har «sagt sant» begge to, — her byr sig bare en god anledning til å analysere forskjellen mellom en aktiv politikers og en menig politikers måte å uttrykke en sandhet på; Menigmann tenker ikke på annet enn å fortelle sandt, den hele og fulle sandhet. Den aktive politiker må derimot først og sist ha for øie, hvoreledes «den indrepolitiske situasjon blir» ved hvad han nu sier eller gjør. Det passer ikke i den dagsaktuelle politikk at Mowinkel nu blir irritert med dette om Grønlandssaken, det gjelder tvertimot å berolige hans temperament med litt gloende kull på hans hode.

Her griper da herr Hundseid først til de dementerende politikkers universalmiddel når det gjeller en personlig uttalelse: «misforståelse» i overført be-

ham at Hundseid sa under en konferanse: De må betenke hvoreledes den indrepolitiske situation blev dersom han ikke vilde forhandle, og la så til: «Der hvor De nu sitter, har Mowinkel sittet gang på gang isærmer og lokket og truet». Dette dementerer Hundseid som en misforståelse fra Eskeland's side og erklærer: «Statsminister Mowinkel søkte mig ikke noen gang i anledning Grønlandssaken i den tid jeg var statsminister», (uthevet her). Så rykker Eskeland ut: «Det er meg vondt at herr Hundseid ønskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det iallefall». Hvpå venstrepressen erakter: En av dem må flare med usannhet og — det er fine metoder de har brukt for å komme en politisk motstander (Mowinkel) tillivs osv.

Vi tror ikke at noen av de to farer med usannhet. De har «sagt sant» begge to, — her byr sig bare en god anledning til å analysere forskjellen mellom en aktiv politikkers og en menig politikkers måte å uttrykke en sandhet på: Menigmann tenker ikke på annet enn å fortelle sandt, den hele og fulle sandhet. Den aktive politiker må derimot først og sist ha for øie, hvoreledes «den indrepolitiske situation blir» ved hvad han nu sier eller gjør. Det passer ikke i den dagsaktuelle politikk at Mowinkel nu blir irritert med dette om Grønlandssaken, det gjelder tvertimot å berolige hans temperamang med litt gloende kull på hans hode.

Her griper da herr Hundseid

først til de dementerende politikkers universalmiddel, når det gjeller en personlig uttalelse: «misforståelsen» i overført betydning. Hundseid kan nu ikke huske at Mowinkels navn blev nevnt medt enn «flere andre fremskutte menn fra forskjellige partier, som sterkt tilrådet forhandling», og spesielt kan han konstatere, at Mowinkel ikke noen gang søkte ham i anledning Grønlandssaken. Til dementeres i henhold hertil.

Herr Hundseids dementi går ikke ut på, at herr Mowinkel ikke har sittet i den stol som Eskeland satt i, heller ikke benekter han at herr Mowinkel kan ha snakket om Grønlandssaken og har både lokket og truet, men han har ikke søkt statsministeren i den anledning. Mowinkel har søkt foretrede «i anledning» ganske andre saker, og så — kan-

skje efter at han har reist sig av stolen for å gå — latt falle de ord om Grønlandssaken, som har fått herrene til å sette sig igjen. Hermed kan politikkeren — for å sette framtidens historie på rett spor — til den ene side sie, at «Mowinkel har lokket og truet», men — for å tjene den dagsaktuelle politikk — til den annen side konstatere, at Mowinkel aldri har søkt foretrede for statsministeren i anledning anledningen.

Begge deler så sant som det er sagt, ingen usannferdigheter, om enn ikke alt er sagt. Samme slangeslyng er det også på venstrepressens utgydelse om «metoden for å komme Mowinkel tillivs». Vil venstre ikke lenger erkjenne, at Mowinkel virket for forhandling? Er det nu en «forfølgelse» å fortelle eller minde herom? Da kan man kanskje regne med, at en bedre forståelse av nasjonal selyhevdelse er under opseiling også i venstre — likens som efter nederlaget i 1895.

"Tidens Tegn" 168.
23 juli 1934.

„Nasjonalt forfall.“

Hr. Lars Eskeland må, tross alt,
erindre feil.

Statsminister Hundseid *kan* ikke
ha uttalt hvad hr. Eskeland påstår.

Det vilde nemlig — hvad altså
hr. Hundseid selv har bekreftet —
vært direkte stridende mot sannhe-
ten.

Moldegård, 16. juli 1934.

J. L. M.

Utklipp av:

*Vesna
Kragero 24
734*

Bakvaskelse og usannhet.

Hvorledes statsminister Mowinckels navn er blitt misbrukt under Grønlandssaken

Hvem er det som farer med usannhet: tidl. statsminister Hundseid eller Lars Eskeland?

Dr. Smedal har skrevet sin nye bok «Nasjonalt Forfall», fordi der — etter hans mening — var en uvederheftig tendens i utenrikskomiteens innstilling i Grønlandssaken. Som eksempel på det «vederheftige», tendensløse» svar dr. Smedals bok er blitt nevner vi hans omtale av statsminister Mowinckel.

Dr. Smedal citerer bl. a. et brev fra Lars Eskeland, hvor denne refererer hvad daværende statsminister Hundseid hadde fortalt ham i en konferanse i departementet. Eskeland forsøkte å få Hundseid bort fra forhandlingsveien. Men Hundseid bad ham tenke etter hvorledes den indre politiske situasjon blev, dersom han ikke vilde forhandle og la så til: «Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang nu i sommer og lokket og truet».

Hundseids dementi.

Men denne triumf over statsminister Mowinckel skulde dr. Smedal ikke lenge få glede av. Kort tid etter bokens fremkomst rykket tidligere statsminister Hundseid ut med følgende erklæring:

Jeg er først idag blitt oppmerksom på, at der i dr. Smedals bok «Nasjonalt forfall» citeres et brev fra hr. Lars Eskeland, hvori han forteller om en samtale han hadde med mig i mitt kontor på Viktoria terrasse høsten 1932.

Jeg husker meget godt Eskelands besøk.

Og jeg har intet å bemerke til det han forteller om denne episode, når undtas en setning som han legger mig i munnen, at jeg har uttalt ved nevnte anledning:

«Der hvor De nu sitter, har

Mowinckel sittet gang etter gang nu i sommer og lokket og truet».

Hr. Eskeland må på dette punkt huske feil.

Det jeg sa, var at jeg har hatt besøk av flere fremskutte menn fra forskjellige partier som sterkt har tilrådet forhandlinger.

Statsminister Mowinckel søkte mig ikke noen gang i anledning av Grønlands-saken i den tid jeg var statsminister.

Forøvrig vil jeg gjerne ha sagt at det forekommer mig å være mindre riktig i en bok å citere uttalelser av private samtaler uten på forhånd å forelegge uttalelsene for begge parter.

J. Hundseid.

Dermed syntes saken opp og avgjort. Lars Eskeland hadde husket feil. Imidlertid har Lars Eskeland nu avgitt følgende svar:

Eskelands svar.

For over 14 dager sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke i bladi imot det som advokat Smedal fortel i siste boki si etter ein samtale millom hr. Hundseid og meg 9 dager fyre prosedyren i Grønlands-saki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt at hr. Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruke det i boki si, både for di det var offentlig kjent fyrr, av referat etter mine foredrag, og fordi han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugsa på dei syrgjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han no ikkje gjekk til forhandling, og

la til:

«Der hvor De nu sitter har Mowinckel sittet gang etter gang i sommer og lokket og truet».

Soleis fall ordi, — og det er korkje mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Dessverre kjem dette svaret noko seint, etter di eg hev vore på langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

Bladet Tromsø har senere hatt en telefonsamtale med Hundseid.

— Det hele er sludder, sier hr. Hundseid. Det må bero på en komplett misforståelse eller mishugsing. Jeg har ikke sagt noe i den retning til Eskeland. Mowinckel og jeg hadde på det tidspunkt ikke engang drøftet Grønlands-saken. Spørsmålet er nu hvem som husker best, den ansvarlige statsmann, eller agitatoren, som ikke bare taler men kanskje også husker etter en tanke han gjerne vilde skulde være en kjensgjerning.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Mæg 23/7.34

Skien.

Kven hugsar rett,

Hundseid eller Lars Eskeland?

Eit etterspel frå Grønlandssaki.

I boki si «Nasjonalt forfall» hev dr. Smedal hermt eit brev som Lars Eskeland skreiv til han den 15. mai 1934. Eskeland fortel der um eit møte han hadde med statsminister Hundseid 9 dagar fyre Grønlandssaki tok til i Haag. Hundseid hadde då komme inn på dei indrepolitiske tilstand det vilde verta ifall han ikkje freista løysa saki ved tinging. Eskeland hemer so desse ordi som Hundseid hadde sagt:

«Der hvor De nu sitter har Mowinckel sittet gang efter gang nu i sommer og lokket og truet»

Straks boki var utkomi demen terte Hundseid dette. Han segjer at han godt hugsar møtet med Lars Eskeland, men det han skal ha sagt um Mowinckel meinar han må vera mishug hjå Eskeland. Han skreiv i dementiet m. a.:

«Det jeg sa var at jeg har besøk av flere fremskutte menn fra forskjellige partier som sterkt tilrådet forhandlinger.

Statsminister Mowinckel søkte mig ikke noen gang i anledning Grønlands-saken i den tid var statsminister.

Føddøvrig vil jeg gjerne ha sagt at det forekommer mig å være mindre riktig i en bok å citere uttalelser av private samtaler uten på forhånd å forelegge uttalelserne for begge parter.»

Det tok ei heil tid utan at ein hørde meir um saki, men no med helgi kunngjerde Lars Eskeland dette brevet:

For over 14 dagar sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke i bladi imot det som advokat Smedal fortel i siste boki si etter ein samtale mellom hr. Hundseid og meg 9 dagar fyre prosedyren i Grønlands saki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt at hr. Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sandt er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruka det i boki si, både for di det var offentleg kjent fyrr, av referat etter mine føredrag, og for di han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugsa på dei syrgjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han nu ikkje gjekk til forhandling og la til:

«Der hvor De nu siter, har Mowinckel sittet gang efter gang i sommer og lokket og truet.»

Soleis fall ordi, — det er korke mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Desverre kjem dette svaret noko seint, etter di eg hev vore på langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

Det er påstand mot påstand og det frå tvo vyrde og vidkjende menn. Kven skal ein so tru?



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:
Dagens Nyheder

22 JULI 1934
skriver den

Grønlandssagens Uforsonlige

I Kroniken omtaler Prof., Dr. jur. Knud Berlin nye Skrifter af to Mænd, den norske Højesteretsadvokat Smedal og den tyske Professor, Dr. jur. Wolgast, der ikke vil anerkende Haager-Grønlandsdommen som en endelig Afgørelse af Tvisten om Grønland.

Medens den norske Regering og den norske Offentlighed som Helhed, som det var at vente, med Fatning tog Haager-Grønlandsdommen af 5. April 1933 til Efterretning og loyalt drog dens Konsekvenser, saa kunde det ikke undre, om enkelte af de Mænd, der fra norsk Side havde staaet forrest og stejlest i Kampen, vilde have mindre let ved resigneret at bøje sig for Afgørelsen. Og allermindst kan det da overraske, at en Hedspore som Højesteretsadvokat, Dr. jur. *Gustav Smedal* i det Strids- og Forsvarsskrift: „Nasjonalt forfall“, som han i disse Dage har udsendt, hverken vil anerkende Dommen som rigtig eller blot bøje sig for dens Afgørelse, men tværtimod søger at ægge til ny Strid, blot ikke længer alene om Østgrønland, men om hele Grønland.

Thi Dr. Smedal, det norske Grønlandslags og det norske Ishavsraads Formand, var jo Sjælen og den ledende Kraft i hele den aggressive norske Okkupationskampagne — han

har selv senere vedgaaet, at det var ham, der bag Regeringens Ryg sendte Telegram til Fangstmanden Devold om at foretage den private Okkupation i det saakaldte Erik den Rødes Land, der et Par Uger efter tvang den tvivlrådige norske Regering til den første officielle Okkupation i Østgrønland. I Spidsen for en lille Flok ligesindede Aktivister og med en voksende ophidset national Stemning i Folket bag sig, tog han en Tid faktisk Magten fra de „ansvarlige“ Myndigheder og drev Norge frem mod Afgørelsen i Haag. Intet Under derfor, at Nederlaget her maatte blive til et Nederlag for ham selv personlig, og at det Opgør paa det norske Storting, der paafulgte i Sommeren 1933, og som bl. a. førte til Ishavsraadets Opløsning, særlig maatte gaa ud over ham. Angrebet mod ham og den af ham ledede Politik blev særlig ført i de af Stortingets Udenrigs- og Protokolkomiteer afgivne Betænkninger, og det er da imod dette Angreb, at han nu i sit Skrift vender sig og giver sine Angribere skarpt Svar paa Tiltale.

At gaa nærmere ind paa dette indre norske Opgør er der for Udenforstaaende ingen Anledning eller Fristelse til. Naturligvis kan Smedal ikke erkende, at den norske Okkupationspolitik var noget Fejlgreb, men Skylden for det uheldige Udfald vil han alene søge i et nationalt Forfald hos hans Landsmænd, der stod

delt i splidagtige, medens hele det dansk Folk stod enigt i Grønlandssagens samt i en urigtig og uretfærdig Dm.

Hvad det sidste angaar, da maa det vel indrømmes, at han for saa vidt lunde have nogen Grund til at tro paa et andet Udfald af Sagen, som et Par ansete udenlandske Jurister, Professorerne *Wolgast* og *Redslob*, havde været saa uforsigtige paa Erhaand at spaa Norge en sikker eller næsten sikker Sejr. Men Dr. Smedal burde dog, inden han satte al sin Lid til disse velmenende Juristers Erklæringer, have over tænkt, hvad Prof. *Wolgast* dog selv i sin Afhandling inden Dommen udtalte, at der til en rigtig Domsafgørelse kræves ikke alene juridiske Kundskaber og Færdigheder, men ogsaa Visdom. Og naar Dr. Smedal alligevel i sit sidste Skrift mener at kunne stemple Haagerdommen som oplagt rigtig og uretfærdig blot ved Henvielse til den skarpe Kritik, som en paa Forhaand saa ensidig indstede Prof. *Wolgast* efter Dommen er rettet mod dens Afgørelse, ja, ad ikke viger tilbage for at udtale, at „enhver vil forstaa, at naarn anset Videnskabsmand sætter sit Navn under en Kritik af denne A lige over for Verdens højeste Instans, maa den Afgørelse, som blev udført, være en aabenbar og ufordrøvet Retskrænkelser“, saa vidner en saadan Tro paa en enkelt Juris Mening unægtelig mere om Tyrktro end om Visdom.

M Dr. Smedal vil ikke blot ikke

anerkende Grønlandsdommens Resultat for rigtigt eller retfærdigt, hvilket dog selv Dr. *Ræstad* i sit Skrift: „Danmark, Norge og Folkeretten“ af 1933 ikke tør bestride, selv om han ligesaa skarpt som Smedal kritiserer Dommens Begrundelse. Men han vil heller ikke, at Norge skal betragte dens Afgørelse som endelig. Norge skal tværtimod, saa snart en gunstig Lejlighed kommer, tage Sagen op igen paa et nyt Grundlag. Det var, udtaler han nu, mere tilfældigt, at Grønlandsspørgsmaalet blev presset ind paa et ensidigt juridisk Spor, hvor Begreber som „Ingenmandsland“ og „Suverænetetserhvervelse“ kom til at spille en dominerende Rolle. Denne ensidige Indstilling førte med sig, at Norge blot rejste Krav paa visse Dele af Østgrønland. „De økonomiske Interesser, som var knyttet til disse Strøg af Landet, var,“ fortsætter han, „betydningsfulde nok for den Fangstbefolkning, som dér fandt sit Udkommende, men maalt i Penge repræsenterede disse Interesser ikke de virkelig store Summer.“ Derfor bør Kravet nu rejses paa hele Grønland, altsaa paa Vestgrønland først og fremmest, og det bør ske ikke paa et juridisk, men paa et historisk Grundlag, nemlig paa det „Bedrag“, Norge var Genstand for i 1814, da Grønland, Island og Færøerne berøvedes Norge!

Altsaa her slap det ud! Hele Norges Kamp for at vinde Østgrønland var efter Smedal, hvad man ogsaa forlængst har kunnet forstaa, kun

en Kamp med længere Sigt: for at genvinde hele Grønland! Og da en historisk Uret aldrig forældes, bør efter Smedal dette Spørgsmaal om Restitution af den gamle Uret rejses af Norge, saa snart Tiden er moden dertil. Heldigvis lader det dog til, at han ikke selv foreløbig ser Tiden inde dertil, idet han slutter sit Skrift med at udtale: „En tilfredsstillende Løsning af disse Spørgsmaal vil bero paa, om vi mægter at forandre det nationale Forfald, vi for Tiden oplever, til en national Genrejsning af det norske Folk.“

At selve de norske Aktivisters Fører ikke vil respektere Haagerdommen, men uforsonligt søger at hidse til ny Kamp om hele Grønland, er nu maaske i og for sig ikke saa mærkeligt. Mere mærkeligt er det, at en udenlandsk og altsaa som man skulde synes nevtral Videnskabsmand som den foran nævnte Prof. *Wolgast* her helt og fuldt stiller sig ved Dr. Smedals Side, ja, da hans Kritik af Dommen, som jeg nu skal omtale, er før Smedals Bog og ideelt paaberaabes i denne, i Virkeligheden er den, der først har stillet sig paa det Smedalske overfor Domsafgørelsen uforsonlige Stade.

For dem, der kendte Prof. *Wolgasts* Udtalelser i Grønlandsspørgsmaalet før Dommen, kommer dette og ikke saa helt overraskende, idet Prof. *Wolgast* allerede i sin midt i den Processen skrevne Afhandling: „Die Grönlandfrage“ i det trigske „Zeitschrift für öffentli-

ches Recht“ 1932, skønt han søgte at forme sin Fremstilling saa objektivt som muligt, dog tydeligt saa Sagen i ensidig norsk Belysning og derfor ogsaa udtalte som Resultat af sin lange Undersøgelse, „at Chancerne for Sejr langt overvejende laa hos Norge“ („das die Chance des Sieges weit überwiegend bei Norwegen liegt). Men efter Dommen har han nu i samme Tidsskrift for 1933 givet en udførlig, af en sjæleligt oprevet Sindstemning præget, sønderlemmende Kritik af Dommen, der viser, at han i den Grad havde gjort det norske Standpunkt til sit eget, at han følte den norske Okkupationspolitiks Nederlag ved Dommen næsten som et Nederlag for sig selv personligt.

Ganske vist havde ogsaa som foran nævnt en anden udenlandsk Stats- og Folkeretsprofessor, *Redslob*, før Dommen forsvaret det norske Standpunkt og uforsigtigt i endnu stærkere Ord end *Wolgast* profeteret dets Sejr ved Dommen. Men dette forhindrede ham dog ikke i efter Dommen i fuldkommen rolig og saglig Tone at udtale sig om denne i en længere Afhandling i Nordisk Tidsskrift for international Ret 1933, hvori han vel endnu fastholdt, at Norge efter hans Mening burde have sejret, og nærmere begrundede dette, men derefter som en ret nevtral juridisk Videnskabsmand sluttede: „Lad os holde op med Kampen. Og lad os, efter endnu en sidste Gang at have talt Norges Sag, bøje os for Domstolens Autoritet.“

For Prof. *Wolgast* derimod blev

Dommens Vedtagelse med 12 Stemmer mod 2 eller praktisk taget med alle Stemmer bortset fra den norske særligt tilkaldte Dommer, som han selv udtaler, en saa „uhyre juridisk Skuffelse“, at han først tænkte paa slet ikke at skrive om Dommen, da han altsaa maatte have taget ganske fejl, naar han spaaede Norges næsten sikre Sejr. Og selv efter at han havde ombestemt sig lod han sin Afhandling hvile et Par Maaneder for at „blive Herre over sin Ophidselse“ (Erregung) og faa Sagen paa Afstand.

Ikke desto mindre bærer hans meget vildtloftige Omtale af Dommen i høj Grad Præg af hans i Nedskrivningens Øjeblik meget oprevne Sindstemning. Jeg skal her se helvort fra, at Prof. *Wolgast* naturligvis fastholder, at han paa alle Punkter har Ret og Dommerne Uret. Sin egen Mening om en Sags rigtige Afgørelse har man Lov til at beholde selv om Højesteret gaar En imod og forhaabentlig beholder under et hvert Statsstyre, selv under Diktaturet, en Professor altid Lov til paa det rent videnskabelige Omraade at fastholde sin egen Mening som den rigtige — selv imod Diktatorens!

Derimod tager det sig mindre godt ud, naar Prof. *Wolgast* vil hævde, at Dommerne har dømt ud fra andre Hensyn end de strengt retlige, især naar man mindes hans egen tidligere kloge Bemærkning om, at der til en rigtig Domsafgørelse kræves ikke blot juridiske Kundskaber og Færdigheder, men at dertil ogsaa behøves Visdom. Thi den Forklaring

elve de norske Aktivisters Fø-
 te vil respektere Haagerdom-
 men uforsonligt søger at hid-
 ny Kamp om hele Grønland,
 maaske i og for sig ikke saa
 eligt. Mere mærkeligt er det, at
 denlandsk og altsaa som man
 e synes neutral Videnskabs-
 som den foran nævnte Prof.
 ast her helt og fuldt stiller sig
 Dr. Smedals Side, ja, da hans
 ik af Dommen, som jeg nu skal
 ale, er før Smedals Bog og ide-
 paaberaabes i denne, i Virkelig-
 en er den, der først har stillet
 paa det Smedalske overfor Doms-
 ørelsen uforsonlige Stade.
 For dem, der kendte Prof. Wol-
 sts Udtalelser i Grønlandsspørgs-
 talet før Dommen, kommer dette
 g ikke saa helt overraskende, idet
 prof. Wolgast allerede i sin midt
 der Processen skrevne Afhand-
 g: „Die Grönlandfrage“ i det
 trigske „Zeitschrift für öffentli-

personligt.
Ganske vist havde ogsaa som for-
an nævnt en anden udenlandsk Stats-
og Folkeretsprofessor, *Redslob*, før
Dommen forsvaret det norske Stand-
punkt og uforsigtigt i endnu stær-
kere Ord end Wolgast profeteret dets
Sejr ved Dommen. Men dette forhin-
drede ham dog ikke i efter Dommen
i fuldkommen rolig og saglig Tone
at udtale sig om denne i en længe-
re Afhandling i Nordisk Tidsskrift
for international Ret 1933, hvori
han vel endnu fastholdt, at Norge
efter hans Mening hurde have sej-
ret, og nærmere begrundede dette,
men derefter som en ret neutralt ju-
ridisk Videnskabsmand sluttede:
„Lad os holde op med Kampen. Og
lad os, efter endnu en sidste Gang
at have talt Norges Sag, bøje os for
Domstolens Autoritet.“
For Prof. Wolgast derimod blev

Sagen paa Aarstænd.

Ikke desto mindre bærer hans me-
get vildtløftige Omtale af Dommen
i høj Grad Præg af hans i Nedskriv-
ningens Øjeblik meget oprevne
Sindsstemning. Jeg skal her se helt
bort fra, at Prof. Wolgast naturlig-
vis fastholder, at han paa alle Punk-
ter har Ret og Dommerne Uret. Sin-
egen Mening om en Sags rigtige Af-
gørelse har man Lov til at beholde,
selv om Højesteret gaar En imod,
og forhaabentlig beholder under et-
hvert Statsstyre, selv under Dikta-
turet, en Professor altid Lov til paa
det rent videnskabelige Omraade at
fastholde sin egen Mening som den
rigtige — selv imod Diktatorens!

Derimod tager det sig mindre godt
ud, naar Prof. Wolgast vil hævde,
at Dommerne har dømt ud fra an-
dre Hensyn end de strengt retlige,
især naar man mindes hans egen
tidligere kloge Bemærkning om, at
der til en rigtig Domsafgørelse kræ-
ves ikke blot juridiske Kundskaber
og Færdigheder, men at dertil ogsaa
behøves Visdom. Thi den Forklaring

Udenfor en neutral juridisk Be-
dømmelses Plan synes det ogsaa at
falde, naar Prof. Wolgast søger at
forklare sit og det norske Stand-
punkts Nederlag i Fejl, begaaede fra
ansvarlige norske Myndigheders Si-
de, der svækkede eller modvirkede
den Smedalske Aktionspolitik. At
Norges Grønlandspolitik 1921 til
1931 ikke var „bevidst og hensyns-
løs“ nok, at Norges Repræsentanter
i Folkeforbundet gjorde et „uroligt
Indtryk“, at de norske Parlamentari-
kere viste „Mangel paa Disciplin“
ved at skifte Regering midt under
Processen m. m., det har efter hans
Mening altsammen bidraget til Nor-
ges Tab af Østgrønland — kritiske
politiske Bemærkninger, som Dr.
Smedal ikke undlader at gøre kraf-
tigt Brug af i sin Bog overfor sine
hjemlige norske Modstandere.

Men det værste er dog, at Prof. Wolgast slet ikke vil anerkende Folkeforbundsdommen som en endelig Afgørelse af Striden. Overfor en anden tysk Jurist, der næsten lige saa kraftigt angreb Afgørelsen som urigtig, men alligevel endte med at udtale sin Glæde over, at Voldgiftstanken havde vundet en ny betydelig Sejr ved at bilægge en svær Konflikt, der truede med at sætte to Folk op imod hinanden, nedlægger han bestemt Protest. For det første, siger han, er Konflikten ikke bilagt, „tværtimod, *under Asken gløder det stadig videre i Norge, og det vil blive ved at gløde, til en Storm i hele Verden vil faa Gloderne til at slaa ud i Flamme*“. Og dernæst har Voldgiftstanken slet ikke vundet nogen „betydelig Sejr“; men Folkedomstolen har tværtimod vist sig ganske ubrugelig i sin nuværende Skikkelse og bør derfor snarest erstattes af en helt anden Instans, der vil lade „*hæmmede Nationer*“ („Gehemmte Nationen“) som *Norge, Japan, Italien og Tyskland*, komme til deres Ret!

Saa vidt Prof. Wolgast. At Dr. Smedal, hvem Prof. Wolgast iøvrigt finder Lejlighed til i sin Afhandling at præsentere som „det egentlige Hoved for den norske Grønlandsbevægelse, en Mand af gammel Slægt, af norsk og svensk-skotsk Udspring, af Statsmands-Format og *en af de faa i sit Land, der udenrigspolitisk har fattet Statens Væsen*“, at denne frem for sine andre Landsmænd saa fordelagtigt beskrevne Dr. Smedal,

Men at den norske Offentlighed som Helhed efter, at Norge efter Dommen har anerkendt Danmarks Suverænetet over hele Grønland, skulde lade sig friste ud i nye Smedalske Eventyr, selv om Prof. Wolgast endnu en Gang varsler Udsigt til Sejr, det er der dog næpe stor Fare for.

Thi med al Respekt for Prof. Wolgast som lærd og skarpsindig Stats- og Folkeretslærer — som Spaamand i Grønlandssagen har han i hvert Fald utvivlsomt vist sig mindre heldig.

Fare for.
Thi med al Respekt for Prof. Wol-
gast som lærd og skarpsindig Stats-
og Folkeretslærer — som Spaamand
i Grønlandssagen har han i hvert
Fald utvivlsomt vist sig mindre hel-
dig.

— Knudt Berlin

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Grønlandsagen
21/7 34
Elverum

„Nasjonalt forfall“.

Dr. Gustav Smedal om
Grønlandssaken.

Den utrettelige forkjemper for Norges historiske rett til Grønland og vår tids norske interesser der, har på Olaf Norlis forlag utgitt en bok om Grønlandssaken. «Nasjonalt Forfall» kaller han den og bokens tendens ligger i titelen.

Boken er ypperlig skrevet. Logisk og klart tilrettelegger dr. Smedal det veldige stoff, — forvirrede avislesere som sluker og glemmer kunde ha godt av en slik repetisjon, — her ser man linjene og regnskapet. Hver får sitt. En særlig slem medfart blir Mowinckel og Hambro tildel, statsråd Sunde får også sitt pass påskrevet, og Hundseid og diplomaten Wedel får heller ikke bare lovord for sine gjerninger.

Fremstillingen av Ishavsrådets innsats og aktivistenes politikk er likefrem spennende. Hvad man enn mener om den politiske kløkskap som blev demonstrert anno 1931, vil man lese med fornøielse denne energiske dokumentasjon av hvad som virkelig hendte og «tross historien» — som mannen sa da han bestemte sig for slått-
onn, må man gi efter for en noget betinget beundring for dem som har ført i denne sak og ikke bare snakket. Smedal, Hoel, Marstrander og Werenskiold, — ære være dem, — de hadde sine meningers mot og var «vår grensevakt mot nord» med uredde hug og djerv tiltaksomhet. Vi vil huske det. Og dr. Smedal som blev sydebukk for våre stortingskjefter og rundslitte parlamentarikere må vel ha lov til å rense sitt skjold for sølskvettene. De små gløtt bak par-

lamentarikernes kulisser er interessante og samtidig forstemmende. Hr. Smedal avslører ubarmhjertig de stores humbugmakeri, — han mangler all småborgerlig andaktsfølelse for politisk suksess og sparer hverken Johan Ludvig eller Carl Joachim, ei heller han som avsluttet reisen gjennom livet med en strålende fiasko.

Jeg vil ikke gjøre noe forsøk på å resymere innholdet av dr. Smedals bok. Den er for pregnant og intens til det. Men jeg tør garantere at boken er verd å lese minst to ganger. Man reagerer ofte, boken egger og håner, — det svir litt hos noen hver, — og jeg er ikke helt klar over hvor begeistringen slutter og hysteria begynner, — men lever gjør denne boken. Den er lidenskabelig intens under juristens kolde, skjærende logikk og rolige dokumentasjon, den er het i sin hån og varm i sin

tro og smart som en Mowinckel eller Hambro når det gjelder å få det gamle glemt. Å løfte Grønlandssaken op i et høiere plan er det nye slagord, og okkupasjonen drev man igjennem for å vekke en slumrende nasjonalfølelse. Akk, dr. Smedal, hvorfor daler De slik?

Magne Skrede.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

Tromsø, Tromsø.

27/7-34.

Hvem sier mest sant?

Hundseid og Eskeland udi hår sammen

Hundseid sier han selv er statsmann, men Eskeland bare agitatoren!

Tromsø igår.

Der er som bekjent opstått adskillig strid om en uttalelse av Lars Eskeland som advokat Smedal gjengir i sin bok «Nasjonalt forfall». Eskeland utfaler at Hundseid under en konferanse med ham i departementet om Grønlands-saken sa: «Der hvor De sitter har Mowinckel sittet gang på gang i sommer og lokket og truet».

Hundseid har kategorisk dementert denne uttalelse, men Eskeland har skriftlig fastholdt den. Bladet Tromsø har idag hatt en telefonsamtale med Hundseid som for tiden er i Vadsø.

Det helee r sludder, sier hr. Hundseid. Det må bero på en komplett misforståelse eller mis-hugsing. Jeg har ikke sagt noe i den retning til Eskeland. Mowinckel og jeg hadde på det tidspunkt ikke engang drøftet Grønlands-saken. Spørsmålet er nu hvems om husker best, den an-

svarlige statsmann, eller agitatoren, som ikke bare taler men kanskje også husker efter en tanke han gjerne vilde skulde være en kjennsgjerning.

Såvidt stor rolle som denne saken har spillet i norsk politikk i de siste årene, er det en selvfølge at den må opklares helt.

Hundseid og Egskeland har begge vært agitatorer. Statsmann har Hundseid vært like lite som Eskeland. Det er vel tvert imot almindelig mening, at Hundseid har vært litt mindre statsmann enn Eskeland.

En ting tjener saken til: At den vil styrke den mening som brer sig mer og mer blandt folk, at bondepartiet er en bastard, et innhult humbugparti som er en skam for den norske bondestand.

Folk begynner nu å skjønne at bondepartiet ingen plass har i norsk politikk, — som det har vist sig at det ingen plass har i andre landes politikk.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Lars Eskelands Avis

207
17-34

Bakvaskelse og usannhet.

Hvorledes statsminister Moinckels navn
er blitt misbrukt under
Grønlandssaken.

*Hvem er det som farer med usannhet: tidl.
statsminister Hundseid eller Lars Eskeland?*

Dr. Smedal har skrevet sin nye bok «Nasjonalt Forfall», fordi der — etter hans mening — var en uvederheftig tendens i utenrikskomiteens innstilling i Grønlands-saken. Som eksempel på det «vederheftige», «tendensløse» svar som dr. Smedals bok er blitt, nevner vi hans omtale av statsminister Mowinckel.

Dr. Smedal citerer bl. a. et brev fra Lars Eskeland, hvor denne refererer hvad daværende statsminister Hundseid hadde fortalt ham i en konferanse i departementet. Eskeland forsøkte å få Hundseid bort fra forhandlingsveien. Men Hundseid bad ham tenke etter hvorledes den indrepolitiske situasjon blev, dersom han ikke vilde forhandle, og la så til: «Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang nu i sommer og lokket og truet».

Men denne triumf over statsminister Mowinckel skulde dr. Smedal ikke lenge få glede av. Kort tid etter bokens fremkomst rykket tidl. statsminister Hundseid ut med følgende erklæring, som er gjengitt i «Fædrelandsvennen» før, men som har fått fornyet interesse:

Hundseids dementi.

Jeg er først idag blitt opmerksom på, at der i dr. Smedals bok «Nasjonalt forfall» citeres et brev fra hr. Lars Eskeland, hvori han forteller om en samtale han hadde med sig i mitt kontor på Viktoria terrasse høsten 1932.

Jeg husker meget godt Eskelands besøk.

Og jeg har intet å bemerke til det han forteller om denne episode, når undtas en setning som han legger mig i munnen, at jeg har uttalt ved nevnte anledning:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang nu i sommer og lokket og truet».

Hr. Eskeland må på dette punkt huske feil.

Det jeg sa, var at jeg har hatt besøk av flere fremskutte menn fra forskjellige partier som sterkt har tilrådet forhandlinger.

Statsminister Mowinckel søkte mig ikke nogen gang i anledning av Grønlands-saken i den tid jeg var statsminister.

Forøvrig vil jeg gjerne ha sagt at det forekommer mig å være mindre riktig i en bok å citere uttalelser av private samtaler uten på forhånd å forelegge uttalelsene for begge parter.

J. Hundseid.

Dermed syntes saken op- og avgjort. Lars Eskeland hadde husket feil. Imidlertid har Lars Eskeland nu avgitt følgende svar:

Eskelands svar.

For over 14 dager sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke i bladi imot det som advokat Smedal fortel i siste boki si etter ein samtale mellom hr. Hundseid og meg 9 dagar fyre prosedyren i Grønlands-saki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt at hr. Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruka det i boki si, både for di det var offentleg kjent fyrr, av referat etter mine foredrag, og for di han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugsa på dei syrgjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han no ikkje gjekk til forhandling, og la til:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang i sommer og lokket og truet».

Soleis fall ordi, — det er kor- kje mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Dessverre kjem dette svaret

noko seint, etter di eg hev vore på langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

Utklipp av:

Semester 1914

Hvem husker rigtig —

den ansvarlige
statsminister
eller den
uansvarlige
agitator

I sin Grønlandsbok «Nasjonalt forfall», lar forfatteren Smedal Lars Eskeland fortelle at statsminister Hundseid til ham sa under en konferanse:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang efter gang i sommer og lokket og truet».



Hundseid har kategorisk dementert denne uttalelse av Eskeland, og Mowinckel og jeg hadde i den tid ikke talt sammen overhodet.

Mowinckel har ikke engang søkt ham i anledning Grønlands-saken.

Nu har Eskeland gjentatt sin påstand : Soleis falt ordi — det er korkje mishugsing eller mistyding frå mi sida».



«Tromsø» har forelagt denne siste påstand fra Eskeland for forhenværende statsminister Hundseid i telefonen idag:

Det hele er sludder og må bero på en komplett mishugsing fra Eskelands side.

Jeg kan ikke ha sagt noe i den retning engang, for Mowinckel og jeg hadde ikke på det tidspunkt drøftet Grønlandssaken.

Hvem husker nu best — den ansvarlige statsmann eller den uansvarlige agitator, som kanskje ikke bare taler, men også gjerne erindrer efter en tanke, han gjerne vilde skulle ha vært en kjensgjerning.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Gula Tidend
19/7.34
Bergen

Kven hugsar rett, Hundseid eller Lars Eskeland?

Eit etterspel fraa Grønlandssaki.

I boki si «Nasjonalt forfall» hev dr. Smedal hermt eit brev som Lars Eskeland skreiv til han den 15. mai 1934. Eskeland fortel der um eit møte han hadde med statsminister Hundseid 9 dagar fyre Grønlandssaki tok til i Haag. Hundseid hadde då kome inn på dei indrepolitiske tilstand det vilde verta i fall han ikkje freista løysa saki ved tinging Eskeland hermer so desse ordi som Hundseid hadde sagt:

«Der hvor De nu sitter har Mowinckel sittet gang efter gang nu i sommer og lokket og truet.»

Straks boki var utkomd dementerte Hundseid dette. Han segjer at han godt hugnar møtet med Lars Eskeland men det han skal ha sagt um Mowinckel mellar han må vera mishug hjå Eskeland. Han skreiv i dementiet m. a.:

«Det jeg sa var at jeg har hatt besøk av flere fremskutte menn fra forskjellige partier som sterkt tilrådet forhandling.

Statsminister Mowinckel søkte mig ikke noen gang i anledning Grønlands-saken i den tid jeg var statsminister.

Forøvrig vil jeg gjerne ha sagt at det forekommer mig å være mindre riktig i en bok å citere uttalelser av private samtaler uten på forhånd å forelegge uttalelsene for begge parter.

Det tok ei heil tid utan at ein høyrde meir um saki men no med helgi kunngjerde Lars Eske-

land dette brevet:

For over 14 dagar sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke i bladi imot det som advokat Smedal fortel i siste boki så etter ein samtale mellom hr. Hundseid og meg 9 dagar fyre prosedyren i Grønlandssaki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt att hr. Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruka det i boki si, både for di det var offentleg kjent fyrr, av referat etter mine foredrag, og for di han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugså på dei syngjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han nu ikkje gjekk til forhandling, og la til:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang efter gang i sommer og lokket og truet.»

Soleis fall ordi, — det er korke mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Dessverre kjem dette svaret noko seint, etter di eg hev vore på langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

Det er påstand mot påstand og det frå tvo vyrde og vidkjende menn. Kven skal ein so tru?

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: Nidaros, Teondhjem

19/7-34

Bakvaskelse og usannhet.

Dr. Smedal, han som fremfor noen annen har ansvaret for den politikk som førte til dommen i Haag og dermed tapet av Grønland, har nylig utgitt en bok, «Nasjonalt Forfall», om Grønlandssaken. Han kritiserer skarpt utenrikskomiteens innstilling som etter hans mening hadde en uvederheftig tendens. Som eksempel på det «vederheftige» svar Smedals bok er blitt, skal vi her nevne hans omtale av statsminister Mowinckel. Det er en affære som er karakteristisk for de metoder Mowinckels motstandere i denne sak har benyttet.

Dr. Smedal citerer bl. a. et brev fra Lars Eskeland, hvor denne refererer hvad daværende statsminister Hundseid hadde fortalt ham i en konferanse i departementet. Eskeland forsøkte i Grønlandssaken å få Hundseid bort fra forhandlingsveien. Men Hundseid bad ham tenke etter hvorledes den indrepolitiske situasjon blev, dersom han ikke vilde forhandle, og la så til: «Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang i sommer og lokket og truet».

Hundseids dementi.

Men denne triumf over statsminister Mowinckel skulde dr. Smedal ikke lenge få glede av. Kort tid efter bokens fremkomst rykket tidligere statsminister Hundseid ut med følgende erklæring:

Jeg er først idag blitt oppmerksom på at der i dr. Smedals bok «Nasjonalt forfall» citeres et brev fra hr. Lars Eskeland, hvori han forteller om en samtale han hadde med mig i mitt kontor på Viktoria terrasse høsten 1932.

Jeg husker meget godt Eskelands besøk.

Og jeg har intet å bemerke til det han forteller om denne episode, når undtas en setning som han legger mig i munnen at jeg har uttalt ved nevnte anledning:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang i sommer og lokket og truet».

Hr. Eskeland må på dette punkt huske feil.

prosedyren i Grønlandssaki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt at hr. Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruka det i boki si, både fordi det var offentlig kjent fyrr, av referat etter mine foredrag, og fordi han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugsa på dei syrgjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han no ikkje gjekk til forhandling, og la til:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang etter gang i sommer og lokket og truet».

Soleis fall ordi — det er korre mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Dessverre kjem dette svaret noko seint, etter di eg hev vore på langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

Efter dette vil spørsmålet bli:

Hvem er det som farer med usannhet, Hundseid eller Lars Eskeland? En av dem må det være.

Det er fine metoder de har brukt for å komme en politisk motstander tillivs. Det er «vederheftige» kilder dr. Smedal har øst galde av!

usannhet.

Dr. Smedal, han som fremfor noen annen har ansvaret for den politikk som førte til dommen i Haag og dermed tapet av Grønland, har nylig utgitt en bok, «Nasjonalt Forfall», om Grønlandssaken. Han kritiserer skarpt utenrikskomiteens innstilling som etter hans mening hadde en uvederheftig tendens. Som eksempel på det «vederheftige» svar Smedals bok er blitt, skal vi her nevne hans omtale av statsminister Mowinckel. Det er en affære som er karakteristisk for de metoder Mowinckels motstandere i denne sak har benyttet.

Dr. Smedal citerer bl. a. et brev fra Lars Eskeland, hvor denne refererer hvad daværende statsminister Hundseid hadde fortalt ham i en konferanse i departementet. Eskeland forsøkte i Grønlandssaken å få Hundseid bort fra forhandlingsveien. Men Hundseid bad ham tenke etter hvorledes den indrepolitiske situasjon blev, dersom han ikke vilde forhandle, og la så til: «Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang efter gang i sommer og lokket og truet».

Hundseids dementi.

Men denne triumf over statsminister Mowinckel skulde dr. Smedal ikke lenge få glede av. Kort tid efter bokens fremkomst rykket tidligere statsminister Hundseid ut med følgende erklæring:

Jeg er først idag blitt oppmerksom på at der i dr. Smedals bok «Nasjonalt forfall» citeres et brev fra hr. Lars Eskeland, hvori han forteller om en samtale han hadde med mig i mitt kontor på Viktoria terrasse høsten 1932.

Jeg husker meget godt Eskelands besøk.

Og jeg har intet å bemerke til det han forteller om denne episode, når undtas en setning som han legger mig i munnen at jeg har uttalt ved nevnte anledning:

«Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang efter gang nu i sommer og lokket og truet».

Hr. Eskeland må på dette punkt huske feil.

Det jeg så, var at jeg har hatt besøk av flere fremskutte menn fra forskjellige partier som sterkt har tilrådet forhandlinger.

Statsminister Mowinckel søkte mig ikke noen gang i anledning av Grønlandssaken i den tid jeg var statsminister.

Forøvrig vil jeg gjerne ha sagt at det forekommer mig å være mindre riktig i en del å citere uttalelser av private samtaler uten på forhånd å forelegge uttalelsene for begge parter.

J. Hundseid.

Dermed syntes saken op- og avgjort. Lars Eskeland hadde husket feil. Men nu kommer en ny sensasjon, idet Eskeland offentliggjør følgende svar:

Eskelands svar.

For over 14 dager sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke i bladi imot det som advokat Smedal fortel i siste boki si etter ein samtale millom hr. Hundseid og meg 9 dagar fyre

usannhet, Hundseid land? En av dem må det være.

Det er fine metoder de har brukt for å komme en politisk motstander tillivs. Det er «vederheftige» kilder dr. Smedal har øst galde av!

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

*Hæi glemme
Dagblad
16/7-34*

Dagens kronikk.

Nasjonalt forfall.

Av o.r.sakfører Sigurd Lie.

Gustav Smedal: «Nasjonalt Forfall». Olaf Norlis Forlag.

Der er alarm i den titel is-havsraadets formann, dr. jur. Gustav Smedal har gitt sin bok om Grønlandssaken, og nesten hver side i den er ment aa være en alvorlig vekker for den norske nasjonalfølelse.

Forfatteren gjennomgaar sakens hjemlige, indrepolitiske forløp under en spesiell synsvinkel: Saken som nasjonal mønstring, og han stiller spørsmålet hvordan de styrende, hvordan publikum og presse reagerte paa de begivenheter som efterhvert inntraff. Blev deres opptreden til hjelp for dem som skulde forsvare Norges sak for den internasjonale domstol, eller ga de vaare motstandere vaaben i hende mot oss?

Det hører til sakførselens abc at det maa være enighet mellem parten og den prosederende advokat. Deres handlinger maa ikke komme i strid mot hinanden og derved vill-lede domstolen om den virkelige mening og deres virkelige standpunkt. Enhver offentlig uoverensstemmel-

se her vil motparten kunne utnytte til sin fordel og til skade for den part som er splidaktig med sig selv. Dette krav gjelder mere enn ellers i prosesser mellem nasjonene, om det enn her er vanskeligere aa opfylle fordi det krever resignasjon hos dem innen nasjonen som har et annet syn paa landets rett enn landet selv hevder.

Det svar som dr. Smedal gir paa spørsmålet om landsmenns opptreden i denne sak er meget nedslaaende. Gjennem en fylde av citater fra stortingsforhandlinger, offentlige dokumenter og presseuttalelser m. v. viser han at der paa altfor mange omraader blev begaatt forsyndelser mot de regler som maa gjelde naar det er riket selv, nasjonen som er part i prosessen. Boken former sig derfor som et opgjør, særlig med de politisk ansvarlige myndigheter og spesielt vaar utenriksledelse, nasjonens talerør utad, hvis mangel paa nasjonal innstilling forfatteren bebreider med mange og bitre ord.

Naar skriftet ikke paa alle

punkter virker like umiddelbart deprimerende, er grunnen dels den at flere viktige deler av stoffet allerede tidligere er behandlet fra autoritativt hold (se saaledes professor Skeie: Politikere og diplomater i Grønlandssaken, 1933), dels skyldes det ogsaa at dr. Smedal i sitt eksempelvalg tar med mange ting hvis uheldige virkning for saken i alle fall nu stiller sig mindre innlysende. Men paa den annen side tør det være mulig at den som stod midt oppe i begivenhetene og følte deres pulsslag, lettere fornemmet virkningene av hver enkelt fadese enn den som leser om dem nu og i lys av resultatet.

Boken omhandler ogsaa det indrepolitiske opgjør som fant sted efter dommen. Om dette uttaler selv en for Norges sak saa interessert og sympatisk innstillet fremmed som professor Wolgast at det er et tegn paa en politisk uferdighet som er tragisk. Han antyder, som forøvrig andre før ham, at aarsaken maa være det 400-aarige fremmedherredømme og det 100-aarige formynderskap inn-til 1905 som har gjort oss til begynnere i den kunst aa drive en nasjonal utenrikspolitikk. Paa dette omraade vil dr. Smedals bok bringe en og annen illusjon til aa briste.

Sigurd Lie.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Prinsensgt. 7, Oslo
Centralbord: 13620

Utklipp av: Tidens Tegn

14/
2.34

„Nasjonalt forfall.“

For over 14 dagar sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke her i „T. T.“ imot det som advokat Smedal fortel i siste boki si etter ein samtale millom herr Hundseid og meg 9 dagar fyre prosedyren i Grønlands-saki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt at herr Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruka det i boki si, både for di det var offentlig kjent fyrr, av referat etter mine foredrag, og for di han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugsa på dei syrgjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han no ikkje gjekk til forhandling, og la til:

„Der hvor De nu sitter, har Mo-
winckel sittet gang efter gang i
sommer og lokket og truet“.

Soleis fall ordi, — det er korkje mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Dessverre kjem dette svaret no-
ko seint, etter di eg hev vore på
langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

'Tiden Tegn' m 161.

14 juli 1934

„Nasjonalt forfall.“

For over 14 dagar sidan hadde statsminister Hundseid h. v. eit lite stykke her i „T. T.“ imot det som advokat Smedal fortel i siste boki si etter ein samtale millom herr Hundseid og meg 9 dagar fyre prosedyren i Grønlands-saki tok til i Haag.

Det gjer meg vondt at herr Hundseid ynskjer å koma burt ifrå det som han då sa. Men sant er det i alle fall. Og advokat Smedal hadde full rett til å bruka det i boki si, både for di det var offentlig kjent fyrr, av referat etter mine foredrag, og for di han fekk beinveges lov til det av meg.

I samtalen sa statsminister Hundseid at eg måtte hugsa på dei syrgjelege indrepolitiske tilstand me fekk, dersom han no ikkje gjekk til forhandling, og la til:

„Der hvor De nu sitter, har Mo-winckel sittet gang efter gang i sommer og lokket og truet“.

Soleis fall ordi, — det er korkje mishugsing eller mistyding frå mi sida.

Dessverre kjem dette svaret noko seint, etter di eg hev vore på langferd.

Voss, 12. juli 1934.

Lars Eskeland.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP
Prinsensgt. 7, Oslo
Centralbord: 13620

Utklipp av: **Arbeiderbladet**

131
2.34

Trålere.

En ophisset mann med umiskjennelig nordlandsk dialekt er rasende i den annen ende av tråden. Det gjelder trålerne og det fabelaktige opbud av energi hvor med England forbereder sig på å skyte norske spurver med sine største og mest utenpårifledde kanoner.

Vi må imidlertid avbryte forbindelsen med vår nordlandske venn da hans ordstrøm ebber ut i en insinuasjon:

— Kor mye vil De væd' at regjeringa svik de norske fiskeran?

— Vi vedder av prinsipp ikke, iallfall ikke på et så sviktende grunnlag, svarer vi, men vi holder England for absolutt favoritt i denne striden, og vi antar det vil ta den norske regjering ytterst få timer å «komme til klarhet over» at englenderne har fullstendig rett. Det er vel denne åpne og uredde innrømmelse De, min herre, i Deres ubårberte sprog kaller svik.

Ennu er imidlertid ikke alle jomsvikinger døde. La bare englenderne komme hit med sitt krigsskib. Vi gir dem norsk los ombord og får hurt dem op i Ryfylkefjorden. Og siden er det bare å erindre at England ifølge eget utsagn alltid har vært de små nasjoners beskytter. Ingen nasjon er mindre enn Norge, ingen trenger bedre beskyttelse.

Hvad grensen angår kan det være tvilsomt om det skal være tre eller fire mil, om det skal måles fra bunden eller fra fastland eller ytterste øi. Statistikk bør optas over antall fisk tatt utenfor tremilsgrensen. La bare ikke Ishavsrådet eller advokat Gustav Smedal slippe til i

denne saken, ellers okkuperer han Nordsjøen og Atlanterhavet og det kan bli betydelige ubehageligheter. Regjeringen bør her mer ha sin oppmerksomhet henvendt på Smedal enn på englenderne.

Bodøssaken fra 1821 viser hvordan det går når engelske borgere «fornærmes» i Norge. John Ewerth fra det engelske handelshus drev smugling i stor stil på Lofoten. Myndighetene i Bodø skred inn og arresterte mr. Ewerth og beslagla en del varer. Imidlertid møtte den norske fogd veibnet motstand fra smuglerkompaniets folk (hvor lite tiden forandrer sig på 100 år!). Men til tross for at mr. Ewerth ntvisomt hadde begått meget graverende forbrytelser på norsk område blev han reddet fordi engelske diplomater begynte å klusse med sakene. Ingen er så fremrakende som diplomater når det gjelder virkelige forbrytelser. Med støtte av det mektige Storbritannia optrådte smuglerne som forurettede — og de fikk alt de vilde. Beslagleggelsen blev ophevd og Norge måtte straks utbetale 2500 pund Sterling av statskassen, likesom englenderne fikk drevet igjennem tollfrihet for tilsammen 15.500 pund i fire år.

«Union Jack» lar sig ikke knipse på nesen, selv om nesen sitter midt i fjeset på en notorisk skurk. Og tenk hvor meget større krigsskib England har nu — og tenk hvilken kurs pund nu står il! Tenk herr Mowinckel — tenk meget omhyggelig før De lar ære å ta standpunkt til trålerstriden!

MR. GEORGE.

Aftenposten m 344.

12 juli 1934.

GUSTAV SMEDAL

Nasjonalt Forfall

328 sider med karter.

5 kroner.

En rikdom av nye oplysninger. Sproget er klart og greit og boken er meget letlest og overordentlig interessant.

»Nationen».

Det er saft og kraft i advokat Smedals opgjør, og man bør vakte sig for å hengi sig til likegladhet.

»Dagsposten».

Men til tross for den ensidighet i sitt syn dr. Smedal legger for dagen i denne bok, er den allikevel et sympatisk og levende vidnesbyrd om en mann som med all sin lidenskap, energi og innsikt gik i bresjen for en stor nasjonal oppgave.

»Aftenposten».

OLAF NORLIS FORLAG

Utklipp av:

Dr. juris Gustav Smedal og ansvaret for dommen i Haag.

Fra interessert hold skrives til Morgenavisen;

Efter dommen i Haag er der rettet en del angrep mot Gustav Smedal. Og angrepene synes at ta sig op igjen nu i forbindelse med melding om hans nye bok: Nasjonalt Forfall.

Boken er skrevet som et oppgjør med den nasjonale likegyldighet som først og fremst bærer ansvaret for det resultat Grønlandssaken bragte denne gang. Særlig faller ansvaret tungt på statsminister Mowinckel.

Forretningsbladet „Farmand“ har i sitt nr. for 7. juli i år et sterkt angrep på Smedal. En oppmerksom leser vil straks si sig selv: Her skyter „Farmand“ over målet.

Bladets skrivemåte kan være velment. Men den er ikke overbevisende. Nederlaget i Haag kunde være sårende for norske sinn. Men det var ikke ydmygende. Det må heller sies at det var opmuntrende. Der blev nemlig sagt dom for at Grønland var norsk land i 1814. I denne avgjørelse ligger en styrkelse av vår rett.

Mindreverdighetskompleks passer ikke om Smedal. Han har med styrke hevdet nasjonale synsmåter i vår Grønlandspolitikk. Derimot passer ordet godt på „Farmand“ med sitt godfjottede danske sinnelag. Det er nemlig dette syn som har skaffet Norge en rekke nederlag.

I sin bok skriver Smedal med alvor og overbevisende styrke om vår slette utenriksrepresentasjon, og om det nasjonale forfall som lenge har preget vår utenrikspolitikk. Det er på tide at der kreves oppgjør. Og Smedal peker på at nasjonal reisning er en betingelse for Grønlandssakens heldige løsning for Norge. Heri har han utvilsomt rett.

„Farmand“ skriver om målsaken på samme måte som var almindelig i 1890-årene, da striden om landsmålet rett i det praktiske liv for alvor begynte. Det er store fremskritt siden de dage. Og her har „Farmand“ ikke fulgt med sin tid.

Samtidig med målstriden har norsk næringsliv gjennomlevet en rivende utvikling på nærsagt alle områder. I vårt folk er der en indre sammenheng i denne vokster. Alt dette vidner om et sterkt folk i fremgang. „Farmand“ er ikke den rette talsmann for næringslivet om redaksjonen ikke øiner dette. For norsk arbeidskraft er mange veier stengte. Denne kjennsgjerning kommer i stigende grad til at reise kravet om vår fulle rett til Grønland. Det er utvilsomt at Grønlandssaken kommer igjen, og da med full nasjonal tyngde. Kravet blir helt oppgjør med Danmark.

Om Smedal er ellers at si at han har båret nederlaget som en mann. Han tar i boken alt ansvar

dommen i Haag.

Fra interessert hold skrives til Morgenavisen;

Efter dommen i Haag er der rettet en del angrep mot Gustav Smedal. Og angrepene synes at ta sig op igjen nu i forbindelse med melding om hans nye bok: Nasjonalt Forfall.

Boken er skrevet som et oppgjør med den nasjonale likegyldighet som først og fremst bærer ansvaret for det resultat Grønlandssaken bragte denne gang. Særlig faller ansvaret tungt på statsminister Mowinckel.

Forretningsbladet »Farmand« har i sitt nr. for 7. juli i år et sterkt angrep på Smedal. En oppmerksom leser vil straks si sig selv: Her skyter »Farmand« over målet.

Bladets skrivemåte kan være velment. Men den er ikke overbevisende. Nederlaget i Haag kunde være sårende for norske sinn. Men det var ikke ydmygende. Det må heller sies at det var opmuntrende. Der blev nemlig sagt dom for at Grønland var norsk land i 1814. I denne avgjørelse ligger en styrkelse av vår rett.

Mindreverdighetskompleks passer ikke om Smedal. Han har med styrke hevdet nasjonale synsmåter i vår Grønlandspolitikk. Derimot passer ordet godt på »Farmand« med sitt godfjottede danske sinnelag. Det er nemlig dette syn som har skaffet Norge en rekke nederlag.

I sin bok skriver Smedal med alvor og overbevisende styrke om vår slette utenriksrepresentasjon, og om det nasjonale forfall som lenge har preget vår utenrikspolitikk. Det er på tide at der kreves oppgjør. Og Smedal peker på at nasjonal reisning er en betingelse for Grønlandssakens heldige løsning for Norge. Heri har han utvilsomt rett.

»Farmand« skriver om målsaken på samme måte som var almindelig i 1890-årene, da striden om landsmålets rett i det praktiske liv for alvor begynte. Det er store fremskritt siden de dage. Og her har »Farmand« ikke fulgt med sin tid.

Samtidig med målstriden har norsk næringsliv gjennomlevet en rivende utvikling på nærsagt alle områder. I vårt folk er der en indre sammenheng i denne vokster. Alt dette vidner om et sterkt folk i fremgang. »Farmand« er ikke den rette talsmann for næringslivet om redaksjonen ikke øiner dette. For norsk arbeidskraft er mange veier stengte. Denne kjennsgjerning kommer i stigende grad til at reise kravet om vår fulle rett til Grønland. Det er utvilsomt at Grønlandssaken kommer igjen, og da med full nasjonal tyngde. Kravet blir helt oppgjør med Danmark.

Om Smedal er ellers at si at han har båret nederlaget som en mann. Han tar i boken alt ansvar på sig selv. Smedal er en nasjonal idealist av de sjeldne i Norge. Han har nedlagt sin advokatforretning og ofrer sig helt for sitt arbeide med Grønlandssaken, uten noget krav om løn eller økonomisk støtte. Dette gjør Smedal fortjent til nordmenns takknemlighet.

På Vestlandet hvor man ser på våre fiskerier som en næringsvei av den største fremtidige betydning følger man utviklingen av Grønlandssaken med den aller største oppmerksomhet.

11 juli 1934

Dr. juris Gustav Smedal og ansvaret for dommen i Haag.

Fra interessert hold skrives til Morgenavisen;

Efter dommen i Haag er der rettet en del angrep mot Gustav Smedal. Og angrepene synes at ta sig op igjen nu i forbindelse med melding om hans nye bok: Nasjonalt Forfall.

Boken er skrevet som et oppgjør med den nasjonale likegyldighet som først og fremst bærer ansvaret for det resultat Grønlandssaken bragte denne gang. Særlig faller ansvaret tungt på statsminister Mowinkel.

Forretningsbladet »Farmand« har i sitt nr. for 7. juli år et sterkt angrep på Smedal. En oppmerksom leser vil straks si sig selv: Her skyter »Farmand« over målet.

Bladets skrivemåte kan være velment. Men den er ikke overbevisende. Nederlaget i Haag kunde være sårende for norske sinn. Men det var ikke ydmygende. Det må heller sies at det var opmuntrende. Der blev nemlig sagt dom for at Grønland var norsk land i 1814. I denne avgjørelse ligger en styrkelse av vår rett.

Mindreverdighetskompleks passer ikke om Smedal. Han har med styrke hevdet nasjonale synsmåter i vår Grønlandspolitikk. Derimot passer ordet godt på »Farmand« med sitt godfjottede danske sinnelag. Det er nemlig dette syn som har skaffet Norge en rekke nederlag.

I sin bok skriver Smedal med alvor og overbevisende styrke om vår slette utenriksrepresentasjon, og om det nasjonale forfall som lenge har preget vår utenrikspolitikk. Det er på tide at der kreves oppgjør. Og Smedal peker på at nasjonal reising er en betingelse for Grønlandssakens heldige løsning for Norge. Heri har han utvilsomt rett.

»Farmand« skriver om målsaken på samme måte som var almindelig i 1890-årene, da striden om landsmålets rett i det praktiske liv for alvor begynte. Det er store fremskritt siden de dage. Og her har »Farmand« ikke fulgt med sin tid.

Samtidig med målstriden har norsk næringsliv gjennomlevet en rivende utvikling på nærsagt alle områder. I vårt folk er der en indre sammenheng i denne vokster. Alt dette vidner om et sterkt folk i fremgang. »Farmand« er ikke den rette talsmann for næringslivet om redaksjonen ikke øiner dette. For norsk arbeidskraft er mange veier stengte. Denne kjennsgjerning kommer i stigende grad til at reise kravet om vår fulle rett til Grønland. Det er utvilsomt at Grønlandssaken kommer igjen, og da med full nasjonal tyngde. Kravet blir helt oppgjør med Danmark.

Om Smedal er ellers at si at han har båret nederlaget som en mann. Han tar i boken alt ansvar på sig selv. Smedal er en nasjonal idealist av de sjeldne i Norge. Han har nedlagt sin advokatforretning og ofrer sig helt for sitt arbeide med Grønlandssaken, uten noget krav om løn eller økonomisk støtte. Dette sier Smedal i sin bok.

Fra interessert hold skrives til Morgenavisen;

Efter dommen i Haag er der rettet en del angrep mot Gustav Smedal. Og angrepene synes at ta sig op igjen nu i forbindelse med melding om hans nye bok: Nasjonalt Forfall.

Boken er skrevet som et oppgjør med den nasjonale likegyldighet som først og fremst bærer ansvaret for det resultat Grønlandssaken bragte denne gang. Særlig faller ansvaret tungt på statsminister Mowinkel.

Forretningsbladet „Farmand“ har i sitt nr. for 7. juli i år et sterkt angrep på Smedal. En oppmerksom leser vil straks si sig selv: Her skyter „Farmand“ over målet.

Bladets skrivemåte kan være velment. Men den er ikke overbevisende. Nederlaget i Haag kunde være sårende for norske sinn. Men det var ikke ydmygende. Det må heller sies at det var opmuntrende. Der blev nemlig sagt dom for at Grønland var norsk land i 1814. I denne avgjørelse ligger en styrkelse av vår rett.

Mindreverdighetskompleks passer ikke om Smedal. Han har med styrke hevdet nasjonale synsmåter i vår Grønlandspolitikk. Derimot passer ordet godt på »Farmand« med sitt godfjottede danske sinnelag. Det er nemlig dette syn som har skaffet Norge en rekke nederlag.

I sin bok skriver Smedal med alvor og overbevisende styrke om vår slette utenriksrepresentasjon, og om det nasjonale forfall som lenge har preget vår utenrikspolitikk. Det er på tide at der kreves oppgjør. Og Smedal peker på at nasjonal reisning er en betingelse for Grønlandssakens heldige løsning for Norge. Heri har han utvilsomt rett.

»Farmand« skriver om målsaken på samme måte som var almindelig i 1890-årene, da striden om landsmålet rett i det praktiske liv for alvor begynte. Det er store fremskritt siden de dage. Og her har »Farmand« ikke fulgt med sin tid.

Samtidig med målstriden har norsk næringsliv gjennomlevet en rivende utvikling på nærsagt alle områder. I vårt folk er der en indre sammenheng i denne vokster. Alt dette vidner om et sterkt folk i fremgang. »Farmand« er ikke den rette talsmann for næringslivet om redaksjonen ikke øiner dette. For norsk arbeidskraft er mange veier stengte. Denne kjennsgjerning kommer i stigende grad til at reise kravet om vår fulle rett til Grønland. Det er utvilsomt at Grønlandssaken kommer igjen, og da med full nasjonal tyngde. Kravet blir helt oppgjør med Danmark.

Om Smedal er ellers at si at han har båret nederlaget som en mann. Han tar i boken alt ansvar på sig selv. Smedal er en nasjonal idealist av de sjeldne i Norge. Han har nedlagt sin advokatforretning og ofrer sig helt for sitt arbeide med Grønlandssaken, uten noget krav om løn eller økonomisk støtte. Dette gjør Smedal fortjent til nordmenns takknemlighet.

På Vestlandet hvor man ser på våre fiskerier som en næringsvei av den største fremtidige betydning følger man utviklingen av Grønlandssaken med den aller største oppmerksomhet.

Aftenposten nr 341.
11 juli 1934.

11

AFTENPOSTENS KRONIKK

11-7-1934

Torolv Kandahl: „Nasjonalt forfall”.

(Fortsatt fra nr. 339.)

Advokat Smedal har heller ikke meget pent å si om den regjering som foretok okkupasjonen. Han skriver:

«Mitt inntrykk er det, at Braadland til å begynne med gjorde sitt aller beste for å sette sig inn i saken, og jeg tror at hans kjennskap til Grønlandsspørsmålet for en meget stor del skrev sig fra hans første tid som utenriksminister. Senere hadde jeg inntrykk av at han enten ikke fant tid eller ikke hadde interesse av å følge saken så nøie som det hadde været ønskelig.

Jeg tror også at man må si at statsministerstillingen var besatt på en måte som var uheldig for Grønlandssaken. Kolstad var ingen sterk mann i denne sak, og Hundseid viste sig heller ikke sterk, da han hadde etterfulgt Kolstad».

Den som burde ha været statsminister under de foreliggende forhold var etter forfatterens mening Johan E. Mellbye. Han var en sterk mann i Grønlandsspørsmålet og han hadde et ytterligere fortrin:

«Han var P. A. Munchs dattersønn og i nasjonale spørsmål hadde han derfor også den styrke som følger med bevisstheten om å være bærer av en stolt familietradisjon». (1)

En rekke andre navn passerer revy i advokatens opgjørsskrift. Utenriksråd Esmarch klandres. Han burde etter forfatterens mening ha været fjernet fra sin stilling fordi han ikke var tilhenger av okkupasjonen. Legasjonsråd Jens Bull i Haag kritiseres, bl. a. fordi han holdt en 17. mai-tale i sitt hjem

uten å nevne Grønlandssaken, nuværende statsråd Sunde stemples som en uduelig advokat, og beskyldes for løgn overfor sine medarbeidere, og mange, mange andre personer omtales på en måte som ialfall ikke kan kalles smigrende, hvilken karakteristikk man enn ellers vil benytte sig av.

Den mann som feller disse dommer over navngitte menn, tildels direkte ærekrenkende dommer og i alle tilfelle sårende, hvordan reagerer han overfor angrep på sin person? Sant å si, han er mer øm for sin ære enn den blyggeste jomfru. Han føler sig f. eks. insultert av utenrikskomiteen fordi den i en innstilling har nevnt at han deltok ved stiftelsen av A.s Arktisk Næringsdrift og at hans interesser «er senere overført til Norges Grønlandslag». Av denne siste setning måtte folk få inntrykk av, sier advokaten, «at jeg i denne forening fortsatte å vareta personlige økonomiske interesser på Øst-Grønland». Hr. Smedal sendte i sakens anledning stortingets kontor et i dirrende forargelse forfattet brev:

«Har det ikke været meningen å insinuere at jeg på utilbørlig måte har blandet sammen økonomiske og politiske interesser i Grønlandsspørsmålet, burde komiteen ha uttrykt sig på annen måte. Jeg ber imidlertid bemerkt og meddelt presidentskapet, at det jeg har trukket frem bare er et av mange eksempler på perfide og uriktige utta-

lelser i utenrikskomiteens flertallsinnstilling i Grønlandssaken».

Man skal være lovlig ømskinnet for å se en insinuasjon i den rent faktiske opplysning det her dreier sig om: Rent logisk skulde jo anførselen om at hans interesser var overført til Grønlandslaget, understreke at han ikke lenger var økonomisk interessert i A.s Arktisk Næringsdrift. For øvrig har der aldri været noget levende menneske i dette land som har mistenkt dr. Smedal for at han drev sitt Grønlandsarbeide for lumpne 1500 kroners skyld. Dette var nemlig det beløp han hadde garantert for. Likeså litt som fabrikkene Joh. H. Andresen, Tidens Tegn eller Aftenposten nogensinne er blitt mistenkt for at de sluttet op om det som var den norske linje, av hensyn til de beløp de hadde satt inn i Arktisk Næringsdrift.

Dr. Smedal citerer som nevnt meget gjerne. Han har hele den juridiske videnskapsmanns glede av citater og utførlige kildehenvisninger. At han citerer riktig, er der ingen tvil om, men citerer han bestandig alt det som naturlig bør tas med for å gi det riktige bilde? Jeg har dessverre ikke hatt anledning til å kontrollere hans mange hundre henvisninger, men én har jeg ialfall gjort mig den umak å undersøke. Den gjelder referatet fra det stortingsmøte hvor Ishavsrådet blev avstraffet, fordi det hadde latt offentliggjøre henstillingen til Regjeringen om å okkupere.

Dr. Smedal bringer utdrag av hvad Hambro og Madsen sa, han forteller at Hundseid «øiensynlig ikke følte sig helt vel til mote», mens Mowinkel derimot var «i sitt ess» og gav rådet en kraftig omgang.

Hensikten med disse citater kan bare være én, nemlig å gi leseren inntrykk av, at det var Hambro, Madsen og Mowinkel som luftet sitt unasjonale sinnelag. Men det var ikke bare dem som gav uttrykk for sin forargelse over rådets optreden. Hr. Smedal kunde gjerne ha nevnt hvad statsminister Kolstad sa — han har tatt med så mange detaljer at han nok kunde ha spandert noen linjer også på hans uttalelse. Statsminister Kolstad sa nemlig:

«Regjeringen må selvsagt i disse utenrikspolitiske anliggender ha ledelsen. Jeg finner derfor grunn til på Regjeringens vegne å avgi følgende uttalelse:

Ishavsrådet har ved sin ukallete inngripen i vår utenrikspolitikk og ved offentliggjørelsen av en henvendelse til regjeringen vanskeliggjort regjeringens bestrebelser for å vareta våre østgrønlandske interesser . . . ».

Op den senere statsminister, hr. Hundseid sa:

«Jeg vil i tilslutning til hr. Hambro beklage Ishavsrådets offentliggjørelse av sin henvendelse til regjeringen . . . ».

Dette var hvad Hundseid sa. I dr. Smedals bok er det blitt til at «han øiensynlig ikke følte sig helt vel til mote», og statsminister Kolstad hadde etter «referatet» å dømme ikke et ord å si i sakens anledning. Men den herre som citerer på denne måte, han holder refsende fingeren i været når Hambro citerer dansken Ryder på følgende måte:

«— selv for en eskimo vil det visstnok være vanskelig i dette distrikt (Scoresbysund) å skaffe det fornødne vilt til en families underhold».

Citatet er uriktig, sier advokaten. «Ryder talte på dette sted ikke om «en families underhold», men om «sin families underhold».

I sin oversikt over dommen i Haag fastslår forfatteren, at retten lot sig lede «av andre hensyn enn

de som skal være bestemmende for en juridisk domstol». — «sannsynligvis har en rekke betraktninger spilt inn, men hovedbetraktningen har formodentlig været den, at dommen ikke måtte bringe usikkerhet i bestående koloniforhold eller i eksisterende territoriale krav».

Slik anskuer forfatteren dommen på side 255, men på side 259 fastslår han at «dommen var en følge av den voldgiftspolitik vi hadde ført overfor Danmark, og som det var blitt advart imot» (sterkest av den i advokatens pine så misliebige hr. Hambro).

Her er altså nevnt to grunner som begge hver for sig efter forfatterens mening kan ha været avgjørende for dommens utfall. Men han nøier sig ikke med dem, for i næste avsnitt mener advokaten at når dommen gikk oss imot, skjedde det

«uten tvil under inntrykket av splittelsen i Norge Jeg går ut fra at likeoverfor et enig norsk folk vilde domstolen ikke ha våget å avsi den dom som den nu gjorde».

Minner ikke dette en smule om mannen som hadde lånt gryten: For det første har jeg ikke lånt den, sa han, for det annet var det hull i den, for det tredje har jeg levert den tilbake.

Da okkupasjonslinjen var valgt, sluttet hele landets borgerlige presse op omkring regjeringen og landets krav, og der var ingen uenighet i Norge om den ting, at de okkuperte områder burde komme under norsk suverenitet. For dette blev der hver dag levert de beste beviser. Ikke desto mindre tapte vi og vi tapte så sviende at vi ikke uten videre godtar hverken den ene eller den annen av hr. Smedals forklaringer. Han antyder ikke et øieblikk at der kanskje av dem

som drev saken blev foretatt feilvurderinger som på nogen måte kan forklare nederlaget. Det får være dermed som det vil, også fordi den valgte linje antagelig var å foretrekke fremfor en årelang strid som til syvende og sist kanskje vilde ha resultert i det samme som aksjonslinjen. Men la oss ikke derfor betrakte enhver som ikke var enig i denne linje, som en typisk og faktisk representant for det nasjonale forfall. Det var jo ikke om målet der var uenighet men om midlene, og her måtte et visst skjønn være tillatt.

Men til tross for den ensidighet i sitt syn dr. Smedal legger for dagen i denne bok, er den allikevel et sympatisk og levende vidnesbyrd om en mann som med all sin lidenskap, energi, og innsikt gikk i bresjen for en stor nasjonal op-gave. Med hensynsløs offervilje og uegennytte kastet han sig ut i en kamp for den linje han mente var den rette — på forhånd klar over hvad kampen kunde koste ham av personlige ofre, slit og ubehageligheter. Hans innsats var preget av det største personlige mot, og der har aldri været og er heller ikke noget menneske i dette land, som ikke yder ham all venerasjon for hans fullkomne uegennytte. Hans skjold er blankt. Om det kan man virkelig si:

— «det bule innved bule bar, men plett var ei å finne».

Aftenposten nr 339.
10 juli 1934.

Toralv Kandahl: „Nasjonalt forfall”.

Gustav Smedal: Nasjonalt forfall. Olaf Norlis forlag.

Forordet i dr. Smedals bok «Nasjonalt forfall» gir klar beskjed om hvad bokens hensikt er. Formålet er ikke i første rekke å gi et tilbakeblikk over Grønlandssaken, en oversikt over dens forløp, en kritisk vurdering av vår innsats med åpent blikk for de eventuelle dumheter som måtte være begått av dem som stod i spissen for aksjonen — nei bokens formål er å holde oppgjør med dem advokat Smedal og meningsfeller har betraktet som sine motstandere. Advokaten har skrevet sin bok for å fortelle historien

« om nulevende nordmenns forsømmelser og likegyldighet og uhørte opptreden under en internasjonal konflikt, hvor betydelige norske interesser stod på spill. Enkelte av dem som har optrådt aller dårligst spiller en ledende rolle i det offentlige liv, — som om ingen ting var hendt, og uten at det fra noget hold blir nedlagt innsigelse».

Det var advokat Smedal og Ishavsrådets aktive linje i Grønlandssaken som blev fulgt, — det er kanskje nødvendig påny å slå dette fast i forbindelse med en omtale av boken. Fra det øieblikk da Ishavsrådet lot offentliggjøre sin henstilling til Regjeringen om gå til okkupasjon på Øst-Grønland (26. mai 1931) fulgte de norske myndigheter rådets linje. Riktignok blev rådet avstraffet i et åpent stortingsmøte for sin offentliggjørelse (jeg skal senere komme tilbake til dr. Smedals «referat» av dette møte), men dette forhindret ikke at rådets okkupasjonskrav senere blev efter-

kommet. På alle punkter satte det sin vilje gjennom. Da det ikke kunde få overbevist storting og regjering om betimeligheten av en okkupasjon, sendte en rekke Ishavsrådet nærstående personer det berømte okkupasjonstelegram til Devald, som tidligere er gjengitt. Denne aksjon var iscenesatt med en målbevisst dristighet som avtvinger respekt, hvad man enn ellers mener om den.

Telegrammet førte til privat okkupasjon, den private okkupasjon blev anerkjent av Regjeringen, naturligvis efter sterkt påtrykk av Ishavsrådet, og så bar det til Haag, efterat der i mellemtiden var foretatt en ny okkupasjon, som var en logisk følge av den første. Resultatet fra Haag har vi alle i smertelig erindring. Det viste nokså tydelig at den linje Regjeringen hadde fulgt efter Ishavsrådets energiske tilskyndelse, ikke førte til målet. Nu er der ingen som har tvilt på, at både rådet og Regjeringen gjorde sitt ytterste for å bringe saken i havn, men begge parter måtte jo på den annen side være klar over at deres fremgangslinjer senere kunde bli gjort til gjenstand for kritikk. Denne kritikk fremkom også i utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling, og det er «dette uvederheftige tendensskrift» sier advokaten, som «så å si trykket mig pennen i hånden».

Og advokat Smedal har svart med et tendensskrift som fullt ut kan hamle op med utenrikskomiteens innstilling. Hans bok er ikke blitt nogen Grønlandssakens histo-

rie, men 327 sider fylt av bitterhet og personlige utfall mot de folk som advokaten oppfattet og oppfatter som sine motstandere.

Der er den særegenhet ved dr. Smedal, og muligens også med de andre som delte hans syn på Grønlandssaken, at de betrakter alle som ikke er enig nettop i deres syn og deres linjer som personlige motstandere og mennesker uten nasjonalfølelse. Det er en litt farlig vurderingsmåte å benytte sig av, ikke for den som vurderes, men for den som vurderer. Og fordi dr. Smedal så ensidig og ensidig på alle måter forsøker å ramme sine mer eller mindre formentlige motstandere — det vil si dem som ikke var enig i hans syn — forfeiler hans bok helt sin virkning. Det er ikke saken, men personen, snart den ene og snart den annen — fortrinsvis herrerne Hambro og Mowinckel — som er i forgrunnen på næsten hver eneste av de mange sider.

Under sine energiske og velmente forsøk på å avsløre «nulevende nordmenns forsømmelser og likegyldighet og uhørte opptreden» gjør advokaten sig skyldig i så mange overdrivelser, feilaktige vurderinger av ubetydeligheter og bruk og misbruk av helt latterlige detaljer, at han til syvende og sist slett ikke får ram på sine motstandere. Boken gir dem tvertimot et lettkjøpt våben i hende mot advokaten, hvis de gider å benytte sig av det. Den er mer en selvavsløring enn en avsløring av andre.

Neppe nogen av dem som stod begivenhetene nær, optrådte så helt ut lojalt i forhold til Grønlandssaken som stortingspresident Hambro, den mann som svertes mest. Hambro var uenig i okkupasjonslinjen, men da denne linje engang var valgt holdt han sin mening om den for sig selv. Det er ikke lykket advokat Smedal å grave frem en eneste offentlig uttalelse av Hambro, som kunde være

fra den uttalelse han ifølge Ekstra-bladet kom med i Kastrup flyvehavn efter at den private okkupasjon var foretatt. «Jeg er på vei til Berlin, og jeg er lykkelig over at jeg ikke har noget å gjøre i Oslo i disse dager». Advokaten spinner en lang ende omkring denne uttalelse, som ikke er blitt dementert. «Han har jo øvelsen i det» (å dementere) citerer han en petitkåsør i Tidens Tegn, formodentlig i håb om at «noget skal bli hengende ved». Påstanden er så uriktig som den kan være, for er det noget stortingspresident Hambro ikke innlater sig på så er det å dementere. Det har alltid været et litt uforståelig prinsipp hos ham aldri å ta til gjennæle overfor selv vitterlig usannferdige beskyldninger. Men advokat Smedal citerer en petitkåsør og mener sig vel da å ha levert bevis for sin påstand.

Betegnende for hvor vanskelig det har været for forfatteren å finne reelle angrepspunkter på Hambro er det, at for å skaffe en autentisk uttalelse fra ham, har han måttet ty til referat fra et hemmelig møte i Stortinget. Hambro uttalte: «Regjeringen har tatt denne sak ut av Stortingets hånd fra den første dag av, og Regjeringen skal også føre saken til ende».

«Jeg skal ikke her feste mig ved den bitre, personlig fornærmede tone», sier hr. Smedal i denne forbindelse. Det er hans opfatning av uttalelsen. Andre vil derimot i uttalelsen ikke kunne se noget annet og mer enn et forsøk fra Hambros side på å slå fast det som han mente var en kjensgjerning, hvilket han vel, som stortingets president og formann i utenrikskomiteen måtte ha en viss rett til i et hemmelig møte.

Under sin deltagelse som delegert ved Folkeforbundets møter i Genf påtalte Hambro både i 1931 og 1932 funksjonærenes lønninger og representasjonsutgifter, gikk i rette

med de stater som ikke betalte sin forbundskontingent skikkelig og prøvet i det hele å gjøre en høist påkrevet innsats for bedring av forbundets bekymringsfulle finanser. Advokat Smedal mener at hans opptreden var preget av mangel på «hensyn til at landet befant sig i en konflikt, hvor det hadde behov for internasjonal sympati». Hambro ertet stormaktene på sig, stormakter hvis undersåtter skulde være dommere i Haag. Han kan ikke med svart på hvitt bevise sin opfatning, men advokaten mener ialfall at der er all grunn til å ta op til overveielse hvorledes landet bør representeres i Genf. Våre folk skal ikke være for kjepphøie. Og med en henrivende mangel på selvironi erklærer advokaten:

«Et lite land skal være forsiktig så det ikke stikker sig formeget frem og irriterer. Våre representanter burde helst optræde slik, at de gav utlandet inntrykk av noget som er typisk for det norske folk».

Der er vel dem som kan mene, at de folk som trumfet igjennem Grønlandsokkupasjonen, skal snakke minst mulig om forsiktighet.

Advokat Smedal liker å citere og kan han anbringe et citat slik at det efter hans opfatning går ut over Hambro, er han riktig i sitt ess. Et sted i boken heter det:

«Om ham (Hambro) kan man nok si hvad Talleyrand sa om Fouché som var kjent for å ha liten tillit til sine medmennsker: «Det kommer av at denne mann har studert sig selv grundig!»

Et annet sted citerer han hvad en fremtredende norsk journalist har sagt om Hambro som taler,

*«Efterprøven» nr 339.
10 juli 1934.*

nemlig at han har «formet den moderne nasjonalisme og fedrelandskjærlighet i edlere uttrykk enn disse følelser på årtier har fått i Norge». Advokat Smedal tilføier for egen regning:

«Det er bare én ting man ikke må glemme i denne forbindelse, og det er at Hambro sikkert vil være istand til å forme portugisisk og jugoslavisk fedrelandskjærlighet i like edle uttrykk, hvis han får litt tid på sig».

Nu vil det vel i og for sig ikke være fornedrende hverken for Hambro eller nogen annen å gi «edle uttrykk» for portugisisk og jugoslavisk fedrelandskjærlighet, for den kan vel i begge land være like følt og like dypt begrunnet som her i Norge. Forsåvidt er ikke hr. Smedals personlige kommentar særlig rammende dersom hensikten med den er å avsløre Hambros unasjonale

sinnelag. Men den er karakteristisk for den måte hvorpå han omtaler Hambro, og et lite citat til i denne forbindelse vil vise hvor passelig langt ned han beveger sig for riktig å få ram på erkefienden: Advokat Smedal sitter i stortingets diplomatosje for å påhøre debatten om Ishavsrådets instruks:

«Da Hambro fikk øie på mig, stilte han sig op 4—5 skritt fra mig og fikkerte mig demonstrativt omkring et halvt minutt. Ingen kunde hindre stortingspresidenten og utenrikskomiteens formann fra i stortingssalen å optræde på denne måte overensstemmende med sin natur».

Efter dette vil vel ingen føle sig forundret over at det karakteriseres som et utslag av det nasjonale forfall, at Hambro dagen før dommen falt, men etterat han hadde fått rede på hvad den vilde gå ut på, holdt en morsom takketale efter en offisiell middag. «Selv om Hambro ikke har følt nogen sorg, måtte hensynet til den stilling han inntok som stortingets president ha avholdt ham fra å utstille sin munterhet på dette tidspunkt», skriver advokaten.

Dette var nogen få av de mange eksempler på Hambros «uhørte opptreden under en internasjonal konflikt», og på omtrent samme måte behandler han bokens annen hovedperson, statsminister Mowinckel. Overfor ham har advokaten lettere spill, for Mowinckel klarte ikke som Hambro å holde munn mens saken stod på. Mowinckels Bergenhus-tale og hans brev til statsminister Hundseid om å innlede forlikshandlinger er jo uomstøtelige beviser på det som forfatteren forstår ved manglende nasjonalt sinnelag. At forfatteren ut fra sitt syn på tingene, kritiserer Mowinckels innblanding i saken

er både rimelig og berettiget, men også her skyter han over målet for han sauser denne kritikk inn med en slik overflod av personlige utfall mot statsministeren, at en nogenlunde uhildet leser ialfall ikke tar forfatterens parti. Et sted sier han, at statsministerens opptreden er «typisk for folk i Norge med den innflyttermentalitet som Mowinckel representerer i så utpreget grad». Et annet sted taler han om Mowinckel som «doktrinær og livsfjern», besjelet av animositet mot profesorer og lærde menn. Han beskyl-der også statsministeren (side 207) for at «han har neppe, når det kom til stykket, nogensinne ønsket eller villet norsk suverenitet på Grønland», og når han skrev til Hundseid den 16. august 1932 og henstilte til ham å prøve forliksveien, så mener hr. Smedal at det skyldes engstelse hos Mowinckel for en seier i Haag. En slik seier vilde nemlig bety

«en prestigetilvekst for Bondepartiet og derved som følge av hans egen opptreden i nogen grad en uundgåelig tilbakegang for hans eget parti, og samtidig et stort, sannsynligvis uoprettelig nederlag for ham personlig».

Jeg kan ikke få mig til å tro at det var fedrelandssinn som hadde diktert dette brev, og statsminister Hundseid burde ikke ha tatt noget hensyn til det».

Som man vil se, så sparer advokaten ikke på insinuasjonene. Like omhyggelig som han er når det gjelder kildehenvisninger for sine citater, like skjodesløst serverer han påstander som i aller høyeste grad går løs på en statsmanns mest elementære æresbegreper. Den ting å beskyldre en mann for å gi sitt lands interesser på båten til fordel for sine egne og sitt partis, nærmer sig sterkt beskyldningen for det rene forræderi.

Fortsettes.

or 3
dag
krone
gen.

den ende
dlertid Hø
t, og budge
lilisert fler
tte til. De
ng fant stu

på budget
akfører Try
æle mot en
budgettale
g vel skulde
p til Oslo V
uttalte har
at Oslo Ven
Oslo har g
Stortinget
ns paragra
begrensning
dgang til å
enstre har
utel som li
en vilde va
n rett misb
det nødven
t flertallet
få loven end
å få opheve
rinsippet re
ket å lempe
or Kongen
dispensere.
okate E. G
ede at det
de 6, spalte

akfører

Erichsen,
Telefon

'Farmen' n. 27.
7 juli 1934.

Tiden og navnene:



Dr. juris, Gustav Smedal.

Det er blitt så moderne med *mindreverdighetskomplekser*. Fagpsykologene og psykoanalytikerne påstår at disse komplekser skal være meget almindelige og at de gir seg forskjellige utslag som av og til kan være meget generende ikke bare for individet, men også for andre. Kompleksene er opstått i barneårene da selv verdenshistoriens største menn bare var små skittgutter og fikk høre det. Folk med mindreverdighetskomplekser tusler seg gjennom livet, syns ikke at de duer til stort og lar aldri sine evner komme til full rett fordi de ikke tør og ikke tror det minste på seg selv. Dette er i og for seg en privatsak. Litt anderledes stiller det seg når de forsøker å skjule sin mindreverdighetsfølelse. Da opstår noget som heter overkompensasjon. De som forsøker å dekke over sin mindreverdighet slår på stortromme, «hever» seg ved alle mulige og umulige leiligheter og er tilsynelatende særdeles selvbevisste. De er som de menn som dekker sitt tynne sjelelige innhold med påfallende eleganse i klær. Den slags overkompensasjon av mindreverdighetskompleksene kan være ganske bryssomme.

Det er dog for intet å regne med i sammenligning med det bråk man har når hele *nasjoner* begynner å lide av overkompensert mindreverdighetsfølelse. Det blir det gjerne internasjonale forviklinger og ofte krig av. Det er imidlertid næsten verre når der innen et land opstår politiske gruppedannelser som lider av overkompensert mindreverdighetsfølelse. De store menn dyrkes, det nasjonale understrekes og man morsker seg i tide og utide. I vårt eget blads spalter slapp det i et ubevoktet øieblikk løs en mann som på Norges vegne krevet tilbake Grønland, Island, Færøene, Jämtland, Halland og Blekinge og som for riktig å døive svenskene likeså godt forærte Ålandsøene til Finland.

Hele landsmålsbevegelsen med dens inntil latterlighet overdrevne betoning av det nasjonale med bunad og omdøping og det hele, henter sin styrke og sin politiske makt fra nasjonal mindreverdighetsfølelse. De føler det som en skam at norsk ligner dansk (at det begynner å ligne mer svensk er merkelig nok ikke nasjonalt nedverdiggende). Her skal det overkompenseres dette at våre forfedre en gang for 500 år siden slos så meget innbyrdes at danskene kom og tok oss og preget vårt sprogs utvikling. Man skammer seg over forfedrene med rette eller urette. Faktum est dog at vi er akkurat like gode idag enten våre forfedre var nogen fe eller ei. Vi kunde likeså gjerne skamme oss over vårt ganske utvilsomme avstamning fra neandertaleren og apen. For ikke å snakke om at våre alles opprinnelige stamfar var en ganske almindelig ekel protoplasmaklyse, hvorav alt jordisk liv opstod og utviklet seg. Vi kan være i ganske utvilsom slekt med løvetann og spyfluer uten å få mindreverdighetskomplekser.

Er imidlertid målknotet ilde så er det verre med det bråk vi har med de nasjonale selvhevdere. De skaffet oss det ynkelige nederlag i Haag og har gjort dumheter på dumheter. De kan ikke glemme at danskene var lurere enn oss i 1814.

Dr. juris, Gustav Smedal er en typisk representant som ikke skyr noget når det gjelder å hevde Norge. Hvilket i og for seg er prisverdig og vidner om et nasjonalt sinn. Men når han i usedvanlig grad er medansvarlig for det pinlige

en på hjernen. Men det er nu beklagelig på den måte man får rett i internasjonale spørsmål. Hvilket dr. Smedal og hans med det beste bevis for.

Boken får i *Nationen* følgende kommentar:

«Et folk, som kan glemme en slik skrikende urett som Danmark begikk mot oss i 1814, er i det lange løp ikke levedyktig. Landerovet i Kiel vil komme til å ligge som en mare over vårt folk og et godt forhold til vårt naboland vil ikke kunde opprettes før uretten fra 1814 er gjort god igjen. Det er en ærlig sak at det norske folk åpent vedkjenner seg dette.»

Så nu vet man det. Vi er ikke levedyktige vi som f. eks. hevder at vårt gamle skattland Island er blitt et selvstendig kongedømme som hverken kan bli skattland til Norge eller Danmark mer, fordi det er et eget folk. Ingen omstøtt Kilertraktat kan gi oss Island tilbake.

Men den nasjonale mindreverdighetsfølelse får enkelte grupper til å dure løs, til å så splid mellom brødrefolk og til å høste hat.

En ting er i allefall sikker. Og det er at Norges sak ikke kan forsvareres dårligere enn av dr. Smedal og konsorter. Vår rett kan vi kun få i kraft av vår rett. Ikke i kraft av skjellsord og psykopatisk chauvinisme.

'Farnau' n. 27.
8 juli 1934.

M A N D

DRAMME NYE PR

KOMMUN

Hver eneste u
munens forhold
som Oslo Sporv
og hvis eksist
sommervarmen
emne. Nu sist
skrift offentligg
setter tingene p
med å trekke fr
bestemmelse at
så og så meget
skal Sporveiene
prisdifferansen
Det er som bek
lenne bestemme
De private eiere
nok pukker på
å skaffe kon
ikke utenom den
ortjeneste. I de
vslørt sig så go
ar vi dokument
ud, tilbud som l
ge tap.

Månedsskriftet
slike forhold e
an føre utviklin
ar vi slått alar

privatl

og ydmykende nederlag i Haag, begynner han å bli generende for oss andre som har tillatt oss å se litt mer nøkternt på de affærer. Så langt fra å ta sig den nesestyver ad notam er han bare blitt verre. Nu har han begått en ny bok og der får vi nok høre.

Dr. Smedal følges av en stor og mektlig presse. Gud nåde den som våger å oponere mot det nasjonale selvskryt som der presteres. De er dårlige nordmenn, de tilhører en nasjon som må gå til grunne av selvoppgivelse. Vi har i det hele tatt ikke rett til å leve, vi som ikke kan gå med på å erklære Danmark krig for Grønlands skyld. «Nasjonalt Forfald» er titelen på dr. Smedals siste bok. Mer er det ikke å si.

Det er bare dette at det er så særdeles billig. Og så effektivt. Kommer nogen med nogen som helst innvendinger så er de landsforredere, trøler og husmannsfolk o. s. v. Det står et helt register til disposisjon for dem som har Kielertraktaten på hjernen. Men det er nu beklageligvis ikke på den måte man får rett i internasjonale spørsmål. Hvilket dr. Smedal og hans meritter er det beste bevis for.

Boken får i Nationen følgende kommentar:

«Et folk, som kan glemme en slik skrikende urett som Danmark begikk mot oss i 1814, er i det lange løp ikke levedyktig. Landerovet i Kiel vil komme til å ligge som en mare over vårt folk og et godt forhold til vårt naboland vil ikke kunde opprettes før uretten fra 1814 er gjort god igjen. Det er en ærlig sak at det norske folk åpent vedkjenner sig dette.»

Så nu vet man det. Vi er ikke levedyktige vi som f. eks. hevder at vårt gamle skattland Island er blitt et selvstendig kongedømme som hverken kan bli skattland til Norge eller Danmark mer, fordi det er et eget folk. Ingen omstøtt Kilertraktat kan gi oss Island tilbake.

Men den nasjonale mindreverdighetsfølelse får enkelte grupper til å dure løs, til å så splid mellom brødrefolk og til å høste hat.

En ting er i allefall sikker. Og det er at Norges sak ikke kan forsvares dårligere enn av dr. Smedal og konsorter. Vår rett kan vi kun få i kraft av vår rett. Ikke i kraft av skjellsord og psykopatisk chauvinisme.

*Tidens Tegn m 152.
7 juli 1934.*

GUSTAV SMEDAL:

Nasjonalt Forfall

328 sider med karter.

5 kroner.

En rikdom av nye opplysninger. Sproget er klart og greit og boken er meget letlest og overordentlig interessant.

„Nationen“.

Den Grønlands-tretthet som i den senere tid har gjort sig gjeldende bør ikke hindre folk i å studere boken.

„Sjøfartstidende“

Det er saft og kraft i advokat Smedals oppgjør, og man bør vokte sig for å hengi sig til likegladhet.

„Dagsposten“.

Det er en vekker, som vi trenger nu. Den viser oss hvor vi nu står.

„Nasjonalbladet“.

OLAF NORLIS FORLAG

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

*Norge
577.34
Havanger*

„Nasjonalt forfall.“

Advokat Smedal har nylig utgitt en bok om Grønlandssaken «Nasjonalt Forfall». Han har tidligere utgitt et par bøker om Grønlandssaken, nemlig i 1928 «Opgjør og Forståelse med Danmark» og i 1930 «Erhvervelse av Statsbøiher over Polarområder». —

I den bok han nu har utgitt gjennomgår han selve Grønlandssaken, særlig fra 1924 av og utover til dommen blev avsaqt. Og den inneholder en rekke opplysninger som er av særdeles stor interesse for alle som har fulgt endel med i Grønlandssaken — forholdet med Danmark i den anledning og de menn som har handlet på Norges vegne. — Særlig omhandler han overenskomsten med Danmark av 1924 om Øst-Grønland, og det som blev foretatt såvel fra norsk som fra dansk side i årene 1924 til 1928 for å få fastere fot der. —

Dessuten omhandler han vår traktat- og voldgiftspolitik overfor Danmark. De ekspedisjoner som blev utrustet fra norsk side blir gjennomgått og drøftet. Ishavsrådet blir også behandlet nokså inngående. Det blev besluttet nedsatt 7. mars 1928 og først 2¾ år efter blev rådets medlemmer opnevnt. Der fremkommer i forbindelse hermed en rekke opplysninger om Rådets opgave og virksomhet, og de forskjellige konflikter som opstod på forskjellige hold. Man får et meget sterkt inntrykk av at endel av våre mest fremstående menn motarbeidet Ishavsrådet fra først til sist. Og det viste sig da også at dette prompte blev ophevet såsnart dommen var avsagt.

I boken får man også en nokså detaljert oversikt over hvad der gikk forut for okkupasjonen av Eirik Raude Land våren

1931 og hvad der gikk forut for og begrunnet den annen okkupasjon av Sydøst-Grønland. Der er her en rekke detaljerte opplysninger av overmåte stor interesse for alle som har fulgt med i dette.

Man får også et godt innblikk i prosessen i Haag og opplysninger om de som optrådte på Norges vegne der, likesom man får en hel del opplysninger om dommen, en forklaring på hvordan det i det hele kunde være mulig at utfallet blev som det blev, og en orientering om forholdet med Danmark angående Grønland fremover.

Det er nokså forklarlig at boken, iallfall tildels, arter sig som et stort oppgjør med en rekke av de menn som har handlet på Norges vegne. Særlig får d'her-rer Mowinckel og Hambro sin bekomst. Men der er også adskillige opplysninger om andre — særlig om advokat Sunde, minister Colban, minister Wedel Jarlsberg og andre. —

Det er jo vanskelig for en

utenforstående å kunne bedømme om kritikken er berettiget. Men det later til at forfatteren har et så detaljert og inngående kjennskap til det hele at han har kunnet gi en særdeles utførlig og detaljert fremstilling og fremskaffet detaljerte og faktiske opplysninger som ser ut til å være vanskelige å komme forbi. Er de faktiske opplysninger som her er gitt korrekte, er det vanskelig å forstå at folk som Mowinckel, Hambro og Sunde i det hele for fremtiden skulde kunne finne en plass i det offentlige liv hos oss. Og når de fremdeles sitter i de mest fremskutte stillinger i landet, må man medgi at forfatterens karakteristikk av det nasjonale forfall ser ut til å være på sin plass.

Boken er som sagt meget interessant og anbefales alle som har interesse av å sette sig litt inn i Grønlandssaken og forholdet med de menn som på norsk side har optrådt der.

H.

5 juli 1934

Norge - Danmark - Kiel.

Det kom som en bombe paa det norske folk at domstolen i Haag tilkjente Danmark suvereniteten over Østgrønland paa grunnlag av freden i Kiel. Dermed er denne fredsslutning atter trukket inn i dagens politiske diskusjon herhjemme. Vaare historikere har i anledning av Grønlandsprosessen innsamlet et overmaate viktig kildemateriale til belysning av begivenhetene i 1814. Da disse spørsmål i fremtiden kan komme til aa bli av betydning for vaart forhold til Danmark, er det uomgjengelig nødvendig at det innsamlede historiske materiale snarest blir utgitt, saa at vi kan komme til klarhet over disse forhold.

Dr. Smedal har i sin nettop utkomne bok (Nasjonalt forfall) behandlet spørsmålet omkring Kielerfreden og Norges fremtidige forhold til Danmark. Han paapeker domstolens overordentlig viktige uttalelse om at hele Grønland var norsk til 1814 og slutter ganske riktig derav, at domstolen herved har gitt norsk opfatning rett i at Danmark begikk et rettsbrudd ved aa ta fra oss bilandene. Smedal sier videre at spørsmålet om suvereniteten over Grønland ikke kan reises mer paa et juridisk grunnlag, men vel paa et politisk. Man har ofte sett at ved store politiske oppgjør, som f. eks. efter verdenskrigen, forsøker man aa gjøre gammel urett god igjen. Vi vet, at Danmark fikk igjen Sønderjylland i 1919, Polen og Tsjekkoslovakiet (kongeriket Bøhmen) blev gjenoprettet for bare aa nevne noen eksempler. Grunnlaget for disse avgjørelser er ikke bare det at uretten engang er begaatt, men ogsaa den ting, og det er det viktigste, at uretten ikke er blitt glemt av den, mot hvem den blev øvet. Følelsen av den begaatte urett er blitt holdt levende hos folket, og da det gunstige øieblikk kom, tvang opinionen regjeringene eller folkets representanter til aa fremsette kravene.

Et folk, som kan glemme en slik skrikende urett som Danmark begikk mot oss i 1814, er i det lange løp ikke levedyktig. Landerovet i Kiel vil komme til aa ligge som en mære over vaart

tilkjente Danmark suvereniteten over Østgrønland paa grunnlag av freden i Kiel. Dermed er denne fredsslutning atter trukket inn i dagens politiske diskusjon herhjemme. Vaare historikere har i anledning av Grønlandsprosessen innsamlet et overmaate viktig kildemateriale til belysning av begivenhetene i 1814. Da disse spørsmål i fremtiden kan komme til aa bli av betydning for vaart forhold til Danmark, er det uomgjengelig nødvendig at det innsamlede historiske materiale snarest blir utgitt, saa at vi kan komme til klarhet over disse forhold.

Dr. Smedal har i sin nettop utkomne bok (Nasjonalt forfall) behandlet spørsmålet omkring Kielerfreden og Norges fremtidige forhold til Danmark. Han paapeker domstolens overordentlig viktige uttalelse om at hele Grønland var norsk til 1814 og slutter ganske riktig derav, at domstolen herved har gitt norsk opfatning rett i at Danmark begikk et rettsbrudd ved aa ta fra oss bilandene. Smedal sier videre at spørsmålet om suvereniteten over Grønland ikke kan reises mer paa et juridisk grunnlag, men vel paa et politisk. Man har ofte sett at ved store politiske oppgjør, som f. eks. efter verdenskrigen, forsøker man aa gjøre gammel urett god igjen. Vi vet, at Danmark fikk igjen Sønderjylland i 1919, Polen og Tsjekkoslovakiet (kongeriket Bøhmen) blev gjenoprettet for bare aa nevne noen eksempler. Grunnlaget for disse avgjørelser er ikke bare det at uretten engang er begaatt, men ogsaa den ting, og det er det viktigste, at uretten ikke er blitt glemt av den, mot hvem den blev øvet. Følelsen av den begaatte urett er blitt holdt levende hos folket, og da det gunstige øieblikk kom, tvang opinionen regjeringene eller folkets representanter til aa fremsette kravene.

Et folk, som kan glemme en slik skrikende urett som Danmark begikk mot oss i 1814, er i det lange løp ikke levedyktig. Landerovet i Kiel vil komme til aa ligge som en mare over vaart folk og et godt forhold til vaart naboland vil ikke kunde oprettes før uretten fra 1814 er gjort god igjen. Det er en ærlig sak at det norske folk aapent vedkjenner sig dette.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av:

Nasjonalen

57
/ 7-34

Norge - Danmark - Kiel.

Det kom som en bombe paa det norske folk at domstolen i Haag tilkjente Danmark suvereniteten over Østgrønland paa grunnlag av freden i Kiel. Dermed er denne fredsslutning atter trukket inn i dagens politiske diskusjon herhjemme. Vaare historikere har i anledning av Grønlandsprosessen innsamlet et overmaate viktig kildemateriale til belysning av begivenhetene i 1814. Da disse spørsmål i fremtiden kan komme til aa bli av betydnin. for vaart forhold til Danmark, er det uomgjengelig nødvendig at det innsamlede historiske materiale snarest blir utgitt, saa at vi kan komme til klarhet over disse forhold.

Dr. Smedal har i sin nettop utkomne bok (Nasjonalt forfall) behandlet spørsmålet omkring Kielerfreden og Norges fremtidige forhold til Danmark. Han paapeker domstolens overordentlig viktige uttalelse om at hele Grønland var norsk til 1814 og slutter ganske riktig de av, at domstolen herved har gitt norsk opfatning rett i at Danmark begikk et rettsbrudd ved aa ta fra oss bilandene. Smedal sier videre at spørsmålet om suvereniteten over Grønland ikke kan reises mer paa et juridisk grunnlag, men vel paa et politisk. Man har ofte sett at ved store politiske oppgjør, som f. eks. efter verdenskrigen, forsøker man aa gjøre gammel urett god igjen. Vi vet, at Danmark fikk igjen Sønderjylland i 1919, Polen og Tsjekkoslovakiet (kongeriket Bøhmen) blev gjenoprettet for bare aa nevne noen eksempler. Grunnlaget for disse avgjørelser er ikke bare det at uretten er begaatt, men ogsaa den ting, og det er det viktigste, at uretten ikke er blitt glemt av den, mot hvem den blev øvet. Følelsen av den begaatte urett er blitt holdt levende hos folket, og da det gunstige øieblikk kom, tvang opinionen regjeringene eller folkets representanter til aa fremsette kravene.

Utklipp av:

Notionen

57
7-34

Norge - Danmark - Kiel.

Det kom som en bombe paa det norske folk at domstolen i Haag tilkjente Danmark suvereniteten over Østgrønland paa grunnlag av freden i Kiel. Dermed er denne fredsslutning atter trukket inn i dagens politiske diskusjon herhjemme. Vaare historikere har i anledning av Grønlandsprosessen innsamlet et overmaate viktig kildemateriale til belysning av ~~historien~~ ^{historien} i 1814. Da disse opfatning rett i at Danmark begikk et rettsbrudd ved aa ta fra oss bilandene. Smedal sier videre at spørsmålet om suvereniteten over Grønland ikke kan reises mer paa et juridisk grunnlag, men vel paa et politisk. Man har ofte sett at ved store politiske oppgjør, som f. eks. efter verdenskrigen, forsøker man aa gjøre gammel urett god igjen. Vi vet, at Danmark fikk igjen Sønderjylland i 1919, Polen og Tsjekkoslovakiet (kongeriket Bøhmen) blev gjenoprettet for bare aa nevne noen eksempler. Grunnlaget for disse avgjørelser er ikke bare det at uretten engang er begaatt, men ogsaa den ting, og det er det viktigste, at uretten ikke er blitt glemt av den, mot hvem den blev øvet. Følelsen av den begaatte urett er blitt holdt levende hos folket, og da det gunstige øieblikk kom, tvang opinio-
nen regjeringene eller folkets representanter til aa fremsette kravene.

Et folk, som kan glemme en slik skrikende urett som Danmark begikk mot oss i 1814, er i det lange løp ikke levedyktig. Landerovet i Kiel vil komme til aa ligge som en mare over vaart folk og et godt forhold til vaart naboland vil ikke kunde oprettes før uretten fra 1814 er gjort god igjen. Det er en ærlig sak at det norske folk aapent vedkjenner sig dette.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av *Den 17de Nov*

74. 34

Med bøygd eller rett rygg?

Hovudgrunnen til at Noreg er sett utanfor det gamle norske interesseumraadet paa Grønland og dei norske krunlanda elles i Norskehavet, er det nasjonale forfallet som tok til i dansketida og som varer ved enno trass i velkjingssignala i 1814 og 1905. Det danske folket som greidde aa døyva den norske tunga til offisielt bruk, hadde og har framleis dei beste diplomatane og den mest maalmedvitne viljen til aa tryggja baade dei næringspolitiske og dei nordiske førarskapsinteressone sine.

Spelet har berre vore so alt for lett for dei danske imperialistane, for di det norske folket sov, tok til aa gni augo i 1931—32 og sovna att etter Haagdomen i fjor.

Politikarane vaare torer mest ikkje nemna ordet Grønland utan aa flira litt over dei vitlause aktivistane, og blunka sporty til danskane. Ei slik fillesak som Grønlandsspursmaalet må endeleg ikkje faa øydeleggja god nordisk brømskap, endaa sjølve ordet nordisk har vorte utnytta av dansk høkeraand til aa fremja dansk sær-
bate til skade for norske interesser.

Dei nordmennene som saman med dr. Gustav Smedal staar fullt ut paa Noregs rett og vil at den skal hevdast, m. a. gjennom krav paa revisjon av Kieltraktaten, blir skamskjelte, fyrst og fremst i det norske politiske partiet som staar Stauning nærmast. «Arbeiderbladet» som i okkupasjonsdagane gjorde alt sitt til aa stø dei kapitalsterke danske sjaavinistane mot livsinteressone aat fatige norske fangstfolk, toler heller ikkje no at det blir mint um dansk skarveferd mot Noreg i 1814 og seinare.

Dei verkeleg nasjonale i Noreg er arbeidarpartiet, skriv hovudorganet, for di «den sosialistiske arbeiderbevegelse overalt har vendt sig mot all ohauvinisme (so nær som i Danmark!) og militarisme

bestemmelsesrett, fred og frihet». Etter same tankegangen har aktivistene med sin utfordrende op-treden skadet vaare fiskere og fangstmenns interesser, de har påført landet store utgifter, de har svekket dets anseelse og vanskeliggjort forholdet til et nabo-folk som vi bør leve paa fortrolig fot med.

Det hadde sømt seg betre um arbeidarpartiet vaart i dei dagane daa norske advokatar stridde for Noregs sak i Haag, hadde gjort front mot dei mange usmakelege utslaga av dansk sjølvgodskap og rettsfornekting. Hadde eit samla Noreg staatt bak okkupasjonen, vilde vi ikkje berre staatt sterka-re i Haag, vi hadde venteleg faatt ei løysing utan vegen um repre-sentantane for stormaktinteresso-ne. Og vi vilde i alle fall faatt meir enn det Scharffenberg og «Arbeiderbladet» no vil vi skal tigga tunt um paa kne for dei so-sialdemokratiske imperialistane i Kongens København.

Men like lite som høgre-knefal-let for svenskekongen var rette framgangsmaaten fyre 1905, like uhøveleg og utenleg er arbei-darpartiknefallet for Hans Excel-lence Konsejlpræsident Stauning.

Vi bed ikkje, vi krev vaar klaa-re historiske og moralske rett.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av *Den 17de Mar*
74 34

Med bøygd eller rett rygg?

Hovudgrunnen til at Noreg er sett utanfor det gamle norske interesseumraadet paa Grønland og dei norske krunlanda elles i Nordskehavet, er det nasjonale forfallet som tok til i dansketida og som varer ved enno trass i veikjingssignala i 1814 og 1905. Det danske folket som greidde aa døyva den norske tunga til offisielt bruk, hadde og har framleis dei beste diplomatane og den mest maalmedvitne viljen til aa tryggja baade dei næringspolitiske og dei nordiske førarskapsinteressone sine.

Spelet har berre vore so alt for lett for dei danske imperialistane, for di det norske folket sov, tok til aa gni augo i 1931—32 og sovna att etter Haagdomen i fjor.

Politikarane vaare torer mest ikkje nemna ordet Grønland utan aa flira litt over dei vitlause aktivistane, og blunka sporty til danskane. Ei slik fillesak som Grønlandsspursmaalet må endeleg ikkje faa øydeleggja god nordisk brorskap, endaa sjølve ordet nordisk har vorte utnytta av dansk høkeraand til aa fremja dansk sersbete til skade for norske interessor.

Dei nordmennene som saman med dr. Gustav Smedal staar fullt ut paa Noregs rett og vil at den skal hevdast, m. a. gjennom krav paa revisjon av Kieltraktaten, blir skamskjelte, fyrst og fremst i det norske politiske partiet som staar Stauning nærmast. «Arbeiderbladet» som i okkupasjonsdagane gjorde alt sitt til aa stø del kapitalsterke danske sjaavinistane mot livsinteressone aat fatige norske fangstfolk, toler heller ikkje no at det blir mint um dansk skarveferd mot Noreg i 1814 og

(so nær som i Sovjet-samveldet!), som er en fare for folkenes selvbestemmelsesrett, fred og frihet. Etter same tankegangen har aktivistene med sin utfordrende opptreden skadet vaare fiskere og fangstmenns interesser, de har påført landet store utgifter, de har svekket dets anseelse og vanskeliggjort forholdet til et nabofolk som vi bør leve paa fortrolig fot med.

Det hadde sømt seg betre um arbeidarpartiet vaart i dei dagane daa norske advokatar stridde for Noregs sak i Haag, hadde gjort front mot dei mange usmakelege utslaga av dansk sjølvgodskap og rettsfornekting. Hadde eit samla Noreg staatt bak okkupasjonen, vilde vi ikkje berre staatt sterke i Haag, vi hadde venteleg faatt ei løysing utan vegen um representantane for stormaktinteressone. Og vi vilde i alle fall faatt meir enn det Scharffenberg og «Arbeiderbladet» no vil vi skal tigga tunt um paa kne for dei sosialdemokratiske imperialistane i Kongens København.

Men like lite som høgreknefallet for svenskekongen var rette framgangsmaaten fyre 1905, like uhøveleg og utenleg er arbeidarpartiknefallet for Hans Excellence Konsejlpræsident Stauning.

Vi bed ikkje, vi krev vaar klare historiske og moralske rett.

Den 17de Mai

4 juli 1934,

Den 17de Mai

Akerst. 47. 2. oppg. 3. hegd
(Grypsamgen).

Postboks nr. 757.

TELEFONAR

Bladsyre og premieverket . . . 15 421

Privat:

Einar Breidervoll . . . 90 328
Anne Falk . . . 61 708

LYSINGSPRISAR:

1. sida . . .	60 øre pr m.m.
2. sida . . .	40 " "
4. sida . . .	30 " "
Vanleg lysingsplan . . .	22 " "
Utsald plan tillegg . . .	5 " "

BLADPRISEN

3.50 kr. fjordungaaret.

Arbeidarpartiet og Grønlandssaka.

Dr. Gustav Smedals bok «Nasjonalist forfall» har faatt ei ublid mottaking hjaa nordisk (d.v.s. sterkt danskvenleg) orienterte politikarar og lekmenner her i landet.

Medan det i Danmark baade fyre og etter Haagdomen i Grønlandssaka fanst nokre faa særlege sanningsvitne som vaaga hevda at Danmark baade i 1914 og seinare hadde synt urett aatferd andsynes Noreg, finst det framleis nordmenn som prosederer med sjukleg ihuge paa at danskane har all rett, nordmennene all urett i Grønlandssaka no og alle dagar.

Serleg i arbeidarpartiet har denne danskdyrkinga havt rik grobotn. Og den fremste talsmannen for dansk grønlandsimperialisme, har merkeleg nok vore overlækjar Johan Scharffenberg, ein mann som vi elles paa mange umraade set sers høgt.

Noko har elles kjærleiken hans til danskestyret paa Grønland konna, men Noregs rett paa Grønland i gamal tid og no, staar han like heitt imot. Her um dagen skreiv han soleis i «Arbeiderbladet»:

«Nu maa enhver tænke om Norges erhvervelse av Grønland skrinlegges ved en høitidelig erklæring av Norges regjering og storting om at Norge fullt ut og for all fremtid anerkjenner Danmarks suverenitet over Grønland».

Scharffenberg strekkjer seg elles no so langt som til aa hevda at Danmark helst bør tryggja dei norske fangst- og fiskeinteressone, opna høveleg mange hamner paa Vest-Grønland, og med tida lempa paa heile monopolskipnaden utan aa sleppa fri tevling laus. Han kufde vel heller ikkje godt krevja minder for oss naar Danmark nyst har opna Vest-Grønland noko meir paa glytt for næraste blodsfrændane vaare paa Færøyanne.

Staunings politiske meiningsbror her i landet

ske historikarar eller vel helst Scharffenberg sjølv?) ha saga um Kielfreden «fyldig fremstillet». For «det norske Kielfredskompleks skyldes historiske vrangforestillinger som bør utredes av folkets sinn».

No har Noreg aldri godkjent Kielfreden. Og alle politiske parti i landet — arbeidarpartiet au — har vore samde i denne einaste tingen naar det galdt Grønlandsspørsmålet, at Kielfreden ikkje kan binda det landet som ikkje har godkjent han. Det er her Scharffenberg ventar nye signal fraa arbeidarpartiet. Difor skal vi merkja oss, at «Arbeiderbladet» ikkje har teke til motmæle mot det synt Scharffenberg har halde fram, medan bladet har kasta seg med ofse over Smedal som framleis hevdar den norske lina i Grønlandssaka, men no paa politisk-diplomatisk grunnlag sidan den juridiske vegen er stengt.

Vi maa ha lov til aa gaa ut fraa at ikkje noko borgarleg parti vil gaa attpaa orda sine um Kielfreden, og setja strek over den danske svikferda i 1814 mot det norske unionsriket. Kva arbeidarpartiet vil finna paa um det faar regjeringsmakta, kan ingen svara for. Mykje tyder likevel paa at det er Scharffenbergs line — den dansk-sjaavinistiske — dei er mest huga paa i Folkets hus. Men arbeidarpartiet skal tvingast til å tona flagg. Det skal ikkje faa hura seg til ei fleirtalsfullmakt fraa det norske folket til aa skriva frå oss den historiske og moralske retten til Grønland.

Hovuduppgjeret med Danmark var ikkje i Haag 1933. Grønlandssaka er framleis langt undan løysing. Fyrr Noreg og Danmark har skværa upp i denne saka, blir det aldri godt grannelag millom dei to landa.

Grønlandssaka.

Dr. Gustav Smedals bok «Nasjonalt forfall» har faatt ei ublid mottaking hjaa nordisk (d.v.s. sterkt danskvenleg) orienterte politikarar og lekmenner her i landet.

Medan det i Danmark baade fyre og etter Haagdomen i Grønlandssaka fanst nokre faa ærlege sanningsvitne som vaaga hevda at Danmark baade i 1914 og seinare hadde synt urett atferd andsynes Noreg, finst det framleis nordmenn som prosederer med sjukleg ihuge paa at danskane har all rett, nordmennene all urett i Grønlandssaka no og alle dagar.

Serleg i arbeidarpartiet har denne danskdyrkinga havt rik grobotn. Og den fremste talsmannen for dansk grønlandsimperialisme, har merkeleg nok vore overlækjar Johan Scharffenberg, ein mann som vi elles paa mange omraade set sers høgt.

Noko har elles kjærleiken hans til danskestyret paa Grønland konna, men Noregs rett paa Grønland i gamal tid og no, staar han like heitt imot. Her um dagen skreiv han soleis i «Arbeiderbladet»:

«Nu maa enhver tanke om Norges erhvervelse av Grønland skrinlegges ved en høitidelig erklæring av Norges regjering og storting om at Norge fullt ut og for all fremtid anerkjenner Danmarks suverenitet over Grønland».

Scharffenberg strekkjer seg elles no so langt som til aa hevda at Danmark helst bør tryggja dei norske fangst- og fiskeinteressene, opna høveleg mange hamner paa Vest-Grønland, og med tida lempa paa heile monopolskipnaden utan aa sleppa fri tevling laus. Han kufde vel heller ikkje godt krevja minder for oss naar Danmark nyst har opna Vest-Grønland noko meir paa glytt for næraste blodsfrændene vaare paa Færøyane.

Staunings politiske meiningsbrør her i landet er utpeika til aa likvidera dei norske krava paa Grønland heilt innan Grønlandssemja fraa 1924 gaar ut i 1944. Og det skal gjerast grundigt, er tanken. Det kom ikkje lite paa tverke for Scharffenbergs prosedyre um fullt rådvelde for danskekongane over alt norsk i unionstida, at Haag-domstolen sannrøystes slo fast at Grønland var norsk land til 1814. Difor vil Scharffenberg no «fra sakkyndig hold» (dan-

kja oss, at «Arbeiderbladet» mange har teke til motmæle mot det synt Scharffenberg har halde fram, medan bladet har kasta seg med ofse over Smedal som framleis hevda den norske lina i Grønlandssaka, men no paa politisk-diplomatisk grunnlag sidan den juridiske vegen er stengd.

Vi maa ha lov til aa gaa ut fraa at ikkje noko borgarleg parti vil gaa attpaa orda sine um Kielfreden, og setja strek over den danske svikferda i 1814 mot det norske unionsriket. Kva arbeidarpartiet vil finna paa um det faar regjeringsmakta, kan ingen svara for. Mykje tyder likevel paa at det er Scharffenbergs line — den dansk-sjaavinistiske — dei er mest huga paa i Folkets hus. Men arbeidarpartiet skal tvingast til å tona flagg. Det skal ikkje faa lura seg til ei fleirtalsfullmakt fraa det norske folket til aa skriva frå oss den historiske og moralske retten til Grønland.

Hovudoppgjeret med Danmark var ikkje i Haag 1933. Grønlandssaka er framleis langt undan løysing. Fyrr Noreg og Danmark har skværa upp i denne saka, blir det aldri godt grannelag millom dei to landa.

4 juli 1934.

Grønland.

De norske aktivister har i Grønlandsspørsmålet allerede påført landet stor skam og skade. Men enda akter de ikke å gi sig. De spekulerer i den uro og gjæring som idag er tilstede i den europeiske politikk. Således skriver dr. Smedal i sin bok om Grønlandssaken:

«For en del år siden vilde det, slik som de politiske forhold lå an, ha vært nyttesløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er til stede for å få omgjort gammel urett. I den overgangstid Europa gjennomlever idag, bør europeiske statsmenn få vite og den europeiske opinion bør bli fortrolig med at det også i forholdet mellom Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som må løses på en rettferdig måte, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnåes».

Uroen og utryggheten skal utnyttas til et oppgjør med et nabo-folk! Man leser mellom linjene at det er Nazi-Tysklands forhold til Danmark vi skal slå mynt på. Det er en tankegang så ansvarsløs, for ikke å si forbryterisk, at den må kveles i fødselen. Men den ligger i linje med den okkupasjon av Eirik Raudes land som aktivistene foretok bak regjeringens rygg. En handling som under andre forhold kunde ha ført til krig.

Smedal står ikke alene med sine chaunistiske og hasardiøse planer. Han har den gamle aktivistflokk med sig.

Til og med «Den 17. mai». Den stiller sig atter idag i rekkene og låter hånt om arbeiderpartiet.. Det tilhører, uttales det, «Staunings politiske meningsbrør her i landet» og det beskyldes for «danskdyrking».

Vi overser disse barnsligheter. Den sosialistiske arbeiderbevegelse har overalt vendt sig mot all chauvinisme og militarisme, som er en fare for folkenes selvbestemmelsesrett, fred og frihet. Det er derfor vi, og ikke den brautende motpart, som slår på sand nasjonal eller folkelig grunn.

Med hensyn til Grønlandsspørsmålet må det være maktpåliggende for Norge og Danmark å komme til forståelse uten innblanding fra andre. Norge må kunne anerkjenne Danmarks suverenitet over Grønland på betingelse av at våre fiskere og fangstmenn sikres reelle og forsvarlige rettigheter, deriblandt adgang til bestemte havner på Vest-Grønland.

Aktivistene har med sin utfordrende optreden skadet våre fiskere og fangstmenns interesser, de har påført landet store utgifter, de har svekket dets anseelse og vanskeliggjort forholdet til et nabo-folk som vi bør leve på fortrolig fot med. En løsning av Grønlandsspørsmålet kan vel også føre til en løsning av arkivspørsmålet. Men veien går ikke gjennom en bukdrende og landsskadelig agitasjon. Det er

«For en del år siden vilde det, slik som de politiske forhold lå an, ha vært nyttesløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er til stede for å få omgjort gammel urett. I den overgangstid Europa gjennomlever idag, bør europeiske statsmenn få vite og den europeiske opinion bør bli fortrolig med at det også i forholdet mellom Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som må løses på en rettferdig måte, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnåes».

Uroen og utryggheten skal utnyttas til et opgjør med et nabo-folk! Man leser mellom linjene at det er Nazi-Tysklands forhold til Danmark vi skal slå mynt på. Det er en tankegang så ansvarsløs, for ikke å si forbryterisk, at den må kveles i fødselen. Men den ligger i linje med den okkupasjon av Eirik Raudes land som aktivistene foretok bak regjeringens rygg. En handling som under andre forhold kunde ha ført til krig.

Smedal står ikke alene med sine chaunistiske og hasardiøse planer. Han har den gamle aktivistflokk med sig.

Til og med «Den 17. mai». Den stiller sig atter idag i rekkene og låter hånt om arbeiderpartiet.. Det tilhører, uttales det, «Staunings politiske meningsbrør her i landet» og det beskyldes for «danskdyrking».

Vi overser disse barnsligheter. Den sosialistiske arbeiderbevegelse har overalt vendt sig mot all chauvinisme og militarisme, som er en fare for folkenes selvbestemmelsesrett, fred og frihet. Det er derfor vi, og ikke den brautende motpart, som slår på sand nasjonal eller folkelig grunn.

Med hensyn til Grønlandsspørsmålet må det være maktpåliggende for Norge og Danmark å komme til forståelse uten innblanding fra andre. Norge må kunne anerkjenne Danmarks suverenitet over Grønland på betingelse av at våre fiskere og fangstmenn sikres reelle og forsvarlige rettigheter, deriblandt adgang til bestemte havner på Vest-Grønland.

Aktivistene har med sin utfordrende optreden skadet våre fiskere og fangstmenns interesser, de har påført landet store utgifter, de har svekket dets anseelse og vanskeliggjort forholdet til et nabo-folk som vi bør leve på fortrolig fot med. En løsning av Grønlandsspørsmålet kan vel også føre til en løsning av arkivspørsmålet. Men veien går ikke gjennom en buldrende og landsskadelig agitasjon. Det er bare ved forhandlinger hvor vi på en saklig, bestemt og kultivert måte kan hevde vårt synt og legge frem våre berettigede krav, at vi kan opnå de gunstigste resultater.

Aktivistene og chauvinistene bør derfor settes på plass før de får gjort enda mere ugang og skade for folk og land.

Utklipp av: Arbeiderbladet

4/4-34

Grønland.

De norske aktivister har i Grønlandsspørsmålet allerede påført landet stor skam og skade. Men enda akter de ikke å gi sig. De spekulerer i den uro og gjæring som idag er tilstede i den europeiske politikk. Således skriver dr. Smedal i sin bok om Grønlandssaken:

«For en del år siden vilde det, slik som de politiske forhold lå an, ha vært nyttesløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er til stede for å få omgjort gammel urett. I den overgangstid Europa gjennomlever idag, bør europeiske statsmenn få vite og den europeiske opinion bør bli fortrolig med at det også i forholdet mellom Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som må løses på en rettferdig måte, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnåes».

Uroen og utryggheten skal utnyttas til et oppgjør med et nabo-folk! Man leser mellom linjene at det er Nazi-Tysklands forhold til Danmark vi skal slå mynt på. Det er en tankegang så ansvarsløs, for ikke å si forbryterisk, at den må kveles i fødselen. Men den ligger i linje med den okkupasjon av Eirik Raudes land som aktivistene foretok bak regjeringens rygg. En handling som under andre forhold kunde ha ført til krig.

Smedal står ikke alene med sine chaunistiske og hasardiøse planer. Han har den gamle aktivistflokk med sig.

Til og med «Den 17. mai». Den stiller sig atter idag i rekkene og later hånt om arbeiderpartiet. Det tilhører, uttales det, «Staunings politiske meningsbrør her i landet» og det beskyldes for «danskdyrking».

Vi overser disse barnsligheter. Den sosialistiske arbeiderbevegelse har overalt vendt sig mot all chauvinisme og militarisme, som er en fare for folkenes selvbestemmelsesrett, fred og frihet. Det er derfor vi, og ikke den brautende motpart, som slår på sand nasjonal eller folkelig grunn.

Med hensyn til Grønlandsspørsmålet må det være maktpåliggende for Norge og Danmark å komme til forståelse uten innblanding fra andre. Norge må kunne anerkjenne Danmarks suverenitet over Grønland på betingelse av at våre fiskere og fangstmenn sikres reelle og forsvarlige rettigheter, deriblandt adgang til bestemte havner på Vest-Grønland.

Aktivistene har med sin utfordrende optreden skadet våre fiskere og fangstmenns interesser, de har påført landet store utgifter, de har svekket dets anseelse og van-

peiske statsmenn få vite og den
peiske opinion bør bli fortrolig med at
det også i forholdet mellom Norge og
Danmark er et stort nasjonalt spørs-
mål som må løses på en rettferdig måte,
hvis ro og tilfredshet skal kunne op-
nåes».

Uroen og utryggheten skal ut-
nyttes til et oppgjør med et nabo-
folk! Man leser mellom linjene at
det er Nazi-Tysklands forhold til
Danmark vi skal slå mynt på. Det
er en tankegang så ansvarsløs, for
ikke å si forbryterisk, at den må
kveles i fødselen. Men den ligger i
linje med den okkupasjon av Eirik
Raudes land som aktivistene fore-
tok bak regjeringens rygg. En
handling som under andre forhold
kunde ha ført til krig.

Smedal står ikke alene med sine
chaunistiske og hasardiøse planer.
Han har den gamle aktivistflokk
med seg.

Til og med «Den 17. mai». Den
stiller seg atter idag i rekkene og
later hånt om arbeiderpartiet. Det
tillhører, uttales det, «Staunings po-
litiske meningsbrør her i landet»
og det beskyldes for «danskdyrk-
ning».

Vi overser disse barnsligheter.
Den sosialistiske arbeiderbevegelse
har overalt vendt seg mot all chau-
vinisme og militarisme, som er en
fare for folkenes selvbestemmelses-
rett, fred og frihet. Det er derfor vi,
og ikke den brautende motpart, som
slår på sand nasjonal eller folke-
lig grunn.

Med hensyn til Grønlandsspør-
målet må det være maktpåliggende
for Norge og Danmark å komme til
forståelse uten innblanding fra an-
dre. Norge må kunne anerkjenne
Danmarks suverenitet over Grøn-
land på betingelse av at våre fi-
skere og fangstmenn sikres reelle
og forsvarlige rettigheter, deri-
blandt adgang til bestemte havner
på Vest-Grønland.

Aktivistene har med sin utfor-
drende optreden skadet våre fiske-
re og fangstmenns interesser, de
har påført landet store utgifter, de
har svekket dets anseelse og van-
skeliggjort forholdet til et nabofolk
som vi bør leve på fortrolig fot
med. En løsning av Grønlandsspør-
målet kan vel også føre til en løs-
ning av arkivspørsmålet. Men veien
går ikke gjennom en buldrende og
landsskadelig agitasjon. Det er
bare ved forhandlinger hvor vi på
en saklig, bestemt og kultivert må-
te kan hevde vårt synt og legge
frem våre berettigede krav, at vi
kan opnå de gunstigste resultater.

Aktivistene og chauvinistene
bør derfor settes på plass før de
får gjort enda mere ugang og ska-
de for folk og land.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av *Den 17de Mai*

1/2 34

Arbeidarpartiet og Grønlandssaka.

Dr. Gustav Smedals bok «Nasjonalist forfall» har faatt ei ublid mottaking hjaa nordisk (d.v.s. sterkt danskvenleg) orienterte politikarar og lekmenn her i landet.

Medan det i Danmark baade fyre og etter Haagdomen i Grønlandssaka fanst nokre faa serlege sanningsvitne som vaaga hevda at Danmark baade i 1914 og seinare hadde synt urett atferd andsynes Noreg, finst det framleis nordmenn som prosederer med sjukleg ihuge paa at danskane har all rett, nordmennene all urett i Grønlandssaka no og alle dagar.

Serleg i arbeidarpartiet har denne danskdyrkinga havt rik grobotn. Og den fremste talsmannen for dansk grønlandsimperialisme, har merkeleg nok vore overlækjar Johan Scharffenberg, ein mann som vi elles paa mange umraade set sers høgt.

Noko har elles kjærleiken hans til danskestyret paa Grønland kolna, men Noregs rett paa Grønland i gamal tid og no, staar han like heitt imot. Her um dagen skreiv han soleis i «Arbeiderbladet»:

«Nu maa enhver tanke om Norges erhvervelse av Grønland skrinlegges ved en høitidelig erklæring av Norges regjering og storting om at Norge fullt ut og for all fremtid anerkjenner Danmarks suverenitet over Grønland».

Scharffenberg strekkjer seg elles no so langt som til aa hevda at Danmark helst bør tryggja dei norske fangst- og fiskeinteressene, opna høveleg mange hamner paa Vest-Grønland, og med tida lempa paa heile monopolskipnaden utan aa sleppa fri tevling laus. Han kunde vel heller ikkje godt krevja minder for oss naar Danmark nyst har opna Vest-Grønland noko meir paa glytt for næraste blodsfrændane vaare paa Færøyanne.

Staunings politiske meiningsbrør her i landet er utpeika til aa likvidera dei norske krava paa Grønland heilt innan Grønlandssemja fraa 1924 gaar ut i 1944. Og det skal gjerast grundigt, er tanken. Det kom ikkje lite paa tverke for Scharffenbergs prosedyre um fullt rådvælde for danske-

ske historikarar eller vel helst Scharffenberg sjølv?) ha saga um Kiellfreden «fyldig fremstillet». For «det norske Kiellfredskompleks skyldes historiske vrangforestillinger som bør utredes av folkets sinn».

No har Noreg aldri godkjent Kiellfreden. Og alle politiske parti i landet — arbeidarpartiet au — har vore samde i denne einaste tingen naar det galdt Grønlandsspørsmålet, at Kiellfreden ikkje kan binda det landet som ikkje har godkjent han. Det er her Scharffenberg ventar nye signal fraa arbeidarpartiet. Difor skal vi merkja oss at «Arbeiderbladet» ikkje har teke til motmæle mot det synt Scharffenberg har halde fram, medan bladet har kasta seg med ofse over Smedal som framleis hevdar den norske lina i Grønlandssaka, men no paa politisk-diplomatisk grunnlag sidan den juridiske vegen er stengt.

Vi maa ha lov till aa gaa ut fraa at ikkje noko borgarleg parti vil gaa attpaa orda sine um Kiellfreden, og setja strek over den danske svikferda i 1814 mot det norske unionsriket. Kva arbeidarpartiet vil finna paa um det faar regjeringsmakta, kan ingen svara for. Mykje tyder likevel paa at det er Scharffenbergs line — den dansk-sjæavinistiske — dei er mest huga paa i Folkets hus. Men arbeidarpartiet skal tvingast til å tona flagg. Det skal ikkje faa hura seg til ei fleirtalsfullmakt fraa det norske folket til aa skriva frå oss den historiske og moralske retten til Grønland.

Hovuduppgjeret med Danmark var ikkje i Haag 1933. Grønlandssaka er framleis langt undan løysing. Fyrr Noreg og Danmark har skværa upp i denne saka, blir det aldri godt grannelag millom dei to landa.

hevdar den norske lina i Grønlandssaka, men no paa politisk-diplomatisk grunnlag sidan den juridiske vegen er stengd.

Medan det i Danmark baade fyre og etter Haagdomen i Grønlandssaka fanst nokre faa serlege sanningsvitne som vaaga hevda at Danmark baade i 1914 og seinare hadde synt urett atferd andsynes Noreg, finst det framleis nordmenn som prosederer med sjukleg ihuge paa at danskane har all rett, nordmennene all urett i Grønlandssaka no og alle dagar.

Serleg i arbeidspartiet har denne danskdyrkinga havt rik grobotn. Og den fremste talsmannen for dansk grønlandsimperialisme, har merkeleg nok vore overlækjar Johan Scharffenberg, ein mann som vi elles paa mange umraade set sers høgt.

Noko har elles kjærleiken hans til danskestyret paa Grønland konna, men Noregs rett paa Grønland i gamal tid og no, staar han like heitt imot. Her um dagen skreiv han soleis i «Arbeiderbladet»:

«Nu maa enhver tanke om Norges erhvervelse av Grønland skrinlegges ved en høitidelig erklæring av Norges regjering og storting om at Norge fullt ut og for all fremtid anerkjenner Danmarks suverenitet over Grønland».

Scharffenberg strekkjer seg elles no so langt som til aa hevda at Danmark helst bør tryggja dei norske fangst- og fiskeinteressone, opna høveleg mange hamner paa Vest-Grønland, og med tida lempa paa heile monopolskipnaden utan aa sleppa fri tevling laus. Han kunde vel heller ikkje godt krevja minder for oss naar Danmark nyst har opna Vest-Grønland noko meir paa glytt for næraste blodsfrændane vaare paa Færøyanne.

Staunings politiske meiningsbrør her i landet er utpeika til aa likvidera dei norske krava paa Grønland heilt innan Grønlandssemja fraa 1924 gaar ut i 1944. Og det skal gjerast grundigt, er tanken. Det kom ikkje lite paa tverke for Scharffenbergs prosedyre um fullt rådvelde for dansk-kongane over alt norsk i unionstida, at Haag-domstolen samnøystes slo fast at Grønland var norsk land til 1814. Difor vil Scharffenberg no «fra sakkyndig hold» (dan-

hevdar den norske lina i Grønlandssaka, men no paa politisk-diplomatisk grunnlag sidan den juridiske vegen er stengd.

Vi maa ha lov til aa gaa ut fraa at ikkje noko borgarleg parti vil gaa attpaa orda sine um Kielifreden, og setja strek over den danske svikferda i 1814 mot det norske unionsriket. Kva arbeidspartiet vil finna paa um det faar regjeringsmakta, kan ingen svara for. Mykje tyder likevell paa at det er Scharffenbergs lina — den dansk-sjaavinistiske — dei er mest huga paa i Folkets hus. Men arbeidspartiet skal tvingast til å tona flagg. Det skal ikkje faa lura seg til ei fleirtallsfullmakt fraa det norske folket til aa skriva frå oss den historiske og moralske retten til Grønland.

Hovuduppgjeret med Danmark var ikkje i Haag 1933. Grønlandssaka er framleis langt undan løysing. Fyrr Noreg og Danmark har skværa upp i denne saka, blir det aldri godt grannelag millom dei to landa.

"Gula Tidend" nr 157.
3 juli 1934

Berre gjennom nasjonal atterreising kann Noreg vinna retten sin.

*Er viktuge dokument i Grønland-saki
haldne attende til skade for saki?*

**Formannen i Grønlandsnemndi A. Skåsheim
um dr. Smedal sitt siste skrift.**

Gustav Smedal: Nasjo-
nalt forfall. Olaf Nor-
lis forlag 1934.

Gustav Smedal hev skrive
mykje um Grønlandsspursmålet.
Han hev kjent eit kall til det,
og han hev sett all si arbeids-
kraft inn på å tena dette kallet.
Difor slutta han som advokat i
Stavanger. Det er uvanlegt at
ein nordmann gjev seg so heilt
for hugmåli sine. Og namnet
til Smedal kjem til å veksa på
dette i saga.

Denne boki hev Smedal tenkt
som ei oppgjerd med dei nord-
menn som var nasjonalt likesæ-
le i Grønlandsspursmålet. Og
det var mange.

Boki er på 327 sidor med 2
kart, lista yver innhaldet og
upplysningar um kjeldor. Det
er sers godt at alle desse upp-
lysningar er tekne so vel med.
Ved det kann denne utgreiding
i mange måtar verta ei verd-
full hjelpebok for deim som i
framtid kjem til å arbeida med
Grønlandssaki.

Me vil ikkje hefta oss med
det som smakar av oppgjerd
millom Smedal og einskildmenn.
Det er mange han hev å halda i
uggen no. Men når det plent
kulde vera oppgjerd då saknar

me og namnet til Koth. Han
ber upphaveleg det største an-
svaret for at Grønlandssaki
denne gongen rak inn i ei at-
terbera.

Dei som hadde det største
ansvaret til å målbera saki på
Noregs vegne sakna den nasjo-
nale vilje som var turvande til
å gjeva det norske kravet i
Grønlandssaki den rette tyngd.
Og politikarane våre tyktest å
skyna alt best sjølve. Menn
som tala utanifrå vart kalla:
„Folk fra gaten“. Arbeidet med
Grønlandssaki hev stadfesta be-
tre enn noko anna at me endå
er eit uheilt folk.

Likevel vart det røysti frå
folkedjupet som berga saki.
„Den forsterkede konstitutions-
komité“ hadde i 1923 gjeve upp
heile saki. Men då tok det til å
strøyma inn krav og oppmodin-
gar frå alt landet um å halda
på retten vår til Grønland. Då
hende det undarlege, at den
store nemndi gjorde um inkje
eit ferdigt dokument og skreiv
eit nytt. Folkekravet var vorte
so sterkt at dei torde ikkje an-
na. Dette er den berande grunn-
stein i dag for Grønlandssaki.
Og dette er gløymt av Smedal.
Elles er det å segja at mykje

av det som hev hendt i Grøn-
landssaki ikkje hev varande
verde for saga. Og Smedal tyk-
kjest hava teke for mykje med
av slikt. Ein fær og ei sterk
kjensla av at Smedal krev stort
rom for seg sjølv. Og boki tyk-
kjest prova at det er Smedal
som hev vore Ishavsrådet. Det
hadde vore ei styrkjing for sa-
ki um Smedal fyrebils hadde
løynt seg sjølv som formann
attum namnet til Ishavsrådet

(Framh. 4. sida).

„Nasjonalt forfall“.

Dr. jur. Gustav Smedals siste bok.

Olaf Norlis forlag, Oslo

Theo Findahl har i sin bok »Riket som brast« gitt en fremstilling av det gamle Norgesvel- des undergang og — vi kan vel si — forsvinnen i det dansk- norske monarki.

Efter opløsningen av denne statsforbindelse kom den nasjo- nale opvågnen i det nittende år- hundre under lykkelige unions- vilkår med Sverige for å kulmi- nere med begivenhetene i 1905.

Efter århundrers avhengighet stod Norge — politiske sett — atter på egne ben! Og hvad var da rimeligere enn at man kastet blikket tilbake og søkte å gjøre sig klart, hvad der i grunnen had- de vært årsaken til det gamle Norges hensygnen.

Den mot vårt land begåtte hi- storiske urett blev levende og siden utbypet ved å konsta- tere, at den samme naturlige eks- pansjon, der i sin tid bevirket en norsk kolonisasjon av øene i »Vesterheimen« fra Irlands nord- kyst til Grønland, den samme virketrang hadde i nyere tid fått sitt utslag i en slags kolonisasjon av de deler av Grønland, der i den inntil 1933 gjeldende folke- rett fremdeles var ingenmanns- land.

Hadde den fra dansk side be- gåtte historiske urett — både i fellesmonarkiets første århundrer og i 1814—19 — vært levende for våre brødre på den annen side av Skagerak, hadde der neppe blitt noen Grønlandssak. I et- hvertfall ikke i form, der i de siste decennier har forbitret for- holdet mellom de to folk.

I sin bok gir dr. juris. Gustav Smedal en fremstilling av sakens forløp fra overenskomsten med Danmark i 1924 til Haagerdom- men i 1933

Det er intet lystelig kapitel i norsk historie, han ruller op. Vi blir minnet om, at noen av de samme nasjonalfeil, der var med å føre Norge inn i »firehundre- årsnatten« — i unionen med Dan- mark — de samme mi- dreverdighetskomplekser gjorde sig gjeldende også omkring det tredje decennium av det 20de år- hundre.

Det er likefrem forferdende å lese, hvad forfatteren har å med- dele om noen av våre mest frem- stående politikere, deres mangel på »common sense« og holdning i denne sak. — For en enkelts ved kommende (efr. side 287) synes

endog et efterspill i en eller an- nen form å være uundgåelig.

Når man nu blir bekjent med alle de skjær (hvoriblandt et be- synderlig norsk diplomati) — der lå i veien for en norsk seier i Haag, kan man ikke annet enn beundre de menn, der som docent Hoel, professorene Brøgger og Skoie, advokatene Rygh og Sme- dal o. m. a., der med friskt mot holdt ut til det siste! Den nor- ske procedyre i Haag tør være hevet over enhver kritikk.

Fra å være et folkerettslig spørsmål blir Grønlandssaken — gjennom et glimrende dansk di- plomati — gjort til en storpoli- tisk sak. — De toneangivende kolonimakter i Folkeforbundet blir bragt til å tro sine interes- ser truet ved en eventuell norsk seier i Haag!

Derfor blev Haagerdommens eneste lyspunkt for oss dens fast- slåen av, at »Grønland« inntil 1814 var norsk. Det blev dansk ved et diplomatisk knep av Fred- rik den VI's befullmektigede hr. Bourke, en handelsmåde, der av den svenske utenriksminister Eng- ström blev betegnet som et be- drageri!

Til slutt gir forfatteren en fremstilling av fiske- og fangst- feltene omkring Grønland og frembever dets store muligheter for et polarfolk som vårt, der ifølge den danske polarspesialist Einar Mikkelsen er det avgjort ledende overalt i arktik og ant- arktik.

Som konklusjon anfører ende- lig hr. Smedal: »Ved siden av det stor spørsmål om omgjørelse av uretten i Kiel stilles vi i frem- tiden også overfor problemet: Vest-Grønlands åpning — som vel bør søkes løst i sam- arbeid med andre stater som er interessert i en forandring av den nuværende tilstand. Før 1944 skal vi antagelig forhandle med Danmark om en ny ordning for våre næringsinteresser og viden- skapelige interesser på Øst-Grøn- land. Den avtale vi har, varer ikke lengere enn til det år — —

En tilfredsstillende løsning av disse spørsmål vil bero på om vi makter å forandre det nasjonale forfall vi for tiden oplever, til en nasjonal gjenreisning av det norske folk«.

G. v.

Utklipp av: *Christiansands**Tidende 30/6.34*

„Nasjonalt forfall“.

Dr. jur. Gustav Smedals siste bok.

Olaf Norlis forlag, Oslo

Theo Findahl har i sin bok »Riket som brast« gitt en fremstilling av det gamle Norgesvel- des undergang og — vi kan vel si — forsvinnen i det dansk- norske monarki.

Efter oppløsningen av denne statsforbindelse kom den nasjo- nale opvågnen i det nittende år- hundre under lykkelige unions- vilkår med Sverige for å kulmi- nere med begivenhetene i 1906.

Efter århundres avhengighet stod Norge — politiske sett — atter på egne ben! Og hvad var da rimeligere enn at man kastet blikket tilbake og søkte å gjøre sig klart, hvad der i grunnen had- de vært årsaken til det gamle Norges hensygnen.

Den mot vårt land begåtte hi- storiske urett blev levende og siden utbyttet ved å konsta- tere, at den samme naturlige eks- pansjon, der i sin tid bevirket en norsk kolonisasjon av øene i »Vesterheimen« fra Irlands nord- kyst til Grønland, den samme virkestrang hadde i nyere tid fått sitt utslag i en slags kolonisasjon av de deler av Grønland, der i den inntil 1933 gjeldende folke- rett fremdeles var ingenmanns- land.

Hadde den fra dansk side be- gåtte historiske urett — både i felleemonarkiets første århundrer og i 1814—19 — vært levende for våre brødre på den annen side av Skagerak, hadde der neppe blitt noen Grønlandssak. I et- hvertfall ikke i form, der i de siste decenniier har forbitret for- holdet mellom de to folk.

I sin bok gir dr. juris. Gustav Smedal en fremstilling av sakens forløp fra overenskomsten med Danmark i 1924 til Haagerdom- men i 1933.

Det er intet lystelig kapitel i norsk historie, han ruller op. Vi blir minnet om, at noen av de samme nasjonalfeil, der var med, å føre Norge inn i »firehundre- årsnatten« — i unionen med Dan- mark — de samme mi- dreverdighetskomplekser gjorde sig gjeldende også omkring det tredje decennium av det 20de år- hundre.

Det er likefrem forferdende å lese, hvad forfatteren har å med- dele om noen av våre mest frem- stående politikere, deres mangel på »common sense« og holdning i denne sak. — For en enkelts ved kommende (cfr. side 287) synes

endog et efterspill i en eller an- nen form å være unndgåelig.

Når man nu blir bekjent med alle de skjær (hvoriblandt et be- synderlig norsk diplomati) — der lå i veien for en norsk seier i Haag, kan man ikke annet enn beundre de menn, der som docent Hoel, professorene Brøgger og Skeie, advokatene Rygh og Sme- dal o. m. a., der med friskt mot holdt ut til det siste! Den nor- ske procedyre i Haag tør være hevet over enhver kritikk.

Fra å være et folkerettslig spørsmål blir Grønlandssaken — gjennom et glimrende dansk di- plomati — gjort til en storpoli- tisk sak. — De toneangivende kolonimakter i Folkeforbundet blir bragt til å tro sine interes- ser truet ved en eventuell norsk seier i Haag!

Derfor blev Haagerdommens eneste lyspunkt for oss dens fast- slåen av, at »Grønland« inntil 1814 var norsk. Det blev dansk ved et diplomatisk knep av Fred- rik den VI's befullmektigede hr. Bourke, en handlemate, der av den svenske utenriksminister Eng- ström blev betegnet som et be- drageri!

Til slutt gir forfatteren en fremstilling av fiske- og fangst- feltene omkring Grønland og fremhever dets store muligheter for et polarfolk som vårt, der ifølge den danske polarspesialist Einar Mikkelsen er det avgjort ledende overalt i arktik og ant- arktik.

Som konklusjon anfører ende- lig hr. Smedal: »Ved siden av det stor spørsmål om omgjørelse av uretten i Kiel stilles vi i frem- tiden også overfor problemet: Vest-Grønlandes åpning — som vel bør søkes løst i sam- arbeid med andre stater som er interessert i en forandring av den nuværende tilstand. Før 1944 skal vi antagelig forhandle med Danmark om en ny ordning for våre næringsinteresser og viden- skapelige interesser på Øst-Grøn- land. Den avtale vi har, varer ikke lenger enn til det år — —

En tilfredsstillende løsning av disse spørsmål vil bero på om vi makter å forandre det nasjonale forfall vi for tiden oplever, til en nasjonal gjenreisning av det norske folk«.

G. v.

Utklipp av:

Rogaland
29/
16.34
Savanger

Då Eirik Raudes land vart okkupert.

**Telegrammet til Halvard Devold vart sendt frå utlandet
Dr. Smedal offentliggjør korleis telegrammet kom i stand**

Dr. juris Smedal har på Nor-
lis forlag gjeve ut ei bok um
Grønlandssaka «Nasjonal for-
fall». Boka skal verta meld i Ro-
galand med det fyrste. Fyrebils
tek me dette:

«Nasjonalt forfall». Som man
vel kan tenke sig handler boken
om begivenhetene i forbindelse
med Grønlandssaken, og ved si-
den av å være en fyldig over-
sikt over sakens utvikling frem
gjennom de forskjellige etapper,
arter den sig også som et kraf-
tig opgjør med menn og institu-
sjoner som efter advokatens me-
ning stod i veien for de norske
interesser og bidrog til nederla-
get i Haag.

Vi gjengir en del av et avsnitt
som bringer nytt stoff til belys-
ning av Grønlandssakens forløp.
Avsnittet handler om selve op-
takten til okkupasjonen av Eirik
Raudes land, og her finner vi for
første gang offentliggjort det
telegram som blev sendt Hall-
vard Devold og hvori han anmo-
des om å skride til okkupasjon.
Advokatens fremstilling av den-
ne episode lyder slik:

«Jeg var bange for å la Grøn-
landssaken bli avgjort av en in-
ternasjonal domstol og at jeg
var en bestemt motstander av
den voldgiftspolitik som førte
med sig at det blev nødvendig.
Sommeren 1931 forholdt saken
sig imidlertid slik at hvis vi lot
suverenitetsspørsmålet «hvile»,
var vi sikre på at landet ikke
blev vårt. Vår eneste chance var
å okkupere og så la Haagdom-
stolen avgi sin dom, og jeg vil si
som min opfatning at skjönt det
var grunn til å være redd for
denne domstol vilde det ha vært
helt uriktig i en sak av denne
nasjonale og økonomiske betyd-
ning å undlate å benytte den si-
ste chance. Det å sitte stille og se
på at dette land blev dansk uten
å gjøre et alvorlig forsøk på å
redde det for Norge, vilde jeg i
hvert fall ikke være med på.

I slutten av april 1931 var jeg
begynt å innrette mig med tan-
ke på at en privat okkupasjon
kunde bli aktuell. Jeg skulde op-
til prøven for den juridiske dok-
torgrad, og jeg søkte på denne
tid om å få prøven påskyndet av
hensyn til mitt arbeide med
Grønlandsspørsmålet. Til redak-
tør Domaas skrev jeg 23. mai:
«Det er — — — med tanke på

Grønlandssaken, at jeg har bedt
doktorgraden påskyndet. Jeg går
nemlig ut fra at det i sommer
vil kunne komme til å skje be-
givenheter på Øst-Grønland som
gjør at jeg bør ha min tid til
egen disposisjon uten tanke på
noen doktorgrad som henger
mig over hodet».

Et forhåndsvink.

Samme dag uttalte jeg i et
brev til stortingsmann Reimers
som var en av bondepartiets re-
presentanter i utenrikskomite-
en: «Hvad Grønlandssaken an-
går vil jeg gjerne ha uttalt at
hvis det skulde være umulig å
få stortinget med på en okkupa-
sjon må det for enhver pris hin-
dres at stortinget vedtar en be-
slutning om at det ikke skal ok-
kuperes. En beslutning av sist-
nevnte art vil løse hele saken
fast. Det er ikke umulig at det
i sommer vil skje begivenheter
på Øst-Grønland som gjør at en-
hver i Norge vil forstå at okku-
pasjon er nødvendig». En gjen-
part av dette brevet sendte jeg
til odelstingspresident Hundseid.

Privat okkupasjon eller statsokkupasjon.

Å gjennomføre en statsokku-
pasjon ved hjelp av en privat
okkupasjon var hverken noen
behagelig eller helt liketil sak.
Det var nyttig å høre andres
mening og jeg konfererte med
forskjellige personer. De fleste
var av den opfatning at arbei-
det vilde være nytteless, da re-
gjeringen øieblikkelig vilde slå
ned en privat okkupasjon, og
det blev også sagt at den auto-
ritet som Ishavsrådet hadde er-
hvervet vilde bli satt på spill,
hvis det kom ut at folk fra dette
råd stod bak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at
en privat okkupasjon ikke vilde
bli desavouert. I Grønlandsspe-
rsmålet som jeg hadde arbeidet
med i så mange år kjente jeg
stemningen i landet ganske godt
og jeg regnet med at en flagg-
heising i Myggbukta, vilde reise
en opinion så mektig at en norsk
regjering ikke vilde kunne sette
sig utover den. I pressen hadde
jeg dessuten forbindelser som
jeg visste vilde gå inn for saken,
ikke av sensasjonstrang, men ut
fra en fast overbevisning om at
det alene var ved en okkupa-
sjon at vi kunde vinne dette land
for Norge.

På denne tid tilhørte jeg også
en engere krets som var like in-
teressert i spørsmålet som jeg,
og som tildels hadde kunnskaper
som jeg manglet og uten denne

krets hadde det ikke vært mulig
å gjennomføre foretagendet. —
Hvem dette var kan foreløpig
være det samme. En av dem og
ikke minst fremtredende var
professor Marstrander, som i ju-
li 1933 har oplyst at han var
med.

Det første utkast til telegram.

En privat okkupasjon forut-
satte en telegrafisk henvendelse
til lederen av de norske over-
vintre i Myggbukta, Hallvard
Devold. Mitt første utkast til det
telegram som skulde sendes De-
vold, lød slik: «Lauge Kochs eks-
pedisjon underveis for å under-
legge sig landet nord for Scores-
bysund. Stop. I Norge sterk
stemning for okkupasjon. Stop.
Statsmaktene nøler imidlertid og
en handling fra nordmennene på
Øst-Grønland er derfor nødven-
dig under den nuværende situa-
sjon. Stop. Jeg vil råde Dem til
uten ophold å heise det norske
flagg i nærvær av Deres kame-
rater og erklære at De i kong
Håkons navn tar landet fra.....
til..... i besiddelse og kalle det
Eirik Raudes Land. Stop. Der-
etter må De omgående telegra-
fere til statsministeren og beret-
te om okkupasjonsbehandlingen og
henstille til regjeringen å godta
denne og inndra området under
norsk statshøiher. Stop. Gjen-
part av telegrammet må samti-
dig sendes mig for at jeg kan
påse dets offentliggjørelse».

Tre viktige spørsmål.

Utkastet blev diskutert og det
var særlig tre spørsmål som blev
gjenstand for overveielse. Det
ene gjaldt ordningen av de tele-
grammer som Devold skulde sen-
de til Norge. Vi kom til det re-
sultat at det var heldigst at
pressen fikk underretning før
statsministeren. Derved vilde re-
gjeringen få best adgang til å
se, hvorledes okkupasjonen blev
bedømt av den offentlige opini-
on, før den selv måtte treffe sin
avgjørelse. Det annet spørsmål
angikk telegrammets under-
skrift. Min tanke var at det
skulde sendes i mitt navn. Fra
et visst hold blev det under den
siste drøftelse gjort gjeldende at
dette kunde være mindre hen-
siktsmessig av grunner som jeg
ikke skal komme inn på. Vi blev
enige om å undertegne tele-
grammet «Deres venner», idet vi
gikk ut fra at Devold allikevel
vilde være på det rene med fra
hvilken krets henvendelsen kom.

Den tredje ting som måtte
overveies nøiaktig var det sted
hvorfra det var gunstigst å sen-

de telegrammet. Vi var av den
opfatning at det burde ekspede-
res fra utlandet. Under en kon-
feranse som fant sted natten
mellem 23. og 24. juni tilbød
professor Marstrander sig å fly
til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket
at det først var tidlig om mor-
genen den 26. juni at telegram-
met var ferdig til avsendelse. —
Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,
Myggbukta
via Jan Mayen.

(Angivelse av koden). Lauge
Koch underveis for å under-
legge sig landet nord for Sco-
resbysund. I Norge sterk stem-
ning for norsk okkupasjon.
Statsmaktene nøler imidlertid
og ansporende handling fra
nordmennene på Øst-Grønland
derfor nødvendig under nu-
værende situasjon. Stop. Jeg
vil inntrengende råde Dem til
uten ophold å heise det norske
flagg i nærvær av Deres kamerater
og erklære at De i Kong Hå-
kons navn tar landet fra
Carlsbergfjorden til Bessel-
fjorden i besiddelse og kalle
det Eirik Raudes Land. Der-
etter må De omgående tele-
grafere statsministeren beret-
te okkupasjonsbehandlingen hen-
stille regjeringen godta denne
og inndra området under
norsk statshøiher. Angi som
grunn for okkupasjonen at ef-
ter den vending saken har tatt
har De funnet okkupasjonen
være det eneste middel for va-
rig å sikre de norske nærings-
interesser på Øst-Grønland.
Send telegram Tidens Tegn,
Dagbladet, Sjøfartstidende ...
2 døgn før telegrammet stats-
ministeren avgår. Deres ven-
ner. Telegrammet strengt kon-
fidentielt.

vel kan tenke sig handler boken om begivenhetene i forbindelse med Grønlandssaken, og ved siden av å være en fyldig oversikt over sakens utvikling frem gjennom de forskjellige etapper, arter den sig også som et kraftig opgjør med menn og institusjoner som etter advokatens mening stod i veien for de norske interesser og bidrog til nederlaget i Haag.

Vi gjengir en del av et avsnitt som bringer nytt stoff til belysning av Grønlandssakens forløp. Avsnittet handler om selve opptaket til okkupasjonen av Eirik Raudes land, og her finner vi for første gang offentliggjort det telegram som blev sendt Hallvard Devold og hvori han anmodes om å skride til okkupasjon. Advokatens fremstilling av denne episode lyder slik:

«Jeg var bange for å la Grønlandssaken bli avgjort av en internasjonal domstol og at jeg var en bestemt motstander av den voldgiftspolitikken som førte med sig at det blev nødvendig. Sommeren 1931 forholdt saken sig imidlertid slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet «hvile», var vi sikre på at landet ikke blev vårt. Vår eneste chance var å okkupere og så la Haagdomstolen avgi sin dom, og jeg vil si som min opfatning at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha vært helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte den siste chance. Det å sitte stille og se på at dette land blev dansk uten å gjøre et alvorlig forsøk på å redde det for Norge, vilde jeg i hvert fall ikke være med på.

I slutten av april 1931 var jeg begynt å innrette mig med tanke på at en privat okkupasjon kunde bli aktuell. Jeg skulde op til prøven for den juridiske doktorgrad, og jeg søkte på denne tid om å få prøven påskyndet av hensyn til mitt arbeide med Grønlandsspørsmålet. Til redaktør Domaas skrev jeg 23. mai: «Det er — — — med tanke på

Et forhåndsvink.

Samme dag uttalte jeg i et brev til stortingsmann Reimers som var en av bondepartiets representanter i utenrikskomiteen: «Hvad Grønlandssaken angår vil jeg gjerne ha uttalt at hvis det skulde være umulig å få stortinget med på en okkupasjon må det for enhver pris hindres at stortinget vedtar en beslutning om at det ikke skal okkuperes. En beslutning av sistnevnte art vil løse hele saken fast. Det er ikke umulig at det i sommer vil skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at enhver i Norge vil forstå at okkupasjon er nødvendig». En gjensvar av dette brevet sendte jeg til odelstingspresident Hundseid.

Privat okkupasjon eller statsokkupasjon.

Å gjennomføre en statsokkupasjon ved hjelp av en privat okkupasjon var hverken noen behagelig eller helt liketil sak. Det var nyttig å høre andres mening og jeg konfererte med forskjellige personer. De fleste var av den opfatning at arbeidet vilde være nytteløst, da regjeringen øieblikkelig vilde slå ned en privat okkupasjon, og det blev også sagt at den autoritet som Ishavsrådet hadde erhvervet vilde bli satt på spill, hvis det kom ut at folk fra dette råd stod bak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at en privat okkupasjon ikke vilde bli desavouert. I Grønlandsspørsmålet som jeg hadde arbeidet med i så mange år kjente jeg stemningen i landet ganske godt og jeg regnet med at en flaggheising i Myggbukta, vilde reise en opinion så mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang, men ut fra en fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.

På denne tid tilhørte jeg også en engere krets som var like interessert i spørsmålet som jeg, og som tildels hadde kunnskaper som jeg manglet og uten denne

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintrere i Myggbukta, Hallvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes Devold, lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene på Øst-Grønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon. Stop. Jeg vil råde Dem til uten ophold å heise det norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i kong Håkons navn tar landet fra..... til..... i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Deretter må De omgående telegrafere til statsministeren og berette om okkupasjonshandlingen og henstille til regjeringen å godta denne og inndra området under norsk statshøihet. Stop. Gjensvar av telegrammet må samtidig sendes mig for at jeg kan påse dets offentliggjørelse».

Tre viktige spørsmål.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmål som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse. Det annet spørsmål angikk telegrammets underskrift. Min tanke var at det skulde sendes i mitt navn. Fra et visst hold blev det under den siste drøftelse gjort gjeldende at dette kunde være mindre hensiktsmessig av grunner som jeg ikke skal komme inn på. Vi blev enige om å undertegne telegrammet «Deres venner», idet vi gikk ut fra at Devold allikevel vilde være på det rene med fra hvilken krets henvendelsen kom. Den tredje ting som måtte overveies nøiaktig var det sted hvorfra det var gunstigst å sen-

de telegrammet. Vi var av den opfatning at det burde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted natten mellom 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig å fly til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. — Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,
Myggbukta
via Jan Mayen.

(Angivelse av koden). Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene på Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon. Stop. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten ophold heise norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i Kong Håkons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Deretter må De omgående telegrafere statsministeren berette om okkupasjonshandlingen henstille regjeringen godta denne og inndra området under norsk statshøihet. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjonen være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende ... 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte bl. a. at enhver rettelse i teksten fikk innflydelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen hibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke noen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig». Fire timer senere fløi han til utlandet».

Utklipp av:

Norg 29/
6-34

Skien

Då Eirik Raudes land vart okkupert. Telegrammet til Halvard Devold vart sendt frå utlandet.

Dr. Smedal offentliggjør korleis telegrammet kom istand.

Advokat dr. juris. Smedal gav fyrrde dagen på Olaf Norlis forlag ut ei stor bok som han kallar «Nasjonalt Forfall». Me hev enno ikkje fenge boki, men me finn denne umtalen i «Aftenposten» for torsdag:

«Nasjonalt Forfall». Som man vel kan tenke sig handler boken om begivenhetene i forbindelse med Grøndlandsaken, og ved siden av å være en fyldig oversikt over sakens utvikling frem gjennom de forskjellige etapper, arter den sig også som et kraftig oppgjør med menn og institusjoner som efter advokatens mening stod i veien for de norske interesser og bidrog til nederlaget i Haag.

Vi skal ikke ved denne anledning gå inn på advokatens temmelige, voldsomme utfall mot en rekke av landets mest kjente menn, men derimot vil vi gjengi en del av et avsnitt som bringer nytt stoff til belysning av Grønlandssakens forløp. Avsnittet handler om selve optakten til okkupasjonen av Eirik Raudes land, og her finner vi for første gang offentliggjort det telegram som blev sendt Halvard Devold og hvori han anmodes om å skride til okkupasjon. Advokatens fremstilling av denne episode lyder slik:

«Jeg var bange for å la Grønlandssaken bli avgjort av en internasjonal domstol og at jeg var en bestemt motstander av den voldgiftspolitik som førte med sig at det blev nødvendig. Sommeren 1931 forholdt saken sig imidlertid slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet «hvile», var vi sikrede på at landet ikke blev vårt. Vår eneste chance var å okkupere og så la Haagdomstolen avgi sin dom, og jeg vil si som min opfatning at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha vært helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte den siste chance. Det å sitte stille å se på at dette land blev dansk uten å gjøre et alvorlig forsøk på å redde det for Norge, vilde jeg i hvert fall ikke være med på.

I slutten av april 1931 var jeg begynt å innrette mig med tanke på at en privat okkupasjon kunde bli aktuell. Jeg skulde op til prøven for den juridiske doktorgrad, og jeg søkte på denne tid om å få prøven påskyndet av hensyn til mitt arbeide med Grønlandsspørsmålet. Til redaktør Domaas skrev jeg 23. mai: «Det er — — — med tanke på Grønlandssaken, at jeg har bedt doktorgraden påskyndet. Jeg går nemlig ut fra at det i sommer vil kunne komme til å skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at jeg bør ha min tid til egen disposisjon uten tanke på nogen doktorgrad som henger mig over hodet.»

Et forhåndsvisk til Høysdal

se en opinion så mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang, men ut fra en fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.

På denne tid tilhørte jeg også en engere krets som var like interessert i spørsmålet som jeg, og som tildels hadde kunnskaper som jeg manglet og uten denne krets hadde det ikke vært mulig å gjennomføre foretaket. Hvem dette var kan foreløbig være det samme. En av dem og ikke minst fremtredende var professor Marstrander, som i juli 1933 har oplyst at han var med.

Det første utkast til telegram

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintreere i Myggbukta, Halvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes Devold, lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene på Øst-Grønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon. Stop. Jeg vil råde Dem til uten ophold å heise det norske flagg i nær nær av Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra.... til.... i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Derefter må De omgående telegrafere til statsministeren og berette om okkupasjonshandlingen og henstille til Regjeringen å godta denne og inn dra området under norsk statshøi het. Stop. Gjenpart av telegrammet må samtidig sendes mig for at jeg kan påse dets offentliggjørelse.»

Tre viktige spørsmål.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmål som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt

ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning for statsministeren. Derved vilde Regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse. Det annet spørsmål angikk telegrammets underskrift. Min tanke var at det skulde sendes i mitt navn. Fra et visst hold blev det under den siste drøftelse gjort gjeldende at dette kunde være mindre hensiktsmessig av grunner som jeg ikke skal komme inn på. Vi blev enige om å undertegne telegrammet «Deres venner», idet vi gikk ut fra at Devold allikevel vilde være på det rene med fra hvilken krets henvendelsen kom.

Den tredje ting som måtte overveies nøiaktig vardet sted hvorfra det var gunstigst å sende telegrammet. Vi var av den opfatning at det bunde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted natten mellem 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig å fly til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,

Myggbukta

via Jan Mayen.

(Angivelse av koden). Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene på Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten ophold heise norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i Kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes land. Derefter må De omgående telegrafere statsministeren berette okkupasjonshandlingen henstille Regjeringen godta denne og inn dra området under norsk statshøi het. Angi som grunn for okkupa-

sjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjonen være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende.... 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.»

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte blandt annet at enhver rettelse i teksten fikk innflydelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.» «Fire timer senere fløi han til utlandet.»

oppgjør med menn og situasjoner som etter advokatens mening stod i veien for de norske interesser og bidrog til nederlaget i Haag.

Vi skal ikke ved denne anledning gå inn på advokatens temmelige, voldsomme utfall mot en rekke av landets mest kjente menn, men derimot vil vi gjengi en del av et avsnitt som bringer nytt stoff til belysning av Grønlandssakens forløp. Avsnittet handler om selve optakten til okkupasjonen av Eirik Raudes land, og her finner vi for første gang offentliggjort det telegram som blev sendt Hallvard Devold og hvori han anmodes om å skride til okkupasjon. Advokatens fremstilling av denne episode lyder slik:

«Jeg var bange for å la Grønlandssaken bli avgjort av en internasjonal domstol og at jeg var en bestemt motstander av den voldgiftspolitik som førte med seg at det blev nødvendig. Sommeren 1931 forholdt saken sig imidlertid slik at hvis vi lot suverenitetssspørsmålet «hvile», var vi sikende på at landet ikke blev vårt. Vår eneste chance var å okkupere og så la Haagdomstolen avgi sin dom, og jeg vil si som min opfatning at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha vært helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte den siste chance. Det å sitte stille å se på at dette land blev dansk uten å gjøre et alvorlig forsøk på å redde det for Norge, vilde jeg i hvert fall ikke være med på.

I slutten av april 1931 var jeg begynt å innrette mig med tanke på at en privat okkupasjon kunde bli aktuell. Jeg skulde op til prøven for den juridiske doktorgrad, og jeg søkte på denne tid om å få prøven påskyndet av hensyn til mitt arbeide med Grønlandsspørsmålet. Til redaktør Domaas skrev jeg 23. mai: «Det er — — — med tanke på Grønlandssaken, at jeg har bedt doktorgraden påskyndet. Jeg går nemlig ut fra at det i sommer vil kunne komme til å skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at jeg bør ha min tid til egen disposisjon uten tanke på nogen doktorgrad som henger mig over hodet.»

Et forhåndsvink til Hundseid og Rimers.

Samme dag uttalte jeg i et brev til stortingsmann Rimers som var en av Bondepartiets representanter i utenrikskomiteen: «Hvad Grønlandssaken angår vil jeg gjerne ha uttalt at hvis det skulde være umulig å få Stortinget med på en okkupasjon må det for enhver pris hindres at Stortinget vedtar en beslutning om at det ikke skal okkuperes. En beslutning av sistnevnte art vil løse hele saken fast. Det er ikke umulig at det i sommer vil skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at enhver i Norge vil forstå at okkupasjon er nødvendig. En gjenpart av dette brevet sendte jeg til odelstingspresident Hundseid.

Privat okkupasjon eller statsokkupasjon.

Å gjennomføre en statsokkupasjon ved hjelp av en privat okkupasjon var hverken nogen behagelig eller helt liketil sak. Det var nyttig å høre andres mening og jeg konfererte med forskjellige personer. De fleste var av den opfatning at arbeidet vilde være nyttigløst, da regjeringen oieblikkelig vilde slå ned en privat okkupasjon, og det blev også sagt at den autoritet som Ishavsrådet hadde erhvervet vilde bli satt på spill, hvis det kom ut at folk fra dette råd stod bak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at en privat okkupasjon ikke vilde bli desavouert. I Grønlandsspørsmålet som jeg hadde arbeidet med i så mange år hadde jeg stemningen i landet på min side, og jeg regnet med at lagghelsing i Myggbukta vilde rei-

være det samme. En av dem og ikke minst fremtredende var professor Marstrander, som i juli 1933 har oplyst at han var med.

Det første utkast til telegram

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintreere i Myggbukta, Hallvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes Devold, lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene på Øst-Grønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon. Stop. Jeg vil råde Dem til uten ophold å heise det norske flagg i nær nær av Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra... til... i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Derefter må De omgående telegrafere til statsministeren og berette om okkupasjonshandlingen og henstille til Regjeringen å godta denne og inn-dra området under norsk statshøi-het. Stop. Gjenpart av telegrammet må samtidig sendes mig for at jeg kan påse dets offentliggjørelse.»

Tre viktige spørsmål.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmål som blev gjentand for overveielse. Det ene gjaldt

met. Vi vilde burde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted nat-ten mellem 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig å fly til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,

Myggbukta

via Jan Mayen.

(Angivelse av koden). Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene på Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten ophold heise norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i Kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes land. Derefter må De omgående telegrafere statsministeren berette okkupasjonshandlingen henstille Regjeringen godta denne og inn-dra området under norsk statshøi-het. Angi som grunn for okkupa-

sjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjonen være det eneste middel for vanlig å sikre de norske næringsinteresser på Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende.... 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.»

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte blandt annet at enhver rettelse i teksten fikk innflydelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.» «Fire timer senere fløi han til utlandet.»

Grønlandsaktivistenes selvforsvar.

II.

Smedals og de andre aktivisters undskyldning — men ikke rettferdiggjørelse — ligger i at de hadde stirret sig blind på dette ene spørsmål som i deres fantasi antok store «nasjonale» dimensjoner. For et nøkternt forstandsmessig skjønn forelå bare det økonomiske spørsmål hvordan de norske fangst- og fiskeinteresser skulde sikres og hvor store disse interesser — målt i nettofortjeneste — var i forhold til andre økonomiske interesser. Men for aktivistkikken spilte følelser inn, den bar nag til Danmark for Kiel-fredens skyld og vilde skaffe Norge opreisning for denne «historiske urett» som har spilt en så meningsløs stor rolle i hele Grønlandsstriden.

Men man skulde kunnet vente at klikken når utfallet av dens politikk blev et sviende nederlag, med tap av anseelse og en utgift på henimot en million kroner, vilde kommet til erkjennelse av sine feilgrep. Men nei, Skeie og Smedal fastholder at okkupasjonene var riktig og klok politikk, og at skylden for nederlaget ligger i uduelighet hos diplomater og politikere og advokat Sunde, i forliksforhandlingene høsten 1932, og navnlig i opposisjonen fra oss som var bunnuenige i okkupasjonen og forut-så utfallet.

Skeie skriver (s. 153): «Hadde

alt vært satt inn på å vinne prosessen, kan jeg ikke tvile på at vi hadde seiret i denne».

Smedal skriver (s. 259):

«Når Haag-domstolen så ugenert og ubluferdig har tatt hensyn, som den etter sine statutter ikke hadde lov til å ta, er dette uten tvil skjedd under inntrykket av splittelsen i Norge. Og da det til slutt blev kjent*) i Haag at okkupasjonsregjeringens egen chef var villig til å opgi norsk suverenitet, var vår stilling så kompromittert som den overhode kunde bli. Jeg går ut fra at like overfor et enig norsk folk vilde domstolen ikke ha våget å avsi den dom, som den nu gjorde. Den vilde da ha vært bange for at den norske regjering i en erklæring vilde ha gitt uttrykk for at avgjørelsen var partisk og at den var i strid med gjeldende folkerett. Nu løp domstolen ikke noen slik risiko.»

Denne betraktning vidner om en hos en voksen mann, ovenikjøpet advokat og dr. juris, rent forbløffende naivitet. Hvorfor skulde domstolen latt sig påvirke mer av det norske folks enighet enn av det danske folks enighet? Den daværende temmelig inferiøre norske regjeringens protest mot domstolen vilde ikke imponert hverken domstolen eller verdensopinionen, men det vilde vært en usømmelighet av regjeringen å offentliggjøre en slik protest mot en

*) Denne Smedals og Skeies påstand er ikke bevist.

domstol hvis kompetanse den hadde anerkjent. Var dommen gått Danmark imot, vilde Stauning og Munch, som de kloke menn de er, ikke protestert, men i tilfelle vilde eu protest fra dem virket langt sterkere på verdensopinionen enn en protest fra Hundseid og Braadland.

Det er dog å ha for lave tanker om verdens høieste domstol at den i en rettstvist mellom to stater skulde ta hensyn til folkemeningens styrke i det ene eller annet land.

Dommen gjorde i virkeligheten Norge en stor innrømmelse ved å uttale at Grønland helt til Kiel-freden 1814 tilhørte Norge. Personlig anser jeg denne opfatning som fullstendig uriktig, fordi jeg mener at Grønlands stilling til Danmark—Norge må bedømmes utelukkende på grunnlag av okkupasjonen i 1721 ved Hans Egede, — i denne henseende er jeg enig med advokat Rygh. Ulykkeligvis prosederte Danmarks advokat imidlertid ut fra læren om en sammenhengende norsk og derefter dansk-norsk suverenitet helt fra 1261, og domstolen godkjente denne merkelige lære om at suvereniteten vedblev å bestå selv etterat alle nordboer på Grønland var utdødd og forbindelsen med landet avbrutt i århundrer. Derved har dommen gitt våre aktivister stoff til ny agitasjon for å vinne Grønland for Norge (herom til slutt).

Hvis uvedkommende politiske hensyn, bevisst eller ubevisst, har påvirket dommerne, har de en ganske annen opprinnelse enn hensynet til enighet eller indre strid i Norge.

Da Norge okkuperte i 1931, hadde

Sverige, England, Frankrike, Italia, U. S. A. og Japan forlenget anerkjent Danmarks suverenitet over hele Grønland. Okkupasjonen var derfor ikke bare en utfordring mot Danmark, men også mot de makter som hadde funnet Danmarks krav på overhøyheten rettmessig. Borgere av disse stormakter var dommere, og ved å godkjenne Norges okkupasjon av «Eirik Raudes land» (ulykksalig ihukommelse!) vilde de ha underkjent sine egne regjeringers avgjørelser.

Ved siden herav kan, bevisst eller ubevisst, ha spilt inn hensyn til at navnlig England med sine «dominons» Kanada og Australia hevder suverenitet over arktiske og antarktiske områder hvor denne overhøyhet er ennå mindre effektiv enn den Danmark utøver over Øst-Grønland hvor det dog har eskimokolonier i Angmagssalik og ved Scoresbysund.

Den slags hensyn vilde i tilfelle ha en ganske annen vekt enn hensynet til folkemeningen i Norge eller frykten for den norske regjeringens protest. La oss endelig ikke puste oss op, ikke glemme at Norge er militært maktesløst og derfor utelukkende er henvist til en forsiktig og beskjeden fredspolitikk på folkerettens grunn. De stormakter som hadde godkjent Danmarks overhøyhet over hele Grønland, følte uvilkaarlig Norges optreden som Lilleput-nesevishet.

Smedals foran gjengitte uttalelse og mange andre vidner om en farlig mangel på sund sans hos den mann som selvbestaltet tok ledelsen av landets utenrikspolitikk i et vanskelig

spørsmål.

Derfor begriper han giensynlig heller ikke hvilken toppmålt frekhet han og hans klikk gjorde sig skyldig i ved å opfordre Hallvard Devold til å okkupere.

Det er påkrevd å minne om hvordan stillingen var. Ishavsrådet hadde forgjeves 5. mai 1931 henstilt til Mo-winckels regjering snarest mulig å foreta en okkupasjon. Etter regjeringsskiftet 12. mai tillot det sig 26. mai å offentliggjøre denne henstilling i pressen og fikk derfor i stortingsmøtet 27. mai en enstemmig fordømmelse fra alle hold. Uttalelsene vidnet også om at stortingets flertall var mot selve okkupasjonsplanen. 25. juni oppløstes stortinget. De diplomatiske forhandlinger med Danmark holdt på å føre til en fredelig ordning, men så slo klikken spillet overende ved 26. juni å sende Hallvard Devold telegram om å okkupere straks. Professor Marstrander reiste med flyvemaskin til utlandet for å få telegrammet sendt. Okkupasjonen fant sted 27. juni. En ytterligere uforskammethet var at underretningen ikke først og fremst blev sendt til kongen, hvis navn blev misbrukt uten bemyndigelse, og til regjeringen, men til vennligsinnede aviser. Smedal skriver (s. 123): «Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse» (!). Først 30. juni fikk regjeringen telegram fra Devold.

Det ligger utenfor denne artikkels

ramme å kritisere bonderegjeringens ynkelige optreden og utenrikskomiteens forsømmelse av å kreve stortinget innkalt. Det blev dengang for-gjeves foreslått at regjeringen skulde undersøke telegramvekslingen med Myggbukta; den vilde giensynlig ikke ha klarhet over sammenhengen som den nok godt forstod.

Men dessverre har stortingets protokollkomité i 1933 heller ikke villet skaffe full klarhet, men fant sig i at Smedal nektet å navngi sine medskyldige. Professor Marstrander var dog så rettsindig frivillig å opplyse om sin medvirken.

Stortingets presidentskap sendte Smedal en skrivelse av 10. juni 1933 (trykt i hans bok s. 274—275) hvori det heter:

«Såvel presidentskapet som den utvide-de utenriks- og konstitusjonskomité har besluttet å rette følgende skriftlige forespørsel til Dem: Hvilke andre visste om og var med på å rette ovennevnte anmodning om den private okkupasjon? I særdeleshet ønsker man å få rede på om noe medlem av den daværende norske regjering eller om byråchef Marstrander var blandt disse andre. — — — — Presidentskapet har besluttet at såfremt herr advokaten ikke gir disse opplysninger, så vil De bli innkalt for stortinget efter grunnlovens § 75 h — — — — o. s. v.

Smedal nektet i skrivelse av 14. juni å svare, fordi han ikke vilde «utsette andre for samme forfølgelse som jeg selv for tiden er gjenstand for». Og dermed falt stortingets presidentskap dessverre til fote. Man skal vel merke sig hvilke personer forespørselen «i særdeleshet» gjaldt, nemlig «noe medlem av den davæ-

forts. side 2.

om den». Altså revanchetanker!

Det er alvorlig grunn til å kalle til vakt mot en agitasjon i denne retning. Hvorfor var den tyske professor Wolgast som har forsvart Norges standpunkt, nylig gjest på bonde-lagets møte?

Mellom linjene hos Smedal skimter jeg en plan om en forståelse mellom Norge og Nazi-Tyskland mot Danmark, i forbindelse med det slesvigske spørsmål. Aktivisten Quislings nazisynpati er åpenbar. I ethvert fall anbefaler Smedal å bruke uroen i Europa til å reise krav om at Norge skal få hele Grønland. Han tar da ikke spor av hensyn til at grønlenderne selv aldeles ikke ønsker å komme under Norge. Allerede

Det fremgår med full tydelighet av den diplomatiske korrespondanse mellom Danmark, U. S. A. og England at både statene og Kanada ønsker å erverve Grønland hvis Danmark noensinne gir slipp på det, frivillig eller tvungent. De har anerkjent Danmarks overhøyhet, men vil straks gjøre sine egne, innbyrdes stridende krav gjeldende hvis det blir spørsmål om noen forandring. Overfor disse stormakter kommer Norge ingen vei med sine «politiske» krav på grunnlag av «uretten i Kiel».

Grønland kan vedbli å være dansk koloni, norsk blir det aldri, men enten amerikansk eller kanadisk. Monroe-doktrinen setter en bom for alle norske erobringstanker.

ket makter å bære. Bare fant ikke å kunne stille penger til disposisjon. Det ble i den motsetningsforhold mellom bankens styre og men det endte med at fyken fikk et beløp til innbetaling av obligasjoner. Det er meg skellig å følge fylkesmannens aksjoner vedrørende fylkesnomiske forhold, da de ovenfor har utarbeidet over kommunens økonomiske

Takk.

Da det dessverre er uovnelig for mig å nå hver enkelt i denne tid har visst oss del ved min manns sykdom, og bisettelse, må det være mig i denne tid har vist oss delt inderligste takk. På familiens vegne

Sofie V.

Grønlandsaktivistene

(Forts. fra side 3).

rende norske regjering» eller byråchef Marstrander. Byråchefen, som er ansatt i utenriksdepartementet, er en bror av professoren som fløi til utlandet med det skjebnesvangre telegram. Det er et nærliggende spørsmål om han kjente aksjonen. Hans forhold vilde i så fall vært ytterst illojalt.

Aktivistenes viktigste meningsfeller i bonderegjeringen var Quisling, Lindboe og formentlig også Trædal.

Efter offentliggjørelsen av Smedals bok finner jeg det i høi grad påkrevd at stortinget fremtvinger opplysninger om hans medskyldige. Av selve hans vegring fremgår at det vilde være en alvorlig sak for dem å bli dratt frem i lyset. Likeledes bør alle forklaringer for stortingets komiteer offentliggjøres i sin helhet, — i denne henseende er jeg enig med Smedal når han (s. 272) krever offentliggjørelse av hans, Braadlands, Moenwinkels og Sundes forklaringer. Utenrikskomiteens flertall skrev i 1933: «Dr. Smedals uttalelser trenger ingen kommentar. De viser hvorledes ethvert begrep om ansvar og forpliktelse like overfor staten hos ham var trengt helt tilbake». Hertil svarer Smedal (s. 126) med en deklamasjon om den dype ansvarsfølelse hos ham og de andre aktivister i klikken. Når intet ansvar kunde gjøres gjeldende mot ham, er det lett-

vint å prale av sin ansvarsfølelse. Straffeloven inneholder, såvidt jeg har kunnet finne, ingen bestemmelse som kan brukes mot ham, professor Marstrander eller deres redskap Hallvard Devold. Det vilde vel heller ikke vært klokt å gjøre dem til «martyrer».

Lederne av enkelte arktiske og antarktiske ekspedisjoner — således Otto Sverdrup — har på forhånd hatt regjeringens bemyndigelse til å okkupere nyopdaget land for Norge. Enhver «privat» okkupasjon uten bemyndigelse bør uttrykkelig forbys i straffeloven for å bindre gjentagelser av dumme eventyr.

Både Skeie og Smedal retter sterke angrep på Norges ene advokat i Haag, den nuværende justisminister Sunde. Smedal beskylder ham bent frem for løgn, og det spørsmål reiser sig da om landets justisminister kan finne sig i dette uten å anlegge sak. Sammenhengen er følgende.

Wedel Jarlsberg innledet høsten 1932 de bekjente forliksforhandlinger, og advokat Sunde og statsminister Hundseid medvirket, bak regjeringens og Grønlandsdelegasjonens rygg. Forutsetningen var at dette skulde være en dyp hemmelighet, men ryktet fikk naturligvis snart tak i planen. I delegasjonens møte 6. september 1932 ble Sunde eksaminert på en meget nærgående måte. Skeie gir (s. 115—116) detaljerte opplysninger om drøftelsen, piensynlig efter sam-

tidige notater. Sunde bare «meddelte at han hadde hatt et brev fra Wedel Jarlsberg, hvori denne bad ham om å skaffe visse opplysninger vedrørende arkivsaken. Sunde hadde så skrevet tilbake til ham og gitt ham disse opplysninger, spørsmålet om forliksforhandlinger var ikke blitt berørt». — — — «Klæstad rettet en henstilling til Sunde om å si alt han visste om Wedel Jarlsbergs foretagende.» «Sunde uttalte at han ikke visste mer enn det han hadde sagt.» — — — «Klæstad nevnte at det gikk rykter om at Sunde kjente til at det foregikk forliksforhandlinger.» «Sunde kjente ikke til saken.» O. s. v. Om Sundes forhold skriver Smedal (s. 287): «Dette holdt han skjult for sin medadvokat, advokat Rygh, og da han på et delegasjonsmøte ble spurt om han hadde kjennskap til at det ble drevet forliksforhandlinger, løi han advokat Rygh og de øvrige medlemmer av Grønlandsdelegasjonen like op i ansiktet».

Efter de ellers foreliggende opplysninger er det sikkert at Sunde medvirket aktivt i forliksforhandlingene; han har vel følt sig bundet av sitt taushetsløfte, og hans benektelse bør derfor ansees som en *nødløgn*. Men det er allikevel beklagelig at det kan sies at landets nuværende justisminister «løi».

Jeg har positiv visshet for at advokat Rygh ikke dengang kjente det minste til forliksforhandlingene, og jeg anser Sundes optreden mot sin medadvokat som illojal.

Det farligste i Smedals bok er hans plan om en *ny aksjon for å få lagt hele Grønland inn under Norge*.

Med utgangspunkt i dommens ord at Grønland tilhørte Norge til 1814 skriver han (s. 303 flg.):

«Det er idag at vi bør fremsette et politisk krav om omgjørelse av den urett som overgikk vår nasjon, da Grønland i 1814 på helt urettmessig måte blev berøvet Norge — ved hjelp av et bedrageri, for å bruke den daværende svenske utenriksministers uttrykk. Dommen i Haag har ikke avskåret oss adgangen til å kunne gjøre gjeldende et politisk krav av denne karakter. At uretten blev begått for 120 år siden er heller ingen hindring for kravets fremsettelse. — — — For en del år siden vilde det, slik som de politiske forhold lå an, ha vært nytteløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Uroen og utryggheten er tidens mangler. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er til stede for å få omgjørt gammel urett. I den overgangstid Europa gjen-nemlever idag, bør europæiske statsmenn få vite og den europæiske opinion bør bli fortrolig med at det også i forholdet mellom Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som må løses på en rettfærdig måte, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnåes. — — — Det er ingen tvil om at uretten i Kiel idag står mer levende for det norske folk enn den gjorde for en generasjon siden. Rettssaken i Haag har så å si stilt oss ansikt til ansikt med Bourkes løgn og de krenkelser som overgikk Norge i 1814.»

Skeie er forsiktigere, men han minner dog (s. 181) om sine ord i et

foredrag i Oslo journalistklubb i begynnelsen av april 1933 (visstnok 3. april): «om det skulde vise sig at dommen går oss imot, vil jeg si om denne dom det samme som Gambetta sa om Frankrikes nederlag 1871: «alltid tenke på den, aldri tale om den». Altså revanchetanker!

Det er alvorlig grunn til å kalle til vakt mot en agitasjon i denne retning. Hvorfor var den tyske professor Wolgast som har forsvart Norges standpunkt, nylig gjest på bondelagets møte?

Mellem linjene hos Smedal skimter jeg en plan om en *forståelse mellom Norge og Nazi-Tyskland mot Danmark*, i forbindelse med det slesvigske spørsmål. Aktivisten Quislings nazisympati er åpenbar. I ethvert fall anbefaler Smedal å bruke uroen i Europa til å reise krav om at Norge skal få *hele* Grønland. Han tar da ikke spor av hensyn til at *grønlanderne selv aldeles ikke ønsker å komme under Norge*. Allerede dette er grunn nok for Det norske arbeiderparti til å ta bestemt avstand fra planen.

Likeså viktig er det å motarbeide en opplussen av chauvinismen med brodd mot Danmark. [Nu må enhver tanke om Norges erhvervelse av Grønland skrinlegges ved en høitidelig erklæring av Norges regjering og storting om at Norge fullt ut og for all fremtid anerkjenner Danmarks suverenitet over Grønland.] Men Danmark på sin side bør i traktatsform, helst for all fremtid, sikre de

norske fangst- og fiskeinteresser og åpne et passende antall havner på Vest-Grønland. Med tiden må forresten hele monopolordningen lempes, — uten å slippe den «frie private» konkurranse løs.

Det fremgår med full tydelighet av den diplomatiske korrespondanse mellem Danmark, U. S. A. og England at både statene og Kanada ønsker å erverve Grønland hvis Danmark noensinne gir slipp på det, frivillig eller tvungent. De har anerkjent Danmarks overhøiherhet, men vil straks gjøre sine egne, innbyrdes stridende krav gjeldende hvis det blir spørsmål om noen forandring. Overfor disse stormakter kommer Norge ingen vei med sine «politiske» krav på grunnlag av «uretten i Kiel».

Grønland kan vedbli å være dansk koloni, norsk blir det aldri, men enten amerikansk eller kanadisk. Monroe-doktrinen setter en bom for alle norske erobringsplaner.

Jeg opfordrer først og fremst Det norske arbeiderparti, men også alle andre nøkterne nordmenn til å sørge for en endelig fredelig løsning av Grønlandsspørsmålet, i god tid før overenskomsten av 1924 utløper i 1944.

Det vil også være i utsoningens interesse at det fra sakkyndig hold utarbeides en fyldig fremstilling av *Kiel-fredens historie*. Det norske Kiel-fredskompleks skyldes historiske vrangforestillinger som bør utrenses av folkets sinn.

JOHAN SCHARFFENBERG.

Utklipp av: Arbeiderbladet

Grønlandsaktivistenes selforsvar.

II.

Smedals og de andre aktivisters undskyldning — men ikke rettferdiggjørelse — ligger i at de hadde stirret sig blind på dette ene spørsmål som i deres fantasi antok store «nasjonale» dimensjoner. For et nøkternt forstandsmessig skjønn forelå bare det økonomiske spørsmål hvordan de norske fangst- og fiskeinteresser skulde sikres og hvor store disse interesser — målt i nettofortjeneste — var i forhold til andre økonomiske interesser. Men for aktivistklikken spilte følelser inn, den bar nag til Danmark for Kiel-fredens skyld og vilde skaffe Norge opreisning for denne «historiske urett» som har spilt en så meningsløs stor rolle i hele Grønlandsstriden.

Men man skulde kunnet vente at klikken når utfallet av dens politikk blev et sviende nederlag, med tap av anseelse og en utgift på henimot en million kroner, vilde kommet til erkjennelse av sine feilgrep. Men nei, Skeie og Smedal fastholder at okkupasjonene var riktig og klok politikk, og at skylden for nederlaget ligger i udueligheten hos diplomater og politikere og advokat Sunde, i forlikshandlingene høsten 1932, og navnlig i opposisjonen fra oss som var bunnuenige i okkupasjonen og forutså utfallet.

Skeie skriver (s. 153): «Hadde

alt vært satt inn på å vinne prosessen, kan jeg ikke tvile på at vi hadde seiret i denne».

Smedal skriver (s. 259):

«Når Haag-domstolen så ugenert og ubluferdig har tatt hensyn, som den efter sine statutter ikke hadde lov til å ta, er dette uten tvil skjedd under inntrykket av splittelsen i Norge. Og da det til slutt blev kjent*) i Haag at okkupasjonsregjeringens egen chef var villig til å opgi norsk suverenitet, var vår stilling så kompromittert som den overhode kunde bli. Jeg går ut fra at like overfor et enig norsk folk vilde domstolen ikke ha våget å avsi den dom, som den nu gjorde. Den vilde da ha vært bange for at den norske regjering i en erklæring vilde ha gitt uttrykk for at avgjørelsen var partisk og at den var i strid med gjeldende folkerett. Nu løp domstolen ikke noen slik risiko.»

Denne betraktning vidoer om en hos en voksen mann, ovenikjøpet advokat og dr. juris, rent forbløffende naivitet. Hvorfor skulde domstolen latt sig påvirke mer av det norske folks enighet enn av det danske folks enighet? Den daværende temmelig inferiøre norske regjeringens protest mot domstolen vilde ikke imponert hverken domstolen eller verdensopinionen, men det vilde vært en usømmelighet av regjeringen å offentliggjøre en slik protest mot en

*) Denne Smedals og Skeies påstand

Skeie skriver (s. 153): «Hadde

domstol hvis kompetanse den hadde anerkjent. Var dommen gått Danmark imot, vilde Stauning og Munch, som de kloke menn de er, ikke protestert, men i tilfelle vilde en protest fra dem virket langt sterkere på verdensopinionen enn en protest fra Hundseid og Braadland.

Det er dog å ha for lave tanker om verdens høyeste domstol at den i en rettsvist mellom to stater skulde ta hensyn til folkemeningens styrke i det ene eller annet land.

Dommen gjorde i virkeligheten Norge en stor innrømmelse ved å uttale at Grønland helt til Kiel-freden 1814 tilhørte Norge. Personlig anser jeg denne opfatning som fullstendig uriktig, fordi jeg mener at Grønlands stilling til Danmark — Norge må bedømmes utelukkende på grunnlag av okkupasjonen i 1721 ved Hans Egede, — i denne henseende er jeg enig med advokat Rygh. Ulykkeligvis prosederte Danmarks advokater imidlertid ut fra læren om en sammenhengende norsk og derefter dansk-norsk suverenitet helt fra 1261, og domstolen godkjente denne merkelige lære om at suvereniteten vedblev å bestå selv efter at alle nordboer på Grønland var utdødd og forbindelsen med landet avbrutt i århundrer. Derved har dommen gitt våre aktivister stoff til ny agitasjon for å vinne Grønland for Norge (herom til slutt).

Hvis uvedkommende politiske hensyn, bevisst eller ubevisst, har påvirket dommerne, har de en ganske annen opprinnelse enn hensynet til enighet eller indre strid i Norge. Da Norge okkuperte i 1931, hadde

Sverige, England, Frankrike, Italia, U. S. A. og Japan forlenget anerkjent Danmarks suverenitet over hele Grønland. Okkupasjonen var derfor ikke bare en utfordring mot Danmark, men også mot de makter som hadde funnet Danmarks krav på overhøyheten rettmessig. Borgere av disse stormakter var dommere, og ved å godkjenne Norges okkupasjon av «Eirik Raudes land» (ulykksalig ihukommelse!) vilde de ha underkjent sine egne regjeringers avgjørelser.

Ved siden herav kan, bevisst eller ubevisst, ha spilt inn hensyn til at navnlig England med sine «dominions» Kanada og Australia hevder suverenitet over arktiske og antarktiske områder hvor denne overhøyhet er ennå mindre effektiv enn den Danmark utøver over Øst-Grønland hvor det dog har eskimokolonier i Angmagssalik og ved Scoresbysund.

Den slags hensyn vilde i tilfelle ha en ganske annen vekt enn hensynet til folkemeningen i Norge eller frykten for den norske regjeringens protest. La oss endelig ikke puste oss op, ikke glemme at Norge er militært maktesløst og derfor utelukkende er henvist til en forsiktig og beskjedne fredspolitikk på folkerettens grunn. De stormakter som hadde godkjent Danmarks overhøyhet over hele Grønland, følte uvilkarlig Norges opptreden som Lilleput-nesevishet.

Smedals foran gjengitte uttalelse og mange andre vidner om en farlig mangel på sunn sans hos den mann som selvbestaltet tok ledelsen av landets utenrikspolitikk i et vanskelig

spørsmål.

Derfor begriper han gjensynlig heller ikke hvilken toppmål frekhet han og hans klikk gjorde sig skyldig i ved å opfordre Hallvard Devold til å okkupere.

Det er påkrevd å minne om hvordan stillingen var. Ishavsrådet hadde forgjeves 5. mai 1931 henstilt til Mowinckels regjering snarest mulig å foreta en okkupasjon. Efter regjeringsskiftet 12. mai tillot det sig 26. mai å offentliggjøre denne henstilling i pressen og fikk derfor i stortingsmøtet 27. mai en enstemmig fordømmelse fra alle hold. Uttalelsene vidnet også om at stortingets flertall var mot selve okkupasjonsplanen. 25. juni oppløstes stortinget. De diplomatiske forhandlinger med Danmark holdt på å føre til en fredelig ordning, men så slo klikken spillet overende ved 26. juni å sende Hallvard Devold telegram om å okkupere straks. Professor Marstrander reiste med flyvemaskin til utlandet for å få telegrammet sendt. Okkupasjonen fant sted 27. juni. Ett ytterligere uforskammethet var at underretningen ikke først og fremst blev sendt til kongen, hvis navn blev misbrukt uten bemyndigelse, og til regjeringen, men til vennligsinnede aviser. Smedal skriver (s. 123): «Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse (!). Først 30. juni fikk regjeringen telegram fra Devold.

Det ligger utenfor denne artikkels

ramme å kritisere bonderegjeringens ynkelige opptreden og utenrikskomiteens forsømmelse av å kreve stortinget innkalt. Det blev dengang forgjeves foreslått at regjeringen skulde undersøke telegramvekslingen med Myggbukta; den vilde gjensynlig ikke ha klarhet over sammenhengen som den nok godt forstod.

Men dessverre har stortingets protokollkomité i 1933 heller ikke villet skaffe full klarhet, men fant sig i at Smedal nektet å navngi sine medskyldige. Professor Marstrander var dog så rettsindig frivillig å opplyse om sin medvirken.

Stortingets presidentskap sendte Smedal en skrivelse av 10. juni 1933 (trykt i hans bok s. 274—275) hvori det heter:

«Såvel presidentskapet som den utvidede utenriks- og konstitusjonskomité har besluttet å rette følgende skriftlige forespørsel til Dem: Hvilke andre visste om og var med på å rette ovennevnte anmodning om den private okkupasjon? I særdeleshet ønsker man å få rede på om noe medlem av den daværende norske regjering eller om byråchef Marstrander var blandt disse andre. — — — Presidentskapet har besluttet at såfremt herr advokaten ikke gir disse opplysninger, så vil De bli innkalt for stortinget efter grunnlovens § 75 h — — — o. s. v.

Smedal nektet i skrivelse av 14. juni å svare, fordi han ikke vilde «utsette andre for samme forfølgelse som jeg selv for tiden er gjenstand for». Og dermed falt stortingets presidentskap dessverre til fote. Man skal vel merke sig hvilke personer forespørselen «i særdeleshet» gjaldt, nemlig «noe medlem av den davæ-

Forts. side 9.

Grønlandsaktivistene

(Forts. fra side 3).

rende norske regjering» eller byråchef Marstrander. Byråchefen, som er ansatt i utenriksdepartementet, er en bror av professoren som fløi utlandet med det skjebnesvangre telegram. Det er et nærliggende spørsmål om han kjente aksjonen. Ha forhold vilde i så fall vært ytterst illojalt.

Aktivistenes viktigste meningsfulle i bonderegjeringen var Quisling Lindboe og formentlig også Trædal.

Efter offentliggjørelsen av Smedals bok finner jeg det i høi grad påkrevd at stortinget fremtvinger opplysninger om hans medskyldige, selve hans vegring fremgår at det de være en alvorlig sak for dem å dratt frem i lyset. Likeledes bør forklaringer for stortingets komité offentliggjøres i sin helhet, — i den henseende er jeg enig med Smedal når han (s. 272) krever offentliggjørelse av hans, Braadlands, Mowinckels og Sundes forklaringer. Utenrikskomiteens flertall skrev 1933: «Dr. Smedals uttalelser tilsier ingen kommentar. De viser herved ethvert begrep om ansvar forpliktelse like overfor staten som ham var trengt helt tilbake». Han svarer Smedal (s. 126) med en demasjion om den dype ansvarsheten hos ham og de andre aktivister i klikken. Når intet ansvar kjøres gjeldende mot ham, er det

bonderegjeringens
og utenrikskomite
vå kreve stortin-
lev dengang for-
regjeringen skul-
plegramvekslingen
en vilde giensynlig
er sammenhengen
forstod.

har stortingets
1933 heller ikke vil-
het, men fant sig
et å navngi sine
essor *Marstrander*
og frivillig å opplyse
...
sidentskap sendte
se av 10. juni 1933
(s. 274—275) hvori

apet som den utvide-
stitusjonskomité har
gende skriftlige fore-
vilke andre visste om
te ovennevnte anmod-
okkupasjon? I sær-
å få rede på om noe
værende norske regje-
chef *Marstrander* var
— — — President-
at såfremt herr advo-
se opplysninger, så vil
stortinget etter grunn-
— — — o. s. v.

t i skrivelse av 14.
rdi han ikke vilde
r samme forfølgelse
tiden er gjenstand
falt stortingets pre-
verre til fote. Man
sig hvilke personer
særdeleshet» gjaldt,
dlem av den davæ-
Forts. side 9.

Grønlandsaktivistene

(Forts. fra side 3).

rende norske regjering» eller byrå-
chef *Marstrander*. Byråchefen, som
er ansatt i utenriksdepartementet, er
en bror av professoren som fløi til
utlandet med det skjebnesvangre te-
legram. Det er et nærliggende spør-
smål om han kjente aksjonen. Hans
forhold vilde i så fall vært ytterst
illojalt.

Aktivistenes viktigste meningsfel-
ler i bonderegjeringen var *Quisling*,
Lindboe og formentlig også *Trøedal*.

Efter offentliggjørelsen av *Sme-
dals* bok finner jeg det i høi grad på-
krevd at stortinget fremtvinger op-
lysninger om hans medskyldige. Av
selve hans vegring fremgår at det vil-
de være en alvorlig sak for dem å bli
dratt frem i lyset. Likeledes bør alle
forklaringer for stortingets komiteer
offentliggjøres i sin helhet, — i den-
ne henseende er jeg enig med *Sme-
dal* når han (s. 272) krever offentlig-
gjørelse av hans, *Braadlands*, *Mo-
winckels* og *Sundes* forklaringer.
Utenrikskomiteens flertall skrev i
1933: «Dr. *Smedals* uttalelser tren-
ger ingen kommentar. De viser hvor-
ledes ethvert begrep om ansvar og
forpliktelse like overfor staten hos
ham var trengt helt tilbake». Hertil
svarer *Smedal* (s. 126) med en dekla-
masjon om den dype ansvarsfølelse
hos ham og de andre aktivister i
klikken. Når intet ansvar kunde
gjøres gjeldende mot ham, er det lett-

vint å prale av sin ansvarsfølelse.
Straffeloven inneholder, såvidt jeg
har kunnet finne, ingen bestemmelse
som kan brukes mot ham, professor
Marstrander eller deres redskap
Hallvard Devold. Det vilde vel hel-
ler ikke vært klokt å gjøre dem til
«martyrer».

Lederne av enkelte arktiske og
antarktiske ekspedisjoner — således
Otto Sverdrup — har på forhånd hatt
regjeringens bemyndigelse til å okku-
pere nyopdaget land for Norge. En-
hver «privat» okkupasjon uten be-
myndigelse bør uttrykkelig forbys i
straffeloven for å hindre gjentagel-
ser av dumme eventyr.

*

Både *Skeie* og *Smedal* retter ster-
ke angrep på Norges ene advokat i
Haag, den nuværende justisminister
Sunde. *Smedal* beskylder ham bent
frem for løgn, og det spørsmål reiser
sig da om landets justisminister kan
finne sig i dette uten å anlegge sak.

Sammenhengen er følgende.

Wedel Jarlsberg innledet høsten
1932 de bekjente forliksforhandlinger,
og advokat *Sunde* og statsminister
Hundseid medvirket, bak regjerin-
gens og Grønlandsdelegasjonens rygg.
Forutsetningen var at dette skulde
være en dyp hemmelighet, men ryk-
tet fikk naturligvis snart tak i planen.
I delegasjonens møte 6. september
1932 blev *Sunde* eksaminert på en
meget nærgående måte. *Skeie* gir
(s. 115—116) detaljerte opplysninger

om drøftelsen, piensynlig efter sam-

tidige notater. *Sunde* bare «med-
delte at han hadde hatt et brev fra
Wedel Jarlsberg, hvori denne bad
ham om å skaffe visse opplysninger
vedrørende arkivsaken. *Sunde* had-
de så skrevet tilbake til ham og gitt
ham disse opplysninger, spørsmålet om
forliksforhandlinger var ikke blitt
berørt». — — — «*Klæstad* rettet en
henstilling til *Sunde* om å si alt han
visste om *Wedel Jarlsbergs* foreta-
gende.» «*Sunde* uttalte at han ikke
visste mer enn det han hadde sagt.»
— — — «*Klæstad* nevnte at det gikk
rykter om at *Sunde* kjente til at det
foregikk forliksforhandlinger.» «*Sun-
de* kjente ikke til saken.» O. s. v.
Om *Sundes* forhold skriver *Smedal*
(s. 287): «Dette holdt han skjult for
sin medadvokat, advokat *Rygh*, og da
han på et delegasjonsmøte blev spurt
om han hadde kjennskap til at det
blev drevet forliksforhandlinger, løi
han advokat *Rygh* og de øvrige med-
lemmer av Grønlandsdelegasjonen li-
ke op i ansiktet».

Efter de ellers foreliggende opplys-
ninger er det sikkert at *Sunde* med-
virket aktivt i forliksforhandlingene;
han har vel følt sig bundet av sitt
taushetsløfte, og hans benektelse bør
derfor ansees som en *nødløgn*. Men
det er allikevel beklagelig at det kan
sies at landets nuværende justismini-
ster «løi».

Jeg har positiv visshet for at ad-
vokat *Rygh* ikke dengang kjente det
minste til forliksforhandlingene, og
jeg anser *Sundes* opptreden mot sin
medadvokat som illojal.

Det farligste i *Smedals* bok er
hans plan om en ny aksjon for å få
lagt hele Grønland inn under Norge.
Med utgangspunkt i dommens ord
at Grønland tilhørte Norge til 1814
skriver han (s. 303 flg.):

«Det er idag at vi bør fremsette et po-
litisk krav om omgjørelse av den urett
som overgikk vår nasjon, da Grønland i
1814 på helt urettmessig måte blev be-
rovet Norge — ved hjelp av et *bedrageri*,
for å bruke den daværende svenske uten-
riksministers uttrykk. Dommen i Haag
har ikke avskåret oss adgangen til å kun-
ne gjøre gjeldende et politisk krav av
denne karakter. At uretten blev begått
for 120 år siden er heller ingen hindring
for kravets fremsettelse. — — — For
en del år siden vilde det, slik som de
politiske forhold lå an, ha vært nytteløst
å fordrø Grønland tilbake til Norge. Idag
stiller saken sig anderledes. Vi lever i
en tid som i flere henseender kan sam-
menlignes med tiden omkring Napoleon.
Uroen og utryggheten er tidens mangler.
Til dens fordeler hører de muligheter som
nu er til stede for å få omgjort gammel
urett. I den overgangstid Europa gjen-
nemlever idag, bør europæiske statsmenn
få vite og den europæiske opinion bør bli
fortrolig med at det også i forholdet mel-
lem Norge og Danmark er et stort nasjo-
nalt spørsmål som må løses på en rett-
ferdig måte, hvis ro og tilfredshet skal
kunne opnåes. — — — Det er ingen
tvil om at uretten i Kiel idag står mer
levende for det norske folk enn den gjorde
for en generasjon siden. Rettssaken i
Haag har så å si stilt oss ansikt til ansikt
med Bourkes løgn og de krenkelser som
overgikk Norge i 1814.»

Skeie er forsiktigere, men han
minner dog (s. 181) om sine ord i et

foredrag i Oslo journalistklubb i be-
gynnelsen av april 1933 (visstnok 3.
april): «om det skulde vise sig at
dommen går oss imot, vil jeg si om
dommen dom det samme som Gam-
betta sa om Frankrikes nederlag
1871: «alltid tenke på den, aldri tale
om den». Altså revanchetanker!

Det er alvorlig grunn til å kalle
til vakt mot en agitasjon i denne ret-
ning. Hvorfor var den tyske pro-
fessor *Wolgast* som har forsvart Nor-
ges standpunkt, nylig gjest på *bonde-
lagets* møte?

Mellem linjene hos *Smedal* skim-
ter jeg en plan om en forståelse mel-
lem Norge og Nazi-Tyskland mot
Danmark, i forbindelse med det sles-
vigske spørsmål. Aktivisten *Quis-
lings* nazisympati er åpenbar. I et-
hvert fall anbefaler *Smedal* å bruke
uroen i Europa til å reise krav om
at Norge skal få hele Grønland. Han
tar da ikke spor av hensyn til at
grønlanderne selv aldeles ikke ønsker
å komme under Norge. Allerede det-
te er grunn nok for Det norske ar-
beiderparti til å ta bestemt avstand
fra planen.

Likewise viktig er det å motarbeide
en opplussen av chauvinismen med
brodd mot Danmark. Nu må enhver
tanke om Norges erhvervelse av
Grønland skrinlegges ved en høitide-
lig erklæring av Norges regjering og
storting om at Norge fullt ut og for
all fremtid anerkjenner Danmarks
suverenitet over Grønland. Men
Danmark på sin side bør i traktats
form, helst for all fremtid, sikre de

norske fangst- og fiskeinteresser og
åpne et passende antall havner på
Vest-Grønland. Med tiden må for-
resten hele monopolordningen lem-
pes, — uten å slippe den «frie pri-
vate» konkurranse løs.

Det fremgår med full tydelighet
av den diplomatiske korrespondanse
mellem Danmark, U. S. A. og Eng-
land at både statene og Kanada øn-
sker å erverve Grønland hvis Dan-
mark noensinne gir slipp på det, fri-
villig eller tvungent. De har aner-
kjent Danmarks overhøighet, men vil
straks gjøre sine egne, innbyrdes stri-
dende krav gjeldende hvis det blir
spørsmål om noen forandring. Over-
for disse stormakter kommer Norge
ingen vei med sine «politiske» krav
på grunnlag av «uretten i Kiel».

Grønland kan vedbli å være
dansk koloni, norsk blir det aldri,
men enten amerikansk eller kana-
disk. Monroe-doktrinen setter en
bom for alle norske erobningsplaner.

Jeg opfordrer først og fremst Det
norske arbeiderparti, men også alle
andre nøkterne nordmenn til å sør-
ge for en endelig fredelig løsning av
Grønlandsspørsmålet, i god tid før
overenskomsten av 1924 utløper
1944.

Det vil også være i utsoninger
interesse at det fra sakkyndig ho-
utarbeides en fyldig fremstilling
Kiel-fredens historie. Det nors-
ke Kiel-fredskompleks skyldes histo-
ske vrangforestillinger som bør
renses av folkets sinn.

JOHAN SCHARFFENBERG

'Arbeiderbladet' m 1934.
27 juni 1934.

Grønlandsaktivistenes selvforsvar.

Efter dommen i Haag 5. april 1933 avga flertallet i stortingets utenrikskomité en innstilling (Innst. S. nr. 116 — 1933) som inneholdt en fordømmelse av okkupasjonene og saksbehandlingen så skarp at den neppe har sidestykke; høires, venstres og arbeiderpartiets representanter i komiteen var enig om denne kritikk, bare bondepartiets representant forsvarte bonderegjeringens politikk. Det naturlige hadde vært at denne innstilling senere var blitt inngående drøftet i stortinget, men her spilte inn hensynet til de borgerlige partiers samarbeid mot arbeiderpartiet ved stortingsvalget til høsten, og de besluttet derfor å avholde sig fra enhver debatt i tinget. Beslutningen blev naturligvis dekket med nasjonale fraser om å undgå en beskjæmmende opvask, men valghensynet var dens sanne grunn.

To av aktivistenes ledere har imidlertid ikke villet tie til utenrikskomiteens kritikk og har utgitt forsvarsskrifter, først professor dr. Skeie: «Politikere og diplomater i Grønlands-saken» 1933, og nu advokat dr. Gustav Smedal: «Nasjonalt forfall. Tilbakeblikk og fremtidsmål i Grønlands-saken» 1934. Disse skrifter bør sees i sammenheng.

Jeg har i en rekke tidligere artikler i «Arbeiderbladet» fremholdt mitt syn på sakens realitet og historiske

sammenheng og kan ikke nu komme inn på disse spørsmål i hele deres bredde, — jeg fastholder både riktigheten av mine opplysninger og berettigelsen av min opposisjon mot okkupasjonspolitikken. Jeg ventet fra første ferd et knusende nederlag i Haag og fant det skadelig for sikringen av de praktiske fiske- og fangstinteresser å blåse saken op til et stort «nasjonalt» spørsmål om opreisning for «uretten i Kiel» 1814 o. s. v. Meget av den norske prosedyre fant jeg dels tåpelig («bruddet på kongeloven», «Bourkes løgn» m. m.), dels uredelig (benektelsen av at Norge under gjeldsoppgjøret 1819—21 opgav ethvert krav på Island, Færøyene og Grønland). En uredelighet jeg ikke før har nevnt, vil jeg nu omtale. Det gjelder spørsmålet om den forpliktende karakter av utenriksminister Ihlens løfte til den danske gesandt i Oslo 22. juli 1919 om at «den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning», nemlig ved anerkjennelsen av Danmarks overhøyhet over hele Grønland. Dette løfte fremkom som svar på en muntlig henvendelse fra den danske gesandt 14. juli 1919. I tiden mellom 14. og 22. juli drøftet Ihlen saken i en regjeringskonferanse — hvilket Norge har erkjent under saken —, men dessuten også i stortingets utenrikskomité — hvilket Norge omhyggelig har holdt hemmelig til

etter dommen. I regjeringen var man «livende redd» for at danskene skulde få rede på denne viktige kjennsgjerning. I utenrikskomiteen fremholdt den daværende statsminister Gunnar Knudsen at regjeringen ikke tenkte sig «at der var noen stor interesse for Norge å få overhøyhetretten over Grønland, enn mindre over den nordlige del, hvor det ikke bor noen mennesker». I samme retting talte bl. a. høiremannen advokat Michelet som senere fikk befattning med saken som utenriksminister. Castberg og Hambro påpekte de norske økonomiske interesser, — disse blev altså uttrykkelig nevnt, men dengang fant hverken regjeringen eller utenrikskomiteen hevdelsen av disse interesser uforenlig med Danmarks overhøyhet. Da Ihlen gav sitt løfte 22. juli, visste han at han handlet i overensstemmelse med sin regjering og med stortingets utenrikskomité. Angrepet på ham er derfor, som hans pårørende ifjor med rette fremholdt, urettferdig, og hele den norske prosedyre om at hans løfte ikke forpliktet regjeringen, var simpelt hen uredelig. Den italienske dommer Anzilotti hvis dissenterende votum i Haag utvilsomt var det juridisk beste, hevdet skarpt at Ihlens løfte var bindende og at den norske okkupasjon derfor var et rettsbrudd og ulovlig (dommen s. 94). Hadde han og de andre utenlandske dommere visst at løftet også var gitt med billigelse av stortingets utenrikskomité, vilde uttalelsen sannsynligvis blitt ennå skarpere. Men hvad skal man si om den norske regjering og dens advokaters og sakkyndiges for-

tielse av en så viktig kjennsgjerning? Det er grunn til å anta at regjeringsadvokat Kristen Johanssen kjente sammenhengen og at dette bidrog sitt til at han ikke ønsket å føre saken fordi han var uenig i en slik fortieelse.

Det kan vel neppe være tvil om at de norske advokater Sunde og Rygh og de sakkyndige jurister Skeie, Smedal, Klæstad, Gjelsvik og Castberg også hadde full rede på behandlingen i utenrikskomiteen. Derimot er det uklart om de underrettede Norges franske advokat Gidel.

Den norske regjering og alle disse fremskudte jurister fant altså en slik fortieelse hederlig. Hvordan vilde høiesterettsdommer Klæstad vurdert en lignende fortieelse i en eiendomsprosess mellom to norske bønder?

Norges advokater i Haag vil vel undskylde sig med at de ikke hadde noen plikt til å nevne denslags «intime» forhandlinger til skade for sin part.

Ennu viktigere er derfor det spørsmål om den norske dommer, sendemann Benjamin Vogt, hadde rede på forhandlingen i utenrikskomiteen. Han omtaler den ikke med et ord i sitt votum, men nevner at Ihlen konfererte med regjeringens andre medlemmer. Det heter i Vogts votum (dommen s. 117) at Ihlen «omtalte saken muntlig og uoffisielt til sine kolleger, men ingen beslutning blev fattet av regjeringen». Efter de foreliggende opplysninger synes det som om Ihlen ikke foretok noen undersøkelser av spørsmålet om norske interesser i Øst-Grønland; han tenkte ikke på dem da han

gav sitt muntlige svar 22. juli 1919». Senere (dommen s. 118) uttalte Vogt endog: «Det kan sies at Ihlen gjorde sig skyldig i skjødesløshet ved denne anledning.» Vogt bør opplyse offentlig om han hadde rede på drøftelsen i utenrikskomiteen hvor de økonomiske spørsmål blev nevnt. Det er karakteristisk at hverken Skeie eller Smedal uttaler sig om denne fortielses tillatelighet. Jeg anser den som en skam for Norge.

*

Så vil jeg påtale endel uttalelser jeg finner sjofle hos Skeie og Smedal.

Skeie omtaler (s. 112) et brev han 26. august 1932 sendte Wedel Jarlsberg i Danmark, og skriver: «Jeg var meget engstelig for at et brev til Wedel Jarlsberg i denne tid kunde bli undersøkt av det danske efterretningsvesen», og han traff derfor foranstaltninger for å maskere brevet, «om mitt brev til ham tross min forsiktighetsforholdsregel skulde bli opsnappet». Forstår den norske professor i strafferett virkelig ikke hvilken gemen insinuasjon han her reiser om at den danske regjering i fredstid skulde begå den forbrytelse å krenke brevhemmeligheten?!

Skeie insinuerer (s. 141—142) at den danske utenriksdirektør Bernhoft som Wedel Jarlsberg forhandlet med, underhånden kan ha gjort «dommerne bekjent med Hundseids brev». Senere (s. 157) skriver han som om dette er sikkert fastslått (« — — — når disse kjensgjerninger — Mowinckels fremstilling av re-

gjeringens holdningsløshet og Hundseids tilbud — blev oplyst, var det umulig for Norge å vinne saken»). Den danske regjering og Bernhoft personlig har offisielt dementert at noen slik underhåndsmeddelelse har funnet sted. Da forliksunderhandlingene også blev bragt inn for riksdagens utenriksnevnd, hadde så mange mennesker rede på dem, at noe kan være sivet ut. Men herfra er det et drøyt stykke til beskyldningen om at en av de høieste danske embedsmenn skulde ha brutt sin taushetsplikt og krenket den fundamentale rettsregel at domstolen bare skal kjenne og bygge på offisielt fremlagte bevisligheter og ikke på opplysninger som hemmeligholdes for en av partene.

Tross de danske dementier som han nevner, insinuerer også Smedal (s. 225) at «det sier sig selv at den danske regjering ikke undlot å gjøre domstolens medlemmer underhånden bekjent med den norske statsministers brev». Med henblikk på den norske fortieelse fristes man til å minne om det gamle ord: tyven tror at hver mann stjeler.

Smedal kritiserer (s. 241—245) arbeiderpartiets og dets presses boldning. Arbeiderpressen tok «parti mot sitt eget land» (s. 241), han taler om «partiets hele internasjonale og dermed unasjonale innstilling» (s. 244).

Ethvert virkelig sosialistisk parti må efter hele sitt grunnsyn være internasjonalt — man kunde også si: overnasjonalt — innstillet, men det er ikke det samme som å være «unasjonalt». Et sosialistisk parti må i en

Fort. s. 2, sp. 1

Webster skulde ha skrevet til Dem og sagt at han hadde kjønt Dem i noen tid over i Amerika, og derfor mente han å kunne be Dem presentere ham for mrs. Oscar. Er dette riktig?

— Aldeles riktig.

— Men så sa De til mr. Shaw at De for Deres del ikke kunde huske mr. Webster, og at han sikkert bare var en plattenslager. Følgelig svarte De ham at De

brev fra han noen gang. sket selvfølgelig ikke å bli inn i denne kjedelige aff jeg svarte derfor at jeg ikke ham..... jeg sa det uten mig om, og da jeg kom hjem jeg at det brevet jeg hadde til Webster allerede var postet vilde bli bragt ut med neste morgen. Hvis nu politak i det, vilde man jo betr

29 juni 1933

njen blev gitt. skrivelse var ikke m
 de uttalelser, som
 angående saken.
 skrivelse måtte arbeid
 representanter etterly
 målet om den økonomi
 saken blev også reist.
 tiet nevnte, at det se
 konsesjon på 60 år b
 ganske sikkert som
 vilde komme krav
 or anleggslån til Lam
 a. Hertil svarte ordfø
 sekundert av advo
 en, at det det gjaldt
 en og den alene idag.
 ordfører Schjøtz og ad
 skildsen blev meget ur
 e blev fremlagt gjeng
 lse fra A.s Akersban
 direktøren med P. M.
 at det hadde pass
 mannskaps kontor, h
 uderes med kommu
 v 1,800,000 kroner og
 munens plikt til å u
 urten av Simensbråt
 erskudd ikke skulde
 andring ved den over
 ranti.

smålet om garanti
 tidige ordning således
 e til drøftelse er de
 t, men det vakte for
 høre at denne avslø
 ede nu. — Den skulde
 etter valget. Skrive
 entlig ikke beregnet p
 arbeiderpartiets hender
 tidspunkt.
 klager den måte ordf
 ar behandlet denne

Grønlandsaktivistene

(Fort. fra side 3).

mellemfolkelig tvist alltid spørre på hvilken side retten er, og holde sig klar av enhver nasjonalistisk ophisselse, det kan aldri hylde den dypt umoralske lære at man skal holde med sitt land selv om det har urett («right or wrong, my country»).

Smedal krever (s. 289) at ungdommen skal «læres op til å forstå at over partiet står landet og over klassen står nasjonen». Den sosialistiske ungdom har lært og skal alltid lære at over nasjonen står menneskeheten.

I Grønlandssaken har arbeiderpartiet og dets presse og dets tingsmenn alltid hevdet at de norske fangst- og fiskeriinteresser skal sikres, men protestert mot den chauvinistiske ophisselsestrafikk mot Danmark om «urett i Kiel» anno 1814, «gjenreisningen av Noregsveldet» og hele den forlorne romantikk.

Dessuten måtte et sosialistisk parti også ta hensyn til grønlandernes ønsker og fremtidsbehov. Arbeiderpartiet fastholdt det standpunkt som Gunnar Knudsens regjering og stortingets utenrikskomité inntok i 1919 og som fikk uttrykk i Ihlens folkerettslig bannende løfte.

Under forhandlingene 1923—24 hadde Norge kunnet få en stedseverende traktat om de norske rettigheter hvis det hadde godkjent Danmarks overhøyhet, men nu hadde Norge ulykkeligvis forlatt standpunktet av 1919 og krevet at Øst-Grønland enten skulde vedbli som «ingenmannsland» (terra nullius), en i lengden uholdbar tilstand, eller underlegges Norge. Som følge derav fikk Norge bare en traktat på tyve år, og hele den usalige strid blusset op igjen. Arbeiderpartiet og dets presse innså ennvidere faren for at okkupasjonen vilde føre til et ydmygende nederlag og skade Norges anseelse som fredsløst.

Men istedetfor å erkjenne disse virkelige motiver insinuerer Smedal (s. 244—245) og andre at grunnen var hensyntagen til Staunings regjering og til pengehjelpen fra de danske fagforeninger, under storlockouten 1931! Slikt fortjener ikke svar.

Mere humoristisk kan man ta Smedals forklaring av motstanden mot den aktivistiske politikk som et utslag av innflyttermentalitet. Han skriver (s. 58): «Vi står med andre ord her overfor et utslag av den mangel på frimodighet og kraft til å hevde landets interesser overfor Danmark, som har skadet oss og som er

typisk for folk i Norge med den innflyttermentalitet som Mowinckel representerer i så utpreget grad». Og til statsråd Mellbye skrev han 29. juni 1933 (s. 280): «Vi regjeres for tiden i dette spørsmål av en del innflyttere som ikke forstår hvad der er nasjonalt sømmelig». Statsminister Mowinckel stammer ikke i høiere grad enn statsråd Mellbye fra «innflyttere». Oprinnelig stammer alle mennesker i Norge fra «innflyttere» etter istiden. Hvorvidt Smedal selv stammer utelukkende fra ur-innflytterne, vet jeg ikke. Men Tordenskiold (Wessel), Christie, Schweigaard, Sverdrup, Abel, Munch, Wergeland, Welhaven, Ibsen, Werenskiold, Sars, Nansen, Chr. Michelsen og mange, mange flere av Norges ypperste menn stammer delvis fra «innflyttere». — Hans Egede hvis norskhet aktivistene fremhever så sterkt, var sønn av en dansk innflytter. Smedals slengeord røper dovre-gubbe mentalitet, og de rammer også hans nære meningsfeller Marstrand og Quisling. Men det er verre og farligere ting i hans bok. Herom i neste artikkel.

Johan Scharffenberg.

Utklipp av: Arbeiderbladet

271
6.34

Grønlandsaktivistenes selvforsvar.

Efter dommen i Haag 5. april 1933 avga flertallet i stortingets utenrikskomité en innstilling (Innst. S. nr. 116 — 1933) som inneholdt en fordømmelse av okkupasjonene og saksbehandlingen så skarp at den neppe har sidestykke; høires, venstres og arbeiderpartiets representanter i komiteen var enig om denne kritikk, bare bondepartiets representant forsvarte bonderegjeringens politikk. Det naturlige hadde vært at denne innstilling senere var blitt inngående drøftet i stortinget, men her spilte inn hensynet til de borgerlige partiers samarbeid mot arbeiderpartiet ved stortingsvalget til høsten, og de besluttet derfor å avholde sig fra enhver debatt i tinget. Beslutningen blev naturligvis dekket med nasjonale fraser om å undgå en beskjæmmende opvask, men valghensynet var dens sanne grunn.

To av aktivistenes ledere har imidlertid ikke villet tie til utenrikskomiteens kritikk og har utgitt forsvarsskrifter, først professor dr. Skeie: «Politikere og diplomater i Grønlands-saken» 1933, og nu advokat dr. Gustav Smedal: «Nasjonalt forfall. Tilbakeblikk og fremtidsmål i Grønlands-saken» 1934. Disse skrifter bør sees i sammenheng.

Jeg har i en rekke tidligere artikler i «Arbeiderbladet» fremholdt mitt syn på sakens realitet og historiske

sammenheng og kan ikke nu komme inn på disse spørsmål i hele deres bredde, — jeg fastholder både riktigheten av mine opplysninger og berettigelsen av min opposisjon mot okkupasjonspolitikken. Jeg ventet fra første ferd et knusende nederlag i Haag og fant det skadelig for sikringen av de praktiske fiske- og fangstinteresser å blåse saken op til et stort «nasjonalt» spørsmål om opreisning for «uretten i Kiel» 1814 o. s. v. Meget av den norske prosedyre fant jeg dels tåpelig («bruddet på kongeloven», «Bourkes løgn» m. m.), dels uredelig (benektelsen av at Norge under gjeldsoppgjøret 1819—21 oppgav ethvert krav på Island, Færøylene og Grønland). En uredelighet jeg ikke før har nevnt, vil jeg nu omtale. Det gjelder spørsmålet om den forpliktende karakter av utenriksminister Ihlens løfte til den danske gesandt i Oslo 22. juli 1919 om at «den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning», nemlig ved anerkjennelsen av Danmarks overhøyhet over hele Grønland. Dette løfte fremkom som svar på en muntlig henvendelse fra den danske gesandt 14. juli 1919. I tiden mellom 14. og 22. juli drøftet Ihlen saken i en regjeringskonferanse — hvilket Norge har erkjent under saken —, men dessuten også i stortingets utenrikskomité — hvilket Norge omhyggelig har holdt hemmelig til

etter dommen. I regjeringen var man «livende redd» for at danskene skulde få rede på denne viktige kjennsgjerning. I utenrikskomiteen fremholdt den daværende statsminister Gunnar Knudsen at regjeringen ikke tenkte sig «at der var noen stor interesse for Norge å få overhøyhetsretten over Grønland, enn mindre over den nordlige del, hvor det ikke bor noen mennesker». I samme retning talte bl. a. høiremannen advokat Michelet som senere fikk befattning med saken som utenriksminister. Castberg og Hambro påpekte de norske økonomiske interesser, — disse blev altså uttrykkelig nevnt, men dengang fant hverken regjeringen eller utenrikskomiteen hevdelsen av disse interesser uforenlig med Danmarks overhøyhet. Da Ihlen gav sitt løfte 22. juli, visste han at han handlet i overensstemmelse med sin regjering og med stortingets utenrikskomité. Angrepet på ham er derfor, som hans pårørende ifjor med rette fremholdt, urettferdig, og hele den norske prosedyre om at hans løfte ikke forpliktet regjeringen, var simpelt hen uredelig. Den italienske dommer Anzilotti hvis dissenterende votum i Haag utvilsomt var det juridisk beste, hevdet skarpt at Ihlen løfte var bindende og at den norske okkupasjon derfor var et rettsbrudd og ulovlig (dommen s. 94). Hadde han og de andre utenlandske dommere visst at løftet også var gitt med billigelse av stortingets utenrikskomité, vilde uttalelsen sannsynligvis blitt ennå skarpere. Men hvad skal man si om den norske regjering og dens advokaters og sakkyndiges for-

tielse av en så viktig kjennsgjerning? Det er grunn til å anta at regjeringsadvokat Kristen Johanssen kjente sammenhengen og at dette bidrog sitt til at han ikke ønsket å føre saken fordi han var uenig i en slik fortielse.

Det kan vel neppe være tvil om at de norske advokater Sunde og Rygh og de sakkyndige jurister Skeie, Smedal, Klæstad, Gjelsvik og Castberg også hadde full rede på behandlingen i utenrikskomiteen. Derimot er det uklart om de underrettede Norges franske advokat Gidel.

Den norske regjering og alle disse fremskudte jurister fant altså en slik fortielse hederlig. Hvordan vilde høiesterettsdommer Klæstad vurdert en lignende fortielse i en eiendomsprosess mellom to norske bønder?

Norges advokater i Haag vil vel undskylde sig med at de ikke hadde noen plikt til å nevne denslags «intime» forhandlinger til skade for sin part.

Ennu viktigere er derfor det spørsmål om den norske dommer, sendemann Benjamin Vogt, hadde rede på forhandlingen i utenrikskomiteen. Han omtaler den ikke med et ord i sitt votum, men nevner at Ihlen konfererte med regjeringens andre medlemmer. Det heter i Vogts votum (dommen s. 117) at Ihlen «omtalte saken muntlig og uoffisielt til sine kolleger, men ingen beslutning blev fattet av regjeringen». Etter de foreliggende opplysninger synes det som om Ihlen ikke foretok noen undersøkelser av spørsmålet om norske interesser i Øst-Grønland; han tenkte ikke på dem da han

gav sitt muntlige svar 22. juli 1919». Senere (dommen s. 118) uttalte Vogt endog: «Det kan sies at Ihlen gjorde sig skyldig i skjodesløshet ved denne anledning.» Vogt bør opplyse offentlig om han hadde rede på drøftelsen i utenrikskomiteen hvor de økonomiske spørsmål blev nevnt. Det er karakteristisk at hverken Skeie eller Smedal uttaler sig om denne fortielses tillatelse. Jeg anser den som en skam for Norge.

*

Så vil jeg påtale endel uttalelser jeg finner sjofle hos Skeie og Smedal.

Skeie omtaler (s. 112) et brev han 26. august 1932 sendte Wedel Jarlsberg i Danmark, og skriver: «Jeg var meget engstelig for at et brev til Wedel Jarlsberg i denne tid kunde bli undersøkt av det danske efterretningsvesen», og han traff derfor foranstaltninger for å maskere brevet, «om mitt brev til ham tross min forsiktighetsforholdsregel skulde bli opsnappet». Forstår den norske professor i strafferett virkelig ikke hvilken gemen insinuasjon han her reiser om at den danske regjering i fredstid skulde begå den forbrytelse å krenke brevhemmeligheten?!

Skeie insinuerer (s. 141—142) at den danske utenriksdirektør Bernhoft som Wedel Jarlsberg forhandlet med, underhånden kan ha gjort «dommerne bekjent med Hundseids brev». Senere (s. 157) skriver han som om dette er sikkert fastslått («— — — når disse kjennsgjerninger — Mowinckels fremstilling av re-

gjeringens holdningsløshet og Hundseids tilbud — blev oplyst, var det umulig for Norge å vinne saken»). Den danske regjering og Bernhoft personlig har offisielt dementert at noen slik underhåndsmeddelelse har funnet sted. Da forliksunderhandlingene også blev bragt inn for riksdagens utenriksnevnd, hadde så mange mennesker rede på dem, at noe kan være sivet ut. Men herfra er det et drøit stykke til beskyldningen om at en av de høieste danske embedsmenn skulde ha brutt sin taushetsplikt og krenket den fundamentale rettsregel at domstolen bare skal kjenne og bygge på offisielt fremlagte bevisligheter og ikke på opplysninger som hemmeligholdes for en av partene.

Tross de danske dementier som han nevner, insinuerer også Smedal (s. 225) at «det sier sig selv at den danske regjering ikke undlot å gjøre domstolens medlemmer underhånden bekjent med den norske statsministers brev». Med henblikk på den norske fortieelse fristes man til å minne om det gamle ord: tyven tror at hver mann stjeler.

Smedal kritiserer (s. 241—245) arbeiderpartiets og dets presses holdning. Arbeiderpressen tok «parti mot sitt eget land» (s. 241), han taler om «partiets hele internasjonale og dermed unasjonale innstilling» (s. 244).

Ethvert virkelig sosialistisk parti må efter hele sitt grunnsyn være internasjonalt — man kunde også si: overnasjonalt — innstillet, men det er ikke det samme som å være «nasjonalt». Et sosialistisk parti må i en

Fort. s. 4, sp. 1.

Grønlandsaktivistene

(Forts. fra side 3).

mellemfolkelig tvist alltid spørre på hvilken side retten er, og holde sig klar av enhver nasjonalistisk ophisselse, det kan aldri hylde den dypt umoralske lære at man skal holde med sitt land selv om det har urett («right or wrong, my country»).

Smedal krever (s. 289) at ungdommen skal «læres op til å forstå at over partiet står landet og over klassen står nasjonen». Den sosialistiske ungdom har lært og skal alltid lære at over nasjonen står menneskeheten.

I Grønlandssaken har arbeiderpartiet og dets presse og dets tingmenn alltid hevdet at de norske fangst- og fiskeriinteresser skal sikres, men protestert mot den chauvinistiske ophisselsestrafikk mot Danmark om «uretten i Kiel» anno 1814, «gjenreisningen av Noregsveldet» og hele den forlorne romantikk.

Dessuten måtte et sosialistisk parti også ta hensyn til grønnlendernes ønsker og fremtidsbehov. Arbeiderpartiet fastholdt det standpunkt som Gunnar Knudsens regjering og stortingets utenrikskomité inntok i 1919 og som fikk uttrykk i Ihlens folkerettslig-binnende løfte.

had
ren
hete
mar
Nor
pun
Grø
«ing
i len
derl
fikk
år, c
op i
press
okku
myge
anset
M
virke
(s. 2
var H
ring
ske f
ten 1
M
Smed
mot c
utslag
skrive
ord he
gel på
de lar
mark,

en så viktig kjennsgjerning? runn til å anta at regjerings- Kristen Johanssen kjente nengen og at dette bidrog sitt n ikke ønsket å føre saken n var uenig i en slik for-

an vel neppe være tvil om at e advokater Sunde og Rygh sakkyndige jurister Skeie, Klæstad, Gjelsvik og Cast- hadde full rede på behand- utenrikskomiteen. Derimot lart om de underrettet Nor- ke advokat Gidel.

orske regjering og alle disse e jurister fant altså en slik hederlig. Hvordan vilde sdommer Klæstad vurdert le fortielse i en eiendoms- mellem to norske bønder? advokater i Haag vil vel sig med at de ikke hadde til å nevne denslags «inti- ndlinger til skade for sin

viktigere er derfor det om den norske dommer, Benjamin Vogt, hadde rhandlingen i utenriksko- an omtaler den ikke med tt votum, men nevner at ererte med regjeringens emmer. Det heter i Vogts nmen s. 117) at Ihlen ken muntlig og uoffisielt eger, men ingen beslut- ttet av regjeringen». Ef- ggende opplysninger «sy- om Ihlen ikke foretok spøkelses av spørsmålet interesser i Øst-Grønn- nkte ikke på dem da han

gav sitt muntlige svar 22. juli 1919». Senere (dommen s. 118) uttalte Vogt endog: «Det kan sies at Ihlen gjorde sig skyldig i skjødelsløshet ved den- ne anledning.» Vogt bør opplyse of- fentlig om han hadde rede på drøf- telsen i utenrikskomiteen hvor de økonomiske spørsmål blev nevnt. Det er karakteristisk at hverken Skeie eller Smedal uttaler sig om denne fortielses tillatelighet. Jeg an- ser den som en skam for Norge.

Så vil jeg påtale endel uttalelser jeg finner sjofle hos Skeie og Smedal.

Skeie omtaler (s. 112) et brev han 26. august 1932 sendte Wedel Jarls- berg i Danmark, og skriver: «Jeg var meget engstelig for at et brev til Wedel Jarlsberg i denne tid kunde bli undersøkt av det danske efter- retningsvesen», og han traff derfor foranstaltninger for å maskere bre- vet, «om mitt brev til ham tross min forsiktighetsforholdsregel skulde bli opsnappet». Forstår den norske pro- fessor i strafferett virkelig ikke hvil- ken gemein insinuasjon han her rei- ser om at den danske regjering i fredstid skulde begå den forbrytelse å krenke brevhemmeligheten?!

Skeie insinuerer (s. 141—142) at den danske utenriksdirektør Bern- hof som Wedel Jarlsberg forhand- let med, underhånden kan ha gjort «dommerne bekjent med Hundseids brev». Senere (s. 157) skriver han som om dette er sikkert fastslått («— — — når disse kjensgjernin- ger — Mowinckels fremstilling av re-

gjeringens holdningsløshet og Hunds- eids tilbud — blev oplyst, var det umulig for Norge å vinne saken»). Den danske regjering og Bernhoft personlig har offisielt dementert at noen slik underhåndsmeddelelse har funnet sted. Da forliksunderhandlin- gene også blev bragt inn for riksdas- gens utenriksnevnd, hadde så mange mennesker rede på dem, at noe kan være sivet ut. Men herfra er det et drøit stykke til beskyldningen om at en av de høieste danske embeds- menn skulde ha brutt sin taushets- plikt og krenket den fundamentale rettsregel at domstolen bare skal kjenne og bygge på offisielt fremlag- te bevisligheter og ikke på opplysnin- ger som hemmeligholdes for en av partene.

Tross de danske dementier som han nevner, insinuerer også Smedal (s. 225) at «det sier sig selv at den danske regjering ikke undlot å gjøre domstolens medlemmer underhånden bekjent med den norske statsmini- sters brev». Med henblikk på den norske fortielse fristes man til å min- ne om det gamle ord: tyven tror at hver mann stjeler.

Smedal kritiserer (s. 241—245) arbeiderpartiets og dets presses hold- ning. Arbeiderpressen tok «parti mot sitt eget land» (s. 241), han taler om «partiets hele internasjonale og der- med unasjonale innstilling» (s. 244).

Ethvert virkelig sosialistisk parti må etter hele sitt grunnsyn være in- ternasjonalt — man kunde også si: overnasjonalt — innstillet, men det er ikke det samme som å være «una- sjonalt». Et sosialistisk parti må i en

Forts. s. 4, sp. 1.

Grønlandsaktivistene

(Forts. fra side 3).

mellemfolkelig tvist alltid spørre på hvilken side retten er, og holde sig klar av enhver nasjonalistisk ophis- selse, det kan aldri hylde den dypt umoralske lære at man skal holde med sitt land selv om det har urett («right or wrong, my country»).

Smedal krever (s. 289) at ung- dommen skal «læres op til å forstå at over partiet står landet og over klassen står nasjonen». Den sociali- stiske ungdom har lært og skal alltid lære at over nasjonen står menne- sket.

I Grønlandssaken har arbeider- partiet og dets presse og dets ting- menn alltid hevdet at de norske fangst- og fiskeriinteresser skal sik- res, men protestert mot den chauvi- nistiske ophisselsestrafikk mot Dan- mark om «uretten i Kiel» anno 1814, «gjenreisningen av Noregsveldet» og hele den forlorne romantikk.

Dessuten måtte et sosialistisk parti også ta hensyn til grønlander- nes ønsker og fremtidsbehov. Arbei- derpartiet fastholdt det standpunkt som Gunnar Knudsens regjering og stortingets utenrikskomité inntok i 1919 og som fikk uttrykk i Ihlen's folkerettslig-blannende løfte.

Under forhandlingene 1923—24 hadde Norge kunnet få en stedseva- rende traktat om de norske rettig- heter hvis det hadde godkjent Dan- marks overhøyhet, men nu hadde Norge ulykkeligvis forlatt stand- punktet av 1919 og krevet at Øst- Grønland enten skulde vedbli som «ingenmannsland» (terra nullius), en i lengden uholdbar tilstand, eller un- derlegges Norge. Som følge derav fikk Norge bare en traktat på tyve år, og hele den usalige strid blusset op igjen. Arbeiderpartiet og dets presse innså ennvidere faren for at okkupasjonen vilde føre til et yd- mygende nederlag og skade Norges anseelse som fredsland.

Men istedetfor å erkjenne disse virkelige motiver insinuerer Smedal (s. 244—245) og andre at grunnen var hensyntagen til Staunings regj- ring og til pengehjelpen fra de dan- ske fagforeninger, under storloekou- ten 1931! Slikt fortjener ikke svar.

Mere humoristisk kan man ta Smedals forklaring av motstanden mot den aktivistiske politikk som et utslag av innflyttermentalitet. Han skriver (s. 58): «Vi står med andre ord her overfor et utslag av den man- gel på frimodighet og kraft til å hev- de landets interesser overfor Dan- mark, som har skadet oss og som er

typisk for folk i Norge med den inn- flyttermentalitet som Mowinckel re- presenterer i så utpreget grad». Og til statsråd Mellbye skrev han 29. juni 1933 (s. 280): «Vi regjeres for tiden i dette spørsmål av en del inn- flyttere som ikke forstår hvad der er nasjonalt sømmelig». Statsminister Mowinckel stammer ikke i høiere grad enn statsråd Mellbye fra «inn- flyttere». Oprinnelig stammer alle mennesker i Norge fra «innflyttere» etter istiden. Hvorvidt Smedal selv stammer utelukkende fra ur-innflyt- terne, vet jeg ikke. Men Torden- skiold (Wessel), Christie, Schwei- gaard, Sverdrup, Abel, Munch, Wer- geland, Welhaven, Ibsen, Weren- skiold, Sars, Nansen, Chr. Michel- sen og mange, mange flere av Nor- ges ypperste menn stammer delvis fra «innflyttere», — Hans Egede hvis norskhet aktivistene fremhever så sterkt, var sønn av en dansk innflyt- ter. Smedals slengeord røper dovre- gubbementalitet, og de rammer også hans nære meningsfeller Marstran- der og Quisling. Men det er verre og farligere ting i hans bok. Herom i neste artikkel.

Johan Scharffenberg.

Nasjonalt forfall.

Ingen utenrikspolitisk sak har siden 1905 grepet så sterkt de norske sinn som grønlandssaken. Saken er forbi, og Norge tapte; men dermed er ikke nasjonen ferdig med dette spørsmål.

I trengselsårene etter 1814 kjempet våre forfedre i ti år for å få omstyrtet det danske landerov, fra Norge, men makten og uretten seiret. Og istedet for at vår nye unionsfelle ivaretok de norske interesser, måtte vi til stadighet stå på vakt mot vårt broderfolk.

Men urett og overgrep mot en nasjon, kommer før eller senere igjen. Ti år eller hundre år har intet å si når det er historiske og vitale fremtidsinteresser det gjelder for et folk. Da vil saken stadig dukke op igjen.

En av de fremste og dyktigste talsmenn for Norges rett i grønlandssaken, advokat dr. jur. Gustav Smedal, har på Norlis Forlag sendt ut en bok, som han har gitt den treffende tittel «Nasjonalt forfall». Det er en utredning og et oppgjør om det som foregikk i grønlandssaken i tiden 1919 til 1933.

Ingen kunde gjøre dette bedre. Dr. Smedal kjenner saken tilbunns og punkt for punkt dokumenterer han hvad som hendte. Og resultatet er en bok, som er skikket til å åpne øinene på vårt folk så vi kan se hvor vi står. Grønlandssaken som den rulles op, er en glimrende lyskaster over vår utenrikspolitikk og vår innenlandske partipolitikk.

Her ser vi det nasjonale forfall i hele sin elendighet. Norges farligste motstander var slett ikke danskene, men våre egne politikere. De var det som tilrettela Danmarks seier og Norges nederlag, og de var det som forspilte landets rettigheter og prisgav våre interesser.

De gjorde grønlandssaken til partipolitikk, og smidde våbnene som danskene kunde bruke mot oss. De gjorde det til en partipolitisk livssak for sig å føre Norge til nederlag. Og de jublet over nasjonens tap.

Et dypere nasjonalt forfall har det visst ikke vært i Norge siden borgerkrigens dager, siden bisp Nikolaus var partifører. Og spørsmålet melder sig uvilkaarlig: Quo vadis Norge?

Et klart speilbillede av landets indre politiske forfall, er vår utenrikspolitikk og den måte den blir representert på enkelte steder i utlandet. Og likeså vår representasjon i Folkeforbundet. Også denne side av landets politikk kaster dr. Smedal lys over, og det tør være temmelig nytt for mange det som han dokumenterer i denne sak.

«Nasjonalt forfall» er en bok som mange bør lese. Det er en vekker som vi trenger nu. Den vil

der for kravets fremsettelse. Når det spørres om et sådant politisk krav, gjelder det naturligvis ingen foreldelse, og 120 år er ingen lang tid i et folks liv. Dessuten må det tas i betraktning at det først var i 1905 at Norge fikk et eget utenriksstyre som i dette spørsmål kunde varetta dets interesser.

For endel år siden vilde det slik som de politiske forhold lå an, ha vært nytteløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Uro og utrygghet er tidens mangler. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er tilstede for å få omgjort gammel urett. I den overgangstid Europa gjennomlever idag, bør europeiske statsmenn få vite, og den europeiske opinion bør bli fortrolig med at det også i forholdet mellom Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som må løses på en rettfærdig måte, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnåes.

Det er da av betydning at utlandet får kunnskap om at Norge ikke har tapt Grønland i en krig med Danmark, og at forholdet er det at Danmark under en fredsslutning hvor det ikke var nogen tilstede som varetok Norges interesser, benyttet leiligheten til å tilegne sig norsk land ved kunster og uhederlige midler. Det var en unionsfelle gjennom 400 år som var gjenstand for denne behandling. Historien kjenner neppe fra de siste århundrer eksempler på lignende adferd. En omgjørelse av denne urett vil derfor ikke ha konsekvenser for europeiske grensespørsmål.»

Nasjonalbladet nr 147,
27 juni 1934

Nasjonalt forfall.

Ingen utenrikspolitisk sak har siden 1905 grepet så sterkt de norske sinn som grønlandssaken. Saken er forbi, og Norge tapte; men dermed er ikke nasjonen ferdig med dette spørsmål.

I trengselsårene etter 1814 kjempet våre forfedre i ti år for å få omstyrtet det danske landerov, fra Norge, men makten og uretten seiret. Og istedet for at vår nye unionsfelle ivaretok de norske interesser, måtte vi til stadighet stå på vakt mot vårt broderfolk.

Men urett og overgrep mot en nasjon, kommer før eller senere igjen. Ti år eller hundre år har intet å si når det er historiske og vitale fremtidsinteresser det gjelder for et folk. Da vil saken stadig dukke op igjen.

En av de fremste og dyktigste talsmenn for Norges rett i grønlandssaken, advokat dr. jur. Gustav Smedal, har på Norlis Forlag sendt ut en bok, som han har gitt den treffende tittel «Nasjonalt forfall». Det er en utredning og et opgjør om det som foregikk i grønlandssaken i tiden 1919 til 1933.

Ingen kunde gjøre dette bedre. Dr. Smedal kjenner saken tilbunns og punkt for punkt dokumenterer han hvad som hendte. Og resultatet er en bok, som er skikket til å åpne øinene på vårt folk så vi kan se hvor vi står. Grønlandssaken som den rulles op, er en glimrende lyskaster over vår utenrikspolitikk og vår innenlandske partipolitikk.

Her ser vi det nasjonale forfall i hele sin elendighet. Norges farligste motstander var slett ikke danskene, men våre egne politikere. De var det som tilrettela Danmarks seier og Norges nederlag, og de var det som forspilte landets rettighe-

ser oss hvor vi nu står, og uten at vi kjenner vårt forfall kan vi ikke finne veien ut av sumpen.

Men dr. Smedal tror ikke at vi er ferdig med grønlandssaken.

I sine avsluttende betraktninger kommer han inn på den fremtidige Grønlands-politikk, og fremholder her den meget store betydning av den passus i dommen som sier at inntil Kieler-freden var Grønland norsk besiddelse, men ved freden blev det dansk. Dette bør utnyttes, mener dr. Smedal, på den måte at Norge bør søke å få omgjort den bedragerske bestemmelse i Kieler-traktaten som løsriver Grønland fra Norge. Ordet «bedrageri» er den daværende svenske utenriksministers uttrykk. Dr. Smedal fortsetter:

«Dommen i Haag har ikke avskåret adgangen til å kunne gjøre gjeldende et politisk krav av denne karakter. At uretten blev begått for 120 år siden, er heller ikke til hinder for kravets fremsettelse. Når det spørres om et sådant politisk krav, gjelder det naturligvis ingen foreldelse, og 120 år er ingen lang tid i et folks liv. Dessuten må det tas i betraktning at det først var i 1905 at Norge fikk et eget utenriksstyre som i dette spørsmål kunde vareta dets interesser.

For endel år siden vilde det slik som de politiske forhold lå an, ha vært nytteløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Uro og utrygghet er tidens mangler. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er tilstede for å få omgjort gammel urett. I den overgangstid Europa gjennomlever idr.g. bør europeiske statsmenn få vite, og den europeiske opinion bør bli fortrolig med at det også i forholdet mellem Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som må løses på en rettfærdig måte, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnåes.

Det er da av betydning at utlandet får kunnskap om at Norge ikke har tapt Grønland i en krig med Danmark, og at forholdet er det at Danmark under en fredsslutning hvor det ikke var nogen tilstede som varetok Norges interesser, benyttet leiligheten til å tilegne sig norsk land ved kunster og uhederlige midler. Det var en unionsfelle gjennom 400 år som var gjenstand for denne behandling. Historien kjenner neppe fra de siste århundrer eksempler på lignende adferd. En omgjørelse av denne urett vil derfor ikke ha konsekvenser for europeiske grensespørsmål.»

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: Dagsposten Trondhjem

24
16.34

Et oppgjør mellom nordmenn.

Advokat Smedals nye bok:
Nasjonalt forfall.



ADVOKAT
GUSTAV SMEDAL.

en nasjonal gjenreisning av det norske folk».

Begrunnelsen for det nasjonale forfall fremlegger forfatteren i sin bok, som er opdelt i 14 kapitler. Først omtales striden om

suverenitetsspørsmålet, Grønlandsoverenskomsten av 1924 og kappløpet, som begynte mellom Norge og Danmark. Derpå redegjør forfatteren for vår voldgiftspolitik overfor Danmark og traktaten av 1926, for så å omtale, hvorledes situasjonen tilspisses. Dermed kommer man frem til sommeren og høsten 1931 og spørsmålet om norsk okkupasjon av Sydøst-Grønland. De følgende kapitler behandler første halvår 1932, selve okkupasjonen av Sydøst-Grønland, forsøket på å forlike saken høsten 1932, Hambros, Mowinckels og arbeiderpressens holdning under processen, dommen av 5te april 1933 og oppgjøret etter dommen, hvorefter forfatteren trekker op retningslinjene for Grønlandsspørsmålet og forholdet til Danmark i fremtiden.

For den, som vil ha en kortfattet oversikt over Grønlands-saken, er boken utmerket, og den, som vil fordype sig i sakens dokumenter, gir boken en overflod av henvisninger for hvert eneste citat. Det er en gjennomført bevisførelse fra forfatterens side, en front som det vil bli vanskelig å bryte igjennem.

Ved siden av å dokumentere går advokat Smedal også angrepsvis tilverks i tildels personlige former. Det gjelder først og fremst C. I. Hambros uttalelse på Kastrup flyveplass ved København den 29. juni 1931, da han hører om okkupasjonen og uttaler, at han er lykkelig over, at han ikke har noe å gjøre i Oslo. Vi står her, sier forfatteren, overfor en mangel på nasjonalfølelse og verdighet som før eller senere vil straffe sig. Det eneste riktige hadde vært, at Hambros optreden i København var blitt et punktum for hans politiske løpebane. Den virksomhet han senere har utfoldet, har heller ikke, legger han til, vært glørværdig og har neppe skaffet landets konservative parti eller ham selv noen virkelig glede.

Mowinckels forunderlige optreden blir også gjenstand for en hårdhendt behandling. Mowinckels tale på Bergenhus, hans angrep på bonderegjeringen i april 1932, hans artikkel 9. august «Norges ekstrasak i Haag» og hans foredrag i Haugesund og Stavanger i november samme år, karakteriseres som «en dårlig gjerning, og vidnet om at Mowinckel ikke tok det hensyn til landets interesser, som en nordmann i hans stilling burde ta». Det er all grunn til, sier forfatteren, å tro, at Mowinckels uttalelser er blitt effektivt utnyttet i

den danske underhåndsagitasjon mot Norge. Og han citerer i tilslutning hertil en uttalelse fra en Berliner-korrespondent: «Det er ikke for Vårherre, sakene blir lagt frem, men for mennesker, mennesker som bevisst eller ubevisst absorberer fra omgivelsene, fra folkeopinionen eller presseopinionen, fra sett eller hørt, fra inntrykk og instinkter, like sterkt som ethvert annet menneske». Og just derfor var det av så stor viktighet, at domstolen ikke fikk det inntrykk, at nordmenn i fremtredende stillinger var uenig i okkupasjonen.

Arbeiderpartiets holdning er kjent fra før. Når den ikke fikk noen skarp påtale i utenrikskomiteens utredning etter dommen, var det vel, sier forfatteren, fordi høires representanter ikke våget å si et eneste bebreidende ord av hensyn til Hambro, og venstres representanter tidde også helt stille på grunn av Mowinckels forhold til saken.

Denne korte gjennomgåelse viser, at det er saft og kraft i advokat Gustav Smedals oppgjør, og man bør vokte sig for å hengi sig til likegladhet overfor de nasjonale strømninger i folket. Det ulmer — vi merker det på alle områder — og flammen kan bryte ut igjen, hvor man minst venter det.

J. K.

DEN behandling, som Grønlandssaken og oppgjøret etter dommen i Haag, fikk i Norges storting, kunde aldri føre til fred og forlik på den indre front; dertil var de profesjonelle politikeres fremferd for utfordrende og konklusjonen for ufullstendig. Riktignok er månedene gått og glemseleens støv dalet ned over de søvniges hjerter; men det ulmer allikevel over hele landet, for i ett nu å bryte ut i klar flamme.

Denne flamme er advokat Gustav Smedals bok «Nasjonalt forfall», som i disse dager er utgitt på Olaf Norlis forlag. Boken er ikke bare et tilbakeblikk og en optrekning av linjene for fremtidens politikk i Grønlandssaken; den er et fryktløst oppgjør med internasjonalistene, med Hambro og Mowinckel, et oppgjør som tross all fortielse må få politiske følger for dem, det rammer. Opsangen får man allerede i forordet, som vi til orientering gjengir i sin helhet:

«Efter Haagdommen var det mange som mente at et oppgjør mellom nordmenn burde undgås. Jeg kan godt forstå at folk som ikke hadde særlig kjennskap til de ting, som var foregått under Grønlandssaken, inn tok det standpunkt. Det hadde vært så megen strid, hvorfor skulde man strides enda mer?

For dem som hadde stått be-

givenhetene nær og som hadde sett, hvorledes landsmenn i høit betrodde stillinger hadde optrådt under saken, var det ikke naturlig å tenke på samme måte. De følte det snarere slik at det var en plikt å si fra og å fortelle det norske folk uten omsvøp det som virkelig var foregått.

Grønlandssaken er noe meget mer enn en tapt prosess. Den er historien om en stor urett som er overgått Norge, og samtidig er den historien bl. a. om nulevende nordmenns forsømmelser og likegyldighet og uhørte optreden under en internasjonal konflikt, hvor betydelige norske interesser stod på spill. Enkelte av dem som har optrådt aller dårligst, spiller en ledende rolle i det offentlige liv — som om ingen ting var hendt og uten at der fra noe hold blir nedlagt innsigelse.

Selv hadde jeg håpet å kunne la være å skrive mer om denne sak på det nuværende tidspunkt. Den innstilling, som utenrikskomiteens flertall leverte i Grønlandssaken efter dommen, har imidlertid så å si trykket mig pennen i hånden. Like overfor dette uvederheftige tendensskrift, som på foranledning av stortingets presidentskap er blitt spredt utover landet, gikk det ikke an å forholde sig taus.

Da mange kanskje har trodd at Grønlandssaken har fannet

sin endelige avgjørelse ved Haagdommen, har jeg i et slutningskapitel villet vise at dette ikke er tilfelle, og at denne sak fremdeles reiser spørsmål som nødvendigvis må få sin løsning i fremtiden».

I slutningskapitlet uttaler forfatteren:

«Ved siden av det store spørsmål om omgjørelsen av uretten i Kiel stilles vi i fremtiden også overfor problemet: Vestgrønlands åpning, som vel bør søkes løst i samarbeide med andre stater som er interessert i en forandring av den nuværende tilstand. Før 1944 skal vi dessuten antagelig forhandle med Danmark om en ny ordning for våre næringsinteresser og videnskapelige interesser på Østgrønland. Den avtale vi har, varer ikke lenger enn til det år. Mowinckels uttalelse om at Grønlandssaken nu «er avgjort» kommer i sitt rette lys, når den sees i forbindelse med de vanskelige spørsmål som denne sak fremdeles reiser.

En tilfredsstillende løsning av disse spørsmål vil bero på om vi maktet å forandre det nasjonale forfall vi for tiden oplever, til

Tiden Tager m 141.
26 juni 1934

Nasjonalt forfall.

Av fhv. statsminister
J. HUNDSEID.

Jeg er først idag blitt opmerksom på, at der i dr. Smedals bok „Nasjonalt forfall” citeres et brev fra hr. Lars Eskeland, hvor han forteller om en samtale han hadde med mig i mitt kontor på Viktoria terrasse høsten 1932.

Jeg husker meget godt Eskelands besøk. Og jeg har intet å bemerke til det han forteller om denne episode, når undtas en setning som han legger mig i munnen, at jeg har uttalt ved nevnte anledning:

„Der hvor De nu sitter, har Mowinckel sittet gang efter gang nu i sommer og lokket og truet.”

Hr. Eskeland må på dette punkt huske feil.

Det jeg sa, var at jeg har hatt besøk av flere fremskutte menn fra forskjellige partier som sterkt har tilrådet forhandlinger.

Statsminister Mowinckel søkte mig ikke nogen gang i anledning Grønlandssaken i den tid jeg var statsminister.

Forøvrig vil jeg gjerne ha sagt at det forekommer mig å være mindre riktig i en bok å citere uttalelser av private samtaler uten på forhånd å forelegge uttalelserne for begge parter.

Oslo 25. juni 1934.

J. Hundseid.

"Tidens Tegn" nr. 145.
26 juni 1934.

Er den norske presse rakrygget og uavhengig?

Idag begravnes redaktør Torgeir Vraa for „Fremtiden” i Drammen. Han blev ved sin død i hele landets presse omtalt som en rakrygget og uavhengig journalist, og særlig blev det fremhevet som fortjenstfullt av ham, at han hadde våget å sette sig op mot ledelsen i Folkets Hus. Våre kolleger filosoferte over hvor fattig denne presse nu vilde bli fordi den ⁴Vraa tapte den eneste journalist som ikke servilt bøiet sig for partiledelsen, idet man underforstod at nettopp den journalist og det blad som skrev slik om Vraa selv var rakrygget og selv var uavhengig. . . . Vi kjente ikke Torgeir Vraa, men såpass meget har vi hørt om ham, at vi tror han vilde gitt, vi hadde nær sagt år av sitt liv, for å få dyppe pennen bare en gang til i sitt blekkhus, og sagt sin hjertens mening om sine kolleger. For den blanke sannhet om norsk presse idag er, at den som helhet betraktet er like servil overfor partistyrene som arbeiderpartiets blader er det. Og dens journalister er like svaie i ryggen overfor partiledelse og like avhengige av grupper i storting og kommunestyre som noen socialistisk journalist. . . . Vi sikter ikke med disse ord til økonomisk avhengighet for vi har i vårt tyveårige journalistliv aldri hørt om noe tilfelle hvor et parti har lagt penger på bordet og sagt, „skriv slik og check'en er din”. I den retning kan det vel hende at arbeiderpartiets presse er mere bundet til centralledelsen enn landets øvrige presse. Men vi sikter til, at når et eller annet parti har satt op et program eller vedtatt en beslutning hender det overordentlig sjelden at et av partiets blade tar avstand fra programmet eller beslutningen. . . . Alt blir slukt og alt blir kommentert like maskinmessig som i de latterlige debattene i storting eller kommunestyre, hvor sakene på forhånd er avgjort av gruppe eller av partiledelse uten hensyn til de saklige argumenter som fremkommer ved det offentlige ordskifte. Vi har i denne den norske presses servilitet overfor parti-styrene en følge av den opkonstruerte klassekampen som skyter sig inn og umuliggjør de virkelige idé-kamper, og vi har en av årsakene til hele vårt åndelige og kulturelle forfall. . . . Og søker vi riktig dypt efter årsaken til vår servilitet så finner vi, at også vi journalister er blitt ofre for pengene, mens vi burde være prester i det levende samfunns tjeneste.

Mannen i tønne.

' Tiden Tegn nr 144.

25 juni 1934.

Nytt!

GUSTAV SMEDAL

Nasjonalt forfall

328 sider. Med karter. 5 kroner.

OLAF NORLIS FORLAG

Advokat Smedal afslører Grønlands-Okkupationen.

Professor Marstrander fløj til Udlandet for at faa Telegrammet til Devold afsendt.

Statsministeren skulde stilles overfor en fuldbyrdet Kendsgerning.

DEN NORSKE Advokat Smedal, der førte Østgrønlands-Sagen for Norge i Haag, har udsendt en Bog, som han har kaldt »Nationalt Forfald« og som handler om Grønlands-sagen. Bogen er et voldsomt Opgør med ledende Mænd og Institutioner, som efter Advokatens Opfattelse stod i Vejen for de norske Interesser og hidrog til Norges Nederlag i Haag.

Telegrammet til Devold.

I Bogen offentliggøres for første Gang Ordlyden af det Telegram, der blev sendt Hallvard Devold, før han okkuperede den Landstrækning, Normændene kalder „Eirik Raudes Land“.

Advokat Smedal var af den Opfattelse, at den eneste Mulighed — og den sidste Chance — for Norge var en privat Okkupation. Han var bange for den internationale Domstol, men har vel — saadan maa man i hvert Fald læse Bogen — ment muligvis at kunne chokere den ved at stille den overfor en fuldbyrdet Kendsgerning.

I Sommeren 1931 satte Smedal forskellige fremtrædende Mænd ind i sin Tankegang, bl. a. Odeltingspræsident Hundseid, Stortingsmand Reimers og senere ogsaa Professor Marstrander. Det første Udkast til Telegrammet til Devold blev grundigt gennemrøftet i en snæver, interesseret Kreds. Der var Enighed om, at privat Okkupation vilde udløse en national Stemning i hele Norge, og naar Pressen blot blev underrettet før Statsministeren, vilde Regeringen, før den tog Stilling til Okkupationen, være klar over Offentlighedens Bedømmelse, der vilde blive kraftigt understøttet i aktivistisk Aand af flere forende Blade.

Deres Venner.

Af Grunde, som Advokat Smedal ikke vil ind paa, blev han, Professor Marstrander og de endnu anonyme øvrige Deltagere enige om ikke at undertegne Telegrammet med Navn, men med „Deres Venner“, idet man saa mente, at Devold vilde være klar over, hvem Afsenderne var. Man blev enige om, at Telegrammet maatte afsendes fra Udlandet. Under en Konference Natten mellem 23. og 24. Juni 1931 tilbød Professor Marstrander med en Times Varsel at flyve til Udlandet og afsende det derfra. Forskellige Forhold bevirkede, at Telegrammet først kom af Sted den 26. Juni om Morgen.

Hejst det norske Flag.

Telegrammet havde følgende Ordlyd:

„Devold, Myggebugten via Jan Mayen.

(Angivelse af Koden). Lauge Koch undervejs for at underlægge sig Landet Nord for Scoresbysund. I Norge stærk Stemning for norsk Okkupation. Statsmagten nøler imidlertid og ansporende Handling fra Normændene paa Østgrønland derfor nødvendig under nuværende Situation. Jeg vil indtrængende raade Dem til uden Ophold hejse norske Flag i Nærværelse af deres Kammerater og erklære, at De i Kong Haakons Navn tager Landet imellem Carlsbergfjorden og Besselfjorden i Besiddelse og kalder det „Eirik Raudes Land“. Derefter maa De omgaaende telegrafere til Statsministeren. Berette Okkupa-

tionshandlingen. Henstille Regeringen godkender denne og inddrager Omraadet under norsk Statshøjhed. Angiv som Grund for Okkupationen, at efter den Vending Sagen har taget, har De fundet Okkupationen værende det eneste Middel til varigt at sikre de norske Næringsinteresser paa Østgrønland. Send Telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende — 2 Døgn før Telegrammet til Statsministeren afgaar. Deres Venner. Telegrammet strengt konfidentielt.“

En vanskelig Kode ...

Den Kode, der blev anvendt til Telegrammet, var en saadan, at enhver Rettelse i det oprindelige Udkast til Telegrammet fik Indflydelse paa de efterfølgende Ord. Der blev derfor kun gjort de mest nødvendige Rettelser. „Jeg-Formen“ blev bibeholdt i Teksten paa Trods af den ændrede Underskrift. Ordet „omgaaende“ foran Statsministeren skrev sig ligeledes fra det første Udkast, da man endnu ikke havde fundet paa, at det vilde være opportunt at underrette Pressen før Regeringen.

Professor Marstrander fløj ... men hvorfor?

Da Professor Marstrander ved 4-Tiden om Morgen fik overrakt Telegrammet, stak han det i Inderlommen med de Ord: »Nu er der ikke nogen menneskelig Magt, der skal faa dette taget fra mig.«

Fire Timer senere fløj han til Udlandet ...

Men hvorfor —? Det er et Spørgsmaal, Advokat Smedal lader staa ubesvaret, men som det kunde have sin Interesse at faa oplyst.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet: **Vestlollands Avis**

skriver den **23 JUNI 1934**

Nordmand afslører selv Grønlandsokkupationen.

De norske Aktivitister sendte Professor Marstrander til Udlandet i Flyvemaskine for at faa Telegrammet til Devold afsendt.

Advokat Smedal løfter Sløret for nogle af de bevægede Begivenheder omkring Okkupationen i Østgrønland.

Grønlands-Stridens Dønninger har endnu ikke lagt sig i Norge. — Og de vil ikke gøre det foreløbig; derfor garanterer Advokat Smedal!

Advokaten, der jo har spillet en fremtrædende Rolle i de Af-færer, der førte Østgrønlandsstri-den for den internationale Domstol i Haag, har nemlig udsendt en stor Bog, som han har kaldt »Nationalt Forfald«, og som handler om Grønlandssagen. Bogen er et voldsomt Opør med ledende Mænd og Institutioner, som efter Advokatens Opfattelse stod i Vejen for de norske Inter-esser og bidrog til Norges Neder-lag i Haag.

Af Bogens Enkeltheder har — bortset fra de voldsomme, per-sonlige Udfald — adskillige en ganske særlig Interesse. Saale-des offentliggøres for første Gang

Ordlyden af det Telegram, der blev sendt Hallward Devold

for han okkuperede den Land-strækning, Nordmændene kalder »Eirik Raudes Land«.

Advokat Smedal var af den Opfattelse, at den eneste Mulig-hed — og den sidste Chance — for Norge var en privat Okku-pation. Han var bange for den internationale Domstol, men har vel — saadan maa han i hvert Fald læse Bogen — ment mulig-vis at kunne chokere den ved at stille den over for en fuldbyrdet Kendsgerning.

I Sommeren 1931 satte Smedal forskellige fremtrædende Mænd ind i sin Tankegang, bl. a. Odels-tingspræsident, Hundseid, Stortingsmand Reimers og senere ogsaa Professor Mar-strander.

Det første Udkast til Telegram-met til Devold blev grundigt gen-nemdroftet i en snæver interes-seret Kreds. Der var Enighed om, at privat Okkupation vilde udløse en national Stemning i hele Norge og naar Pressen blot blev underrettet for Statsmini-steren vilde Regeringen, for den tog Stilling til Okkupationen, være klar over Offentlighedens Bedømmelse, der vilde blive kraftigt understøttet i aktivi-

norske Flag i Nærværelse af Deres Kammerater og erklære, at De i Kong Haakons Navn tager Landet imellem Carls-bergfjorden og Besselfjorden i Besiddelse og kalder det »Eirik Raudes Land«. Derefter maa De omgaaende telegrafere til Statsministeren. Beretto Ok-kupationshandlingen. Henstil-le Regeringen godkender den-ne og inddrager Omraadet un-der norsk Statshøjhed. Angiv som Grund for Okkupationen, at efter den Vending, Sagen har taget, har De funden Ok-kupationen værende det eneste Middel til varigt at sikre de norske Næringsinteresser paa Østgrønland. Send Telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjø-fartstidende — — 2 Døgn før Telegrammet Statsministeren afgaar. Deres Venner. Tele-grammet strengt konfiden-tielt.«

En vanskelig Kode — —

Den Kode, der blev anvendt til Telegrammet, var en saadan, at enhver Rettelse i det oprindelige Udkast til Telegrammet fik Ind-flydelse paa de efterfølgende Ord. Der blev derfor kun gjort de mest nødvendige Rettelser. »Jeg-Formen« blev bibeholdt i Teksten paa trods af den ændre-de Underskrift. Ordet »omgaa-ende« foran Statsministeren skrev sig ligeledes fra det første Udkast, da man endnu ikke havde fundet paa, at det vilde være opportunt at underrette Pressen for Regeringen.

Professor Marstrander, fløj — men hvorhen —?

Da Professor Marstrander ved 4-Tiden om Morgen fik over-rakt Telegrammet, stak han det i Linderlommen med de Ord: »Nu er der ikke nogen menneskelig Magt, der skal faa dette taget fra mig.«

4 Timer senere fløj han til Ud-landet — —

Men hvorhen —?

Det er et Spørgsmaal Advokat Smedal lader staa ubesvaret; men det kunde dog have sin overordentlig store Interesse at

Den for den internationale Domstol i Haag, har nemlig udsendt en stor Bog, som han har kaldt »Nationalt Forfald«, og som handler om Grønlandssagen. Bogen er et voldsomt Opger med ledende Mænd og Institutioner, som efter Advokatens Opfattelse stod i Vejen for de norske Interesser og bidrog til Norges Nederlag i Haag.

Af Bogens Enkeltheder har — bortset fra de voldsomme, personlige Udfald — adskillige en ganske særlig Interesse. Saaledes offentliggøres for første Gang

Ordlyden af det Telegram, der blev sendt Hallward Devold

før han okkuperede den Landstrækning, Nordmændene kalder »Eirik Raudes Land«.

Advokat Smedal var af den Opfattelse, at den eneste Mulighed — og den sidste Chance — for Norge var en privat Okkupation. Han var bange for den internationale Domstol, men har vel — saadan maa han i hvert Fald læse Bogen — ment muligvis at kunne chokere den ved at stille den over for en fuldbyrdet Kendsgerning.

I Sommeren 1931 satte Smedal forskellige fremtrædende Mænd ind i sin Tankegang, bl. a. Odelsingspræsident, Hundseid, Stortingsmand Reimers og senere ogsaa Professor Marstrander.

Det første Udkast til Telegrammet til Devold blev grundigt gennemdrøftet i en snæver interesseret Kreds. Der var Enighed om, at privat Okkupation vilde udløse en national Stemning i hele Norge og naar Pressen blot blev underrettet for Statsministeren vilde Regeringen, før den tog Stilling til Okkupationen, være klar over Offentlighedens Bedømmelse, der vilde blive kraftigt understøttet i aktivistisk Aand af flere førende Blade.

»Deres Venner — —«.

Af Grunde, som Advokat Smedal ikke vil ind paa, blev han, Professor Marstrander og de endnu anonyme øvrige Deltagere enige om ikke at undertegne Telegrammet med Navn, men med »Deres Venner«, idet man saa mente, at Devold vilde være klar over, hvem Afsenderne var.

Man blev enige om, at Telegrammet maatte afsendes fra Udlandet. Under en Konference Natten mellem 23. og 24. Juni 1931 tilbød Professor Marstrander med en Times Varsel at flyve til Udlandet og afsende det derfra. Forskellige Forhold bevirkede, at Telegrammet først kom af Sted den 26. Juni om Morgen.

»Strengt konfidentielt. — — Deres Venner«.

Telegrammet havde følgende Ordlyd:

»Devold,
Myggebugten,
via Jan Mayen.

(Angivelse af Koden). Lauge Koch under Vejs for at underlægge sig Landet Nord for Scoresbysund. I Norge stærk Stemning for norsk Okkupation. Statsmagten nøler imidlertid og ansporende Handling fra Nordmændene paa Østgrønland derfor nødvendig under nuværende Situation. Jeg vil indtrængende raade Dem til uden Ophold hejse

De omgaaende telegrafer til Statsministeren. Beretto Okkupationshandlingen. Henstille Regeringen godkender denne og inddrager Omraadet under norsk Statshøjhed. Angiv som Grund for Okkupationen, at efter den Vendling, Sagen har taget, har De funden Okkupationen værende det eneste Middel til varigt at sikre de norske Næringsinteresser paa Østgrønland. Send Telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende — — 2 Døgn før Telegrammet Statsministeren afgaar. Deres Venner. Telegrammet strengt konfidentielt.«

En vanskelig Kode — —.

Den Kode, der blev anvendt til Telegrammet, var en saadan, at enhver Rettelse i det oprindelige Udkast til Telegrammet fik Indflydelse paa de efterfølgende Ord. Der blev derfor kun gjort de mest nødvendige Rettelser. »Jeg-Formen« blev bibeholdt i Teksten paa trods af den ændrede Underskrift. Ordet »omgaaende« foran Statsministeren skrev sig ligeledes fra det første Udkast, da man endnu ikke havde fundet paa, at det vilde være opportunt at underrette Pressen for Regeringen.

Professor Marstrander fløj — men hvorhen —?

Da Professor Marstrander ved 4-Tiden om Morgen fik overrakt Telegrammet, stak han det i Inderlommen med de Ord: »Nu er der ikke nogen menneskelig Magt, der skal faa dette taget fra mig.«

4 Timer senere fløj han til Udlandet — —.

Men hvorhen —?

Det er et Spørgsmaal Advokat Smedal lader staa ubesvaret; men det kunde dog have sin overordentlig store Interesse at faa oplyst.



ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Aalborg Posten

23 JUNI 1934

skriver den

Nordmænd afslører selv Grønlandsokkupationen

De norske Aktivister sendte Professor Marstrander til Udlandet i Flyvemaskine for at faa Telegrammet til Devold afsendt. — Dramatiske natlige Møder. — „Ingen menneskelig Magt skal faa dette taget fra mig“. Advokat Smedal løfter Sløret for nogle af de bevægede Begivenheder omkring Okkupationen i Østgrønland

Grønlands-Stridens Dønninger har endnu ikke lagt sig i Norge. — Og de vil ikke gøre det foreløbig; derfor garanterer Advokat Smedal —!

Advokaten, der jo har spillet en fremtrædende Rolle i de Affærer, der førte Østgrønlandsstriden for den internationale Domstol i Haag, har nemlig udsendt en stor Bog, som han har kaldt »Nationalt Forfald«, og som handler om Grønlandssagen. Bogen er et voldsomt Opgør med ledende Mænd og Institutioner, som efter Advokatens Opfattelse stod i Vejen for de norske Interesser og bidrog til Norges Nederlag i Haag.

Af Bogens Enkeltheder har — bortset fra de voldsomme, personlige Udfald — adskillige en ganske særlig Interesse. Saaledes offentliggøres for første Gang

Ordlyden af det Telegram, der blev sendt Halvard Devold,

før han okkuperede den Landstrækning, Nordmændene kalder »Eirik Raudes Land«.

Advokat Smedal var af den Opfattelse, at den eneste Mulighed — og den sidste Chance — for Norge var en privat Okkupation. Han var bange for den internationale Domstol, men har vel — saadan maa man i hvert Fald læse Bogen — ment muligvis at kunne chokere den ved at stille den overfor en fuldbyrdet Kendsgerning.

I Sommeren 1931 satte Smedal forskellige fremtrædende Mænd ind i sin Tankegang, bl. a. Odeltingspræsident Hundsøid, Stortingsmand Reimers og senere ogsaa Professor Marstrander. Det første Udkast til Telegrammet til Devold blev grundigt gennemdrøftet i en snæver interesseret Kreds. Der var Enighed om, at privat Okkupation vilde udløse en national Stemning i hele Norge, og naar Pressen blot blev underrettet før Statsministeren, vilde Regeringen, før den tog Stilling til Okkupationen, være klar over Offentlighedens Bedømmelse, der vilde blive kraftig understøttet i aktivistisk

Aand af flere førende Blade.

»Deres Venner — — «.

Af Grunde, som Advokat Smedal ikke vil indpaa, blev han, Professor Marstrander og de endnu anonyme øvrige Deltagere enige om ikke at underskrive Telegrammet med Navn, men med »Deres Venner«, idet man saa mente, at Devold vilde være klar over, hvem Afsenderne var.

Man blev enige om, at Telegrammet maatte afsendes fra Udlandet. Under en Konference Natten mellem 23. og 24. Juni 1931 tilbød Professor Marstrander med en Times Varsel at flyve til Udlandet og afsende det derfra. Forskellige Forhold bevirkede, at Telegrammet først kom af Sted den 26. Juni om Morgen.

»Strengt konfidentielt. — Deres Venner«.

Telegrammet havde følgende Ordlyd:

Devold,

Myggebugten via Jan Mayen.

(Angivelse af Koden).

Lauge Koch undervejs for at undersøge sig Landet Nord for Scoresbysund. I Norge stærk Stemning for norsk Okkupation. Statsmagten nøler imidlertid og ansporende Handling fra Nordmændene paa Østgrønland derfor nødvendig under nuværende Situation. Jeg vil indtrængende raade Dem til uden Ophold hejse norske Flag i Nærværelse af deres Kammerater og erklære, at De i Kong Haakon's Navn tager Landet imellem Carlsbergfjorden og Desselfjorden i Besiddelse og kalder det »Eirik Raudes Land«. Derefter maa De omgaende telegrafere Statsministeren. Brette Okkupationshandlingen. Henslille Regeringen godkender denne og inddrager Omraadet under norsk Statshøjhed. Angiv som Grund for Okkupationen, at efter den Vending Sagen har taget, har De fundet Okkupationen værende det eneste Midde til varigt at sikre de norske Næringsinteresser paa Østgrønland. Send Telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende — 2 Døgn før Telegrammet Statsministeren afaar. Deres Venner. Telegrammet strengt konfidentielt.

En vanskelig Kode.

Den Kode, der blev anvendt til Tele-

grammet, var en saadan, at enhver Retelse i det oprindelige Udkast til Telegrammet fik Indflydelse paa de efterfølgende Ord. Der blev derfor kun gjort de mest nødvendige Rettelser. »Jeg Forment« blev bibeholdt i Teksten paa trods af den ændrede Underskrift. Ordet »omgaaende« foran Statsministeren skrev sig ligeledes fra det første Udkast, da man endnu ikke havde fundet paa, at det vilde være opportunt at underrette Pressen før Regeringen.

Professor Marstrander fløj — —
men hvorhen??

Da Professor Marstrander ved 4. Tiden om Morgen fik overrakt Telegrammet, stak han det i Inderlommen med de Ord: »Nu er der ikke nogen menneskelig Magt, der skal faa dette taget fra mig«.

4 Timer senere fløj han til Udlandet —.

Men hvorhen —? Det er et Spørgsmaal Advokat Smedal lader staa ubesvaret; men det kunde dog have sin overordentlig store Interesse at faa oplyst.

Mr. X.

Telegrammet, der fremkaldte Grønlands-Sagen.

Dr. Smedal offentliggør Ordlyden.

Professor Marstrander fløj til Udlandet med det.

DEN fra Grønlandssagen kendte norske Advokat, Dr. jur. Gustav Smedal har i disse Dage udsendt en ny Bog „Nasjonalt Forfall“, hvori han endnu en Gang graver Grønlandsstriden op. Foruden en fyldig Oversigt over Sagens Udvikling bringer Bogen en Række skarpe Angreb paa Mænd og Institutioner, som efter Forf.s Mening bidrog til Nederlaget i Haag. Dette Opgør har ikke Bud til Danmark; det er et indre norsk Anliggende, der ikke vedrører os, om man Nord for Kattégattet vil gaa i Gang med en ny offentlig Storvask.

Der er imidlertid en Realitet i Bogen, der har historisk Interesse, og som de to norske Blade „Aftenposten“ og „Arbejderbladet“ gør til Genstand for udførlig Omtale. Som „Arbejderbladet“ skriver: „Det berygtede Telegram til Devold med Ordre om at foretage Okkupationen har man hidtil ikke kendt Ordlyden af. Overfor Udenrigskomiteén nægtede Smedal at give nærmere Oplysninger, og Komiteén oplyste, at Telegrammet ikke var at finde hos Telegramvæsenet. Nu viser det sig, at Telegrammet er blevet afsendt fra Udlandet.“

Smedal tager i Bogen fuldt ud Ansvar for Telegrammet. Han fortæller selv, at han i Foraaret 1931 var blevet klar over, at en Okkupation var Norges eneste Chance, og trods Advarsler fra forskellige uævnte Personer, han konfererede med, besluttede han at foretage en privat Okkupation.

„Jeg regnede med, at en Flaghejsning i Myggebugten vilde rejse en Opinion saa mægtig, at en norsk Regering ikke kunde modsætte sig den. I Pressen havde jeg desuden Forbindelser, som jeg vidste vilde gaa ind for Sagen“

Smedals Forberedelser til private Okkupation.

„En privat Okkupation forudsatte en telegrafisk Henvendelse til Lederen af de norske Overvintre i Myggebugten, Halvard Devold.“ Smedal skrev et Udkast til Telegrammet, der ikke afveg meget fra det endelige. Han vilde have sendt det i sit eget Navn, men i sidste Øjeblik blev det blot undertegnet „Deres Venner“, idet man gik ud fra, at Devold alligevel vilde være klar over, hvor det kom fra. En anden Ændring var, at man lod Devold telegrafere til Pressen før til Statsministeren. Derved vilde Regeringen faa bedst Adgang til at se, hvorledes Okkupationen blev bedømt af den offentlige Mening, før den selv maatte træffe sin Afgørelse.

Man kom til det Resultat, at det var

bedst, at Telegrammet blev afsendt fra Udlandet. I et natligt Møde den 23.-24. Juni tilbød Professor Marstrander at flyve til Udlandet med en Times Varsel.

Det skæbnesvangre Telegrams Ordlyd.

Først den 26. Juni om Morgenen var Telegrammet færdigt til Afsendelse. Det havde følgende Ordlyd:

DEVOLD,

Myggebugten,
via Jan Mayen.

(Angivelse af Koden.) Lauge Koch under Vejs for at underlægge sig Landet Nord for Scoresbysund. I Norge stærk Stemning for norsk Okkupation. Statsmagterne nøler imidlertid og ansporende Handling fra Nordmændene paa Østgrønland derfor nødvendig under nuværende Situation (Stop) Jeg vil indtrængende raade Dem til uden Ophold hejse norsk Flag i Nærverelse af Deres Kammerater og erklære, at De i Kong Haakons Navn tager Landet fra Carlsberg Fjorden til Bessel Fjorden i Besiddelse, og kalder det Eirik Raudes Land. Derefter maa De omgaaende telegrafere Statsministeren, berette Okkupationshandlingen, henstille Regeringen godkender denne og inddrager Omraadet under norsk Statshøjhed. Angiv som Grund for Okkupationen, at efter den Vending, som Sagen har taget, har De fundet Okkupationen værende det eneste Middel til varigt at sikre de norske Næringsinteresser paa Østgrønland. Send Telegram „Tidens Tegn“, „Dagbladet“, „Sjøfartstidende“ to Døgn før Telegrammet Statsministeren afgaar. (Sign.) Deres Venner. Telegrammet strengt konfidentielt.

„Nu skal ingen menneskelig Magt faa det fra mig.“

Da Koden var vanskelig at anvende, blev der gjort de færrest mulige Ændringer. Derfor er jeg-Formen bevaret, skønt Telegrammet er undertegnet „Deres Venner“, og Ordet „omgaaende“ foran „Statsministeren“, der skriver sig fra Smedals oprindelige Udkast, strider mod Slutningen af Telegrammet.

„Da Professor Marstrander Kl. 4 om Morgenen fik overrakt Telegrammet i endelig Stand, stak han det i Inderlommen med de Ord:

— Nu er der ikke nogen menneskelig Magt, som skal faa dette taget fra mig.

Fire Timer senere fløj han til Udlandet.“

Ny Grønlandssag om ti Aar?

I „Tidens Tegn“ anmelder Professor, Dr. A. W. Brøgger Smedals Bog med udpræget Sympati — ja mere end det. Professoren skriver, at der er maaske mange, der vil beklage sig over, at de nu igen skal have mere Grønlandssnak. Men de glemmer, at hver Dag og hvert Aar maa Guds Kværn, og at om ti Aar staar vi foran den næste Grønlandssag, om den da ikke kommer før.

Bogen „er ogsaa skrevet med Fremtiden for Øje“.

Men baade Forfatter og Anmelder har dog en Del at sige om Fortiden. Især gaar de løs paa Udenrigskomiteén, hvis Udtalelser i Sagen kaldes „et af de uværdigste Dokumenter, der er udgaaet fra Stortinget i al den Tid, det har eksisteret. ... At det blev Grundlaget for Stortingets endelige Beslutning i Sagen, er Udtryk for en politisk Korruption af store Dimensioner, som begrundet den afgørende Paastand i Dr. Smedals Bog om, at Grønlandssagen har eksponeret et nationalt Forfald.“

Talib.

Gula Tidend nr 142.
23 juni 1934.

„Nasjonalt forfall“.

Ny bok av Gustav Smedal.

Dr. Gustav Smedal som var formann i Ishavsrådet hev skrive ei ny bok: Nasjonalt forfall. Det er ei utgreiding um hendin-
gar som knyter seg til Grøn-
landssaki og domen i Haag.

I fyreordet skriv Smedal:

«Da mange kanskje har trodd at Grønlandssaken har funnet sin endelige avgjørelse ved Haagdommen, har jeg villet vise at dette ikke er tilfelle og at denne sak fremdeles reiser spørsmål som nødvendigvis må få sin løsning i fremtiden».

Boki er utgjevi av Norlis forlag og kom i bokhandelen i går.

— Melding um boki kjem i «Gula Tidend» um nokre dagar. —

Gifted Tidende m 142.
22 juni 1934.

En avslørning

Nasjonalt forfall.

Av dr. Gustav Smedal,
Olaf Norlis Forlag.

Dr. Smedals før bebudede bok er nu kommet. Det viser sig å være en omhyggelig, nesten dagboksmessig redegjørelse for Grønlands-saken, fra Danmarks henvendelse om suvereniteten i 1919 inntil nu. Fremstillingen er preget av videnskapelig nøiaktighet. Anførlene er dokumentert. Der er medtatt en rekke opplysninger som er helt nye for den store almenhet. Man finner godbiter som selve okkupasjonstelegrammet.

Ved på denne måte å fremstille saken i sammenheng har forfatteren gitt et bilde som helt ut svarer til den tittel han har gitt boken. Det er historien om nasjonalt forfall man har fur sig. Den indre splid, mangelen på våkent nasjonalt instinkt, førend politikerens uvidenhet om saken, mangelen på en systematisk gjennomtenkt linje. Alt dette fører til gjentagne feil.

Blandt disse er svaret på den første henvendelse fra Danmarks side, traktatpolitikken, den måte vi blev snydt på i 1924, da vi faktisk godkjente anlegget av en dansk statskoloni i Scoresbysund osv. Sett i sammenheng er det en forferdende påvisning av den tilfeldige prinsippløshet, hvorved utenrikspolitikken er blitt bedervet i dette land.

Det virker så meget sterkere sett på bakgrunn av Danmarks målhevisste og vel forberedte skritt med sikte på å få suvereniteten over hele Grønland og dette lands systematiske arbeide for å nå sitt mål.

Det er lærerikt å se dette samlet. At fremstillingen også er

kommet til å virke som et skarpt angrep på ledende offentlige menn har ikke vært til å undgå, men det er ikke hovedsaken og det bør ikke overskygge det faktum, at vårt folk som helhet er umodent, når det gjelder utenrikspolitiske anliggender. Som følge derav kan vi når som helst og i en hvilken som helst sak lide de alvorligste nederlag. Vi har ikke den garanti som ligger i et gammelt utenriksvesens tradisjoner. Heller ikke har vi den betryggelse som omhyggelig, systematisk forberedelse gir, og vi kan ikke stole på at et våkent nasjonalt instinkt gjør sig gjeldende hverken hos de ledende eller de ledede. Alt dette kan føre til at det glipper for oss i avgjørende øieblikke.

Vi har sett det så ofte i andre forbindelser, og det viser sig på det aller tydeligste i Grønlands-saken.

Den Grønlands-tretthet som i den senere tid har gjort sig gjeldende bør ikke hindre folk i å studere boken, ikke først og fremst for selve Grønlands-sakens skyld — den tilhører jo historien — men av hensyn til de mere almene sider av den situasjon vi står overfor. —s.

—o—

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: **Norges Handels- og
Sjøfartstidende**

22/6.34

En avsløring.

Nasjonalt forfall.

Av dr. Gustav Smedal,
Olaf Norlis Forlag.

Dr. Smedals før bebudede bok er nu kommet. Det viser sig å være en omhyggelig, nesten dagboksmessig redegjørelse for Grønlands-saken, fra Danmarks henvendelse om suvereniteten i 1919 inntil nu. Fremstillingen er preget av videnskapelig nøiaktighet. Anførselene er dokumentert. Der er medtatt en rekke opplysninger som er helt nye for den store almenhet. Man finner godbiter som selve okkupasjonstelegrammet.

Ved på denne måte å fremstille saken i sammenheng har forfatteren gitt et bilde som helt ut svarer til den titel han har gitt boken. Det er historien om nasjonalt forfall man har for sig. Den indre splid, mangelen på våkent nasjonalt instinkt, førend politikerens nvidenhet om saken, mangelen på en systematisk gjennomtenkt linje. Alt dette fører til gjentagne feil.

Blandt disse er svaret på den første henvendelse fra Danmarks side, traktatpolitikken, den måte vi blev snydt på i 1924, da vi faktisk godkjente anlegget av en dansk statskoloni i Scoresbysund

kommet til å virke som et skarpt angrep på ledende offentlige menn har ikke vært til å undgå, men det er ikke hovedsaken og det bør ikke overskygge det faktum, at vårt folk som helhet er umodent, når det gjelder utenrikspolitiske anliggender. Som følge derav kan vi når som helst og i en hvilken som helst sak lide de alvorligste nederlag. Vi har ikke den garanti som ligger i et gammelt utenriksvesens tradisjoner. Heller ikke har vi den betryggelse som omhyggelig, systematisk forberedelse gir, og vi kan ikke stole på at et våkent nasjonalt instinkt gjør sig gjeldende hverken hos de ledende eller de ledede. Alt dette kan føre til at det glipper for oss i avgjørende øieblikke.

Vi har sett det så ofte i andre forbindelser, og det viser sig på det aller tydeligste i Grønlands-saken.

Den Grønlands-trelthet som i den senere tid har gjort sig gjeldende bør ikke hindre folk i å studere boken, ikke først og fremst for selve Grønlands-sakens skyld — den tilhører jo historien — men av hensyn til de mere almene sider av den situasjon vi står overfor. —s.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR
AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

Ny Tidning
22/6 34
Th. sandt.

Heilt oppgjør med Danmark!

Noreg bør krevja „freden“ i Kiel gjort um att.

—
Dr. Gustav Smedal
um vaart nasjonale
forfall.
—

Me gav igaar att eit utdrag av dr. Gustav Smedals nye bok «Nasjonalt Forfall». Det galdt det som gjekk fyre okkupasjonen av Eirik Raudes land.

Dagbladet refererer vidare av boki:

Forfatteren har i de følgende avsnitt en rekke meget skarpe oppgjør med forskjellige av sine motstandere under saken. Bl. a. kritiserer han meget sterkt Hambros uttalelse i København efter den private okkupasjon om at han var glad han nu ikke var i Oslo. At denne uttalelse ikke fikk følger, finner dr. Smedal forbløffende: «Vi staar her overfor en mangel paa nasjonal følelse og verdighet som før eller senere vil straffe sig. Det eneste riktige hadde vært at Hambros optreden i København var blitt et punktum for hans politiske løpebane.»

Forfatteren kritiserer ogsaa skarpt at motstanderne av okkupasjonen dengang den utvidede utenrikskomité blev innkalt 4.—5. juli 1931, ikke tydelig sa fra. De henskjøt bare ansvaret til regjeringen, og vilde ikke uttale sig om sakens realitet. Forfatteren fremholder at regjeringen aldri vilde ha gaatt til aa godkjenne den private okkupasjon hvis komitéen hadde uttalt sig mot det, eller ihvertfall ikke hvis stortinget var blitt innkalt og hadde uttalt sig mot det. Det er utvilsomt, sier dr. Smedal «at regjeringen vilde ha foranlediget stortinget innkalt straks hvis fire medlemmer av utenrikskomitéen hadde ønsket aa forelegge saken for stortinget; var det blitt gjort, tviler jeg ikke paa at trekløveret Hambro—Mowinckel—Nygaardsvold, som alle var medlemmer av komitéen, meget lett vilde ha

lig gaar forfatteren i rette med sendemann Colban som i paahør bl. a. av en dansk sekretær i Folkeforbundet i mars 1932 i Geneve positivt haante sin regjerings grønlandspolitikk og kalte grønlandssaken for en «skitten vaskefille».

Under omtalen av forliksforhandlingene fordømmer forfatteren i skarpe ordelag Mowinckels tale paa Bergenhus 14. august 1932 hvor han anbefalte forliksforhandlinger.

I sine avsluttende betraktninger kommer dr. Smedal inn paa den fremtidige grønlandspolitikk, og fremholder her den meget store betydning av den passus i dommen som sier at inntil Kiekerfreden var Grønland norsk besiddelse, men ved freden blev det dansk. Dette bør utnyttes, mener hr. Smedal, paa den maate at Norge bør søke aa faa omgjort den bedrageriske bestemmelse i Kiekertraktaten som løsriver Grønland fra Norge. Ordet bedrageri er den daværende svenske utenriksministers uttrykk.

«Dommen i Haag har ikke avskaaet oss adgangen til aa kunne gjøre gjeldende et politisk krav av denne karakter. At uretten blev begaatt for 120 aar siden er heller ingen hindring for kravets fremsettelse. Naar det spørres om et saadant politisk krav, gjelder det naturligvis ingen foreldelse og 120 aar er ingen lang tid i et folks liv. — Dessuten maa det tas i betraktning at det først var i 1905 at Norge fikk et eget utenriksstyre, som i dette spørsmål kunde vareta dets interesser.

For en del aar siden vilde det, slik som de politiske forhold laa an, ha vært nytteløst aa fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Uroen og utryggheten er tidens mangler. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er til stede for aa faa omgjort gammel urett. I den overgangstid Euro-

pa gjennomlever idag, bør europeiske statsmenn faa vite og den europeiske opinion bør bli fortrolig med at det ogsaa i forholdet mellem Norge og Danmark er et stort nasjonalt spørsmål som maa løses paa en rettferdig maate, hvis ro og tilfredshet skal kunne opnaaes.

Det er da av betydning at utlandet faar kunnskap om at Norge ikke har tapt Grønland i en krig med Danmark, og at forholdet er det at Danmark under en fredsslutning, hvor det ikke var noen tilstede som varetok Norges interesser, benyttet leiligheten til aa tilegne sig norsk land ved bruk av uhederlige midler. Det var en unionsfelle gjennom 400 aar som var gjenstand for denne behandling. Historien kjenner neppe fra de siste århundrer eksempler paa lignende adferd, og omgjørelsen av denne urett vil derfor ikke ha konsekvenser for europeiske grensespørsmål.»

boki:

Forfatteren har i de følgende avsnitt en rekke meget skarpe oppgjør med forskjellige av sine motstandere under saken. Bl. a. kritiserer han meget sterkt Hambros uttalelse i Kjøbenhavn efter den private okkupasjon om at han var glad han nu ikke var i Oslo. At denne uttalelse ikke fikk følger, finner dr. Smedal forbløffende: «Vi staar her overfor en mangel paa nasjonal følelse og verdighet som før eller senere vil straffe sig. Det eneste riktige hadde vært at Hambros optreden i Kjøbenhavn var blitt et punktum for hans politiske løpebane.»

Forfatteren kritiserer ogsaa skarpt at motstanderne av okkupasjonen dengang den utvidede utenrikskomité blev innkalt 4.—5. juli 1931, ikke tydelig sa fra. De henskjøt bare ansvaret til regjeringen, og vilde ikke uttale sig om sakens realitet. Forfatteren fremholder at regjeringen aldri vilde ha gaatt til aa godkjenne den private okkupasjon hvis komitéen hadde uttalt sig mot det, eller ihvertfall ikke hvis stortinget var blitt innkalt og hadde uttalt sig mot det. Det er utvilsomt, sier dr. Smedal «at regjeringen vilde ha foranlediget stortinget innkalt straks hvis fire medlemmer av utenrikskomitéen hadde ønsket aa forelegge saken for stortinget; var det blitt gjort, tviler jeg ikke paa at trekløveret Hambro—Mowinckel—Nygaardsvold, som alle var medlemmer av komitéen, meget lett vilde ha kunnet skaffe til veie en stortingsbeslutning mot okkupasjonen hvis de hadde ønsket det.»

Dr. Smedal kritiserer videre meget skarpt den norske arbeiderpresses holdning i tiden som fulgte og likeledes forskjellige uttalelser av Mowinckel. Han angriper ogsaa opnevningen av legasjonsraad Bull til Haag, idet han finner ham for lite positiv og initiativrik. Videre kritiserer han sterkt opnevningen av Arne Sunde som advokat. Opprinnelig hadde han ikke noe aa innvende mot denne opnevning, men senere, i august ifjor, fikk han høre av professor Worm-Müller at Sunde hadde vært motstander av okkupasjonen. — Sunde har ogsaa efter dommen i manges nærvær uttalt at han var en motstander av okkupasjonen.

Forfatteren kritiserer videre at utenriksraad Esmarch som var mot okkupasjonen, fortsatte i sin stilling i spissen for utenriksvesenet ogsaa efter okkupasjonen. Han burde vært forflyttet. Ogsaa vaart diplomati blir kritisert for slapphet i forbindelse med denne sak. Sær-

det dansk. Dette bør utnyttes mener hr. Smedal, paa den maa-te at Norge bør søke aa faa omgjort den bedrageriske bestemmelse i Kielertraktaten som løsriver Grønland fra Norge. Ordet bedrageri er den daværende svenske utenriksministers uttrykk.

«Dommen i Haag har ikke avskåret oss adgangen til aa kunne gjøre gjeldende et politisk krav av denne karakter. At uretten blev begaatt for 120 aar siden er heller ingen hindring for kravets fremsettelse. Naar det spørres om et saadant politisk krav, gjelder det naturligvis ingen foreldelse og 120 aar er ingen lang tid i et folks liv. — Dessuten maa det tas i betraktning at det først var i 1905 at Norge fikk et eget utenriksstyre, som i dette spørsmål kunde varetta dets interesser.

For en del aar siden vilde det, slik som de politiske forhold laa an, ha vært nytteløst aa fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes md tiden omkring Napoleon. Uroen og utryggheten er tidens mangler. Til dens fordeler hører de muligheter som nu er til stede for aa faa omgjort gammel urett. I den overgangstid Euro-

hundrer eksempler paa lignende adferd, og omgjørelsen av denne urett vil derfor ikke ha konsekvenser for europeiske grensespørsmål.»

Arbeiderbladet nr 166.

22 juni 1934.

Smedal og hans venner

Den herostratisk berømte advokat Smedal har utgitt en bok om sine meriter i Grønlandsaken. Ved å lese utdrag av denne boken, kan en fastslå at det er lyktes ham å avsløre sig selv og sine venner enda grundigere enn de tidligere dokumentasjoner har formådd.

Som vi under Grønlandsaken utvikling hadde rik anledning til å konstatere, dannet aktivistene et komplott med det formål å sette regjeringen ut av spillet og selv tilrive sig den utenrikspolitiske ledelse. Det lyktes. Når en kjenner mennene og midlene er det forbausende at det lyktes, og etter de selvavsløringer Smedal besørger i sin bok fortoner det hele sig enda mere gåtefullt. Vi står her overfor en kamarilla som la onde råd op mot landets ansvarlige myndigheter, ja man kan egentlig tale om en aktivistisk-revolusjonær organisasjon, ledet av den mann som ifølge sin stilling skulde være regjeringens rådgiver, men som blev dens herre. Man vil vite at komplottets menn planmessig la an på å være regjering selv og til det ytterste anstrengte sig for å føre myndighetene bak lyset eller holde sine aksjoner skjult for dem. Når så dertil kommer bonderegjeringens uduelighet og komplette mangel på ledende evne, måtte det jo ende med den skandale som for lange tider har satt en skamplett på Norges navn.

«Arbeiderbladet» har tidligere påvist at den private okkupasjon som blev satt i scene av Smedal, var beregnet på å tvinge regjeringen i kne ved den «opinion» som skulde utløses ved heisningen av det norske flagg i Eirik Raudes land. Denne folkemening skulde de informerte presseorganer fabrikere. Det skulde lages en nasjonalistisk rus, og det var avtalt spill, en inngått overenskomst. Hvis noen ennu skulde være i tvil om sakens egentlige sammenheng, gir Smedals nye bekjennelse klar og grei beskjed.

Han skriver: «I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang, men ut fra fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.» Han omtaler dernæst at han på denne tid tilhørte en engere krets som var like interessert i spørsmålet og hvis mest fremtredende mann var professor Marstrander. Hvem de andre var kan foreløbig være det samme, sier han, men de opplysninger han ellers gir gjør det tydelig at «Dagbladet», «Sjøfartstidende» og «Tidens Tegn»s redaktører hørte til den samme engere krets.

Det beryktede telegram til Devold med ordre om å foreta okkupasjonen har man hittid ikke kjent ordlyden av. Overfor utenrikskomiteen nektet Smedal å gi nærmere opplysninger, og komiteen opplyser at telegrammet ikke var å finne hos telegrafvesenet. Nu viser det sig at telegrammet var avsendt fra utlandet. Under en konferanse som blev holdt natten mellom 23. og 24. juni tilbød Marstrander sig å fly til utlandet med det. Da Marstrander fikk sig overrakt telegrammet i endelig stand kl. 4 om morgenen 26. juni sa han: Nu er det ingen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig. Fire timer senere fløi han til utlandet. Kamarillaen arbeidet i det skjulte og helst om natten. Handlingens karakter av kup

I utenrikskomiteens innstilling om Grønlandsaken forekommer følgende pasus: «Alene den omstendighet at fire aviser som hadde hevdet en bestemt og fra storting og regjering sterkt avvikende opfatning av Grønlandspolitikken, bragte dette telegram (Devolds om okkupasjonen) før det var innløpet noen melding til regjeringen, var i sig selv skikket til å fremkalle formodning om at man her stod overfor et avtalt kup med brodd rettet mot statsmakten. I hvilken utstrekning de benyttede blad var kjent med den indre sammenheng med okkupasjonen, lar sig ikke fastslå av komiteen, da hr. Smedal nekter å gi opplysninger.» Nu har imidlertid Smedal rykket bort enhver tvil i så henseende. De nevnte aviser har vært tatt med på råd, sannsynligvis deltatt i de underjordiske konferanser og vært meddelaktig i komplottet fra først til sist. Og etter det som nu foreligger, får utenrikskomiteens ord om Smedal en enda sterkere understrekning: Smedals optreden viser hvorledes ethvert begrep om ansvar og forpliktelse like overfor staten hos ham var trengt helt tilbake, og hvorledes landet efter stortingets oppløsning blev drevet frem mot vidtrekkende avgjørelser som ingen konstitusjonelt ansvarlig stod bak, og som ingen hadde overveid tilstrekkelig.

Vi tviler ikke om at hadde Smedal vært like åpenhjertet i sin forklaring for utenrikskomiteen som nu i sin bok, vilde dommen over ham i stortinget falt enda sterkere. Hvert nytt aktstykke i Grønlandsaken bekrefter at «Arbeiderbladet» bedømte saken riktig da det tok avstand fra eventyret og at de som motstod «opinionens» trykk gjorde sitt land de største tjenester i den tid. Vi har tidligere fremhevd at Grønlandsakens akter inneholder megen politisk lærdom. Det siste aktstykke er om mulig enda mere lærerikt. Det viser bl. a. hvordan chauvinistisk opinion bestilles ved at informerte borgerlige presseorganer fører midnattskonferanser med utpregede eventyrere. Det tjener til å utdype vårt kjennskap til de menn som førte ordet på Hundseids vegne og slapp helvete løs på ham. Det tjener til å komplettere det billede almenheten har danne sig av bonderegjeringen som lot sig kjøre rundt av folk hos hvem ethvert begrep om ansvar var trengt tilbake.

vist at den private Smedal, var be-
blev satt i scene av Smedal, var be-
regnet på å tvinge regjeringen i kne-
ved den «opinion» som skulde ut-
løses ved heisningen av det norske
flagg i Eirik Raudes land. Denne
folkemening skulde de informerte
presseorganer fabrikere. Det skulde
lages en nasjonalistisk rus, og det var
avtalt spill, en inngått overenskomst.
Hvis noen ennu skulde være i tvil
om sakens egentlige sammenheng,
gir Smedals nye bekjennelse klar og
grei beskjed.

Han skriver: «I pressen hadde jeg
dessuten forbindelser som jeg visste
vilde gå inn for saken, ikke av sen-
sasjonstrang, men ut fra fast over-
bevisning om at det alene var ved en
okkupasjon at vi kunde vinne dette
land for Norge.» Han omtaler der-
næst at han på denne tid tilhørte en
engere krets som var like interessert
i spørsmålet og hvis mest fremtre-
dende mann var professor Marstran-
der. Hvem de andre var kan fore-
løbig være det samme, sier han, men
de opplysninger han ellers gir gjør
det tydelig at «Dagbladet», «Sjø-
fartstidende» og «Tidens Tegn»s
redaktører hørte til den samme en-
gere krets.

Det beryktede telegram til Devold
med ordre om å foreta okkupasjonen
har man hittil ikke kjent ordlyden av.
Overfor utenrikskomiteen nektet
Smedal å gi nærmere opplysninger,
og komiteen opplyser at telegrammet
ikke var å finne hos telegrafvesenet.
Nu viser det sig at telegrammet var
avsendt fra utlandet. Under en kon-
feranse som blev holdt natten mel-
lem 23. og 24. juni tilbød Marstran-
der sig å fly til utlandet med det. Da
Marstrander fikk sig overrakt tele-
grammet i endelig stand kl. 4 om
morgenen 26. juni sa han: Nu er det
ingen menneskelig makt som skal få
ta dette fra mig. Fire timer senere
fløi han til utlandet. Kamarillaen
arbeidet i det skjulte og helst om
natten. Handlingens karakter av kup
fremheves ved den fordekte måte
herrene optrådte på. De reiste ut av
landet for å foreta det avgjørende
fremstøt. De benyttet sig av et an-
net lands telegrafvesen i aksjonen
mot sitt eget land.

I telegrammet til Devold blev
denne informert om at han først
skulde sende beskjed til de infor-
merte presseorganer om okkupasjo-
nen før statsministeren blev under-
rettet. Aktivistpressen skulde få tid
til å blåse i lur. Hårreisende kynisk
forkynner Smedal: «Vi kom til det
resultat at det var heldigst at pressen
fikk underretning før statsministe-
ren. Derved vilde regjeringen få best
adgang til å se, hvorledes okkupa-
sjonen blev bedømt av den offentlige
opinion, før den selv måtte treffe sin
avgjørelse.»

Men la oss nu gjengi «vennenes»
telegram til Devold. Det lyder som
følger:

«Devold, Myggbukta via Jan Mayen.
(Angivelse av koden.) Lauge Koch un-
derveis for å underlegge sig landet nord
for Scoresbysund. I Norge sterk stem-
ning for norsk okkupasjon. Statsmaktene
nøler imidlertid og ansporende handling
fra nordmennene på Østgrønland derfor
nødvendig under nuværende situasjon
stopp. Jeg vil inntrengende råde Dem til
uten opphold heise norske flagg i nærvær
Deres kamerater og erklære at De i kong
Haakons navn tar landet fra Carlsberg-
fjorden til Besselfjorden i besiddelse og
kalle det Eirik Raudes land. Derefter må
De omgående telegrafere statsministeren
berette okkupasjonshandlingen henstille
regjeringen godta denne og inndra om-
rådet under norsk statshøiher. Angi som
grunn for okkupasjonen at efter den ven-
ding saken har tatt har De funnet okku-
pasjon være det eneste middel for varig
å sikre de norske næringsinteresser på
Østgrønland. Send telegram «Tidens Tegn»,
«Dagbladet», «Sjøfartstidende»
2 døgn før telegrammet statsministeren
avgår. Deres venner. Telegrammet strengt
konfidentielt.»

i sin bok, vilde i
stortinget falt enda sterkere. Hvert
nytt aktstykke i Grønlandsaken be-
krefter at «Arbeiderbladet» bedømte
saken riktig da det tok avstand fra
eventyret og at de som motstod
«opinionens» trykk gjorde sitt land
de største tjenester i den tid. Vi har
tidligere fremhevd at Grønland-
sakens akter inneholder megen po-
litisk lærdom. Det siste aktstykke
er om mulig enda mere lærerikt. Det
viser bl. a. hvordan chauvinistisk
opinion bestilles ved at informerte
borgerlige presseorganer fører mid-
nattskonferanser med utpregede
eventyrere. Det tjener til å utdype
vårt kjennskap til de menn som førte
ordet på Hundseids vegne og slapp
helvete løs på ham. Det tjener til å
komplettere det billede almenheten
har dannet sig av bonderegjeringen
som lot sig kjøre rundt av folk hos
hvem ethvert begrep om ansvar var
trengt tilbake.

Utklipp av: Arbeiderbladet

22/6.34

Smedal og hans venner

Den herostratisk berømte advokat Smedal har utgitt en bok om sine meriter i Grønlandsaken. Ved å lese utdrag av denne boken, kan en fastslå at det er lyktes ham å avsløre sig selv og sine venner enda grundigere enn de tidligere dokumentasjoner har formådd.

Som vi under Grønlandsaken utvikling hadde rik anledning til å konstatere, dannet aktivistene et komplotte med det formål å sette regjeringen ut av spillet og selv tilrive sig den utenrikspolitiske ledelse. Det lyktes. Når en kjenner mennene og midlene er det forbausende at det lyktes, og etter de selvavsløringer Smedal besørger i sin bok fortøner det hele sig enda mere gåtefullt. Vi står her overfor en kamarilla som la onde råd op mot landets ansvarlige myndigheter, ja man kan egentlig tale om en aktivistisk-revolusjonær organisasjon, ledet av den mann som ifølge sin stilling skulde være regjeringens rådgiver, men som blev dens herre. Man vil vite at komplottet menn planmessig la an på å være regjering selv og til det ytterste anstrengte sig for å føre myndighetene bak lyset eller holde sine aksjoner skjult for dem. Når så dertil kommer bonderegjeringens uduelighet og komplette mangel på ledende evne, måtte det jo ende med den skandale som for lange tider har satt en skamplett på Norges navn.

«Arbeiderbladet» har tidligere påvist at den private okkupasjon som blev satt i scene av Smedal, var beregnet på å tvinge regjeringen i kne ved den «opinion» som skulde utløses ved heisningen av det norske flagg i Eirik Raudes land. Denne folkemening skulde de informerte presseorganer fabrikere. Det skulde lages en nasjonalistisk rus, og det var avtalt spill, en inngått overenskomst. Hvis noen ennu skulde være i tvil om sakens egentlige sammenheng, gir Smedals nye bekjennelse klar og grei beskjed.

Han skriver: «I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang, men ut fra fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.» Han omtaler dernæst at han på denne tid tilhørte en engere krets som var like interessert i spørsmålet og hvis mest fremtredende mann var professor Marstrander. Hvem de andre var kan foreløbig være det samme, sier han, men de opplysninger han ellers gir gjør det tydelig at «Dagbladet», «Sjøfartstidende» og «Tidens Tegn»s redaktører hørte til den samme engere krets.

Det beryktede telegram til Devold med ordre om å foreta okkupasjonen har man hittil ikke kjent ordlyden av. Overfor utenrikskomiteen nektet Smedal å gi nærmere opplysninger, og komiteen opplyser at telegrammet ikke var å finne hos telegrafvesenet. Nu viser det sig at telegrammet var avsendt fra utlandet. Under en konferanse som blev holdt natten mellom 23. og 24. juni tilbød Marstrander sig å fly til utlandet med det. Da Marstrander fikk sig overrakt telegrammet i endelig stand kl. 4 om morgenen 26. juni sa han: Nu er det ingen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig. Fire timer senere

I utenrikskomiteens innstilling om Grønlandsaken forekommer følgende pasus: «Alene den omstendighet at fire aviser som hadde hevdet en bestemt og fra storting og regjering sterkt avvikende opfatning av Grønlandspolitikken, bragte dette telegram (Devolds om okkupasjonen) før det var innløpet noen melding til regjeringen, var i sig selv skikket til å fremkalle formodning om at man her stod overfor et avtalt kup med brodd rettet mot statsmakten I hvilken utstrekning de benyttede blad var kjent med den indre sammenheng med okkupasjonen, lar sig ikke fastslå av komiteen, da hr. Smedal nekter å gi opplysninger.» Nu har imidlertid Smedal rykket bort enhver tvil i så henseende. De nevnte aviser har vært tatt med på råd, sannsynligvis deltatt i de underjordiske konferanser og vært meddelaktig i komplottet fra først til sist. Og efter det som nu foreligger, får utenrikskomiteens ord om Smedal en enda sterkere understrekning: Smedals opptreden viser hvorledes ethvert begrep om ansvar og forpliktelse like overfor staten hos ham var trengt helt tilbake, og hvorledes landet efter stortingets oppløsning blev drevet frem mot vidtrekkende avgjørelser som ingen konstitusjonelt ansvarlig stod bak, og som ingen hadde overveid tilstrekkelig.

Vi tviler ikke om at hadde Smedal vært like åpenhertig i sin forklaring for utenrikskomiteen som nu i sin bok, vilde dummen over ham i stortinget falt enda sterkere. Hvert nytt aktstykke i Grønlandsaken bekrefter at «Arbeiderbladet» bedømte saken riktig da det tok avstand fra eventyret og at de som motstod «opinionens» trykk gjorde sitt land de største tjenester i den tid. Vi har tidligere fremhevd at Grønlandsakens akter inneholder megen politisk lærdom. Det siste aktstykke er om mulig enda mere lærerikt. Det viser bl. a. hvordan chauvinistisk opinion bestilles ved at informerte borgerlige presseorganer fører midnattskonferanser med utpregede eventyrere. Det tjener til å utdype vårt kjennskap til de menn som førte ordet på Hundseids vegne og slapp helvete løs på ham. Det tjener til å komplettere det billede almenheten har danne sig av bonderegjeringen som lot sig kjøre rundt av folk hos hvem ethvert begrep om ansvar var trengt tilbake.

evne, måtte det jo ende med en skandale som for lange tider har satt en skamplett på Norges navn.

«Arbeiderbladet» har tidligere påvist at den private okkupasjon som blev satt i scene av Smedal, var beregnet på å tvinge regjeringen i kne ved den «opinion» som skulde utløses ved heisningen av det norske flagg i Eirik Raudes land. Denne folkemening skulde de informerte presseorganer fabrikere. Det skulde lages en nasjonalistisk rus, og det var avtalt spill, en inngått overenskomst. Hvis noen ennå skulde være i tvil om sakens egentlige sammenheng, gir Smedals nye bekjennelse klar og grei beskjed.

Han skriver: «I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang, men ut fra fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.» Han omtaler dernæst at han på denne tid tilhørte en engere krets som var like interessert i spørsmålet og hvis mest fremtredende mann var professor Marstrander. Hvem de andre var kan foreløpig være det samme, sier han, men de opplysninger han ellers gir gjør det tydelig at «Dagbladet», «Sjøfartstidende» og «Tidens Tegn»s redaktører hørte til den samme engere krets.

Det beryktede telegram til Devold med ordre om å foreta okkupasjonen har man hittil ikke kjent ordlyden av. Overfor utenrikskomiteen nektet Smedal å gi nærmere opplysninger, og komiteen opplyser at telegrammet ikke var å finne hos telegrafvesenet. Nu viser det sig at telegrammet var avsendt fra utlandet. Under en konferanse som blev holdt natten mellom 23. og 24. juni tilbød Marstrander sig å fly til utlandet med det. Da Marstrander fikk sig overrakt telegrammet i endelig stand kl. 4 om morgenen 26. juni sa han: Nu er det ingen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig. Fire timer senere fløi han til utlandet. Kamarillaen arbeidet i det skjulte og helst om natten. Handlingens karakter av kupp fremheves ved den fordekte måte herrnene optrådte på. De reiste ut av landet for å foreta det avgjørende fremstøt. De benyttet sig av et annet lands telegrafvesen i aksjonen mot sitt eget land.

I telegrammet til Devold blev denne informert om at han først skulde sende beskjed til de informerte presseorganer om okkupasjonen før statsministeren blev underrettet. Aktivistpressen skulde få tid til å blåse i lur. Hårreisende kynisk forkynner Smedal: «Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse.»

Men la oss nu gjengi «vennenes» telegram til Devold. Det lyder som følger:

«Devold, Myggbukta via Jan Mayen. (Angivelse av koden.) Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund, i Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene på Østgrønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stopp. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten opphold heise norske flagg i nærvær Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes land. Derefter må De omgående telegrafere statsministeren berette okkupasjonshandlingen henstille regjeringen godta denne og inndra området under norsk statshøiher. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjon være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Østgrønland. Send telegram «Tidens Tegn», «Dagbladet», «Sjøfartstidende» 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.»

de overveid tilstrekkelig.

Vi tviler ikke om at hadde Smedal vært like åpenhjertig i sin forklaring for utenrikskomiteen som nu i sin bok, vilde dommen over ham i stortinget falt enda sterkere. Hvert nytt aktstykke i Grønlandsaken bekrefter at «Arbeiderbladet» bedømte saken riktig da det tok avstand fra eventyret og at de som motstod «opinionens» trykk gjorde sitt land de største tjenester i den tid. Vi har tidligere fremhevd at Grønlandsakens akter inneholder megen politisk lærdom. Det siste aktstykke er om mulig enda mere lærerikt. Det viser bl. a. hvordan chauvinistisk opinion bestilles ved at informerte borgerlige presseorganer fører midnattskonferanser med utpregede eventyrere. Det tjener til å utdype vårt kjennskap til de menn som førte ordet på Hundseids vegne og slapp helvete løs på ham. Det tjener til å komplettere det billede almenheten har danne sig av bonderegjeringen som lot sig kjøre rundt av folk hos hvem ethvert begrep om ansvar var trengt tilbake.

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av: Stavanger Aftenblad

22/6-34

„Nasjonalt forfall“ av dr. Smedal.

**Telegrammet om okkupasjon sendt fra utlandet.
Reimers og Hundseid var varslet på forhånd.
Oslopressen måtte få beskjed først!**

Advokat dr. juris Gustav Smedal sender idag på Norlis forlag ut en stor bok som han har kalt »Nasjonalt forfall«, og som handler om Grønland-saken og begivenhetene i forbindelse med denne.

Det fortelles bl. a. at telegrammet til Halvard Devold om okkupasjon blev sendt fra utlandet.

Videre fortelles det at stortingsmann Reimers og Hundseid var gitt forhåndsvink om okkupasjonen. I et brev til stortingsmann Reimers hadde hr. Smedal uttalt følgende: »Hvad Grønland-saken angår, vil jeg gjerne ha uttalt at hvis det skulde være umulig å få Stortinget med på en okkupasjon, må det for enhver pris hindres at Stortinget vedtar en beslutning om at det ikke skal okkuperes. En beslutning av sistnevnte art vil låse hele saken fast. Det er ikke umulig at det i sommer vil skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at enhver i Norge vil forstå at okkupasjon er nødvendig«. — En gjenpart av dette brev sendte advokaten til odels-tingspresident Hundseid.

Okkupasjonstelegrammet lød slik: »Devold, Myggbukta via Jan Mayn. Lauge Kock underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende til handling fra nordmennene på Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten opphold heise norske flagg i nærvær Deres

kamerater og erklære at De i kong Håkons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kaller det Eirik Raudes land. Derefter må De omgående telegrafere statsministeren berette okkupasjons-handlingen, henstille Regjeringen godta denne og inndra området under norsk statshøiher. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt, har De funnet okkupasjonen være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt«.

Nationen 142.

22 juni 1934.

GUSTAV SMEDALS NYE BOK: „Nasjonalt forfall“

Paa Olaf Norlis forlag er utkommet en ny bok om Grønlandsaken med ovenstaaende tittel. Den er paa ikke mindre enn 327 sider og er illustrert med to gode karter — ett over hele Grønland og ett over Nordost-Grønland.

Boken behandler Grønlandsstriden helt siden dens opkomst i 1919 og til den siste tid. Det er et utmerket eolid og grundig verk, som vil bli et kildekrift for alle som behandler disse saker. Den inneholder en historisk redegjørelse for begivenhetene og en kritisk vurdering av forhold og personer. Vi skal ved

denne anledning ikke nærmere gaa inn paa bokens innhold, men kun befatte oss med den, for saa vidt den berører vaar aktuelle innenrikspolitikk.

Boken er et voldsomt opgjør med vaare ledende politikere, først og fremst Mowinckel og Hambro og i annen rekke ogsaa statsraad Sunde. Gjennem et overveldende materiale belyser dr. Smedal disse folks opptreden i Grønlandsaken. Men ikke det alene, han drar ut fra det materiale, han har samlet, generelle slutninger om disse personer som politikere og feller derigjennem en skarp dom over vaare politi-

ske forhold i det store og hele tatt. Det skal med en gang sies at dette er ikke nogen opbyggelig læsning. Det gjør et overordentlig forestemmende inntrykk aa se, hvordan disse folk ikke en, men en rekke av ganger har satt landets velferd og anseelse paa spill for aa kunne tjene sitt partis interesser. Vi er blitt vant til aa bedømme vaare politikeres uttalelser og handlinger anderledes enn det privatfolk sier og foretar. Men her har for en gangs skyld en mann hatt mot og kraft nok til aa ta vaare politikere i nakken og bedømme deres karakter og deres handlinger med samme maal som andre menneskers. Det er godt at dette er blitt gjort og at det er gjort paa en saa grundig maate som her er skjedd. Kanskje folk kunde vaakne og reflektere litt over, hvor vaart

styre fører oss hen med en slik moral hos de ledende.

Men forfatteren nøier sig ikke med aa gi en fremstilling av det, som har skjedd, men han har ogsaa et slutningskapitel om Grønlandsspørsmålet i fremtiden. Effekten dommen i Haag ifjor var hele nasjonen svimeslaatt. Det var ikke nogen, som hadde nogen formening om hvad der burde gjøres for fremtiden. De fleste ansaa kanskje Grønlandsspørsmålet som op og avgjort, med dommen.

Dette er naturligvis ikke tilfelle. Vi har fremdeles tre spørsmaal uopgjort med Danmark angaaende Grønland. For det første har vi Øst-Grønlandstraktaten, som fremdeles bestaar og gjelder til utgangen av 1944. Naar den tid kommer, maa vi opta nye handlinger med Danmark om en

fremtidig ordning av forholdene i Øst-Grønland, og i mellemtiden har vi mange ting aa ivareta paa denne del av Grønland. Et annet spørsmaal gjelder aapningen av havner paa Vest-Grønland. Etter dr. Smedals mening bør vi løse dette spørsmaal i samarbeide med andre makter. Endelig har vi suverenitetsspørsmålet. Dette blev avgjort av den juridiske domstol i Haag. Spørsmålet kan altsaa ikke tas op paa juridisk basis, men vel paa en politisk, og her har Haagdomstolen gitt oss en kraftig stimulans ved sin uttalelse om at hele Grønland var norsk inntil 1814. Selv Mowinckel har om denne uttalelse sagt at det i dommen «fremkommer i det hele en ganske god ting som kan være oss til nytte i vaart fremtidige forhold til Danmark, nemlig domstolens

uttalelse om at Grønland hadde været norsk til 1814. Det er et godt og stort aktivum.» Det er den naturlige konsekvens av Mowinckels tanker som dr. Smedal trekker, naar han sier at vi bør fremsette et politisk krav om omgjørelse av den urett, som overgikk oss, da Grønland i 1814 paa helt urettmessig maate blev berøvet Norge.

Dr. Smedals bok er overmaate velskreven. Sproget er klart og greit og boken er meget lettlest og overordentlig interessant. Den inneholder en rigdom av nye opplysninger, hvorav flere av sensasjonell art. Boken er ikke bare for dem som interesserer sig for vaar Grønlands-politikk, men den burde leses av alle som har interesse for vaare politiske forhold og vaart politiske liv i det hele tatt.

21 juni 1934.

Da Eirik Raudes Land blev okkupert.

Telegrammet til Hallvard Devold blev sendt fra utlandet.

Professor Marstrand's flyveekspedisjon. «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.»

Dr. Smedal offentliggjør telegrammets ordlyd.

Advokat, dr. jur. Gustav Smedal utgir idag på Olaf Norlis forlag en stor bok som han har kalt «Nasjonalt Forfall». Som man vel kan tenke sig handler boken om begivenhetene i forbindelse med Grønlandsaken, og ved siden av å være en fyldig oversikt over sakens utvikling frem gjennom de forskjellige etapper, arter den sig også som et kraftig oppgjør med menn og institusjoner som etter advokatens mening stod i veien for de norske interesser og bidrog til nederlaget i Haag.

Vi skal ikke ved denne anledning gå inn på advokatens temmelige, voldsomme utfall mot en rekke av landets mest kjente menn, men derimot vil vi gjengi en del av et avsnitt som bringer nytt stoff til belysning av Grønlandssakens forløp. Avsnittet handler om selve optakten til okkupasjonen av Eirik Raudes land, og her finner vi for første gang offentliggjort det telegram som blev sendt Hallvard Devold og hvori han anmodes om å skride til okkupasjon. Advokatens fremstilling av denne episode lyder slik:

«Jeg var bange for å la Grønlandsaken bli avgjort av en internasjonal domstol og at jeg var en bestemt motstander av den voldgiftspolitik som førte med sig at det blev nødvendig. Sommeren 1931 forholdt saken sig imidlertid slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet «hvile», var vi sikre på at landet ikke blev vårt. Vår eneste chance var å okkupere og så la Haagdomstolen av si sin dom, og jeg vil si som min opfatning at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha været helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte den siste chance. Det å sitte stille å se på at dette land blev dansk uten å gjøre et alvorlig forsøk på å redde det for Norge, vilde jeg i hvert fall ikke være med på.

I slutten av april 1931 var jeg begynt å innrette mig med tanke på at en privat okkupasjon kunde bli aktuell. Jeg skulde op til prøven for den juridiske doktorgrad, og jeg søkte på denne tid om å få prøven påskyndet av hensyn til mitt arbeid med Grønlandsspørsmålet. Til redaktør Domaas skrev jeg 23. mai: «Det er — — — med tanke på Grønlandssaken, at jeg har bedt doktorprøven påskyndet. Jeg går nemlig ut fra at det i sommer vil kunne komme til å skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at jeg bør kunde ha min tid til egen disposisjon uten tanke på nogen doktorgrad som henger mig over hodet.»

Et forhåndsvink til Hundseid og Reimers.

Samme dag uttalte jeg i et brev til stortingsmann Reimers som var en av Bondepartiets representanter i utenrikskomiteen: «Hvad Grønlandssaken angår vil jeg gjerne ha uttalt at hvis det skulde være umulig å få Stortinget med på en okkupasjon må det for enhver pris hindres at Stortinget vedtar en beslutning om at det ikke skal okkuperes. En beslutning av sistnevnte art vil løse hele saken fast. Det er ikke umulig at det i sommer vil skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at enhver i Norge vil forstå at okkupasjon er nødvendig.» En gjengitt av dette brev sendte jeg til adels-

fra dette råd stod bak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at en privat okkupasjon ikke vilde bli desavouert. I Grønlandsspørsmålet som jeg hadde arbeidet med i så mange år kjente jeg stemningen i landet ganske godt, og jeg regnet med at en flagghetsing i Myggbukta vilde reise en opinion så mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang men ut fra en fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.

På denne tid tilhørte jeg også en engere krets som var like interessert i spørsmålet som jeg, og som tildels hadde kunnskaper som jeg manglet og uten denne krets hadde det ikke været mulig å gjennomføre foretagendet. Hvem dette var kan foreløpig være det samme. En av dem og ikke minst fremtredende var professor Marstrander, som i juli 1933 har oplyst at han var med.

Det første utkast til telegram.

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintre i Myggbukta, Hallvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes Devold lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene på Øst-Grønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon. Stop. Jeg vil råde Dem til uten opphold å heise det norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra til i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Derefter må De omgående telegraferer til statsministeren og berette om okkupasjonshandlingen og henstille til Regjeringen å godta denne og inndra området under norsk statshøiher. Stop. Gjenpart av telegrammet må samtidig sendes mig for at jeg kan påse dets offentliggjørelse.»

Tre viktige spørsmål.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmål som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde Regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse.

Det annet spørsmål angikk telegrammets underskrift. Min tanke var at det skulde sendes i mitt navn. Fra et visst hold blev det under den siste drøftelse gjort gjeldende at dette kunde være mindre hensiktsmessig av grunner som jeg ikke skal komme inn på. Vi blev enige om å undertegne telegrammet «Deres venner», idet vi gikk ut fra at Devold allikevel vilde være på det rene med fra hvilken krets henvendelsen kom.

Den tredje ting som måtte overveies nøiaktig var det sted hvorfra det var gunstigst å sende telegrammet. Vi var av den opfatning at det burde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted natten mellem 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig å fly til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,

Myggbukta

via Jan Mayen.

(Angivelse av koden.) Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene på Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten opphold å heise norske flagg i nærvær Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Derefter må De omgående telegraferer statsministeren berette okkupasjonshandlingen henstille Regjeringen godta denne og inndra området under norsk statshøiher. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjon være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.»

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte blandt annet at enhver rettelse i teksten fikk innflydelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.» Fire timer senere fløi han til utlandet.»

kan tenke sig heller boken om begivenhetene i forbindelse med Grønlandsaken, og ved siden av å være en fyldig oversikt over sakens utvikling frem gjennom de forskjellige etapper, arter den sig også som et kraftig oppgjør med menn og institusjoner som efter advokatens mening stod i veien for de norske interesser og bidrog til nederlaget i Haag.

Vi skal ikke ved denne anledning gå inn på advokatens temmelige, voldsomme utfall mot en rekke av landets mest kjente menn, men derimot vil vi gjengi en del av et avsnitt som bringer nytt stoff til belysning av Grønlandssakens forløp. Avsnittet handler om selve optakten til okkupasjonen av Eirik Raudes land, og her finner vi for første gang offentliggjort det telegram som blev sendt Hallvard Devold og hvori han anmodes om å skride til okkupasjon. Advokatens fremstilling av denne episode lyder slik:

«Jeg var bange for å la Grønlandsaken bli avgjort av en internasjonal domstol og at jeg var en bestemt motstander av den voldgiftspolitik som førte med sig at det blev nødvendig. Sommeren 1931 forholdt saken sig imidlertid slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet «hvile», var vi sikre på at landet ikke blev vårt. Vår eneste chance var å okkupere og så la Haag-domstolen av si sin dom, og jeg vil si som min opfatning at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha været helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte den siste chance. Det å sitte stille å se på at dette land blev dansk uten å gjøre et alvorlig forsøk på å redde det for Norge, vilde jeg i hvert fall ikke være med på.

I slutten av april 1931 var jeg begynt å innrette mig med tanke på at en privat okkupasjon kunde bli aktuell. Jeg skulde op til prøven for den juridiske doktorgrad, og jeg søkte på denne tid om å få prøven påskyndet av hensyn til mitt arbeid med Grønlandsspørsmålet. Til redaktør Domaas skrev jeg 23. mai: «Det er — — — med tanke på Grønlandssaken, at jeg har bedt doktorprøven påskyndet. Jeg går nemlig ut fra at det i sommer vil kunne komme til å skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at jeg bør kunde ha min tid til egen disposisjon uten tanke på nogen doktorgrad som henger mig over hodet.»

Et forhåndsvink til Hundseid og Reimers.

Samme dag uttalte jeg i et brev til stortingsmann Reimers som var en av Bondepartiets representanter i utenrikskomiteen: «Hvad Grønlandssaken angår vil jeg gjerne ha uttalt at hvis det skulde være umulig å få Stortinget med på en okkupasjon må det for enhver pris hindres at Stortinget vedtar en beslutning om at det ikke skal okkuperes. En beslutning av sistnevnte art vil løse hele saken fast. Det er ikke umulig at det i sommer vil skje begivenheter på Øst-Grønland som gjør at enhver i Norge vil forstå at okkupasjon er nødvendig.» En gjensvar av dette brev sendte jeg til odels-tingspresident Hundseid.

Privat okkupasjon eller statsokkupasjon.

Å gjennomføre en statsokkupasjon ved hjelp av en privat okkupasjon var hverken nogen behagelig eller helt liketil sak. Det var nyttig å høre andres mening og jeg konfererte med forskjellige personer. De fleste var av den opfatning at arbeidet vilde være nytteløst, da Regjeringen øieblikkelig vilde slå ned en privat okkupasjon, og det blev også sagt at den autoritet som Ishavsrådet hadde erhvervet vilde bli satt på spill, hvis det kom ut at folk

jeg hadde arbeidet med i så mange kjente jeg stemningen i landet ganske godt, og jeg regnet med at en flaggheising i Myggbukta vilde reise en opinion så mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang men ut fra en fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.

På denne tid tilhørte jeg også en engere krets som var like interessert i spørsmålet som jeg, og som tildels hadde kunnskaper som jeg manglet og uten denne krets hadde det ikke været mulig å gjennomføre foretaket. Hvem dette var kan foreløbig være det samme. En av dem og ikke minst fremtredende var professor Marstrander, som i juli 1933 har oplyst at han var med.

Det første utkast til telegram.

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintre i Myggbukta, Hallvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes Devold lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene på Øst-Grønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon. Stop. Jeg vil råde Dem til uten ophold å heise det norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra til i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Derefter må De omgående telegraferte til statsministeren og berette om okkupasjons handlingen og henstille til Regjeringen å godta denne og inndra området under norsk statshøiher. Stop. Gjenpart av telegrammet må samtidig sendes mig for at jeg kan påse dets offentliggjørelse.»

Tre viktige spørsmål.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmål som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde Regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,

Myggbukta

via Jan Mayen.

(Angivelse av koden.) Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansprende handling fra nordmennene på Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten ophold heise norske flagg i nærvær Deres kamerater og erklære at De i Kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Derefter må De omgående telegrafere statsministeren berette okkupasjons handlingen henstille Regjeringen godta denne og inndra området under norsk statshøiher. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjon være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.»

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte blandt annet at enhver rettelse i teksten fikk innflydelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.» Fire timer senere fløi han til utlandet.»

HØYDAHL OHME'S AVD. FOR

AVISUTKLIPP

Roald Amundsensgt. 1, Oslo.
Centralbord: 13620

Utklipp av

Hjeder Tidning
21/6 34
H. oand S.

Daa Eirik Raudes land vart okkupert.

Telegrammet til Halvard Devold
vart sendt fraa utlandet.

*Dr. Smedal offentliggjør korleis telegrammet
kom istand.*

Advokat dr. juris. Smedal gav igaar paa Olaf Norlis forlag ut ei stor bok som han kallar «Nasjonalt Forfall». Me hev enno ikkje fenge boki, men me finn denne umtalen i Aftenposten for igaar:

«Nasjonalt Forfall». Som man vel kan tenke sig handler boken om begivenhetene i forbindelse med Grønlandsaken, og ved siden av aa være en fyldig oversikt over sakens utvikling frem gjennom de forskjellige etapper, arter den sig ogsaa som et kraftig opgjør med menn og institusjoner som efter advokatens mening stod i veien for de norske interesser og bidrog til nederlaget i Haag.

Vi skal ikke ved denne anledning gaa inn paa advokatens temmelige, voldsomme utfall mot en rekke av landets mest kjente menn, men derimot vil vi gjengi en del av et avsnitt som bringer nytt stoff til bedysning av Grønlandssakens forløp. Avsnittet handler om selve optakten til okkupasjonen av Eirik Raudes land, og her finner vi for første gang offentliggjort det telegram som blev sendt Halvard Devold og hvori han anmodes om aa skride til okkupasjon. Advokatens fremstilling av denne episode lyder slik:

«Jeg var bange for aa la Grønlandsaken bli avgjort av en internasjonal domstol og at jeg var en bestemt motstander av den voldgiftspolitik som førte med sig at det blev nødvendigt. Sommeren 1931 forholdt saken sig imidlertid slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet «hvile», var vi sikre paa at landet ikke blev vaart. Vaar eneste chance var aa okkupere og saa la Haagdomstolen avgi sin dom, og jeg vil si som min opfatning at skjønt det var grunn til aa være redd for

denne domstol vilde det ha vært helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning aa undlate aa benytte den siste chace. Det aa sitte stille å se paa at dette land blev dansk uten aa gjøre et alvorlig forsøk paa aa redde det for Norge, vilde jeg i hvert fall ikke være med paa.

I slutten av april 1931 var jeg begynt aa innrette mig med tanke paa at en privat okkupasjon kunde bli aktuell. Jeg skulde op til prøven for den juridiske doktorgrad, og jeg søkte paa denne tid om aa faa prøven paaskyndet av hensyn til mitt arbeide med Grønlandsspørsmålet. Til redaktør Domaas skrev jeg 23. mai: «Det er — — — med tanke paa Grønlandsaken, at jeg har bedt doktorgraden paaskyndet. Jeg gaar nemlig ut fra at det i sommer vil kunne komme aa skje begivenheter paa Øst-Grønland som gjør at jeg bør ha min tid til egen disposisjon uten tanke paa nogen doktorgrad som henger mig over hodet.»

**Et forhaandsvink til Hundseid
og Reimers.**

Samme dag uttalte jeg i et brev til stortingsmann Reimers som var en av Bondepartiets representanter i utenrikskomiteen: «Hvad Grønland saken angaar vil jeg gjerne ha uttalt at hvis det skulde være umulig aa for Stortinget med paa en okkupasjon maa det for enhver pris hindres i Stortinget vedtar en beslutning om det ikke skal okkuperes. En beslutning av sistnevnte art vil laase hele saken fast. Det er ikke umulig at det i sommer vil skje begivenheter paa Øst-Grønland som gjør at enhver i Norge vil forstaa at okkupasjon er nødvendig.» En gjeartpn hrld dluu nødvendig. En gjenpart av dette brevet sendte jeg til odelstingspresident Hundseid.

Daa Eirik Raudes land vart okkupert.

Framhald fraa 1. sida.

Privat okkupasjon eller stats-
okkupasjon.

Aa gjennomføre en statsokkupasjon ved hjelp av en privat okkupasjon var hverken nogen behagelig eller helt liketil sak. Det var nyttig aa høre andres mening og jeg konfererte med forskjellige personer. De fleste var av den opfatning at arbeidet vilde være nytteløst, da Regjeringen øieblikkelig vilde slaa ned en privat okkupasjon, og det blev ogsaa sagt at den autoritet som Ishavsraadet hadde erhvervet vilde bli satt paa spill, hvis det kom ut at folk fra dette raad stod bak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at en privat okkupasjon ikke vilde bli desavouert. I Grønlandsspørsmålet som jeg hadde arbeidet med i saa mange aar kjente jeg stemningen i landet

ganske godt, og jeg regnet med at en flakksheising i Myggbukta vilde reise en opinion saa mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gaa inn for saken, ikke av sensasjonstrang, men ut fra en fast overbevisning om at det alene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.

Paa denne tid tilhørte jeg ogsaa en engere krets som var like interessert i spørsmålet som jeg, og som tildels hadde kunnskaper som jeg manglet og uten denne krets hadde det ikke vært mulig aa gjennomføre foretagendet. Hvem dette var kan foreløbig være det samme. En av dem og ikke minst fremtredende var professor Marstrander, som i juli 1933 har oplyst at han var med.

Det første utkast til telegram.

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintreere i Myggbukta, Hallvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes

landet fra... til...
kalle det Eirik Raudes Land. Stop.
Derefter maa De omgaaende telegra-
fere til statsministeren og berette om
okkupasjonshandlingen og henstille
til Regjeringen aa godta denne og
innbra omraadet under norsk stats-
høihet. Stop. Gjenpart av telegram-
met maa samtidig sendes mig for at
jeg kan paase dets offentliggjørelse.

Tre viktige spørsmaal.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmaal som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde Regjeringen faa best adgang til aa se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv maatte treffe sin avgjørelse. Det annet spørsmaal angikk telegrammets underskrift. Min tanke var at det skulde sendes i mitt navn. Fra et visst hold blev det under den siste drøftelse gjort gjeldende at dette kunde være mindre hensiktsmessig av grunner som jeg ikke skal komme inn paa. Vi blev enige om aa undertegne telegrammet «Deres venner», idet vi gikk ut fra at Devold allikevel vilde være paa det rene med fra hvilken krets henvendelsen kom.

Den tredje ting som maatte overveies nøiaktig var det sted hvorfra det var gunstigst aa sende telegrammet. Vi var av den opfatning at det burde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted natten mellem 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig aa fly til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 20. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,
Myggbukta
via Jan Mayen.

(Angivelse av koden). Lauge Koch undervis for aa underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene paa Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende raade Dem til uten ophold heise norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i Kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes land. Derefter maa De omgaaende telegrafere statsministeren berette okkupasjonshandlingen henstille Regjeringen godta denne og innbra omraadet under norsk statshøihet. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjonen være det eneste del for varig aa sikre de no

tross for at underskrevet
«venner». Ordet «omgaaende» foran
statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.
Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal faa ta dette fra mig.» «Fire timer senere fløi han til utlandet.»

Devold, lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for aa underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene paa Øst-Grønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon. Stop. Jeg vil raade Dem til uten opphold aa heise det norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra.... til.... i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Derefter maa De omgaaende telegrafere til statsministeren og berette om okkupasjonshandlingen og henstille til Regjeringen aa godta denne og inndra omraadet under norsk statshøihet. Stop. Gjenpart av telegrammet maa samtidig sendes mig for at jeg kan paase dets offentliggjørelse.»

Tre viktige spørsmaal.

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmaal som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde Regjeringen faa best adgang til aa se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv maatte treffe sin avgjørelse. Det annet spørsmaal angikk telegrammets underskrift. Min tanke var at det skulde sendes i mitt navn. Fra et visst hold blev det under den siste drøftelse gjort gjeldende at dette kunde være mindre hensiktsmessig av grunner som jeg ikke skal komme inn paa. Vi blev enige om aa undertegne telegrammet «Deres venner», idet vi gikk ut fra at Devold allikevel vilde være paa det rene med fra hvilken krets henvendelsen kom.

Den tredje ting som maatte overveies nøiaktig var det sted hvorfra det var gunstigst aa sende telegrammet. Vi var av den opfatning at det burde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted natten mellem 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig aa fly til utlandet med en times varsel.

Strengt konfidentielt Deres venner.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,
Myggbukha
via Jan Mayen.

(Angivelse av koden). Lauge Koch undervis for aa underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statsmaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene paa Øst-Grønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende raade Dem til uten opphold heise norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i Kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes land. Derefter maa De omgaaende telegrafere statsministeren berette okkupasjonshandlingen henstille Regjeringen godta denne og inn-

næringsinteresser paa Øst-Grønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende.... 2 døgn før telegrammet statsministeren avgaar. Deres venner. Telegrammet strengt konfidentielt.»

Den kode vi maatte gjøre bruk av var tungvint og medførte blandt annet at enhver rettelse i teksten fikk innflydelse paa de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgaaende» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med en gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke nogen menneskelig makt som skal faa ta dette fra mig.» «Fire timer senere fløi han til utlandet.»

regnet med at en
gbukta vilde reise
iktig at en norsk
e kunne sette sig
en hadde jeg dess-
m jeg visste vilde
, ikke av sensa-
fra en fast over-
alene var ved en
kunde vinne dette

ørte jeg ogsaa en
ar like interessert
eg, og som tildels
som jeg manglet
s hadde det ikke
emføre foretagen-
ar kan foreløbig
av dem og ikke
var professor
juli 1933 har op-

til telegram.

Den 18de Mai 1941.

21 juni 1934.

Nasjonalt forfall.

Dr. Gustav Smedal har paa Olaf Norli's forlag sendt ut ei ny stor bok om Grønlandssaka, etter-syn og framtidsmaal.

Ingen kjenner alle detaljar i dette mynke kapitlet i norsk sjalvhevdingspolitikk so vel som formannen i Ishavsraadet og sjela i aktivistrørsla. Og heller ingen har betre oversyn over den historiske, rettslege og politiske sida av saka.

I denne boka som er paa 328 sidor fulle av tilvisingar til kjeldeskrifter, syner forfattaren fyrst at striden um Aust-Grønland var ein suverenitetstvist, som ikkje vart løyst med Grønlandsavtala i 1924. Tvertil mot var det etter den tida, kapplauget millom dansk og norsk interessetevling tok til for aalvor. Noreg vart tvinga til aa taka siste kansen til aa tryggja det som enno kunde bergast gjen-

om okkupasjonen i 1931 og 1932 og rettssaka som fylgde i Haag.

Juridisk vart avgjerda i Haag ein usiger for Noreg. Men den danske uretten mot broderlandet i 1814 vart au slegen fast for all verda. Og denne uretten skal og maa bli gjord god att, fyrr Noreg er ferdig med Grønlands-spursmaalet.

I boka si kjem dr. Smedal med drepende kritikk over norsk diplomati og førarane i det parlamentariske livet vaart. Og vi kan ikkje anna segja enn vi tykkjer forfattaren har rett i sers mykje av denne kritikken.

Vi skal elles koma attende til boka seinare. Men vi vil alt no raa folk flest til aa lesa boka, og vakna or den nasjonale forfallsdvalen som ikkje eingong Haagdomen har greidt aa vekkje folket vaart or.

Dagbladet nr 141.
21 juni 1934.

Bør Norge søke hele Kieler-freden revidert.

Dr. Smedal foreslår politisk oppgjør om hele Grønland på grunnlag av Haagdommen.

Og kritiserer skarpt motstanderne av okkupasjonslinjen.

Advokat, dr. jur. Gustav Smedal har på Norlis forlag sendt ut en bok under titelen «Nasjonalt forfall», — et oppgjør etter Grønlandssaken.

Efter en historisk innledning om hvordan Grønlandssaken blev reist, går forfatteren over til å skildre dens avgjørende fase, okkupasjonen. Dr. Smedal forteller her bl. a. følgende:

Å gjennomføre en statsokkupasjon ved hjelp av en privat okkupasjon var hverken noen behagelig eller helt liketil sak. Det var nyttig å høre andres mening og jeg konfererte med forskjellige personer. De fleste var av den opfatning at arbeidet vilde være nyttest, da regjeringen selvfølgelig vilde slå ned en privat okkupasjon, og det blev også sagt mig at den autoritet som Ishavsrådet hadde erhvervet vilde bli satt på spill, hvis det kom nt at folk fra dette råd stod bak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at en privat okkupasjon ikke vilde bli desavouert. I grønlandsspørsmålet som jeg hadde arbeidet med i så mange år kjente jeg stemningen i landet ganske godt, og jeg regnet med at en flaggheising i Myggbukta vilde heise en opinion så mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjonstrang men ut fra en fast overbevisning at en okkupasjon

Stop. Jeg vil råde Dem til uten opphold å heise det norske flagg i nærvær av Deres kamerater og erklære at De i kong Haakons navn tar landet fra til i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Stop. Derefter må de omgående telegrafere til statsministeren og berette om okkupasjons handlingen og henstille til regjeringen å godta denne og inndra området under norsk statshøihet. Stop. Gjenpart av telegrammet må samtidig sendes mig for at jeg kan påse dets offentliggjørelse.»

Utkastet blev diskutert og det var særlig tre spørsmål som blev gjenstand for overveielse. Det ene gjaldt ordningen av de telegrammer som Devold skulde sende til Norge. Vi kom til det resultat at det var heldigst at



Dr. Gustav Smedal.

pressen fikk underretning før statsministeren. Derved vilde regjeringen få best adgang til å se, hvorledes okkupasjonen blev bedømt av den offentlige opinion, før den selv måtte treffe sin avgjørelse.

Det annet spørsmål angikk telegrammets underskrift. Min tanke var at det skulde sendes i mitt navn. Fra et visst hold blev det under den siste drøftelse gjort gjeldende at dette

det ikke var noen tilstede som vi tok Norges interesser, benyttet ligheten til å tilegne sig norsk ved bruk av uhederlige midler. var en unionsfelle gjennom 400 som var gjenstand for denne behandling. Historien kjenner neppe fra siste århundrer eksempler på lignende adferd, og omgjørelsen av urett vil derfor ikke ha konsekvenser for europeiske grensespørsmål.»

kunde være mindre hensiktsmessig å grunner som jeg ikke skal komme inn på. Vi blev enige om å undertegne telegrammet «Deres venner», idet vi gikk ut fra at Devold allikevel vilde være på det rene med fra hvilken krets henvendelsen kom.

Den tredje ting som måtte overveies nøiaktig var det sted hvorfra det var gunstigst å sende telegrammet. Vi var av den opfatning at det burde ekspederes fra utlandet. Under en konferanse som fant sted natten mellom 23. og 24. juni tilbød professor Marstrander sig å fly til utlandet med en times varsel.

Forskjellige forhold bevirket at det først var tidlig om morgenen den 26. juni at telegrammet var ferdig til avsendelse. Det hadde da følgende ordlyd:

«Devold,
Myggbukta
via Jan Mayen.

(Angivelse av koden.) Lauge Koch underveis for å underlegge sig landet nord for Scoresbysund. I Norge sterk stemning for norsk okkupasjon. Statemaktene nøler imidlertid og ansporende handling fra nordmennene på Østgrønland derfor nødvendig under nuværende situasjon stop. Jeg vil inntrengende råde Dem til uten opphold heise norske flagg i nærvær Deres kamerater og erklære at De i Kong Haakons navn tar landet fra Carlsbergfjorden til Besselfjorden i besiddelse og kalle det Eirik Raudes Land. Derefter må De omgående telegrafere statsministeren berette okkupasjons handlingen henstille regjeringen godta denne og inndra området under norsk statshøihet. Angi som grunn for okkupasjonen at efter den vending saken har tatt har De funnet okkupasjon være det eneste middel for varig å sikre de norske næringsinteresser på Østgrønland. Send telegram Tidens Tegn, Dagbladet, Sjøfartstidende 2 døgn før telegrammet statsministeren avgår. Deres venner. Telegrammet strengt konfidensielt.»

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte bl. a. at enhver rettelse i teksten fikk innflytelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministe-

det kom ut at folk fra dette land
oak et slikt foretagende.

Selv var jeg av den mening at en privat okkupasjon ikke vilde bli des-avouert. I grønlandsspørsmålet som jeg hadde arbeidet med i så mange år kjente jeg stemningen i landet ganske godt, og jeg regnet med at en flaggheising i Myggbukta vilde veise en opinion så mektig at en norsk regjering ikke vilde kunne sette sig utover den. I pressen hadde jeg dessuten forbindelser som jeg visste vilde gå inn for saken, ikke av sensasjons-trang men ut fra en fast overbevisning om at det stene var ved en okkupasjon at vi kunde vinne dette land for Norge.

På denne tid tilhørte jeg også en engere krets som var like interessert i spørsmålet som jeg, og som tildels hadde kunnskaper som jeg manglet og uten denne krets hadde det ikke vært mulig å gjennomføre foretagendet. Hvem dette var kan foreløpig være det samme. En av dem og ikke den minst fremtredende var professor Marstrander, som i juli 1933 har oplyst at han var med.

En privat okkupasjon forutsatte en telegrafisk henvendelse til lederen av de norske overvintre i Myggbukta, Hallvard Devold. Mitt første utkast til det telegram som skulde sendes Devold lød slik: «Lauge Kochs ekspedisjon underveis for underlegge sig landet nord for Scoresbysund. Stop. I Norge sterk stemning for okkupasjon. Stop. Statsmaktene nøler imidlertid og en handling fra nordmennene på Østgrønland er derfor nødvendig under den nuværende situasjon.

ved bruk av uhederlige midler, var en unionsfelle gjennom 400 som var gjenstand for denne behandling. Historien kjenner neppe fra siste århundrer eksempler på lignende adferd, og omgjørelsen av det urett vil derfor ikke ha konsekvenser for europeiske grensespørsmål.»

fidentielt.»

Den kode vi måtte gjøre bruk av var tungvint og medførte bl. a. at enhver rettelse i teksten fikk innflytelse på de efterfølgende ord. Det blev derfor ikke gjort flere rettelser enn høist nødvendig, efter at telegrammet var satt op i siffer. Som man ser blev jeg-formen bibeholdt til tross for at underskriften var «Deres venner». Ordet «omgående» foran statsministeren skrev sig fra det første utkast, efter hvilket statsministeren skulde gis underretning med én gang.

Da professor Marstrander fikk overrakt telegrammet i endelig stand ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke noen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.» Fire timer senere fløi han til utlandet.

Forfatteren har i de følgende avsnitt en rekke meget skarpe opgjør med forskjellige av sine motstandere under saken. Bl. a. kritiserer han meget sterkt Hambros uttalelse i Kjøbenhavn efter den private okkupasjon om at han var glad han nu ikke var i Oslo. At denne uttalelse ikke fikk følger, finner dr. Smedal forbløffende: «Vi står her overfor en mangel på nasjonal følelse og verdighet som før eller senere vil straffe sig. Det eneste riktige hadde vært at Hambros optreden i Kjøbenhavn var blitt et punktum for hans politiske løpebane.»

Forfatteren kritiserer også skarpt at motstanderne av okkupasjon dengang den utvidede utenrikskomité blev innkalt 4.—5. juli 1931, ikke tydelig sa fra. De henskjøt bare ansvaret til regjeringen, og vilde ikke uttale sig om sakens realitet. Forfatteren fremholder at regjeringen aldri vilde ha gått til å godkjenne den private okkupasjon hvis komitéen hadde uttalt sig mot det, eller ihvertfall ikke hvis Stortinget var blitt innkalt og hadde uttalt sig mot det. Det er utvilsomt, sier dr. Smedal «at regjeringen vilde ha foranlediget Stortinget innkalt straks hvis fire medlemmer av utenrikskomitéen hadde ønsket å forelegge saken for Stortinget; var det blitt gjort, tviler jeg ikke på at trekloveret Hambro—Mowinckel—Nygaardsvold, som alle var medlemmer av komitéen, meget lett vilde ha kunnet skaffe til veie en stortingsbeslutning mot okkupasjon hvis de hadde ønsket det.»

Dr. Smedal kritiserer videre meget skarpt den norske arbeiderpartipresses holdning i tiden som fulgte og likeledes forskjellige uttalelser av Mowinckel. Han angriper også opnevnelsen av legasjonsråd Bull til Haag, idet han finner ham for lite positiv og initiativrik. Videre kritiserer han sterkt opnevnelsen av Arne Sunde som advokat. Oprinnelig hadde han ikke noe å innvende mot denne opnevnelse, men senere, i august ifjor, fikk han høre av professor Worm-Müller at Sunde hadde vært motstander av okkupasjonen. Sunde har også efter dommen i manges nærvær uttalt at han var en

motstander av okkupasjonen.

Forfatteren kritiserer videre at utenriksråd Esmarch som var mot okkupasjonen, fortsatte i sin stilling i spissen for utenriksvesenet også efter okkupasjonen. Han burde vært forflyttet. Også vårt diplomati blir kritisert for slapphet i forbindelse med denne sak. Særlig går forfatteren i rette med sendemann Colban som i påhør bl. a. av en dansk sekretær i Folkeforbundet i mars 1932 i Genève positivt hante sin regjerings grønlandspolitikk og kalte grønlands-saken for en «skitten vaskefille».

Under omtalen av forliksforhandlingene fordømmer forfatteren i skarpe ordelag Mowinckels tale på Bergenhus 14. august 1932 hvor han anbefalte forliksforhandlinger.

I sine avsluttende betraktninger kommer dr. Smedal inn på den fremtidige grønlandspolitikk, og fremholder her den meget store betydning av den passus i dommen, som sier at inntil Kielerfreden var Grønland norsk besiddelse, men ved freden blev det dansk. Dette bør utnyttes, mener hr. Smedal, på den måte at Norge bør søke å få omgjort den bedrageriske bestemmelse i Kielertraktaten som løsriver Grønland fra Norge. Ordet bedrageri er den daværende svenske utenriksministers uttrykk.

Dr. Smedal fortsetter:

«Dommen i Haag har ikke avskåret oss adgangen til å kunne gjøre gjeldende et politisk krav av denne ka-

rakter. At uretten blev begått for 120 år siden er heller ingen hindring for kravets fremsettelse. Når det spørres om et sådant politisk krav, gjelder det naturligvis ingen foreldelse og 120 år er ingen lang tid i et folks liv. Dessuten må det tas i betraktning at det først var i 1905 at Norge fikk et eget uteoriksstyre, som i dette spørsmål kunde vareta dets interesser.

For en del år siden vilde det, slik som de politiske forhold lå an, ha vært nytteløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Uroen

— Forts. 8. side 4. spalte. —

overrakt telegrammet ved 4-tiden om morgenen stakk han det i innerlommen med de ord: «Nu er det ikke noen menneskelig makt som skal få ta dette fra mig.» Fire timer senere fløi han til utlandet.

Forfatteren har i de følgende avsnitt en rekke meget skarpe oppgjør med forskjellige av sine motstandere under saken. Bl. a. kritiserer han meget sterkt Hambros uttalelse i Kjøbenhavn etter den private okkupasjon om at han var glad han nu ikke var i Oslo. At denne uttalelse ikke fikk følger, finner dr. Smedal forbløffende: «Vi står her overfor en mangel på nasjonal følelse og verdighet som før eller senere vil straffe sig. Det eneste riktige hadde vært at Hambros optreden i Kjøbenhavn var blitt et punktum for hans politiske løpebane.»

Forfatteren kritiserer også skarpt at motstanderne av okkupasjon den gang den utvidede utenrikskomité blev innkalt 4.—5. juli 1931, ikke tydelig sa fra. De henskjøt bare ansvaret til regjeringen, og vilde ikke uttale sig om sakens realitet. Forfatteren fremholder at regjeringen aldri vilde ha gått til å godkjenne den private okkupasjon hvis komitéen hadde uttalt sig mot det, eller ihvertfall ikke hvis Stortinget var blitt innkalt og hadde uttalt sig mot det. Det er utvilsomt, sier dr. Smedal «at regjeringen vilde ha foranlediget Stortinget innkalt straks hvis fire medlemmer av utenrikskomitéen hadde ønsket å forelegge saken for Stortinget; var det blitt gjort, tviler jeg ikke på at trekløveret Hambro—Mowinckel—Nygaardsvold, som alle var medlemmer av komitéen, meget lett vilde ha kunnet skaffe til veie en stortingsbeslutning mot okkupasjon hvis de hadde ønsket det.»

Dr. Smedal kritiserer videre meget skarpt den norske arbeiderpartipresses holdning i tiden som fulgte og likeledes forskjellige uttalelser av Mowinckel. Han angriper også opnevnelsen av legasjonsråd Bull til Haag, idet han finner ham for lite positiv og initiativrik. Videre kritiserer han sterkt opnevnelsen av Arne Sunde som advokat. Oprinnelig hadde han ikke noe å innvende mot denne opnevneelse, men senere, i august ifjor, fikk han høre av professor Worm-Müller at Sunde hadde vært motstander av okkupasjonen. Sunde har også efter dommen i manges nærvær uttalt at han var en

motstander av okkupasjonen.

Forfatteren kritiserer videre at utenriksråd Esmarch som var mot okkupasjonen, fortsatte i sin stilling i spissen for utenriksvesenet også efter okkupasjonen. Han burde vært forflyttet. Også vårt diplomati blir kritisert for slapphet i forbindelse med denne sak. Særlig går forfatteren i rette med sendemann Colban som i påhør bl. a. av en dansk sekretær i Folkeforbundet i mars 1932 i Genève positivt hante sin regjerings grønlandspolitikk og kalte grønlands-saken for en «skitten vaskefille».

Under omtalen av forlikshandlingene fordømmer forfatteren i skarpe ordelag Mowinckels tale på Bergenhus 14. august 1932 hvor han anbefalte forlikshandlinger.

I sine avsluttende betraktninger kommer dr. Smedal inn på den fremtidige grønlandspolitikk, og fremholder her den meget store betydning av den passus i dommen, som sier at inntil Kielerfreden var Grønland norsk besiddelse, men ved freden blev det dansk. Dette bør utnyttes, mener hr. Smedal, på den måte at Norge bør søke å få omgjort den bedrageriske bestemmelse i Kielertraktaten som løsriver Grønland fra Norge. Ordet bedrageri er den daværende svenske utenriksministers uttrykk.

Dr. Smedal fortsetter:

«Dommen i Haag har ikke avskåret oss adgangen til å kunne gjøre gjeldende et politisk krav av denne ka-

rakter. At uretten blev begått for 120 år siden er heller ingen hindring for kravets fremsettelse. Når det spørres om et sådant politisk krav, gjelder det naturligvis ingen foreldelse og 120 år er ingen lang tid i et folks liv. Dessuten må det tas i betraktning at det først var i 1905 at Norge fikk et eget utenriksstyre, som i dette spørsmål kunde vareta dets interesser.

For en del år siden vilde det, slik som de politiske forhold lå an, ha vært nytteløst å fordre Grønland tilbake til Norge. Idag stiller saken sig anderledes. Vi lever i en tid som i flere henseender kan sammenlignes med tiden omkring Napoleon. Uroen

— Forts. 8. side 4. spalte. —

Tidens Tegn m 141.
21 juni 1934.

Nasjonalt forfall.

Av
PROFESSOR DR. A. W. BRØGGER.

Dr. Gustav Smedal: Nasjonalt forfall. Tilbakeblikk og fremtidsmål i Grønlandssaken. Olaf Norlis forlag.

Det er sannsynlig at mange mennesker i anledning av denne bok vil beklage sig over at de nu igjen skal ha mere Grønlandssak. Men de glemmer at hver dag og hvert år maler guds kvern, og at om ti år står vi foran den neste Grønlandssak, om den da ikke kommer før. Det kan derfor ikke skade å ta lærdom av det som er skjedd, for at det neste ikke skal bli til nye nederlag.

Dr. Smedals tilbakeblikk former sig som den skarpeste lyskasterundersøkelse over menn og forhold i forbindelse med Grønlandssaken, men det er ikke bare for å holde opgjør med disse menn at han har skrevet sin bok. Den er også skrevet med fremtiden for øie.

Den former sig som en dagbok over en stor personlig innsats som ganske visst førte til nederlag, men som har en voksende verdi i fremtiden. Man kan også si at den er blitt et forsvar fra en mann som er gått inn for lange linjer i nasjonal politikk, og som har bygget dem ut med en imponerende sikkerhet og konsekvens. Det skal nok bli bedre forstått enn det er idag, at dr. Smedal har vært en utrettelig vaktmann i de siste femten år. Han har fulgt Norges sak og gjort den til en livsoppgave, og selve måten han har gjort dette på er ulik de flestes. Han har aldri søkt stortingshvervet, aldri deltatt i aktiv politikk, aldri ropt eller agitert på almindelig måte. Hans form er en ubønnhørlig klarhet og logikk, supplert av utholdenhet, fasthet og en gjennomført passelighet.

Der hvor disse egenskaper er sterkest eksponert i denne nye bok er i fremstillingen av okkupasjonslinjen. Dr. Smedal har ikke lagt noget skjul på sin egen del i denne, han hadde jo bl. a. i mange år spesialisert sig på området, så den vokste frem med utviklingen av begivenhetene. Naturligvis er det ganske dramatisk og opsigtsvekkende nu for første gang å få hele okkupasjonssaken fortalt i sin virkelige sammenheng, chifffertelegrammet til Devold som professor Mar-

strander fløi til utlandet med for å være sikker på å få det ekspedert. Men det centrale for mig i hele fremstillingen er dybden i hele planen, på en gang dristig og forsiktig, inntil det omstendelige vel gjennomtenkt, drøftet, diskutert, alle momenter tatt op igjen og op igjen, og allikevel i all denne næsten engstelige forsiktighet en usvikelig handlesikkerhet.

Det er eksempelvis en fornøielse å lese alle overveielserne foran aksjonen, konsentrert om de to faktorer, som efter Smedals utredning kan formes slik: juridisk stod vi sterkt, politisk svakt. Ingen nordmann som hadde satt sig inn i Grønlandsspørsmålet kunde tenke på at en suverenitetstvist vilde bli bragt inn for en internasjonal domstol uten samtidig å føle engstelse for den politiske side av saken, skriver han. Denne engstelse for å la saken avgjøre av en internasjonal domstol måtte vike for situasjonen sommeren 1931. Da var forholdet slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet hvile, var vi sikre på at landet ikke blev vårt. „Vår eneste chance var å okkupere og så la Haag-domstolen avsi sin dom, og jeg vil si som min opfatning, at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha vært helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte denne siste chance”.

Det er av betydelig interesse at denne okkupasjonsplan som Smedal utformet, egentlig skulde ha vært presentert regjeringen Mowinckel. For overhodet å komme frem gjennom denne, måtte Smedal regne med en sterk folkemening, som fantes og som var utviklet i årene efter 1924. Her regnet han helt riktig. Det paradoksale var at da planen tilsynelatende fikk sin store chance i en bondeparti-regjering blev det her resursene sviktet. Bondepartiet hadde jo Grønlandssaken på sitt program. Det kunde gått anderledes om Mellbye var blitt statsminister eller utenriksminister.

Da nederlaget kom gjorde dr. Smedal op facit i en rolig og klar betraktning. Okkupasjonen var, skriver han, tross alt „vår store chance. Derom var jeg ikke i tvil, og i dette hovedspørsmål hadde jeg aldri vaklet. At forsøket ikke var blitt kronet med hell var overmåte beklagelig, men hvor det gjelder en viktig sak for landet er det ingen grunn til å angre at man har gjort bruk av den siste chance, når det var hederlig å benytte den”.

I annen rekke er dr. Smedals bok en dom, og da først og fremst over utenrikskomiteens berømte

flertallsinnstilling ifjor. Den går som et ledemotiv gjennom hele boken. „Under prosessen hadde jeg hver dag, skriver Smedal, en følelse av å kjempe på to fronter. Det var kampen mot Danmark, men det var også kampen mot landsmenn, og den siste var den vanskeligste. I den hadde vi, som i første rekke arbeidet med saken stått omtrent forsvarsløse, fordi vi ikke kunde svare våre angripere uten ved å legge åpent i dagen den splittelse som det var maktpåliggende å holde skjult.”

Da dommen var falt meldte angriperne sig mannjevnt. På de menn som forsvarte og kjempet for Norges sak i Haag blev det satt iscene en klappjakt, ledet av flertallet i den samme utenrikskomite. Resultatet blev ett av de uverdige dokumenter som er gått ut fra Stortinget i all den tid det har eksistert. Det er enestående ved sin agitatoriske løshet, sine mangfoldige uriktige anførsler, og helt utrolig i sin mangel på rettferdighetssyn overfor alle dem som gikk inn for Norges sak i Haag. At det blev grunnlaget for Stortingets endelige beslutning i saken er uttrykk for en politisk korrupsjon av store dimensjoner, som begrunner den avgjørende påstand i dr. Smedals bok om at Grønlandssaken har eksponert et nasjonalt forfall.

Tydeligere kunde dette ikke vært understreket enn da utenrikskomiteens flertalls klappjegere raste løs med en følelse av seier for sig da Norge tapte i Haag. Dette er mine ord og ikke dr. Smedals. Men jeg skulde tro vi mente og følte det samme, da det nasjonale forfalls menn slapp alle tøiler efter 5. april 1933, og med alle maktmidler misbrukte tapet til en politisk forfølgelse av Ishavsrådet og Norges forsvare i Haag, en aksjon som fikk sin største styrke fra den krets av politikere for hvem fedrelandssangen er en vederstyggelighet.

Det er riktig og helt konsekvent at det nasjonale forfall er hovedmotivet i dr. Smedals bok. Men det er samtidig noe velgjørende renslig i hele anslaget, ingen 17. mai-begeistring eller 7. juni-romantikk, men noe aktuelt og dyptgående, noe alvorlig, og saklig sett farlig. Han har naturligvis rett i at det ufattelige er at Sunde fortsetter i en ny regjering, at Colban er minister i London, at mange store og uendelig flere små begivenheter av samme slags hender og er hendt, som om Norges sak var et stykke betydningsløst papir. Men det er noe som er verre enn dette og som hele forløpet av Grønlandssaken har eksponert. Selve ordet og begrepet nasjonal har fått en tvil som biklang, et begrep av fjern fortid, et luvslett

ord, møtt med hat og forfølgelse av noen, likegyldighet og overbærende skuldertrekk av andre. Her ligger for øieblikket det virkelige nasjonale forfall, det som utstiller det meste av det politiske livs ytringsformer som likegyldig snakk og tøv. På den scene hvor alt foregår ser det idag for den jevne mann fra gaten ut som det mangler tro og løftning, dybde og alvor. Sannsynligvis har den jevne mann rett.

En nasjon som er splittet, sier dr. Smedal, er lammet i sin kraft og kan intet utrette. Den viktigste oppgave som foreligger i Norge idag er derfor å samle alle uensartede elementer til ett folk. Det kan ikke skje ved hjelp av sociale reformer, selv om disse er utmerkede og berettigede. Det kan alene skje på den måten at ungdommen læres op til å forstå at over partiet står landet, over klassen nasjonen.

Det ser ikke ut som om veien om Haag har lært oss noesomhelst. Også dette er noe av historien om nasjonalt forfall. Men det kan sikkert undskyldes med henvisning til tidens dummeste slagord, den økonomiske krise, denne store og rummelige verdenssekk, hvori alt puttes ned som politikerne ikke forstår.

Grønlandssaken blev ikke bare historien om en stor og åpenbar urett som overgikk Norge, men den blev også historien om alle våre forsommelser og likegyldighet. Dens foreløbige utfall utstiller mere enn noe annet et nasjonalt forfall.

A. W. Brøgger.

21 juni 1934.

Nasjonalt forfall.

Av
PROFESSOR DR. A. W. BRØGGER.

Dr. Gustav Smedal: Nasjonalt forfall. Tilbakeblikk og fremtidsmål i Grønlandssaken. Olaf Norlis forlag.

Det er sannsynlig at mange mennesker i anledning av denne bok vil beklage sig over at de nu igjen skal ha mere Grønlandssak. Men de glemmer at hver dag og hvert år maler guds kvern, og at om ti år står vi foran den neste Grønlandssak, om den da ikke kommer før. Det kan derfor ikke skade å ta lærdom av det som er skjedd, for at det neste ikke skal bli til nye nederlag.

Dr. Smedals tilbakeblikk former sig som den skarpeste lyskasterundersøkelse over menn og forhold i forbindelse med Grønlandssaken, men det er ikke bare for å holde opgjør med disse menn at han har skrevet sin bok. Den er også skrevet med fremtiden for øie.

Den former sig som en dagbok over en stor personlig innsats som ganske visst førte til nederlag, men som har en voksende verdi i fremtiden. Man kan også si at den er blitt et forsvar fra en mann som er gått inn for lange linjer i nasjonal politikk, og som har bygget dem ut med en imponerende sikkerhet og konsekvens. Det skal nok bli bedre forstått enn det er idag, at dr. Smedal har vært en utrettelig vaktmann i de siste femten år. Han har fulgt Norges sak og gjort den til en livsoppgave, og selve måten han har gjort dette på er ulik de flestes. Han har aldri søkt stortingshvervet, aldri deltatt i aktiv politikk, aldri ropt eller agitert på almindelig måte. Hans form er en ubønnhørlig klarhet og logikk, supplert av utholdenhet, fasthet og en gjennomført passelighet.

Der hvor disse egenskaper er sterkest eksponert i denne nye bok er i fremstillingen av *okkupasjonslinjen*. Dr. Smedal har ikke lagt noget skjul på sin egen del i denne, han hadde jo bl. a. i mange år spesialisert sig på området, så den vokste frem med utviklingen av begivenhetene. Naturligvis er det ganske dramatisk og opsigtsvekkende nu for første gang å få hele okkupasjonssaken fortalt i sin virkelige sammenheng, chiffertelegrammet til Devold som professor Mar-

strander fløi til utlandet med for å være sikker på å få det ekspedert. Men det centrale for mig i hele fremstillingen er dybden i hele planen, på en gang dristig og forsiktig, inntil det omstendelige vel gjennomtenkt, drøftet, diskutert, alle momenter tatt op igjen og op igjen, og allikevel i all denne næsten engstelige forsiktighet en usvikelig handlesikkerhet.

Det er eksempelvis en fornøielse å lese alle overveielene foran aksjonen, konsentrert om de to faktorer, som etter Smedals utredning kan formes slik: juridisk stod vi sterkt, politisk svakt. Ingen nordmann som hadde satt sig inn i Grønlandsspørsmålet kunde tenke på at en suverenitetstvist vilde bli bragt inn for en internasjonal domstol uten samtidig å føle engstelse for den politiske side av saken, skriver han. Denne engstelse for å la saken avgjøre av en internasjonal domstol måtte vike for situasjonen sommeren 1931. Da var forholdet slik at hvis vi lot suverenitetsspørsmålet hvile, var vi sikre på at landet ikke blev vårt. „Vår eneste chance var å okkupere og så la Haag-domstolen avsi sin dom, og jeg vil si som min oppfatning, at skjønt det var grunn til å være redd for denne domstol vilde det ha vært helt uriktig i en sak av denne nasjonale og økonomiske betydning å undlate å benytte denne siste chance”.

Det er av betydelig interesse at denne okkupasjonsplan som Smedal utformet, egentlig skulde ha vært presentert regjeringen Mowinckel. For overhodet å komme frem gjennom denne, måtte Smedal regne med en sterk folkemening, som fantes og som var utviklet i årene etter 1924. Her regnet han helt riktig. Det paradoksale var at da planen tilsynelatende fikk sin store chance i en bondeparti-regjering blev det her resursene sviktet. Bondepartiet hadde jo Grønlandssaken på sitt program. Det kunde gått anderledes om Mellbye var blitt statsminister eller utenriksminister.

Da nederlaget kom gjorde dr. Smedal op facit i en rolig og klar betraktning. Okkupasjonen var, skriver han, tross alt „vår store chance. Derom var jeg ikke i tvil, og i dette hovedspørsmål hadde jeg aldri vaklet. At forsøket ikke var blitt kronet med hell var overmåte beklagelig, men hvor det gjelder en viktig sak for landet er det ingen grunn til å angre at man har gjort bruk av den siste chance, når det var hederlig å benytte den”.

I annen rekke er dr. Smedals bok en dom, og da først og fremst over utenrikskomiteens berømte

flertallsinnstilling ifjor. Den går som et ledemotiv gjennom hele boken. „Under prosessen hadde jeg hver dag, skriver Smedal, en følelse av å kjempe på to fronter. Det var kampen mot Danmark, men det var også kampen mot landsmenn, og den siste var den vanskeligste. I den hadde vi, som i første rekke arbeidet med saken stått omtrent forsvarsløse, fordi vi ikke kunde svare våre angripere uten ved å legge åpent i dagen den splittelse som det var maktpåliggende å holde skjult.”

Da dommen var falt meldte angriperne sig mannjevnt. På de menn som forsvarte og kjempet for Norges sak i Haag blev det satt iscene en klappjakt, ledet av flertallet i den samme utenrikskomite. Resultatet blev ett av de uverdige dokumenter som er gått ut fra Stortinget i all den tid det har eksistert. Det er enestående ved sin agitatoriske løshet, sine mangfoldige uriktige anførsler, og helt utrolig i sin mangel på rettferdighetshensyn overfor alle dem som gikk inn for Norges sak i Haag. At det blev grunnlaget for Stortingets endelige beslutning i saken er uttrykk for en politisk korrupsjon av store dimensjoner, som begrunner den avgjørende påstand i dr. Smedals bok om at Grønlandssaken har eksponert et nasjonalt forfall.

Tydeligere kunde dette ikke vært understreket enn da utenrikskomiteens flertalls klappjegere raste løs med en følelse av æier for sig da Norge tapte i Haag. Dette er mine ord og ikke dr. Smedals. Men jeg skulde tro vi mente og følte det samme, da det nasjonale forfalls menn slapp alle tøiler efter 5. april 1933, og med alle maktmidler misbrukte tapet til en politisk forfølgelse av Ishavsrådet og Norges forsvare i Haag, en aksjon som fikk sin største styrke fra den krets av politikere for hvem fedrelandssangen er en vederstyggelighet.

Det er riktig og helt konsekvent at det nasjonale forfall er hovedmotivet i dr. Smedals bok. Men det er samtidig noe velgjørende renslig i hele anslaget, ingen 17. mai-begeistring eller 7. juni-romantikk, men noe aktuelt og dyptgående, noe alvorlig, og saklig sett farlig. Han har naturligvis rett i at det ufatelige er at Sunde fortsetter i en ny regjering, at Colban er minister i London, at mange store og uendelig flere små begivenheter av samme slags hender og er hendt, som om Norges sak var et stykke betydningløst papir. Men det er noe som er verre enn dette og som hele forløpet av Grønlandssaken har eksponert. Selve ordet og begrepet *nasjonal* har fått en tvil som biklang, et begrep av fjern fortid, et luvslett

ord, møtt med hat og forfølgelse av noen, likegyldighet og overbærende skuldertrekk av andre. Her ligger for øieblikket det virkelige nasjonale forfall, det som utstiller det meste av det politiske livs ytringsformer som likegyldig snakk og tøv. På den scene hvor alt foregår ser det idag for den jevne mann fra gaten ut som det mangler tro og løftning, dybde og alvor. Sannsynligvis har den jevne mann rett.

En nasjon som er splittet, sier dr. Smedal, er lammet i sin kraft og kan intet utrette. Den viktigste opgave som foreligger i Norge idag er derfor å samle alle uensartede elementer til ett folk. Det kan ikke skje ved hjelp av sociale reformer, selv om disse er utmerkede og berettigede. Det kan alene skje på den måten at ungdommen læres op til å forstå at over partiet står landet, over klassen nasjonen.

Det ser ikke ut som om veien om Haag har lært oss noe som helst. Også dette er noe av historien om nasjonalt forfall. Men det kan sikkert undskyldes med henvisning til tidens dummeste slagord, den økonomiske krise, denne store og rummelige verdenssekk, hvori alt puttes ned som politikerne ikke forstår.

Grønlandssaken blev ikke bare historien om en stor og åpenbar urett som overgikk Norge, men den blev også historien om alle våre forømmelser og likegyldighet. Dens foreløbige utfall utstiller mere enn noe annet et nasjonalt forfall.

A. W. Brøgger.

*Lofarstede "m 136.
15 juni 1934.*

„Nasjonalt forfall“.

Under denne titel har dr. Gustav Smedal skrevet en ny bok, som kommer i den nærmeste fremtid. Med utgangspunkt i Grønlands-saken behandler forfatteren våre politikeres og vårt folks nasjonale innstilling.

—o—